

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ &
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ Η΄ Δ΄
ΚΠΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΑΝΤΑΡΑΚΗΣ ΝΕΙΛΟΣ
ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΡΟΣΣΟ-ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΡΕΠΟΥΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΑΤΡΑ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	σελ.
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</u>	<u>6</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	
<u>1.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ</u>	<u>8</u>
<u>1.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	<u>11</u>
<u>1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ Μ.Ο.Π.</u>	<u>12</u>
<u>1.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</u>	<u>15</u>
<u>1.5 ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ Μ.Ο.Π.</u>	<u>19</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Α' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	
<u>2.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ</u>	<u>21</u>
<u>2.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	<u>21</u>
<u>2.3 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΟΧΩΝ</u>	<u>22</u>
<u>2.4 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ Α' Κ.Π.Σ.</u>	<u>24</u>
<u>2.4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ</u>	<u>24</u>
<u>2.4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ</u>	<u>30</u>
<u>2.5 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</u>	<u>33</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Β' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	
<u>3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	<u>34</u>
<u>3.2 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Β' Κ.Π.Σ.</u>	<u>38</u>
<u>3.3 ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Β' Κ.Π.Σ.</u>	<u>44</u>
<u>3.4 ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ Β' Κ.Π.Σ.</u>	<u>45</u>

<u>3.5 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</u>	<u>50</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

<u>4.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ</u>	<u>51</u>

<u>4.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	<u>52</u>

<u>4.3 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ</u>	<u>56</u>

<u>4.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΗΤΗΣΗ</u>	<u>81</u>

<u>4.5 ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ Γ' Κ.Π.Σ.</u>	<u>83</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

<u>5.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ</u>	<u>85</u>

<u>5.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013</u>	<u>111</u>

<u>5.2.1 Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ</u>	<u>111</u>

<u>5.2.2 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ</u>	<u>116</u>

<u>5.2.3 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ</u>	<u>146</u>

<u>5.2.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ</u>	<u>158</u>

<u>5.2.5 ΧΩΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ</u>	<u>170</u>

<u>5.3 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ</u>	<u>185</u>

<u>5.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</u>	<u>194</u>

<u>5.5 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ</u>	<u>200</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

<u>6.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.</u>	<u>202</u>
<u>6.2 ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ</u>	<u>203</u>
<u>6.3 ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ</u>	<u>205</u>
<u>6.3.1 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	<u>205</u>
<u>6.3.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	<u>206</u>
<u>6.3.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ</u>	<u>207</u>
<u>6.3.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ</u>	<u>208</u>
<u>6.3.5 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000-2006</u>	<u>209</u>
<u>6.4 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ</u>	<u>210</u>
<u>6.4.1 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ</u>	<u>210</u>
<u>6.4.2 ΒΑΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ-ΟΡΑΜΑ</u>	<u>211</u>
<u>6.4.3 ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013</u>	<u>211</u>
<u>6.4.4 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ</u>	<u>214</u>
<u>6.4.5 ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ</u>	<u>214</u>
<u>6.5 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ</u>	<u>215</u>
<u>6.6 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2:ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>	<u>223</u>
<u>6.7 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3:ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ</u>	<u>231</u>

<u>6.8 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4:ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ</u> <u>ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ</u>	<u>238</u>
<u>6.9 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</u>	<u>241</u>
<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</u>	<u>242</u>
<u>ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ</u>	<u>245</u>
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	<u>246</u>

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και ανάλυση του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007-2013 (ΕΣΠΑ) στην Ελλάδα διεξάγοντας παράλληλα μια ερευνητική διαδικασία για την αναπτυξιακή στρατηγική και πορεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας μέσα στο ΕΣΠΑ. Για το σκοπό αυτό γίνεται χρήση Αναλύσεων SWOT και ερμηνεία τους. Επίσης μια συνοπτική παρουσίαση των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης των προϋγούμενων ετών αλλά και των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) αποτελούν μέρος της εργασίας.

Το περιεχόμενο της εργασίας διαρθρώνεται σε έξι μέρη:

Στο πρώτο μέρος γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), οι στόχοι και το περιεχόμενο, καθώς και η υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα πριν από την έναρξη τους.

Στο δεύτερο μέρος αναπτύσσεται συνοπτικά το Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1^ο ΚΠΣ), το εθνικό και περιφερειακό σκέλος του, το χρηματοδοτικό πλαίσιο, καθώς και η υπάρχουσα κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην Ελλάδα μετά το πέρας των ΜΟΠ.

Στο τρίτο μέρος αναλύεται συνοπτικά το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2^ο ΚΠΣ), η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα μετά το τέλος του 1^{ου} ΚΠΣ, τα κυριότερα αποτελέσματα του, οι αποφασιστικοί παράγοντες για την υλοποίησή του, καθώς και οι οικονομικές συνθήκες κατά την έναρξη της εφαρμογής του 2^{ου} ΚΠΣ.

Στο τέταρτο μέρος παρουσιάζεται το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (3^ο ΚΠΣ), μια σύνοψη κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης, η ταυτότητα του προγράμματος, οι άξονες προτεραιότητας,. Επίσης παρουσιάζεται το χρηματοδοτικό πλαίσιο καθώς και η διαχείριση και παρακολούθηση του 3^{ου} ΚΠΣ.

Το πέμπτο μέρος περιλαμβάνει την ανάλυση του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007-2013 και την στρατηγική αναπτυξιάς του, το μακροοικονομικό πλαίσιο της υφιστάμενης περιόδου καθώς και τις θεματικές προτεραιότητες και τα Επιχειρηματικά Προγράμματα (ΕΠ).

Τέλος, στο έκτο μέρος παρουσιάζεται η έρευνά μας σχετικά με την υπάρχουσα οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας καθώς και η πορεία προγραμματισμού για την υλοποίηση των έργων στους διάφορους τομείς μέσω της χρηματοδότησης από το ΕΣΠΑ. Επίσης αναφέρονται οι προτάσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, οι στόχοι καθώς και τα αναμενόμενα συμπεράσματα που θα προκύψουν μετά το πέρας του ΕΣΠΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΛΛΑΔΑΣ[Παραπομπή 1]

1.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η Ελλάδα ως Κοινοτική Περιφέρεια κατασσόταν στο σύνολο της μεταξύ των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών της Κοινότητας. Ως περιφέρεια βρισκόταν μακριά από τα κύρια βιομ/κά κέντρα της ΕΟΚ. Οι δομές της οικονομίας της ήταν γεωργικές και εξαρτιόνταν σημαντικά από τη λεγόμενη μεσογειακή αγροτική παραγωγή. Οι βιομηχανικές δομές της χώρας ήταν αδύνατες, η ανεργία υψηλή για τα δεδομένα της, η υποαπασχόληση ιδιαίτερα υψηλή (ιδίως στον πρωτογενή τομέα) και γενικά το επίπεδο δραστηριοτήτων ήταν χαμηλό.

Αναλυτικότερα:

Ο πρωτογενής τομέας απασχολούσε το 28.5% του εργατικού δυναμικού, σχεδόν τρεις φορές πάνω από το μέσο Κοινοτικό (ΕΟΚ 12 = 8.9%). Η έκταση που χρησιμοποιούταν στην γεωργία αντιπροσώπευε μόνο το 7% της συνολικής αγροτικής γης. Το Ακαθάριστο αγροτικό προϊόν κατά απασχολούμενο αντιστοιχούσε στο 50% του προϊόντος του δευτερογενή και 40% περίπου του τριτογενή τομέα. Οι περιοριστικοί παράγοντες ανάπτυξης του τομέα αποδίδονταν κυρίως στις δυσμενείς συνθήκες εκμετάλλευσης (μικρές εκτάσεις, πολυτεμαχισμός γης, μειωμένη μηχανοκαλλιέργεια κ.α.), στην ανεπαρκή αγροτική υποδομή (δρόμοι, εγγειοβελτιωτικά, αρδευτικά έργα κ.α.), στη σημαντική έλλειψη σύγχρονης οργάνωσης δικτύων της παραγωγής, της εμπορίας, επεξεργασίας και διάθεσης των προϊόντων, στην ελλιπή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του αγροτικού πληθυσμού.

Στον τομέα της αλιείας η κατάσταση ήταν παρόμοια, οι περιοριστικοί παράγοντες εντοπίζονταν κυρίως στον απαρχαιωμένο αλιευτικό στόλο και την αλιευτική υποδομή, στην ανεπαρκή επεξεργασία του αλιευτικού πλούτου, στα ανεπαρκή δίκτυα διάθεσης και εμπορίας, στην μη ορθολογική διαχείριση του

αενάλιου πλούτου, στην ανεπαρκή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των αλιέων.

Ο δευτερογενής τομέας απασχολούσε το 30% του εργατικού δυναμικού της χώρας έναντι του 37.1% της ΕΟΚ και συνέβαλε με 30.7% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Ο τομέας χαρακτηριζόταν από το μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) ασύμμετρα κατανεμημένων στο χώρο. Οι επιχειρήσεις αυτές συναντούσαν τεράστιες δυσκολίες χρηματοδότησης και αδυνατούσαν να γίνουν αποδέκτες του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα. Ο προσανατολισμός τους σε παραδοσιακούς κλάδους με στάσιμη ή ασθενή ζήτηση χωρίς στοιχειώδη έρευνα και νέα τεχνολογία συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση της ανεργίας. Επίσης η ένταξη της χώρας στη ΕΟΚ και η διεύρυνση της Κοινότητας, σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα συγκλόνισε την ελληνική βιομηχανία. Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την επενδυτική καχεξία της περιόδου εκείνης, την έλλειψη τυποποιημένης τεχνολογίας και την εξειδίκευση της εργασίας, περιόρισε σημαντικά το βαθμό ανταγωνιστικότητας του τομέα. Τέλος, η απουσία βασικών δραστηριοτήτων που οφειλόταν τόσο στην έλλειψη ικανών διοικητικών στελεχών όσο και το γεγονός ότι οι ελληνικές ΜΜΕ ήταν μεταξύ τους ανταγωνιστικές και όχι συμπληρωματικές ως προς τις μεγάλες βιομηχανίες περιόριζαν τις προοπτικές για μια ανώδυνη συμπόρευση στο κοινοτικό χώρο.

Ο τριτογενής τομέας ήταν υπέρμετρα διογκωμένος. Απασχολούσε περίπου το 41% του εργατικού δυναμικού και συνέβαλε στη διαμόρφωση του ΑΕΠ κατά 55%. Ο τομέας κατείχε την πρώτη θέση στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και η εξέλιξη του ήταν ανοδική από το 1970. Η συμμετοχή αυτή στα πλαίσια της ελληνικής οικονομίας είχε θεωρηθεί δυσανάλογα υψηλή. Η υπέρμετρη αύξηση του τομέα σ'όλες τις περιφέρειες εκφραζόταν με μια επαγγελματική συγκέντρωση σε δημόσιες υπηρεσίες και ιδιωτικές δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών παραδοσιακού τύπου. Ο τομέας σε πολλές περιπτώσεις εξαρτώταν από εποχιακές δραστηριότητες και ιδιαίτερα στον τουρισμό που αποτελούσε σχεδόν το μοναδικό συγκριτικό πλεονέκτημα σ'όλες τις περιφέρειες της χώρας. Ο κλάδος του τουρισμού είχε ανάγκη ανάπτυξης ή εξυχρονισμού. Η βελτίωση της υποδομής του και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων σ'αυτών ήταν αναγκαία. Γενικά στον τριτογενή τομέα επισημαίνονται σοβαρές ελλείψεις στις υποδομές, στη

δημόσια διοίκηση, στις μεταφορές, στις επικοινωνίες, στην πληροφόρηση, στις τράπεζες, στο εμπόριο, στην εκπαίδευση, στην υγεία κ.α. που επιδρούν αρνητικά στην παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα του τομέα.

Όπως είναι γνωστό, κανένα πρόγραμμα ανάπτυξης έως τότε δεν μπόρεσε ν'αποφέρει αποτελέσματα καθώς υπήρχε σοβαρή ανεπάρκεια των απαραίτητων υποδομών. Στην Ελλάδα η συγκέντρωση των βιομηχανικών μονάδων και των δικτύων μεταφορών συνοδευόταν από μια υπέρμετρη ανάπτυξη του χονδρικού εμπορίου των τραπεζών, των ασφαλιστικών οργανισμών και λοιπών υπηρεσιών στην περιοχή των σχετικά αναπτυγμένων αστικών κέντρων. Αυτό είχε ως συνέπεια την βραδύτητα μεταφοράς και διακίνησης των προϊόντων, την σημαντική επιβάρυνση του κόστους μεταφοράς, την υποχώρηση του βαθμού καθετοποίησης, την μη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των απομακρυσμένων περιφερειών και την υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου στα αστικά κέντρα.

Τα ελληνικά κέντρα μεταφορών είχαν δημιουργηθεί ακτινωτά από την πρωτεύουσα προς την περιφέρεια. Οι απομακρυσμένες και απομονωμένες περιφέρειες είχαν ανεπαρκή επικοινωνία. Το πρόβλημα αυτό ήταν γενικό στο σύνολο της χώρας. Για παράδειγμα στην δυτική και βορειοδυτική Ελλάδα το πρόβλημα ήταν οξύτατο όπου η βασική επικοινωνία γίνεται μέσω του πορθμείου Ρίου-Αντιρρίου με σημαντική καθυστέρηση και συχνές διακοπές, η κατάσταση επίσης του άξονα από βορά προς νότο (Θεσ/νικη-Αθήνα) λόγω της συμφόρησης του ήταν απαράδεκτη με αποτέλεσμα να κατέχει ρεκόρ οδικών ατυχημάτων στην Ευρώπη. Επίσης η σύνδεση του δυτικού τμήματος της χώρας με τον κεντρικό άξονα Αθήνας-Θεσ/νίκης καθώς και με τις περιφέρειες Κ.& Δ. Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Ανατ.Στερεάς ήταν υποτυπώδης και συχνότατα το χειμώνα διακοπτόταν. Η επικοινωνία με τα νησιά δεν είχε ξεφύγει του κανόνα. Επικοινωνούσαν με την ηπειρωτική χώρα κυρίως μέσω του Κεντρικού λιμανιού, του Πειραιά που εξυπηρετούσε και την διακίνηση των εμπορευμάτων στη χώρα. Η υπερσυγκέντρωση αυτή του σ'ένα λιμάνι που δεν είχε καν την ανάλογη σύγχρονη υποδομή αποτελούσε σοβαρό πρόβλημα επικοινωνίας με τα νησιά και ιδιαίτερα στην διάρκεια της τουριστικής περιόδου.

Από την πιο πάνω παρουσίαση των τριών βασικών τομέων προκύπτει ότι το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας ήταν κυρίως διαρθρωτικό. Οι

περιοριστικοί παράγοντες ανάπτυξης των παραγωγικών τομέων σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη οικονομική κρίση και στα πλαίσια της μεσογειακής διεύρυνσης της ΕΟΚ προσέδιδε στην οικονομία ένα εύθραυστο χαρακτήρα που χωρίς σοβαρή κοινοτική ενίσχυση περιορίζονταν σημαντικά οι ποσοπτικές της ομαλής ολοκλήρωσής της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

1.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πολυπλοκότητα και η ιδιαιτερότητα των προβλημάτων που αντιμετώπιζε η Ελλάδα σε όλους τους παραγωγικούς τομείς σε συνδυασμό με τη νέα πρόκληση από τη διεύρυνση της ΕΟΚ προς την Ιβηρική Χερσόνησο αφενός και στα πλαίσια των θεσμοθετημένων στόχων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης αφετέρου, καθιστούσαν αναγκαία την εφαρμογή μιας Κοινοτικής ολοκληρωμένης αναπτυξιακής δράσης στο σύνολο της Επικράτειας. Για τον λόγο αυτό δημιουργήθηκαν τα **Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα**.

Τα ελληνικά Μ.Ο.Π. είναι επτά (7) και είναι τα εξής:

1. Κρήτης
2. Πληροφορικής
3. Μακεδονίας και Θράκης
4. Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου
5. Νήσων Αιγαίου πελάγους
6. Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδας
7. Αττικής

από αυτά τα έξι (6) χαρακτηρίζονται ως περιφερειακά ενώ ένα (1) το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής ως τομεακό.

1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ Μ.Ο.Π.

A. Στόχοι

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, αφορούσαν το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας και είχαν ως στόχο τη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών δομών των περιοχών ώστε να προσαρμόζονταν καλύτερα στη νέα κατάσταση που δημιουργούνταν από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Οι βασικές επιδιώξεις και στόχοι των ελληνικών προτάσεων προέκυπταν από τις αντικειμενικές συνθήκες που επικρατούσαν τότε στις δομές της οικονομίας της χώρας, καθώς και τις άμεσες ανάγκες που θα έπρεπε να προσεγγισθούν στα πλαίσια της τρίτης διεύρυνσης της Κοινότητας.

Στα πλαίσια αυτά οι γενικές επιδιώξεις των ελληνικών ΜΟΠ επικεντρώνονταν κυρίως:

1. Στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, καθώς και τη βελτίωση των διαρθρωτικών δομών της για την αντιμετώπιση του αυξημένου ανταγωνισμού σε όλους τους τομείς.
2. Στη βελτίωση της κατάστασης στο τομέα της απασχόλησης με τη δημιουργία θέσεων εργασίας εκτός του γεωργικού τομέα και της αύξησης του εισοδήματος των κατοίκων.

Οι παραπάνω επιδιώξεις εξειδικεύονται με τους παρακάτω επιμέρους στόχους που αναφέρονται:

- α) Στην ισόρροπη διατομεακή ανάπτυξη της οικονομίας με την αρμονική κατανομή δραστηριοτήτων στο χώρο, και τη δημιουργία προϋποθέσεων για την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιφερειών (ανθρώπινου και φυσικού).
- β) Στην επίτευξη σχετικής πληθυσμιακής ισορροπίας με την βελτίωση των υποδομών και της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των περιφερειών γενικότερα.

- γ) Στην οικολογική προστασία και την αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων καθώς και στην αρτιότερη οργάνωση του πολεοδομικού ιστού των αστικών και των αγροτικών κέντρων.

B. Περιεχόμενο Τομέων Μ.Ο.Π.

Ως προς το περιεχόμενο τους τα προγράμματα αφορούσαν ιδίως τις παραγωγικές επενδύσεις, τα έργα υποδομής και ενέργειες για την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών. Παράλληλα αφορούσαν τους τομείς όπως τη γεωργία, την αλιεία, τη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων, την ενέργεια, τη βιοτεχνία και βιομηχανία (δευτερογενής τομέας), τα δημόσια έργα και τον τουρισμό.

Αναλυτικότερα οι επιμέρους δράσεις κατά τομέα εμφανίζονται ως εξής:

1. Στον γεωργικό τομέα τα έργα και οι ενέργειες που επιλέχθηκαν είχαν ως σκοπό την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, που δεν δημιουργούσαν πλεόνασμα, ανταποκρίνονταν στους κανόνες της κοινής αγροτικής πολιτικής και συνέβαλαν στην βελτίωση του εισοδήματος των γεωργών. Πιο συγκεκριμένα οι ενέργειες αφορούσαν κυρίως: εγγειοβελτιωτικά έργα και αρδευτικά έργα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών, έργα γεωργικής υποδομής για την βελτίωση της παραγωγικότητας του τομέα, προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και τεχνικής βοήθειας του γεωργικού πληθυσμού. Επιπλέον ενέργειες για τον εκσυγχρονισμό των καλλιεργειών και την βελτίωση της εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων καθώς και τη σύνδεση της πρωτογενούς παραγωγής με τη μεταποίηση. Οι συγκεκριμένες προτάσεις προωθήθηκαν σε περιοχές που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα. Το ύψος των προτάσεων που αφορούσαν τον κλάδο ανερχόταν στο 21,0 % των συνολικών προτάσεων των Μ.Ο.Π.
2. Στον τομέα της αλιείας ενέργειες έγιναν για τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου, την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, την κατάρτιση των αλιέων, τη δημιουργία σύγχρονης αλιευτικής υποδομής και την άρση των περιοριστικών παραγόντων ανάπτυξης του κλάδου. Η περιοχή εφαρμογής των ενεργειών αυτών αποτελούν κυρίως τα νησιά και τα παράκτια του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας.

3. Στον δευτερογενή τομέα οι ενέργειες αφορούσαν τη δημιουργία μεγάλων παραγωγικών επιχειρήσεων του Δημοσίου, την άμεση χρηματοδότηση επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, την παροχή τεχνικών υπηρεσιών στις ΜΜΕ από τον ΕΟΜΜΕΧ στις βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες, την ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση των εργαζομένων στον τομέα καθώς και άλλα συναφή μέτρα με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας, του εισοδήματος, της βιομηχανικής εξειδίκευσης και την απορρόφηση αυτών που αποδεσμεύονται από τον πρωτογενή τομέα.

Το ύψος των σχετικών προτάσεων ανέρχεται σε 24.5% στο σύνολο των προγραμμάτων χωρίς να υπολογίζεται σε αυτό το κόστος των προγραμμάτων κατάρτισης, έρευνας και τεχνολογίας που αφορούσαν αυτό τον τομέα.

4. Παράλληλα οι προτάσεις περιελάμβαναν έργα που αφορούσαν διάφορα υδροηλεκτρικά έργα, έργα εξοικονόμησης ενέργειας, έρευνα και έργα παροχής εναλλακτικών μορφών ενέργειας, όπως χρήση φυσικού αερίου.

Το ύψος των προτάσεων ανέρχεται στο 11,4% του συνόλου των προγραμμάτων και η υλοποίησή τους θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την λειτουργία μιας σύγχρονης μεταποιητικής ή γενικότερα παραγωγικής δραστηριότητας στην χώρα

5. Στον κλάδο του τουρισμού οι δραστηριότητες αφορούσαν έργα υποδομής (π.χ. μαρίνες), αναστηλώσεις. Αξιοποίηση φυσικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων καθώς και προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στα πλαίσια αυτά η προσπάθεια κατευθύνεται εκτός από την βελτίωση της τουριστικής υποδομής, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου και την προώθηση του επιλεκτικού τουρισμού.

Το ύψος των προτάσεων που αφορούσαν τον κλάδο ανέρχεται στο 14,7% των συνολικών προτάσεων Μ.Ο.Π. της χώρας.

6. Επιπλέον, για την αύξηση της παραγωγικότητας των βασικών παραγωγικών τομέων της οικονομίας και την αποτελεσματική πλαισίωση των προτεινόμενων ενεργειών προτάθηκαν διάφορα έργα γενικής υποδομής και κυρίως οδικής που αφορούσαν την βελτίωση συνθηκών επικοινωνίας τόσο με το εσωτερικό όσο και με το εξωτερικό (π.χ. ηλεκτροδότηση τμήματος σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/νίκης-Ειδομένης). Το ύψος των προτάσεων ανέρχεται στο 14,4% των συνολικών προτάσεων των Μ.Ο.Π. της χώρας.
7. Τέλος, λόγω της σοβαρής έλλειψης της αναγκαίας υποδομής για την ισόρροπη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη ορισμένων περιφερειών προτάθηκαν ορισμένα έργα με στόχο την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αύξηση της παραγωγικότητας και κυρίως στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης συμπεριλαμβανομένων και των προγραμμάτων κατάρτισης, του περιβάλλοντος, του οικισμού, της έρευνας και της τεχνολογίας.

1.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το συνολικό κόστος της κοινοτικής συνδρομής προς τη χώρα μας από τα Μ.Ο.Π. ανέρχεται σε 2 δις. ECU (330 δις. Δρχ.)

Οι πόροι για την χρηματοδότηση των Μ.Ο.Π. προέρχονται από ανάλογη αύξηση των:

- § Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- § Ευρωπαϊκό – Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π)
- § Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), καθώς και από πρόσθετους πόρους του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Η Ελλάδα έχει το δικαίωμα και να κάνει χρήση δανείων μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων επιπλέον των δωρεάν επιχορηγήσεων. Η κοινοτική

επιχορήγηση καλύπτει μέχρι το 70% της δημόσιας δαπάνης και γίνεται : με συγχρηματοδότηση του Διαρθρωτικού Ταμείου και του άρθρου 551 ή αποκλειστικά με το δεύτερο , ενώ το υπόλοιπο ποσό συμπληρώνεται με εθνικούς πόρους.

Ο συνολικός προϋπολογισμός των Μ.Ο.Π. ανέρχεται σε 3.213.391,27 χιλιάδες ECU εκ των οποίων τα 1.062.802,69 χιλ. προέρχονται από το Εθνικό δημόσιο , τα 1.829.580,69 χιλ. από τις κοινότητες και οι ιδιωτικοί φορείς συμμετέχουν με 321.007,8 χιλ. , εκτός του αποθεματικού που έχει κρατηθεί.

Για την Ελλάδα έχει δεσμευτεί ένα ποσό περίπου 170,5 εκατ. ECU ως αποθεματικό το οποίο διατέθηκε κυρίως για παραγωγικές επενδύσεις του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα και για άλλες ενέργειες οι οποίες κρίθηκαν απαραίτητες για την υλοποίηση των Μ.Ο.Π..

Τέλος η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων είχε δεσμευτεί 575.798,72 χιλ. ECU για χρηματοδότηση διαφόρων έργων εάν της ζητηθεί από φορείς που συμμετέχουν στα Μ.Ο.Π..

Συνοπτική εικόνα χρηματοδότησης κατά Μ.Ο.Π. με σχετική ανάλυση κατά πηγή χρηματοδότησης δίνεται στον Πίνακα 1, ενώ η συμμετοχή των διαφόρων τομέων απεικονίζεται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 1

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΟΜΠ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΟΜΠ**ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ**

Ποσά σε εκατ. Δρχ.

ΤΟΜΕΙΣ ΟΜΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΠΡΩΤΟ- ΓΕΝΕΙΣ	ΒΙΟΜΗ- ΧΑΝΙΑ	ΕΝΕΡΓ ΕΙΑ	ΤΟΥΡΙ- ΣΜΟΣ	ΥΠΟΔΟ- ΜΕΣ	ΟΙΚΙΣΤΙ -ΚΑ	ΥΓΕΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑ	ΕΚΠΑΙΔ. ΚΑΤΑΡΤ.	ΕΡΕΥΝΑ ΤΕΧΝΟΛ	ΠΕΡΙΒΑ Λ.	ΣΥΝΟΛΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝ. ΤΩΝ ΜΟΠ
ΑΤΤΙΚΗ	2.080 (3,2)	12.134 (18,6)	710 (1,1)	16.319 (25,0)	16.754 (25,4)	1.420 (2,2)	2.819 (4,3)	6.092 (9,4)	4.549 (7,1)	2.242 (3,4)	65.119	16,2
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	6.956 (20,2)	1.395 (4,1)	6.987 (20,4)	5.053 (14,7)	10.907 (31,7)	105 (0,3)	495 (1,4)	1.604 (4,7)	157 (0,5)	700 (2,0)	34.359	8,5
ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	35.343 (34,5)	24.940 (24,3)	8.065 (7,9)	8.786 (8,6)	10.478 (10,2)	1.200 (1,2)	2.204 (2,2)	9.194 (9,0)	622 (0,6)	1.582 (1,5)	102.414	25,4
ΔΥΤΙΚΗ-ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ & ΠΕΛ/ΝΗΣΟΣ	21.640 (28,2)	8.995 (11,6)	4.173 (5,4)	13.354 (17,2)	13.800 (17,8)	1.253 (1,6)	4.619 (6,0)	7.973 (10,3)	660 (0,9)	795 (1,0)	77.422	19,2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ & ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	18.319,2 (25,0)	10.780 (14,8)	21.500 (29,4)	4.658 (6,4)	10.552,7 (14,4)	443 (0,6)	1.455 (2,0)	2.037 (2,8)	2.262 (3,1)	1.069 (1,5)	73.075,9	18,1
ΣΥΝΟΛΟ	84.538,2	58,204	41.435	48.170	62.491,7	4.421	11.592	26.900	8.250	6.388	352.389,9	
ΑΚΑΤΑΝΕΜΗΤΑ	-	40.000	-	11.000	-	-	-	-	-	-	51.000	12,6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	84.538,2 (21,0)	98.204 (24,3)	41.435 (10,3)	59.170 (14,7)	62.491,7 (15,7)	4.421 (1,1)	11.592 (2,9)	26.900 (6,6)	8.250 (2,0)	6.308 (2,0)	403.389,9	100,0

Σε παρένθεση φαίνονται τα αντίστοιχα ποσοστά των Τομέων κάθε ΟΜΠ.

Πίνακας 2

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Μ.Ο.Π. ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Ποσά σε χιλ. ECU

ΕΛΛΗΝΙΚΑ Μ.Ο.Π 1986-1993	ΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠ/ΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΕΤΠΑ	ΕΓΤΠΕ-Π	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	ΓΡΑΜΜΗ 551	ΑΛΙΕΙΑ	ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	550.126,27	173,999,64	315.539,89	159.834,57	58.373,83	10.263,32	86.506,32	560,00	117.339,72
ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	695.837,00	204,909,00	406.765,00	150.241,00	72.087,00	29.942,00	154.495,00	-	120.000,00
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ & ΠΕΛ/ΣΟΥ	631.325,00	179,290,00	361.343,00	153.036,00	82.120,00	18.964,00	105.863,00	1.360,00	125.000,00
ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	325.173,00	103.339,00	193.538,50	114.436,00	15.386,50	4.091,00	59.492,00	133,00	67.000,00
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	134.150,00	45.398,50	88.751,50	26.534,80	-	9.382,50	52.784,20	-	-
ΑΤΤΙΚΗΣ	407.880,00	127.465,84	223.142,80	643,50	2.204,70	16.798,41	203.496,19	-	64.400,00
ΚΡΗΤΗΣ	468.900,00	228.400,00	240.500,00	86.700,00	50.400,00	900,00	102.500,00	-	80.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	3.213.391,27	1.062.802,48	1.829.580,69	691.475,87	280.572,03	90.341,08	765.138,71	2.053,00	575.789,72

1.5 Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ Μ.Ο.Π.

Τα Μ.Ο.Π. της Ελλάδας αφορούν το σύνολο της επικράτειας .Η διάρκεια εφαρμογής τους εκτείνεται σε 7 χρόνια ενώ σημαντικό μέρος των προγραμμάτων αυτών προγραμματίζεται να υλοποιηθεί κατά τα 4 πρώτα χρόνια της εφαρμογής τους.

Η εφαρμογή των Μ.Ο.Π. θα στηρίζεται στη παρακάτω προϋπόθεση και αρχές:

- 1) Κατά τη κατάρτιση και παρακολούθηση των Μ.Ο.Π. δεν ανατρέπεται ούτε αλλάζει σημαντικά η υφιστάμενη διαδικασία κατάρτισης και παρακολούθησης των διαφόρων προγραμμάτων , γιατί μια τέτοια ανατροπή θα επέφερε διαταραχές στο υπάρχον σύστημα με συνέπεια καθυστερήσεις στην όλη διαδικασία .
- 2) Η ευθύνη εκτέλεσης των διαφόρων έργων που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα ανήκει , σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία και διοικητική δομή , στον καθ' ύλη αρμόδιο φορέα και κύρια στο φορέα που χρηματοδοτεί την εκτέλεση των έργων.
- 3) Θα καταβληθεί για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και ευθυνών από το κέντρο στη περιφέρεια , ώστε να υποβοηθηθεί η έγκαιρη εκτέλεση των έργων μέσα στις προθεσμίες που θα καθορίζονται από τα χρονοδιαγράμματα των Μ.Ο.Π. .
- 4) Τη συνολική ευθύνη για τη κατάρτιση και το συντονισμό της εκτέλεσης των Μ.Ο.Π. έχει το Υπουργείο Εθν. Οικονομίας .
- 5) Η παρακολούθηση θα πρέπει να ενταχθεί σ' ένα μηχανογραφικό σύστημα εξ' αιτίας του πολύ μεγάλου αριθμού έργων και ενεργειών που περιλαμβάνουν τα Μ.Ο.Π..

Με βάση τα παραπάνω, για την εφαρμογή των Μ.Ο.Π. συνιστώνται τα εξής όργανα:

Επιτροπές παρακολούθησης και προώθησης των Μ.Ο.Π. , ανά μια σε κάθε περιφέρεια Μ.Ο.Π. και αποτελούνται από:

- τον Νομάρχη, του σημαντικότερου Νομού της περιφέρειας Μ.Ο.Π., ως πρόεδρο

- εκπροσώπους των υπηρεσιών, φορέων και οργανισμών που εκτελούν έργα και / ή χρηματοδοτούν τα Μ.Ο.Π.
- εκπροσώπους της επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- εκπροσώπους των κοινωνικό-επαγγελματικών οργανώσεων
- ειδικούς εμπειρογνώμονες , εκτός υπαλλήλων δημοσίων υπηρεσιών.

Το έργο των επιτροπών αυτών είναι :

- η συνεχείς ενημέρωση για τη πορεία των έργων και ο καθορισμός των απαιτούμενων ενεργειών, ώστε να προωθείται η εκτέλεση του έργου ή δραστηριότητα για τα οποία διαπιστώνεται καθυστέρηση.
- η αξιολόγηση της πορείας των Μ.Ο.Π. και η απεικόνιση ή ανάθεση μελετών και εκθέσεων σχετικά με την πορεία και τους στόχους των Μ.Ο.Π. .
- οι τροποποιήσεις του προγράμματος στο βαθμό που δεν αλλάζουν το χρηματοδοτικό πλαίσιο κάθε εγκεκριμένου Μ.Ο.Π., ούτε απαιτούν απόφαση της Επιτροπής.
- η συλλογή των απαραίτητων στοιχείων για τον καταρτισμό της ετήσιας έκθεσης.
- οι δραστηριότητες για δημοσιότητα και προβολή των έργων του προγράμματος.

Για την εκπλήρωση του έργου τους οι επιτροπές της κάθε περιφέρειας βοηθούνται από Επιτροπές νομαρχιακού επιπέδου των οποίων η αρμοδιότητα θα καθοριστεί με απόφαση της περιφερειακής Επιτροπής. Για κάθε τροποποίηση των προγραμμάτων εκτός των περιπτώσεων της προηγούμενης παραγράφου αποφασίζει Διυπουργική Επιτροπή από εκπροσώπους των Υπουργείων και φορέων που συμμετέχουν στα Μ.Ο.Π., η οποία συνίσταται για το σκοπό αυτό από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας . Για τις τροποποιήσεις αυτές απαιτείται απόφαση και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1989- 1993)[Παραπομπή 2]

2.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας που εμφανίζονταν μετά το πέρας της περιόδου των ΜΟΠ ήταν:

Ο πρωτογενής τομέας χαρακτηριζόταν από χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα παρουσιάζοντας διαρθρωτικές ελλείψεις στο επίπεδο εκμεταλλεύσεων, ανθρώπινου δυναμικού και αξιοποίησης παραγωγής. Όσον αφορά την βιομηχανία, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων ήταν μικρομεσαίες και αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα καινοτομίας, διαχείρισης και μάρκετινγκ. Στον τομέα των υπηρεσιών η ανεπαρκής υποδομή, η υπερτροφία του δημόσιου τομέα, η έλλειψη σύγχρονων υπηρεσιών και το υψηλό ποσοστό ανεξαρτήτων επαγγελματιών ήταν τα βασικά προβλήματα. Μείζων ζήτημα για την χώρα ήταν και η ανεργία όπου έφτανε στο 8% με τις αστικές περιοχές να πλήττονται ιδιαίτερα (9.6%). Τέλος η εποχή εκείνη χαρακτηριζόταν από υπερβολικά μεγάλη συσσώρευση ομάδων πληθυσμού στα αστικά κέντρα, τα οποία δεν είχαν την απαραίτητη υποδομή για την ρύπανση.

2.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αναπτυξιακή στρατηγική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1984 μέχρι το 1993 (που καλύπτει τόσο τα ΜΟΠ όσο και το Ά Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα. Η πολιτική αυτή στήριξε την οικονομική δραστηριότητα και διευκόλυνε τη βελτίωση του επιπέδου ζωής στις αγροτικές και περιμετρικές περιοχές. Αναβάθμισε το επαρχιακό δίκτυο μεταφορών και ενίσχυσε τον εκσυγχρονισμό

των μικρών γεωργικών επιχειρήσεων και την ίδρυση ξενοδοχείων μικρού και μεσαίου μεγέθους σε πολλές περιοχές.

Η περίοδος αυτή συνέπεσε με ένα σημαντικό ορόσημο για την αναπτυξιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το 1988 αποφασίστηκε η ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων που οδήγησε στον συντονισμό των πολιτικών των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων που μέχρι τότε παρέμεναν ανεξάρτητες. Η μεταρρύθμιση αυτή προέβλεπε σταδιακή αύξηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων μέχρι τον διπλασιασμό τους την περίοδο 1987-1993. Προέβλεπε επίσης ότι η ευθύνη για το προγραμματισμό και για την υλοποίηση των αναπτυξιακών δράσεων και προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μοιράζεται ανάμεσα στις εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

2.3 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΟΧΩΝ

Η δράση της Κοινότητας μέσω των διαρθρωτικών Ταμείων, της ΕΤΕ και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων, αποσκοπεί στην επίτευξη των γενικών στόχων που αναφέρονται στα άρθρα 130Α και 130Γ της Συνθήκης, συμβάλλοντας στην επίτευξη πέντε πρωταρχικών στόχων:

1. Προώθηση της ανάπτυξης και διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1).
2. Μετατροπή των περιφερειών, παραμεθόριων περιοχών ή τμημάτων περιοχών (περιλαμβανομένων των περιοχών αγοράς εργασίας και των αστικών κοινοτήτων) που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή (Στόχος 2).
3. Καταπολέμηση της ανεργίας μακράς διάρκειας (Στόχος 3).
4. Διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των νέων (Στόχος 4).
5. Με την προοπτική της αναμόρφωσης της κοινής γεωργικής πολιτικής:
(α) επιτάχυνση της προσαρμογής των γεωργικών διαρθρώσεων [Στόχος 5α]

(β) προώθηση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών [Στόχος 5β]

Με στόχο να υπάρξει μεγαλύτερη συγκέντρωση και αποτελεσματικότητα των κοινοτικών πόρων, ο καθορισμός των αξόνων προτεραιότητας και η κατανομή των κοινοτικών πιστώσεων πραγματοποιήθηκαν λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες αρχές:

- Προώθηση της δημιουργίας βασικής οικονομικής υποδομής σωστά επιλεγμένης και σύμφωνη με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές. Η πρώτη προτεραιότητα δόθηκε στα μεγάλα έργα υποδομής που είναι αναγκαία στον τομέα των μεταφορών και της ενέργειας.
- Προώθηση του παραγωγικού τομέα της οικονομίας, αφενός, μέσω της παροχής σημαντικών επενδυτικών ενισχύσεων και ενισχύσεων για επαγγελματική κατάρτιση και, αφετέρου, μέσω της δημιουργίας τεχνικής υποδομής και υπηρεσιών.
- Αύξηση της παραγωγικότητας στο γεωργικό τομέα μέσω της συγκέντρωσης των κοινοτικών πόρων στη βελτίωση των δομών της γεωργίας συμπεριλαμβανομένης και της υποδομής, της προσαρμογής της παραγωγής και των δικτύων μεταποίησης και εμπορίας.
- Προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης υψηλής ποιότητας.
- Προώθηση της μείωσης της διαφοράς μεταξύ Αττικής και υπόλοιπης χώρας, μέσω της υιοθέτησης για την περιοχή Αττικής, πέραν των μέτρων κατάρτισης, μόνο ορισμένων μέτρων που αφορούν το περιβάλλον καθώς και ενεργειών περιφερειακού χαρακτήρα που έχουν ειδικό εθνικό ενδιαφέρον. Όσον αφορά τις παραγωγικές επενδύσεις θα πρέπει να εξασφαλισθεί η δυνατότητα ειδικής επιλογής στα πλαίσια της από κοινού χρηματοδότησης του καθεστώτος ενισχύσεων.
- Η ένταξη στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης επενδύσεων μεγάλης κλίμακας (κυρίως των μεγάλων οδικών αξόνων, του σιδηροδρόμου, του μετρό, του φυσικού αερίου, του Αχελώου) προϋποθέτει ότι το κράτος μέλος έχει προβεί σε κατάλληλο πολυετή προγραμματισμό (τεχνικά θέματα και χρηματοδοτικό μοντάζ), καθώς και σε κοινωνικοοικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους. Η Επιτροπή, κατά

την εξέταση των αιτήσεων των σχετικών με αυτά τα έργα, θα εξετάσει μεταξύ άλλων την ανάλυση κοινωνικοοικονομικού κόστους-οφέλους, την τεχνική ωριμότητα των έργων και το χρηματοδοτικό μοντάζ που οφείλει να αναφέρει τις διάφορες πηγές χρηματοδότησης που επελέγησαν από τις ελληνικές αρχές και που εξασφαλίζουν την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων έργων. Οι αποφάσεις της Επιτροπής, οι σχετικές με αυτές τις ενέργειες, δεν μπορούν να παρθούν παρά μόνο μετά την εκτίμηση αυτών των στοιχείων.

- Εξασφάλιση μιας καλής ισορροπίας μεταξύ επιδοτήσεων και δανείων' όσον αφορά τα ποσοστά της παρέμβασης, εφαρμόστηκαν οι κατευθύνσεις που ορίστηκαν σε συμφωνία με την ΕΤΕ σχετικά με τα έργα υποδομής που αποφέρουν έσοδα.

2.4 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ Α' ΚΠΣ

Το Κοινοτικό πλαίσιο στην Ελλάδα αποτελείται από δύο τμήματα, το εθνικό σκέλος και το περιφερειακό σκέλος.

2.4.1 ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

Το εθνικό σκέλος καλύπτει τις παρεμβάσεις οι οποίες, λόγω της εμβέλειάς τους, πρέπει να σχεδιαστούν κυρίως σε εθνικό επίπεδο και, λόγω της φύσης τους, πρέπει να εφαρμοστούν σε τομεακό επίπεδο. Για τη λήψη αποφάσεων, όσον αφορά τις ενέργειες αυτές, αρμόδια είναι η κεντρική διοίκηση.

Βάσει των προτάσεων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης της Ελλάδας, και λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές που αναφέρονται πιο πάνω, ορίστηκαν οι ακόλουθοι άξονες προτεραιότητας για το εθνικό σκέλος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την Ελλάδα.

Άξονας 1- Βελτίωση του επιπέδου της χώρας όσον αφορά τη βασική οικονομική υποδομή.

A. Μεταφορές

Επιδιωκόμενος στόχος είναι η αισθητή και ταχεία βελτίωση ορισμένων οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων της Ελλάδας με στόχο τον περιορισμό του μειονεκτήματος της απόστασης και την διευκόλυνση της μεταφοράς των εμπορευμάτων. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα «Μεγάλοι Οδικοί Άξονες» αφορά την κατασκευή ενός κομματιού του αυτοκινητοδρόμου Αθήνας-Υλίκης και του αυτοκινητοδρόμου Αθήνας-Κορίνθου. Επίσης βελτιώσεις μικρού μεγέθους για την βελτίωση της οδικής ασφάλειας αλλά και προετοιμασία μελλοντικών επενδύσεων (π.χ. η μελέτη για την ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου) συμπεριλαμβάνονταν στο πρόγραμμα. Όσον αφορά το πρόγραμμα «Σιδηρόδρομοι», αυτό αφορά κυρίως τον εκσυγχρονισμό του υπάρχοντος σιδηροδρομικού δικτύου με την εγκατάσταση διπλής σιδηροδρομικής γραμμής στη διαδρομή Αθήνα-Θεσσαλονίκη καθώς και παρεμβάσεις μικρού μεγέθους που να επιτρέπουν την μείωση του χρόνου μεταφοράς, την αύξηση της ασφάλειας μεταφοράς αλλά και την προετοιμασία μελλοντικών επενδύσεων.

Επιπλέον αυτών ενεργειών, αποφάσεις πάρθηκαν για επενδύσεις όπως αυτή του Μετρό Αθήνας και του Αεροδρομίου των Σπάτων. Όσον αφορά το πρώτο, πρόκειται για μια επένδυση που αφορά την ολοκλήρωση ενός τμήματος του δικτύου του μετρό ή την ολοκλήρωση όλων των έργων υποδομής για της γραμμές 2 και 3 ώστε να είναι σε θέση να μετά το πέρας του 1995 να γίνουν τα έργα αποπεράτωσης και η προμήθεια του τροχαίου υλικού. Επίσης μέσα σε αυτές τις αποφάσεις είναι και οι προπαρασκευαστικές μελέτες κατασκευής του μετρό της Θεσσαλονίκης. Για το αεροδρόμιο των Σπάτων μεγάλη σημασία δόθηκε κυρίως λόγω της διεκδίκησης των Ολυμπιακών Αγώνων της Ατλάντα το 1996.

Τέλος, η Επιτροπή συγχρηματοδότησε το 1989 την αγορά από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δύο μικρών αεροσκαφών για διαπεριφερειακές συνδέσεις.

B. Τηλεπικοινωνίες

Επιδιωκόμενος στόχος είναι να επιταχυνθεί η ψηφιακοποίηση του δικτύου, έτσι ώστε να βελτιωθούν τόσο οι τηλεφωνικές επικοινωνίες όσο και τα προηγμένα μέσα τηλεπικοινωνίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Επιπλέον το πρόγραμμα «Τηλεπικοινωνίες» περιλαμβάνει μέρος του πολυετούς προγράμματος του ΟΤΕ καθώς και κατάρτιση του τεχνικού προσωπικού που απορρέουν από την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.

Γ. Ενέργεια

Επιδιωκόμενος στόχος είναι να συνεχιστεί η ανάπτυξη της εθνικής παραγωγής και διανομής ενέργειας αλλά και να υποστηριχτεί η εισαγωγή του φυσικού αερίου (για την κατασκευή του έργου αυτού η Ελλάδα ζήτησε και μια άλλη χρηματοδότηση, στα πλαίσια των κοινοτικών πρωτοβουλιών). Ειδικότερα το πρόγραμμα «Ηλεκτρισμός» περιλαμβάνει το σύστημα ελέγχου ηλεκτρικής ενέργειας, τα ηλεκτροστατικά φίλτρα του σταθμού της Πτολεμαΐδας και τα προπαρασκευαστικά έργα για την σύνδεση του υποθαλάσσιου καλωδίου με την Κρήτη. Επίσης η κατασκευή της μονάδας IV στην Μεγαλόπολη αλλά και την εγκατάσταση του αναγκαίου εξοπλισμού για την προστασία του περιβάλλοντος.

Το πρόγραμμα «Αχελώος» περιλάμβανε το σύνολο των έργων της Συκιάς και του τούνελ εκτροπής προς την Θεσσαλία καθώς και του σταθμού του Πευκόφυτου. Για την ένταξη όμως του προγράμματος αυτού στο ΚΠΣ η Ελλάδα δεσμεύτηκε την ολοκλήρωση έως το 1993 όλων των έργων της Συκιάς, του τούνελ και του Πευκόφυτου καθώς και το ότι η ΔΕΗ δεσμεύτηκε να συνεχίσει με προβλεπόμενο ρυθμό τα έργα στην Μεσοχώρα.

Τέλος το έργο του φυσικού αερίου αφορούσε τις εγκαταστάσεις, τις απαραίτητες για την εισαγωγή και κατανάλωση του φυσικού αερίου στην Ελλάδα, δηλαδή του αγωγού που θα συνέδεε τα βουλγαρικά σύνορα με την Αθήνα, τους κύριους κλάδους, σταθμούς υγροποιημένου αερίου, συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, δίκτυα υψηλής πίεσης και δίκτυα διανομής.

Δ. Έρευνα και τεχνολογία

Επιδιωκόμενος στόχος είναι να προωθηθεί η ανάπτυξη της έρευνας και της τεχνολογίας μέσω της δημιουργίας κέντρων ερευνών και τεχνολογίας και παροχή κινήτρων στους ερευνητές, και της σύνδεσης της έρευνας με την παραγωγή συμπεριλαμβανομένου του πρωτογενούς τομέα(ενισχύσεις στην έρευνα, προσαρμογή και εφαρμογή νέων τεχνολογιών, διάδοση των καινοτομιών). Επίσης ενέργειες αποβλέπουν στην εισαγωγή και ανάπτυξη της πληροφορικής στην Ελλάδα

Ε. Περιβάλλον

Όσον αφορά το περιβάλλον, ο επιδιωκόμενος στόχος είναι να μειωθούν τα προβλήματα που συνδέονταν με τα διογκούμενα αστικά κέντρα, τις βιομηχανικές ζώνες και τις ζώνες με μεγάλη τουριστική δραστηριότητα. Ειδικότερα αναφερόταν στο περιβαλλοντογικό πρόβλημα της Αθήνας με την χρηματοδότηση του έργου του μετρό που θα βοηθούσε κατά πολύ στην μείωση την ρύπανσης στην πόλη, αλλά περιλάμβανε και ορισμένες άλλες ενέργειες εθνικού επιπέδου οι οποίες θα συνέβαλλαν στην προστασία του περιβάλλοντος.

Άξονας 2 – Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη

Όσον αφορά τη γεωργία, ο άξονας αυτός περιλαμβάνει τους ακόλουθους υποάξονες προτεραιότητας:

- * Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα: Οι ενέργειες που έγιναν είχαν ως στόχο την προσαρμογή της παραγωγής στις τάσεις που επικρατούν στην αγορά και στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και της παραγωγικότητας των εκμεταλλεύσεων, στη σταθεροποίηση και στη βελτίωση της κτηνοτροφίας¹.

---

¹Ο εν λόγω υποάξονας περιλαμβάνει επίσης τις ενέργειες εκρίζωσης κα μετατροπής βερικοκιών στην Πελοπόννησο καθώς και τις ενέργειες κατά της φυλλοξήρας στην Κρήτη

- * Εκσυγχρονισμός των γεωργικών δομών και της υποδομής: Οι ενέργειες αποσκοπούσαν στη βελτίωση των γεωργικών δομών, συμπεριλαμβανομένων των έγγειων βελτιώσεων, της εκμάθησης νεαρών γεωργών, της προσυνταξιοδότησης ηλικιωμένων γεωργών, της αναδιάρθρωσης των εκμεταλλεύσεων, της δημιουργίας και του εκσυγχρονισμού γεωργικής υποδομής (π.χ. μεγάλα αρδευτικά μέτρα), της ενίσχυσης της γεωργικής κατάρτισης και των γεωργικών εφαρμογών και τις σχετικής υποδομής καθώς και τις αντιστάθμισης των φυσικών μειονεκτημάτων στις ορεινές και μειονοτικές περιοχές.
- * Εκσυγχρονισμός και προσαρμογή του μηχανισμού μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων και των σχετικών κυκλωμάτων.
- * Αγροτική ανάπτυξη: Ενέργειες έγιναν με στόχο την βελτίωση της γεωργικής απασχόλησης, την διαφοροποίηση της μέσω εναλλακτικών δράσεων, καθώς και την αξιοποίηση και διαφύλαξη των φυσικών πόρων.

Όσον αφορά την αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια προωθήθηκε κυρίως η βελτίωση των δικτύων μεταποίησης και εμπορίας και ο εκσυγχρονισμός των αλιευτικών λιμένων.

Επιπλέον, λειτουργικά προγράμματα όπως το «Φυλλοξήρα» και «Βερίκοκα» υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή τον Ιούνιο του 1989 καθώς και κανονισμοί για την αγροτική ανάπτυξη, βελτίωση εσπεριδοειδών, αναδιάρθρωση αμπελιών, ανασύσταση ελαιώνων.

Άξονας 3 – Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων

Στόχος του άξονα αυτού είναι η υποβοήθηση της ανάπτυξης του παραγωγικού τομέα μέσω της βελτίωσης του τεχνικού και οικονομικού περιβάλλοντος των βιομηχανικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών (βιομηχανικές ζώνες, συμβουλευτικές υπηρεσίες), της ειδίκευσης των στελεχών και των εργατών, καθώς και της συγχρηματοδότησης ενός αποτελεσματικού καθεστώτος ενισχύσεων αφού οι ενισχύσεις την

περίοδο εκείνη διακρίνονταν για τον πολύπλοκο χαρακτήρα των διαδικασιών τους και τις μεγάλες περιόδους αναμονής. Έτσι με την αναθεώρηση θα εξασφαλιζόταν η επιλεκτικότητα και η βελτίωση της λειτουργίας του.

Άξονας 4 – Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού

Ο επιδιωκόμενος στόχος του άξονα αυτού είναι η καλύτερη αξιοποίηση των τουριστικών δυνατοτήτων της χώρας (βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής, επέκταση της τουριστικής περιόδου, τουρισμός για την τρίτη ηλικία, συνεδριακός τουρισμός, κτλ.) μέσω της συγχρηματοδότησης ενός αποτελεσματικού καθεστώτος ενισχύσεων κυρίως υπέρ των μικρών ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, των έργων υποδομής, συμπεριλαμβανομένης της μη υλικής υποδομής (συμβουλευτικές υπηρεσίες, διαφήμιση, διαχείριση του τουριστικού δυναμικού, κλπ.) καθώς και μέσω της κατάλληλης επαγγελματικής κατάρτισης.

Άξονας 5 – Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού

Στόχος του εν λόγω άξονα είναι να ανταποκριθεί στις ανάγκες επαγγελματικής κατάρτισης και ενίσχυσης για προσλήψεις που έχουν δημιουργηθεί λόγω της ανάπτυξης και της αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας. Η επίτευξη των στόχων αυτών συνέβαλλε ουσιαστικά στην επιτυχία των άλλων αξόνων ανάπτυξης που ορίζονται στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης:

- Μια σημαντική ενέργεια συνίσταται στη βελτίωση των δομών επαγγελματικής κατάρτισης. Στόχος της είναι να παράσχει στην Ελλάδα αποτελεσματικότερα μέσα κατάρτισης και εκπαίδευσης (υποδομή, εξοπλισμός, εκπαίδευση εκπαιδευτών, παρακολούθηση της αγοράς εργασίας, κλπ.). Τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών αφορούσαν και τον τομέα του περιβάλλοντος.
- Μεγάλη έμφαση δόθηκε στην προσαρμογή της προσφοράς εργασίας στην ζήτηση. Γι αυτό το λόγο στόχος ήταν η βελτίωση των επαγγελματικών

προσόντων και η σταθεροποίηση της απασχόλησης κάνοντας ενέργειες όπως η κατάρτιση του προσωπικού των επιχειρήσεων ή επανειδικεύοντας το υπάρχον προσωπικό που ανήκε σε παρακμάζοντες τομείς σε νέα επαγγέλματα. Επίσης ειδικές ενέργειες κατάρτισης προσωπικού έγιναν και για τα λειτουργικά προγράμματα του ΚΠΣ όπως τα προγράμματα «Μεγάλοι Οδικοί Άξονες», «Σιδηρόδρομοι», «Φυσικό Αέριο», «Μετρό Αθηνών».

- Όσον αφορά τις υπηρεσίες, έμφαση δόθηκε στον τουρισμό και τις άλλες υπηρεσίες που συνδέονται με την οικονομική δραστηριότητα, όπως οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρίες με απώτερο στόχο τον εκσυγχρονισμό τους.
- Επίσης ενέργειες καινοτόμου χαρακτήρα έγιναν σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών, τη μεταφορά της τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, την εφαρμογή νέων απόψεων όσον αφορά την κατάρτιση και την απασχόληση.
- Προβλέφθηκαν και ενέργειες τεχνικής βοήθειας για την βελτίωση των δομών κατάρτισης και του επιπέδου ειδίκευσης του εργατικού δυναμικού.
- Τέλος εκείνη την περίοδο επιλέχθηκαν και κάποια άλλα κοινοτικά προγράμματα για την απασχόληση αλλά και για τον κοινωνικό διάλογο. Στόχος αυτών ήταν να αξιοποιηθούν ενέργειες που πραγματοποιούνται από κοινού από εκπαιδευτικά ιδρύματα που ανήκουν σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη και να διαδοθούν ειδικές γνώσεις σχετικά με τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού μηχανισμού.

2.4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

Το περιφερειακό σκέλος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης καλύπτει κυρίως τις παρεμβάσεις που αφορούν την ανάπτυξη των ιδιαίτερων δυνατοτήτων κάθε περιφέρειας. Πρόκειται για μέτρα περιφερειακής εμβέλειας

για τα οποία οι αποφάσεις λαμβάνονται πότε σε εθνικό επίπεδο και πότε σε περιφερειακό, αλλά η παρακολούθηση της εφαρμογής τους και η χρηματοδοτική διαχείριση (συμπεριλαμβανομένου και του συστήματος πληρωμών) γίνονται σε περιφερειακό επίπεδο. Καλύπτει επίσης μέτρα για τα οποία η παρακολούθηση και η χρηματοδοτική διαχείριση γίνονται προς το παρόν σε κεντρικό επίπεδο αλλά για τις οποίες κρίνεται σκόπιμο να αποκεντρωθούν στα πλαίσια μιας πιο αποτελεσματικής διαχείρισης.

Στα πλαίσια αυτού του σκέλους, όλα τα προγράμματα θα συγκεντρώνουν τα απαραίτητα μέτρα των διαρθρωτικών Ταμείων που συμβάλουν στην ανάπτυξη του επιτόπιου δυναμικού. Κατά συνέπεια, ορισμένα μέτρα ανάπτυξης του γεωργικού και δασικού τομέα και της υπαίθρου, καθώς και μέτρα για την αξιοποίηση των εγχώριων πόρων θα συναρθρωθούν με άλλα αναπτυξιακά μέτρα, όπως παρεμβάσεις σε θέματα κοινωνικοοικονομικής υποδομής και ενισχύσεις σε παραγωγικές επενδύσεις στην ενδιαφερόμενη περιφέρεια, σύμφωνα με τους κανόνες του αναθεωρημένου συστήματος ενισχύσεων και στα πλαίσια των προβλεπόμενων κονδυλίων.

Οι περιφέρειες, 13 στο σύνολο, θα αποτελούνται από:

- την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- την περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας
- την περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας
- την περιφέρεια της Ηπείρου
- την περιφέρεια της Θεσσαλίας
- την περιφέρεια των Ιώνιων Νήσων
- την περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας
- την περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας
- την περιφέρεια της Αττικής
- την περιφέρεια της Πελοποννήσου
- την περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου
- την περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου
- και την περιφέρεια της Κρήτης

και θα παρακολουθούνται από επιτροπές παρακολούθησης που θα ασκούν τις αρμοδιότητες τους, θα ενημερώνονται συστηματικά σχετικά με την πορεία

υλοποίησης των μέτρων αλλά θα μπορούν να εκφέρουν και την άποψη τους πάνω στα θέματα.

Τέλος θα πρέπει να επισημανθεί η βαρύτητα του ειδικού μέτρου για την κατάρτιση και την προσέλκυση στελεχών στις περιφέρειες. Ο επιδιωκόμενος αντικειμενικός στόχος είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, τόσο του ιδιωτικού τομέα όσο και της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων των εξομοιούμενων περιφερειακών οργανισμών (εμπορικά επιμελητήρια, επαγγελματικές οργανώσεις, κλπ.) με την παροχή κατάρτισης υψηλού επιπέδου, την προσέλκυση και πρόσληψη και ανταλλαγή στελεχών με υψηλά προσόντα και πείρα. Για να αντιμετωπισθεί αυτό το πρόβλημα προβλέφθηκε η ανάληψη μιας ειδικής ενέργειας τεχνικής βοήθειας προς όφελος των περιφερειών.

2.5 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Σχέδιο χρηματοδότησης του ΚΠΣ – Ανακεφαλαιωτικός πίνακας (σε τιμές 1989)

ΕΛΛΑΔΑ 1989-1993

(σε χιλιάδες Εcu)

	Συνολικό κόστος	Σύνολο δημόσιων δαπανών	Κοινοτική συμμετοχή					Εθνική δημόσια δαπάνη				Ιδιωτικός τομέας	Κοινοτικά δάνεια
			Σύνολο	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΕΓΤΠΕ-Π	Λοιπά (*)	Σύνολο	Κράτος	Περιφέρεια	Λοιπά		
	1=2+12	2=3+8	3=4 ως 7	4	5	6	7	8=9 ως 11	9	10	11	12	13
Σύνολο Στόχου 1 «Εθνικό σκέλος»	7.141.502	6.489.727	3.056.204	1.964.000	734.549	289.400	68.255	3.433.523	...	...	...	651.775	1.306.800Εκ 103.000Εκ
Σύνολο Στόχου 1 «Περιφερειακό σκέλος»	4.845.322	4.499.480	2.830.037	1.698.000	363.451	310.600	457.986	1.669.443	...	...	...	345.842	π.υ. (1)
Σύνολο Στόχου 1	11.986.824	10.989.207	5.886.241	3.662.000	1.098.000	600.000	526.241	5.102.966	...	...	...	997.617	
Σύνολο Στόχων 3 & 4	969.230	969.230	630.000		630.000			339.230	312.980	26.250			
Σύνολο Στόχου 5 ^α	1.386.000(2)	1.386.000(2)	667.000				677.000	360.000(2)				349.000(2)	
Σύνολο	14.342.054	12.995.437	7.193.241	3.662.000	1.728.000	1.277.000	526.241	5.802.196				1.346.617	1.306.800 (1) Εκ 103.000Εκ

*) Αν δεν υπάρχει διαφορετική αναφορά, πρόκειται για την γραμμή 551

1) Η συμμετοχή της ΕΤΕ στο περιφερειακό σκέλος δεν μπορεί να καθοριστεί προς το παρόν

(2) Τα ποσά αυτά αποτελούν προσεγγιστικές εκτιμήσεις που έχουν γίνει από τις υπηρεσίες της Επιτροπής για της ανάγκες του παρόντος πίνακα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Β΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1994-1999)

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ταυτότητα του προγράμματος

Η περίοδος 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας που ενισχύουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και τη γενικότερη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Χωρίς να εγκαταλείπεται η εφαρμογή μέτρων ισόρροπης ανάπτυξης της χώρας δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και με κύριο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα: Οδικοί άξονες (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), λιμενικά έργα, εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Σιδηροδρομικού Δικτύου, μετρό της Αθήνας, ενεργειακά έργα (αιολικά πάρκα, φυσικό αέριο), τηλεπικοινωνίες, νοσοκομεία, κ.ο.κ.

Κατά την περίοδο εφαρμογής του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, η βελτίωση των συνθηκών της Ελληνικής οικονομίας και τα μέτρα για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας και διαρθρωτικών αλλαγών καθώς και η συμβολή του ιδίου του Β΄ Κ.Π.Σ., δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απόδοση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας η οποία συνεχίζεται και κατά την περίοδο 2000-2006.

Την εφαρμογή του Β΄ Κ.Π.Σ. δυσχέρανε, όμως, μία σειρά προβλημάτων και δυσλειτουργιών που αφορούσαν τους μηχανισμούς διαχείρισης και υλοποίησης, οι οποίοι δεν ήταν επαρκείς για να αντιμετωπίσουν μία αυξημένη κλίμακα παρεμβάσεων. Παράλληλα, όμως, προέκυψαν πολύτιμες εμπειρίες που υπέδειξαν την ανάγκη έντασης της

προσπάθειας ώστε να ικανοποιηθούν οι ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις αυτής της εμβέλειας παρεμβάσεων.

Οι οικονομικές συνθήκες κατά την έναρξη εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ

Το 1993, τελευταίο έτος πριν την έναρξη εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ (1994-1999), η ελληνική οικονομία παρουσίαζε σημάδια έντονης οικονομικής αστάθειας η οποία δυσκόλευε την αναπτυξιακή διαδικασία. Ειδικότερα:

- Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν αρνητικός, -1,6%
- Ο γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή σε μέσα επίπεδα είχε αυξηθεί σε σύγκριση με το 1992 κατά 14.2%.
- Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ έφτασε το 13.8%.
- Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ έφθασε το 111,6%.
- Τα πραγματικά επιτόκια των κρατικών ομολόγων κυμάνθηκαν στη διάρκεια του 1993 μεταξύ 6-8%, ενώ τα ονομαστικά επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων από τις εμπορικές τράπεζες κυμάνθηκαν μεταξύ 28 και 29%.
- Το κατά κεφαλήν εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς, εκφρασμένο σύμφωνα με την ισοτιμία των αγοραστικών δυνάμεων του 1993, ανερχόταν για την Ελλάδα στο 64% περίπου του μέσου όρου των 15 χωρών μελών της ΕΕ.
- Ο μέσος ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης για την πενταετία 1988-93, που προηγήθηκε της έναρξης εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ μόλις έφθανε το 1.2%, εξέλιξη που δυσχέραινε οποιαδήποτε ουσιαστική διαδικασία πραγματικής σύγκλισης προς τον μέσο όρο της ΕΕ.

Η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών στην περίοδο εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ

Η πρόοδος που συντελέστηκε από το 1994 μέχρι το 1998 όσον αφορά την μακροοικονομική σταθεροποίηση υπήρξε ταχεία και ουσιαστική, με αποτέλεσμα η απόκλιση από τα κριτήρια του Maastricht για ένταξη της

χώρας στην ΟΝΕ να θεωρούνταν τότε πλέον, οριακή (μόνο το κριτήριο του πληθωρισμού δεν είχε μέχρι τότε επιτευχθεί) και ο στόχος της ικανοποίησής του μέσα στο 1999 να ήταν βέβαιος. Ειδικότερα:

- Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 4.8% το 1998 και αναμένονταν να αυξηθεί κατά 2.4% το 1999, ενώ αναμένονταν να μειωθεί στο 2% την περίοδο Μάρτιος 1999- Φεβρουάριος 2000.
- Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε στο 2.4% το 1998, χαμηλότερα δηλ. από το όριο που απαιτούνταν για την ένταξη στην ΟΝΕ και αναμένονταν να μειωθεί περαιτέρω σε 1.6% το 1999.
- Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης το 1998 ανερχόταν στο 106% του ΑΕΠ παρουσιάζοντας σαφή πτωτική τάση από το 109.5% το 1997, ενώ αναμένονταν περαιτέρω μείωση το 1999 και το 2000.
- Το ονομαστικό επιτόκιο των δεκαετών ομολόγων του δημοσίου (απόδοση έως τη λήξη) διαμορφώνονταν ήδη σε επίπεδα γύρω στο 6%, ικανοποιώντας άνετα το σχετικό κριτήριο της Συνθήκης.

Στον τομέα της πραγματικής σύγκλισης, ύστερα από αρκετά χρόνια στασιμότητας μέχρι και τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, οπότε το κατά κεφαλήν εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς (εκφρασμένο σύμφωνα με την ισοτιμία των αγοραστικών δυνάμεων) υπολειπόταν του 60% του μέσου όρου των 15 χωρών μελών, έφθασε το 1996 το 65% περίπου. Καθώς οι ρυθμοί ανόδου του ΑΕΠ στην Ελλάδα το 1997 και 1998 υπερέιχαν σημαντικά των αντίστοιχων ρυθμών στο σύνολο της ΕΕ, το εν λόγω ποσοστό είχε φτάσει το 1999, το 69%.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας το 1998 ήταν 3,7% ενώ για τα επόμενα χρόνια υπολογίζονταν σε 3%-4%. Η πρόβλεψη για το 1999 ήταν 3,5%, ιδιαίτερα ικανοποιητική απόδοση κάτω από τις δυσμενείς συνθήκες της μείωσης της ανάπτυξης στην υπόλοιπη Ευρώπη και τις δυσμενείς επιπτώσεις από τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία.

Ακόμη πρέπει να αναφερθούν τα ιδιαίτερα ικανοποιητικά χαρακτηριστικά όπως:

- Οι προοπτικές σύγκλισης των επιτοκίων προς τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο
- Οι υψηλότερες από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο επενδύσεις τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στον δημόσιο τομέα
- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ιδιωτικού τομέα, όπως απεικονίζεται στην αύξηση της παραγωγικότητας και των κερδών
- Η εισαγωγή στοιχείων ευελιξίας στην αγορά εργασίας
- Οι διαρθρωτικές αλλαγές στον τραπεζικό τομέα
- Το εκτεταμένο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων
- Η βελτίωση της αποδοτικότητας των δημοσίων επιχειρήσεων και της δημόσιας διοίκησης

Οι εθνικές πολιτικές προώθησης της απασχόλησης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής κατόρθωσαν να περιορίσουν σημαντικά την αύξηση της ανεργίας.

Παρά τη δημιουργία πρόσθετης απασχόλησης λόγω των υψηλών ρυθμών ανόδου που παρουσίαζε εκείνα τα χρόνια η ελληνική οικονομία, πρέπει να τονιστούν δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικοί παράγοντες που αύξαιναν την προσφορά εργασίας και συμβάλλανε βραχυπρόθεσμα στην αύξηση της ανεργίας:

- η σχετικά γρήγορη αύξηση του εγχώριου εργατικού δυναμικού, που ξεπερνούσε το 1% ετησία, λόγω και της αυξημένης συμμετοχής γυναικών στην παραγωγική διαδικασία
- η μαζική εισροή μεταναστών στην περίοδο εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ, εξαιτίας των πολιτικοκοινωνικών μεταβολών και των δυσμενών οικονομικών συνθηκών στα Βαλκάνια, την πρώην Σοβιετική Ένωση αλλά και σε άλλες γειτονικές περιοχές.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι όσον αφορά στην ευελιξία της αγοράς εργασίας υπήρξαν επίσης σημαντικές θεσμικές αλλαγές όπως:

- η διευθέτηση του χρόνου εργασίας χωρίς πρόσθετο κόστος
- η εισαγωγή της μερικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα

- η σχετική ευελιξία στην εφαρμογή των τοπικών συμφώνων απασχόλησης σε περιοχές υψηλής ανεργίας
- η κατάργηση ορισμένων περιοριστικών πρακτικών στις συνθήκες εργασίας στις δημόσιες επιχειρήσεις
- η νομιμοποίηση κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις ιδιωτικών γραφείων εξεύρεσης εργασίας

Οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των παραπάνω θεσμικών αλλαγών θα γίνονταν ορατές στο άμεσο μέλλον.

3.2 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Β΄ ΚΠΣ

Η συμβολή του Β΄ ΚΠΣ στη σημαντική βελτίωση των οικονομικών και οι κοινωνικών συνθηκών υπήρξε αποφασιστική. Η συμβολή αυτή μπορεί να προσδιοριστεί αφ' ενός με την οικονομική απόδοση του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου που δημιουργήθηκε, το μεγαλύτερο τμήμα της οποίας θα προέκυπτε στο μέλλον, καθώς θα ολοκληρώνονταν οι παρεμβάσεις και αυτό θα αποδίδονταν στη χρήση, και αφ' ετέρου με τους παρακάτω ειδικούς και σημαντικούς τρόπους:

1. Με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης κατά την κατασκευή των έργων και την υλοποίηση των παρεμβάσεων, η οποία περιόρισε τις επιπτώσεις της σταθεροποιητικής πολιτικής στην ανεργία. Χωρίς το Β΄ ΚΠΣ και τις 60-70 χιλ. θέσεις απασχόλησης που εκτιμάται ότι δημιούργησε κατά μέσο όρο κατ' έτος – διατηρώντας έτσι στην περίοδο 1994-99 το επίπεδο της απασχόλησης υψηλότερο απ' ό,τι θα ήταν, κατά το μέγεθος που μόλις αναφέρθηκε – η χειροτέρευση στο μέγεθος της ανεργίας θα ήταν κρίσιμη όχι μόνο στο σύνολο της χώρας αλλά ιδιαίτερα στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες.
2. Με τη στήριξη της εσωτερικής ζήτησης στη φάση της κατασκευής των έργων και της υλοποίησης των παρεμβάσεων, η οποία οδήγησε στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανόδου κατά 0,4-0,6 εκατοστιαίες μονάδες κατ' έτος κατά μέσο όρο και απέτρεψε ενδεχόμενη κάμψη του ΑΕΠ κατά τη δυσκολότερη φάση της προσπάθειας μακροοικονομικής

σταθεροποίησης όπως συνέβη σε αρκετές άλλες ευρωπαϊκές χώρες κάτω από ανάλογες συνθήκες.

3. Με τη συμβολή στην καταπολέμηση του πληθωρισμού, καθώς η εισροή πόρων σε συνάλλαγμα μέσω του Β΄ ΚΠΣ διευκόλυνε αποφασιστικά την συναλλαγματική πολιτική.
4. Με τη στήριξη των εισοδημάτων που προήλθε από τις παρεμβάσεις που προαναφέρθηκαν καθώς και απευθείας από τις ειδικές παρεμβάσεις του Β΄ ΚΠΣ υπέρ των οικονομικά ασθενέστερων στρωμάτων του πληθυσμού και των φτωχότερων περιφερειών της χώρας. Η στήριξη αυτή, η οποία άμβλυσε τις κοινωνικές τριβές, συνέβαλε στη δημιουργία προϋποθέσεων για ταχύτερη αποκλιμάκωση των μακροοικονομικών ανισοροπιών.

Στους επιμέρους τομείς παρατηρούνται τα εξής;

Περιφερειακή οδοποιία

Αν κρίνει κανείς από τα αιτήματα που προβάλλονταν και αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι σχετικές ανάγκες αυξάνονταν συνεχώς, καθώς αυξάνονταν το εισόδημα και ο αριθμός των οχημάτων, η περιφερειακή και επαρχιακή οδοποιία θα έπρεπε να συνεχίσει να αντλεί πόρους από το Γ΄ ΚΠΣ ανάλογους με το Β΄ ΚΠΣ. Με τις παρεμβάσεις όμως των ΚΠΣ Α΄ και Β΄ το δίκτυο είχε εμπλουτιστεί σε μεγάλο βαθμό και οι περαιτέρω προσθήκες σ' αυτό θα είχαν φθίνουσα οικονομική απόδοση και σε αρκετές περιπτώσεις λόγους κόστους ωφελειών κατά πάσα πιθανότητα αισθητά άνω της μονάδας. Τα αιτήματα σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, έχουν χαρακτήρα κοινωνικό μάλλον, παρά οικονομικό και με δεδομένες τις λοιπές ανάγκες και τη σημασία της εστίασης των πόρων ανάλογα και με την οικονομική τους απόδοση, το μερίδιο των πόρων του Γ΄ ΚΠΣ που θα κατευθύνονταν στον τομέα θα ήταν περιορισμένο. Οι προτάσεις και τα αιτήματα θα εξετάζονταν με μεγαλύτερη αυστηρότητα και προσοχή, λαμβάνοντας υπόψη και τον πιθανό λόγο κόστους ωφέλειας.

Ύδρευση – Αποχέτευση – Καθαρισμός λυμάτων

Τα έργα που είχαν ενταχθεί στο Β΄ ΚΠΣ για αποχέτευση και καθαρισμό λυμάτων είχαν καλύψει πλέον αρκετά μεγάλο μέρος των αναγκών. Όλα τα μεσαίου και μεγαλύτερου μεγέθους αστικά κέντρα θα είχαν καλυφθεί, τουλάχιστον σε πρώτο βαθμό καθώς και μεγάλο μέρος μικρότερων κέντρων, ιδιαίτερα σε ευαίσθητες περιοχές. Τα αγαθά αποτελέσματα είχαν ήδη αρχίσει να φαίνονταν στο περιβάλλον και το Γ΄ ΚΠΣ προέβλεπε να περιοριστεί σε συμπληρωματικές ενέργειες για την ολοκλήρωση και αποτελεσματική λειτουργία του κεφαλαίου που είχε ήδη δημιουργηθεί, με φειδώ σε νέες προσθήκες και εξολοκλήρου νέα έργα μόνο όπου οι ανάγκες ήταν έντονες.

Το σύστημα ύδρευσης κάλυπτε πλέον το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού και οι παρεμβάσεις επρόκειτο να εστιάζονταν στη βελτίωση λειτουργίας του και σε αναγκαίες συμπληρώσεις.

Νοσοκομειακή Υποδομή

Με την ολοκλήρωση των νέων νοσοκομείων και των επεκτάσεων που είχαν ενταχθεί στο Β΄ ΚΠΣ θα καλύπτονταν όλα σχεδόν τα κενά που υπήρχαν, τουλάχιστον από ποσοτική άποψη και το ζητούμενο θα ήταν η αποτελεσματικότερη λειτουργία του τομέα, η αξιοποίηση του κεφαλαίου θα δημιουργούνταν και η βελτίωση της παλαιότερης υπάρχουσας υποδομής στα μεγάλα αστικά κέντρα. Δεδομένου δε ότι οι δαπάνες τρέχουσας λειτουργίας των παλαιών μαζί με τα νέα νοσοκομεία θα ήταν δυσβάστακτες, οποιαδήποτε πρόταση για τη δημιουργία νέων μονάδων προέβλεπε να εξετάζεται με ιδιαίτερη αυστηρότητα.

Ανάγκες που παραμένουν

Εξακολουθούσαν βέβαια να υπήρχαν τομείς και θέματα όπου μεγάλο μέρος των αναγκών θα συνέχιζε να παραμένει ανικανοποίητο και μετά το πέρας του Β΄ ΚΠΣ.

Τα κενά που παρατηρούνταν σχετικά, ήταν αποτέλεσμα δύο κατηγοριών γεγονότων:

- του γεγονότος ότι έργα και παρεμβάσεις που είχαν ενταχθεί στο Β΄ ΚΠΣ δεν αναμένονταν να ολοκληρωθούν με το πέρας του και
- του γεγονότος ότι αναγκαία έργα και παρεμβάσεις δεν ήταν δυνατό να ενταχθούν στο Β΄ ΚΠΣ είτε λόγω ανωριμότητας ή βαθμού προτεραιότητας είτε λόγω ανεπάρκειας πόρων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις η μη ολοκλήρωση παρεμβάσεων που είχαν αρχίσει με το Β΄ ΚΠΣ οφείλονταν σε καθυστερήσεις στην υλοποίηση προϋποθέσεων εκτέλεσης των έργων, προϋποθέσεων μελετητικών, θεσμικών και οργανωτικών.

Σε αρκετές περιπτώσεις τα έργα δεν αναμένονταν να είχαν ολοκληρωθεί με το πέρας του Β΄ ΚΠΣ διότι είχε υποεκτιμηθεί το αρχικά αναγκαίο κόστος (π.χ. πρόγραμμα σιδηροδρόμων), ενώ σε άλλες περιπτώσεις ήταν γνωστό από την αρχή ότι οι πόροι δεν θα επαρκούσαν. Επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις ο αναγκαίος χρόνος κατασκευής, ακόμη και με τις καλλίτερες συνθήκες, υπερέβαινε τον ορίζοντα του Β΄ ΚΠΣ, ενώ σε άλλες προέκυψαν απρόβλεπτα, αποτέλεσμα των οποίων ήταν η αύξηση των αναγκαίων πόρων και του χρόνου περάτωσης. Όλα σχεδόν τα μεγάλα έργα, με εξαίρεση το αεροδρόμιο των Σπάτων – και σε μικρότερο βαθμό τα προγραμματισμένα τμήματα του ΠΑΘΕ και του Βόρειου Άξονα της Κρήτης-ενέπιπταν σε μια η περισσότερες από τις πιο πάνω κατηγορίες.

Στον τομέα των μεταφορών και ιδιαίτερα στα μεγάλα οδικά, σιδηροδρομικά και λιμενικά έργα, καθώς και στα έργα αεροδρομίων της χώρας, ακόμη και αν ολοκληρωνόντουσαν έγκαιρα οι παρεμβάσεις που είχαν ενταχθεί στο Β΄ ΚΠΣ θα εξακολουθούσαν να υπάρχουν σοβαρές ανάγκες που δεν θα καλύπτονταν. Ανάγκες που συνεχώς αυξάνονταν, καθώς αυξάνονταν τα εισοδήματα και η παραγωγή και άλλαζε το καταναλωτικό πρότυπο.

Μεγάλο μέρος των αναγκών εξακολουθούσε επίσης να παραμένει ανικανοποίητο στον τομέα της αρχικής κατάρτισης που ήταν και αποτέλεσμα της διασποράς της προσπάθειας κατά την τότε τρέχουσα περίοδο, αλλά και της υποτίμησης των προβλημάτων εφαρμογής.

Στον τομέα του περιβάλλοντος παρά την πρόοδο που είχε συντελεστεί στον τομέα της αποχέτευσης και του καθαρισμού λυμάτων, οι ανάγκες εξακολουθούσαν να ήταν σημαντικές.

Στους τομείς της στήριξης της ανάπτυξης του γεωργικού τομέα, της κατάρτισης και της επανακατάρτισης, της κοινωνικής προστασίας, καθώς και της ενίσχυσης του παραγωγικού ιστού στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες, σημαντικό μέρος των αναγκών παρέμενε ανικανοποίητο με την έννοια ότι οι σχετικές ανάγκες ήταν κατά το πλείστον ροές που θα προέκυπταν στη διάρκεια του Γ΄ ΚΠΣ όπως προέκυπταν και στη διάρκεια του Β΄ ΚΠΣ. Έτσι λ.χ. το γεγονός ότι στη διάρκεια του Β΄ ΚΠΣ είχε επιδοτηθεί ένας αριθμός σχεδίων ιδιωτικών επενδύσεων δεν σήμαινε ότι είχαν ικανοποιηθεί όλες οι ανάγκες και ότι δεν θα έπρεπε η μορφή αυτή των παρεμβάσεων να συνεχίζονταν και στο Γ΄ ΚΠΣ.

Η εμπειρία από τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού είχε δείξει ότι τόσο η επάρκεια των πόρων, όσο και ο λεπτομερής προγραμματισμός δεν διασφάλιζαν την ομαλή αναπτυξιακή διαδικασία, αν δεν συνοδεύονταν από τους αναγκαίους μηχανισμούς υλοποίησης των προγραμματισμένων έργων και δράσεων. Είχε αναδείξει τη σημασία της ομαλής λειτουργίας του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου για την επιτυχία της αναπτυξιακής πολιτικής και ιδιαίτερα του κινδύνους περιορισμένης αποτελεσματικότητας των διαθέσιμων πόρων, καθώς επίσης και τις δυσκολίες απορρόφησης πόρων σε σημαντικά έργα και καινοτόμες δράσεις.

Κατά τη διάρκεια της τότε τρέχουσας περιόδου είχαν παρουσιαστεί – σε αρκετές περιπτώσεις-σοβαρά προβλήματα εφαρμογής είτε με τη μορφή της καθυστέρησης, είτε και της αδυναμίας εφαρμογής. Οι δυσλειτουργίες αυτές ήταν αποτέλεσμα ενός ή και περισσότερων από τους παρακάτω, κυρίως, παράγοντες:

- της έλλειψης αναγκαίας και κατάλληλης υποδομής σε θέματα προγραμματισμού και οργάνωσης, διοίκησης και αξιολόγησης έργων, τόσο στο δημόσιο όσο και στον κοινωνικό και ιδιωτικό τομέα της οικονομίας

- των απρόβλεπτων εξελίξεων που συνδέονταν με τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ορισμένων παρεμβάσεων, ιδίως σε περιπτώσεις μεγάλων έργων
- των θεσμικών και οργανωτικών αλλαγών που έπρεπε να είχαν πραγματοποιηθεί «εν κινήσει», δηλ. κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Β΄ ΚΠΣ. Το γεγονός αυτό άλλοτε είχε προκαλέσει καθυστέρηση των έργων και δράσεων και άλλοτε καθυστέρηση των ίδιων μεταρρυθμίσεων.
- των εγγενών αδυναμιών των φορέων σχεδιασμού και εκτέλεσης που συνδέονταν:
  1. με ελλείψεις σε ειδικευμένο προσωπικό και
  2. με τις δυσλειτουργίες σε θέματα συντονισμού που παρουσιάστηκαν μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων στο κέντρο και στην περιφέρεια

Φαινόμενα καθυστερήσεων για έναν ή περισσότερους από τους πιο πάνω λόγους είχαν παρουσιαστεί σε όλα σχεδόν τα προγράμματα και ιδιαίτερα:

- Στα μεγάλα, κυρίως, έργα, αλλά και σε πολλά μεσαίου μεγέθους
- Στις παρεμβάσεις του Κοινωνικού Ταμείου και ιδιαίτερα σ' αυτές που συνδέονταν με τη δημιουργία του συστήματος πιστοποίησης
- Σε παρεμβάσεις του FEOGA και του Ταμείου Αλιείας που είχαν να κάνουν με τη δημιουργία υποδομών
- Σε μορφές παρεμβάσεων που είχαν να κάνουν με κίνητρα ανάπτυξης, κυρίως γιατί το θεσμικό πλαίσιο παρουσίαζε προβλήματα.

Οι συνηθέστερες αιτίες καθυστερήσεων είχαν να κάνουν με:

- τις απαλλοτριώσεις ιδιωτικών εκτάσεων
- την έγκριση των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την περιβαλλοντική αδειοδότηση
- την ένταξη των έργων στο πρόγραμμα κρατικών προμηθειών
- την αξιολόγηση των προσφορών και την ανάδειξη των αναδόχων
- την τήρηση της νομοθεσίας για την αλληλουχία των μελετών στα δημόσια έργα

- τη διασφάλιση της ποιότητας και του ελέγχου τήρησης των συμβατικών προδιαγραφών

Κατά τη διάρκεια της τότε τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού είχε γίνει σημαντική πρόοδος και αποκτήθηκε σημαντική εμπειρία. Έγιναν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στους τομείς των δημοσίων έργων, των ιδιωτικών επενδύσεων, του ανθρώπινου δυναμικού και της δημόσιας διοίκησης. Όλες αυτές οι μεταρρυθμίσεις, αλλά και άλλες σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις και διαρθρωτικές αλλαγές που δρομολογήθηκαν, ασφαλώς συνέβαλλαν σημαντικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια της νέας περιόδου.

3.3 ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ Β' ΚΠΣ

Αποφασιστικοί παράγοντες για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΚΠΣ ήταν αναμφισβήτητα οι μηχανισμοί εφαρμογής και παρακολούθησης τους. Για την επιτυχή έκβαση μιας παρέμβασης δεν αρκεί ένα ικανοποιητικό τεχνικό δελτίο, που προσδιορίζει σαφώς το αντικείμενό της, τους στόχους, τα αναμενόμενα οφέλη, το κόστος και τα άλλα χαρακτηριστικά της. Οι αδυναμίες και οι ανεπάρκειες των φορέων στους οποίους ανατίθεται η εκτέλεση της και τα προβλήματα στη λειτουργία της κρατικής μηχανής γενικότερα, μπορεί να οδηγήσουν σε μεγάλες καθυστερήσεις ή και σε κακή εκτέλεση ακόμη και μιας καλοσχεδιασμένης παρέμβασης. Οι αδυναμίες στελέχωσης και επιχειρησιακών δυνατοτήτων του φορέα εκτέλεσης, η εκπλήρωση των περιβαλλοντικών όρων, οι απαλλοτριώσεις, οι αδυναμίες και τα κενά στο θεσμικό πλαίσιο, οι μεγάλες δυσχέρειες στο πεδίο του συντονισμού μεταξύ συναρμόδιων φορέων στο κέντρο και στην περιφέρεια και άλλα συναφή δημιούργησαν σωρεία προβλημάτων και καθυστερήσεων.

Κάτω από την πίεση αυτών των προβλημάτων επιζητήθηκε η βελτίωση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων της κρατικής μηχανής σε θέματα σχεδιασμού και εφαρμογής αναπτυξιακών δράσεων, με παρεμβάσεις σε διάφορα επίπεδα. Πρώτα πρώτα είχαν δημιουργηθεί και δημιουργούνταν νέοι φορείς με αποστολή:

- είτε την αναπλήρωση κενών και αδυναμιών σε υφιστάμενους φορείς με την ενίσχυση τους σε στελέχη, με την προσφορά σε αυτούς υπηρεσιών διαφόρων ειδών και άλλα συναφή (π.χ. ΜΟΔ, Σύμβουλοι Αξιολόγησης, Σύμβουλοι Διαχείρισης, Τεχνικοί Σύμβουλοι, κ.λπ.)
- είτε την υποκατάσταση υφιστάμενων φορέων σε προσωρινή, ή μονιμότερη βάση (π.χ. Ανώνυμες Εταιρίες που επιφορτίζονται με την ευθύνη της εφαρμογής ενός συγκεκριμένου μεγάλου έργου, η κάθε μια, ενδιάμεσοι φορείς στους οποίους ανατίθεται η πραγματοποίηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων, κλπ.)

Παράλληλα επιδιώχθηκε η αποτελεσματικότερη λειτουργία της κρατικής μηχανής, ως συνόλου, αλλά και των νέων φορέων:

- με ειδικά νομοθετήματα θεσμικού χαρακτήρα όπως π.χ. το νέο καθεστώς παραγωγής δημοσίων έργων και ειδικότερα το νέο καθεστώς σχετικά με τις διαδικασίες δημοπράτησης και κατακύρωσης, το καθεστώς πιστοποίησης προκειμένου για ιδιωτικά εκπαιδευτήρια κλπ.
- με νέες οργανωτικές ρυθμίσεις στα πλαίσια του προϋφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, τόσο στο κέντρο, αλλά και στις περιφέρειες (π.χ. εγκύκλιοι, οδηγίες και πληροφόρηση σχετικά με το σύστημα παραγωγής δημοσίων έργων, μεταφορά αρμοδιοτήτων στην περιφέρεια σε εφαρμογή υφιστάμενων νόμων, π.χ. Ν.2503/97, σύνταξη τεχνικών δελτίων και όπου συντρέχει λόγος μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ως προϋπόθεσης για την ένταξη έργων, κλπ.)

3.4 ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ Β΄ ΚΠΣ

A. Συνολική Πορεία Εκτέλεσης του Β΄ ΚΠΣ

Στον Πίνακα 1, που ακολουθεί, δίνεται η πορεία απορρόφησης για το σύνολο του Β΄ ΚΠΣ μέχρι και το τέλος του 1998 και παρουσιάζονται οι προοπτικές ολοκλήρωσης του Β΄ ΚΠΣ και ρυθμοί οι ρυθμοί απορρόφησης που έπρεπε να επιτευχθούν, όπως προέκυψαν από την εφαρμογή

υποδείγματος αυξανόμενων ρυθμών χρηματοοικονομικής υλοποίησης πάνω στην προγραμματική δομή του Β΄ ΚΠΣ, σε επίπεδο Μέτρου.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα αυτό, με μέτρο σύγκρισης μια προοπτική ολοκλήρωσης το 2001, η πορεία των απορροφήσεων στην περίοδο 1994-98 παρουσιάζεται, σε συνολικό επίπεδο, μάλλον ικανοποιητική. Σοβαρή υστέρηση παρουσιάστηκε μόνο το 1994, πράγμα εν μέρει αναμενόμενο, αν ληφθεί υπόψη ότι ήταν το πρώτο έτος καθώς επίσης και ότι κατά το έτος εκείνο οι υπηρεσίες εφαρμογής ήταν ακόμη επιφορτισμένες με σημαντικό έργο για να ολοκληρωθεί το Α΄ ΚΠΣ. Αντίθετα, με μέτρο κρίσης την ουσιαστική ολοκλήρωση μέχρι το τέλος του 1999, η πορεία εκτέλεσης μέχρι το τέλος του 1998 ήταν σαφώς σε καθυστέρηση.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 1 και τη σύγκριση των απαιτούμενων ρυθμών, σε σχέση με αυτούς των προηγούμενων ετών, προέκυπτε η μεγάλη προσπάθεια που έπρεπε να καταβληθεί προκειμένου να εξασφαλισθεί πλήρης υλοποίηση των οικονομικών δεσμεύσεων μέχρι το 2001.

Πίνακας 1

Πορεία Εκτέλεσης* και Σενάρια Ολοκλήρωσης Δημόσιας Δαπάνης Β΄ ΚΠΣ

Έτος	Εκτέλεση (%) 1994-1997	Σενάρια Ολοκλήρωσης % στη ΔΔ 1998-2001	
		A: Ομαλή	B: Ταχεία
1994	5,4		
1995	10,3		
1996	11,9		
1997	13,5		
1998	15,5		
1999		15,7	19,0
2000		15,7	14,6

2001		12,0	9,8
Σύνολο	56,6	43,4	43,4

* Πηγή: Μηνιαία Δελτία Προόδου Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Μαΐου 1999

Είναι βέβαια αλήθεια ότι στο πέμπτο έτος εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ είχαν πλέον τεθεί σε τροχιά εφαρμογής πολλά προγράμματα και είχαν λυθεί ορισμένα από τα προβλήματα που είχαν παρουσιαστεί στα πρώτα έτη εφαρμογής του Β΄ ΚΠΣ. Από την άλλη μεριά, όμως, απέμενε ακόμη να επιλυθούν σοβαρά προβλήματα σε κείνες τις παρεμβάσεις που δεν είχαν ακόμη προχωρήσει ικανοποιητικά και οι οποίες παρουσίαζαν τις μεγαλύτερες ίσως δυσκολίες.

Στις τελευταίες Επιτροπές Παρακολούθησης του Β΄ ΚΠΣ δρομολογήθηκαν ανακατανομές πόρων που θα διευκόλυναν την περαιτέρω αποτελεσματική πορεία εφαρμογής του προγράμματος. Χρειάζονταν όμως συνεχής επαγρύπνηση για την έγκαιρη λύση των προβλημάτων που είχαν απομείνει, έτσι ώστε να μην παρέμενε βαρύ φορτίο για τα έτη 2000-2001, πράγμα το οποίο, πέρα από το δυσμενή αντίκτυπο ως προς την εφαρμογή του Β΄ ΚΠΣ, αναπόφευκτα θα δυσχέραινε και την πορεία εφαρμογής του Γ΄ ΚΠΣ. Με ρυθμούς που δεν διέφεραν ουσιωδώς από το Β΄ ΚΠΣ κινούνταν και η πορεία εφαρμογής των έργων του Ταμείου Συνοχής και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών. Αυτό ήταν αναμενόμενο, αφού οι παρεμβάσεις του Ταμείου Συνοχής και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών διαπλέκονταν με τις παρεμβάσεις του Β΄ ΚΠΣ και οι μηχανισμοί εφαρμογής τους ήταν περίπου οι ίδιοι.

Στο συνοπτικό Πίνακα 2 δίνεται η πορεία εκτέλεσης των συνολικών απορροφήσεων δημόσιας δαπάνης για την περίοδο 1994-1998, ανά Διαρθρωτικό Ταμείο, με παράλληλη ανάλυση σε Εθνικό και Περιφερειακό Σκέλος.

Από τα στοιχεία του Πίνακα 2 διαφαίνεται η σημαντική διαφοροποίηση της πορείας υλοποίησης των δράσεων που χρηματοδοτούνταν από διαφορετικά Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ καθώς και οι αντίστοιχες διαφορές μεταξύ Εθνικού και Περιφερειακού Σκέλους.

Πίνακας 2

Υλοποίηση Β΄ ΚΠΣ ανά διαρθρωτικό ταμείο και σκέλος

(% Απορρόφηση Δημόσιας Δαπάνης μέχρι 31/12/98)

ΤΑΜΕΙΟ	ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ Β΄ ΚΠΣ
ΕΤΠΑ	52	61	56
ΕΚΤ	53	33	51
ΕΓΤΠΕ-Ε	78	55	71
ΧΜΠΑ	42	-	42
ΣΥΝΟΛΟ	55	59	57

Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο οι δράσεις που χρηματοδοτούνταν από το ΕΓΤΠΕ-Π προσέγγιζαν σε ικανοποιητικό βαθμό τον αρχικό προγραμματισμό του Β΄ ΚΠΣ, γεγονός που οφείλονταν στη σχετική προπορεία της υλοποίησης των δράσεων του Εθνικού Σκέλους (Ε.Π. Γεωργίας), που είχαν και τη μεγαλύτερη ειδική χρηματοδοτική βαρύτητα στο σύνολο των δράσεων του Γεωργικού Ταμείου στο Β΄ ΚΠΣ.

Β. Πορεία Εκτέλεσης του Β΄ ΚΠΣ σε επίπεδο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Στον συνοπτικό Πίνακα 3, που ακολουθεί δίνεται η πορεία εκτέλεσης του Β΄ ΚΠΣ σε επίπεδο Άξονα και Επιχειρησιακού Προγράμματος. Από τον Πίνακα αυτό προκύπτουν εύγλωττα συμπεράσματα σε σχέση με το ρυθμό υλοποίησής τους.

Εθνικό Σκέλος

Από τον Πίνακα 3 προκύπτει η διαφορετική πορεία της προόδου χρηματοοικονομικής υλοποίησης των επιμέρους Εθνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συνδέονταν σε σημαντικό βαθμό με την πρόοδο υλοποίησης του φυσικού αντικείμενου.

Σημαντική πρωτοπορία εμφάνιζαν τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της Γεωργίας, της Αστικής Ανάπτυξης (Μετρό Αθηνών) και των Τηλεπικοινωνιών (απορρόφηση δεσμεύσεων άνω του 80%), ενώ στον αντίποδα βρισκόταν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ταχυδρομείων.

Περιφερειακό Σκέλος (ΠΕΠ)

Όπως προκύπτει από τη λεπτομερέστερη παρουσίαση των ΠΕΠ, (Πίνακας 3) οι ρυθμοί απορρόφησης διέφεραν από περιφέρεια σε περιφέρεια. Με βάση στοιχεία Α΄ εξαμήνου 1999, η Πελοπόννησος και το Β. Αιγαίο φαίνεται να βρίσκονταν στη χειρότερη μοίρα, ενώ σοβαρή καθυστέρηση παρουσίαζαν και τα Ιόνια Νησιά και η Δυτική Ελλάδα. Στις λοιπές Περιφέρειες τα ποσοστά απορρόφησης κυμαίνονταν σε επίπεδα υψηλότερα του 58% με προπορευόμενους την Ανατολική Μακεδονία – Θράκη και την Κρήτη.

Οι διαφορές αυτές στους ρυθμούς απορρόφησης συνδέονταν εν μέρει με τη διαφορετική δομή των επί μέρους ΠΕΠ και εν μέρει με την αποτελεσματικότητα των εμπλεκόμενων φορέων, συμπεριλαμβανομένου και του ιδιωτικού τομέα. Αν και η χαμηλή απορροφητικότητα ήταν σίγουρα δηλωτική σοβαρών προβλημάτων, οι υψηλότεροι ρυθμοί απορρόφησης δεν σήμαιναν κατ' ανάγκην αντίστοιχα αυξημένη αποτελεσματικότητα.

Σχετικά είναι ορθό να παρατηρηθεί ότι, ενώ από άποψη συνόλου πόρων η σημασία ενός ΠΕΠ εμφανίζονταν μικρότερη σε σύγκριση με μερικά τουλάχιστον από τα ΕΠ του εθνικού σκέλους, τα προβλήματα και οι δυσκολίες αποτελεσματικής εφαρμογής ήταν από μερικές απόψεις μεγαλύτερα. Αυτό οφείλονταν κυρίως στο ότι:

1. Τα ΠΕΠ περιελάμβαναν πληθώρα μικρότερης εμβέλειας παρεμβάσεων, σε αντιδιαστολή με τα περισσότερα ΕΠ του εθνικού σκέλους,
2. στην υλοποίηση των παρεμβάσεων των ΠΕΠ εμπλέκονταν όχι μόνο πολλοί φορείς στο Περιφερειακό επίπεδο, αλλά και κεντρικοί φορείς, με αποτέλεσμα το πρόβλημα του συντονισμού να γίνονταν πολυπλοκότερο
3. οι περιφερειακές υπηρεσίες και ειδικότερα οι μικρότερες από αυτές υστερούσαν σε στελέχωση και επιχειρησιακές δυνατότητες

3.5 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Πίνακας 3

Χρηματοοικονομική Υλοποίηση Δεσμεύσεων ΚΠΣ-II

Χρηματικά Ποσά σε χιλ. euro

Αξονας/Πρόγραμμα	ΔΕΣΜΕΥΣΗ 1994-1999	ΔΑΠΑΝΕΣ 1994-6/99	% ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ	15.227.208	9.703.638	63,7
ΑΞΟΝΑΣ I: ΜΕΓΑΛΑ ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	4.957.677	3.025.735	61,0
Προσβάσεις και Οδικό Αξονες	2.366.527	1.398.428	59,1
Σιδηρόδρομοι	627.676	458.041	73,0
Τηλεπικοινωνίες	380.488	307.463	80,8
Ταχυδρομεία	45.067	3.576	7,9
Ενέργεια	818.444	482.213	58,9
Λεωφορεία ΟΑΣΑ	74.800	0	0,0
Φυσικό Αέριο	644.675	376.014	58,3
ΑΞΟΝΑΣ II: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	2.272.350	1.585.570	69,8
Αστική Ανάπτυξη (Μετρό Αθήνας)	1.466.00	1.177.866	80,3
Αστική Ανάπτυξη (Μετρό Θεσ/νίκης)	15.000	0	0,0
Υγεία – Κοινωνική Πρόνοια	327.713	102.285	31,2
Περιβάλλον	463.637	305.419	65,9
ΑΞΟΝΑΣ III: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ	4.400.368	2.981.362	67,8
Βιομηχανία & Υπηρεσίες	1.326.441	743.012	56,0
Ιδιωτικές ή Μικτές Βιομηχανικές Υποδομές στη Βόρεια Ελλάδα	15.000	434	2,9
Έρευνα και Τεχνολογία	436.398	236.604	54,2
Τουρισμός και Πολιτισμός	318.927	168.874	53,0
Γεωργία	2.109.593	1.737.106	82,3
Αλιεία	194.009	95.332	49,1
ΑΞΟΝΑΣ IV: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	3.512.062	2.088.847	59,5
Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση	1.745.087	1.043.363	59,8
Συνεχιζόμενη Κατάρτιση	1.238.274	746.377	60,3
Καταπολέμηση του Αποκλεισμού	240.421	144.140	60,0
Εκσυγχρονισμός Δημόσιας Διοίκησης	288.280	154.967	53,8
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	84.751	22.169	26,2
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΚΕΛΟΣ	6.099.732	3.877.606	63,6
ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	679.638	494.950	72,8
ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας	819.238	540.089	65,9
ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας	314.905	194.159	61,7
ΠΕΠ Θεσσαλίας	516.734	356.218	68,9
ΠΕΠ Ηπείρου	336.530	217.322	64,6
ΠΕΠ Ιονίων Νήσων	203.784	112.314	55,1
ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας	393.424	217.840	55,4
ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας	477.881	285.023	59,6
ΠΕΠ Πελοποννήσου	359.258	191.458	53,3
ΠΕΠ Αττικής	957.141	617.672	64,5
ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου	296.960	158.363	53,3
ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου	316.534	185.377	58,6
ΠΕΠ Κρήτης	427.705	306.821	71,7
Σύνολο Β΄ ΚΠΣ	21.326.940	13.581.298	63,7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000- 2006)[Παραπομπή 3]

4.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η πρόοδος που είχε συντελεστεί στις συνθήκες λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο εφαρμογής του Β' ΚΠΣ, τόσο με βάση τη συμβολή του όσο και με όλα τα άλλα μέτρα μακροοικονομικής σταθεροποίησης και διαρθρωτικών αλλαγών που ελήφθησαν, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αύξηση της απόδοσης της νέας διαρθρωτικής παρέμβασης.

Ο σχηματισμός φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, που καθίσταται δυνατός με τους πόρους των ΚΠΣ, αποτελεί αναγκαία αλλά όχι και επαρκή προϋπόθεση για την επιτάχυνση της οικονομικής ανόδου και την πραγματική σύγκλιση. Για το σκοπό αυτό απαιτούνταν εκτός από το κεφάλαιο που δημιουργείται με τα ΚΠΣ, μακροοικονομική σταθερότητα, διαρθρωτική εξυγίανση και συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά. Από την άποψη αυτή το Β' ΚΠΣ εφαρμόστηκε σε περίοδο που οι γενικότερες μακροοικονομικές συνθήκες και η ανάγκη για μακροοικονομική σταθεροποίηση και διαρθρωτικές αλλαγές δεν επέτρεπαν την επιτάχυνση της οικονομικής ανόδου. Έτσι σημαντικό μέρος της συμβολής του στην ανάπτυξη (potential) που δεν μπορούσαν όμως να αξιοποιηθούν πλήρως στη διάρκεια εφαρμογής του. Σε σχέση με τους παράγοντες αυτούς το Γ' ΚΠΣ πλεονέκτησε. Αυτό τόσο διότι στην περίοδο εφαρμογής του τέθηκε σε χρήση και άρχισε να αποδίδει το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαίου που δημιουργήθηκε με τους πόρους του Β' ΚΠΣ, όσο και διότι η μακροοικονομική σταθεροποίηση που επιτεύχθηκε και οι διαρθρωτικές μεταβολές που συντελέστηκαν, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις επιτάχυνσης της οικονομικής ανόδου και ως εκ τούτου της πληρέστερης αξιοποίησης τόσο της υποδομής, που δημιουργήθηκε με το Β' ΚΠΣ όσο και εκείνης που θα ολοκληρωθεί με την συμβολή του Γ' ΚΠΣ.

Το Γ' ΚΠΣ όμως υλοποιήθηκε κάτω από πλεονεκτικές συνθήκες σε σχέση με το Β' ΚΠΣ και για άλλους λόγους.

Στη διάρκεια εφαρμογής του Β' ΚΠΣ ανέκυψαν αρκετά προβλήματα στους μηχανισμούς παρακολούθησης και εφαρμογής, τόσο λόγω του αυξημένου όγκου της προσπάθειας όσο και λόγω του εύρους των παρεμβάσεων. Για την αντιμετώπιση τους ελήφθησαν μια σειρά από θεσμικά και οργανωτικά μέτρα, στόχος των οποίων ήταν η αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών εφαρμογής. Τα θετικά αποτελέσματα των παρεμβάσεων αυτών άρχισαν να φαίνονται ήδη. Έτσι κατά την έναρξη εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ οι θεσμικές και οργανωτικές δυσκολίες εφαρμογής που αντιμετώπισε το Β' ΚΠΣ έχουν αντιμετωπισθεί. Παράλληλα με την ειδική έμφαση που δόθηκε στο στάδιο σχεδιασμού του Γ' ΚΠΣ και στη βελτίωση των μηχανισμών εφαρμογής και παρακολούθησης ήταν εύλογο να αναμένεται πρόσθετη πρόοδος.

Ένα άλλο πλεονέκτημα του Γ' ΚΠΣ σε σχέση με το Β' ΚΠΣ έγκειται όταν στο γεγονός ο σχεδιασμός του άρχισε έγκαιρα και εύλογα αναμενόταν ότι οι παρεμβάσεις έτειναν να είναι ωριμότερες και έτσι να παρουσιάζουν λιγότερες δυσκολίες και απρόβλεπτες δυσχέρειες.

4.2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ταυτότητα του Προγράμματος

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.) 2000-2006 είναι το προϊόν της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν η Ελληνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη βάση του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης, που υπέβαλε η Ελληνική Κυβέρνηση το Σεπτέμβριο του 1999. Παρουσιάζει την αναπτυξιακή στρατηγική και τις προτεραιότητες στις οποίες θα διατεθούν τα επόμενα χρόνια 33,83 δις ευρώ, εκ των οποίων τα 22,70 δις ευρώ προέρχονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Η προσέλκυση ιδιωτικών πόρων ύψους 10,73 δις ευρώ είναι επίσης μια σημαντική διάσταση του σχεδιασμού που έγινε στο πλαίσιο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006. Στους παραπάνω πόρους δεν συμπεριλαμβάνονται οι πόροι που θα προέλθουν τόσο από το Ταμείο Συνοχής, όσο και από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, που ανεβάζουν το

συνολικό ύψος της παρέμβασης κατά τη προγραμματική περίοδο 2000-2006 σε 52,4 δις ευρώ.

Η συνέχιση και μεγαλύτερη ενίσχυση των πολιτικών για την πραγματική σύγκλιση, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή είναι ο βασικός στόχος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006. Το ΚΠΣ θα συνεισφέρει στην εμβάθυνση της ενσωμάτωσης της Ελλάδας στην Ε.Ε. καθώς και στην παγκόσμια οικονομία της γνώσης, ενισχύοντας τις διαρθρωτικές αλλαγές και αξιοποιώντας το δυναμικό για βελτιωμένη παραγωγικότητα και περισσότερη απασχόληση. Η παρέμβαση του ΚΠΣ αναμένεται να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και πραγματική σύγκλιση με την υπόλοιπη Ε.Ε.

Οι στόχοι - προτεραιότητες του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006 εστιάζονται σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, που μπορούν να συμβάλλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών, μέσω κυρίως της μείωσης του κόστους συναλλαγών, δημιουργούν τις άμεσες προϋποθέσεις για καλύτερη πρόσβαση στις αγορές της Κεντρικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, για περισσότερες ευκαιρίες στον εγχώριο ανταγωνισμό και το εμπόριο, καθώς και για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών διασυνδέσεων μέσω της μείωσης φαινόμενων συμφόρησης, ειδικά στους βασικούς μεταφορικούς διαδρόμους και στις αστικές περιοχές.

Με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη, ιδιαίτερη προσοχή δίδεται επίσης στις επενδύσεις σε άλλες υποδομές οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων, όπως για παράδειγμα στους τομείς διαχείρισης των υδάτων και των αποβλήτων.

Ο εκσυγχρονισμός του παραγωγικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού και της γεωργίας, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Η προαγωγή των καινοτομιών καθώς και η περαιτέρω σύνδεση των ερευνητικών δραστηριοτήτων με τη βιομηχανία αποτελεί κρίσιμο σημείο για τον τομέα αυτό.

Η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί βασικό συντελεστή της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης, όχι μόνο μέσω της βελτίωσης των

συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής ανάπτυξης, αλλά και μέσω της ενίσχυσης των προσπαθειών διάχυσης της τεχνολογικής καινοτομίας, καθώς και δράσεων που αφορούν την Κοινωνία της Πληροφορίας. Η έμφαση που δίδεται στην προτεραιότητα αυτή οφείλει να προάγει την οικονομία που βασίζεται στη γνώση και να επιτρέψει στην Ελλάδα να βελτιώσει το συγκριτικό της πλεονέκτημα σε τομείς με υψηλή προστιθέμενη αξία, αλλά και να αναβαθμίσει την ποιότητα και την ενσωματωμένη γνώση για τα προϊόντα παραδοσιακών κυρίως τομέων.

Ενώ η αύξηση της παραγωγικότητας και των ρυθμών ανάπτυξης οδηγούν σε υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης, η παρέμβαση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στοχεύει και στην πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών απασχόλησης, κυρίως μέσω της χάραξης μιας συνεκτικής και ενεργού στρατηγικής για την αγορά εργασίας καθώς και μέσω της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών στον τομέα της αγοράς εργασίας.

Η προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών αποτελεί οριζόντια αρχή η οποία διαπνέει ολόκληρο το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, διαμορφώνεται μία στρατηγική ισότητας των δύο φύλων, στρατηγική η οποία δεν περιορίζεται σε εξειδικευμένα μέτρα αρωγής των γυναικών, αλλά επιφέρει κινητοποίηση όλων των γενικών πολιτικών και μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη ενεργά, ήδη από το στάδιο της κατάρτισής τους, τις επιπτώσεις τις οποίες πιθανόν να έχει η υλοποίησή τους ως προς τη σχετική θέση των γυναικών και των ανδρών.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης προβλέπει επίσης την ένταση των προσπαθειών σε θέματα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και στον τομέα της υγείας.

Τέλος, επιδιώκεται η ισόρροπη και αειφόρος ανάπτυξη όλης της χώρας, της υπαίθρου, όσο και των αστικών περιοχών. Επισημαίνεται ότι το 30% των πόρων του Κ.Π.Σ. προορίζεται για τα δεκατρία περιφερειακά προγράμματα.

Η στρατηγική του 3^{ου} ΚΠΣ υλοποιείται μέσω **24 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**, εκ των οποίων τα 11 αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές και τα 13 αποτελούν ολοκληρωμένα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα, ένα για κάθε μία περιφέρεια της Ελλάδας:

Άξονας προτεραιότητας 1: Ανθρώπινοι Πόροι

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση.

Άξονας προτεραιότητας 2: Μεταφορές

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Οδικοί άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Σιδηρόδρομοι, Αερολιμένες, Αστικές Συγκοινωνίες

Άξονας προτεραιότητας 3: Ανταγωνιστικότητα

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα.

Άξονας προτεραιότητας 4: Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Αλιεία

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιεία

Άξονας προτεραιότητας 5: Ποιότητα ζωής

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πολιτισμός
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υγεία – Πρόνοια

Άξονας προτεραιότητας 6: Κοινωνία της Πληροφορίας

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινωνία της Πληροφορίας

Άξονας προτεραιότητας 7: Περιφερειακή Ανάπτυξη

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ιονίων νήσων

4.3 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης υλοποιείται μέσω 24 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, εκ των οποίων τα 11 αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές και τα 13 αποτελούν ολοκληρωμένα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα, και κατανέμονται σε 7 Άξονες Προτεραιότητας: Ανθρώπινοι Πόροι, Μεταφορές, Ανταγωνιστικότητα, Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Αλιείας, Ποιότητα Ζωής, Κοινωνία της Πληροφορίας, Περιφερειακή Ανάπτυξη.

A. Ανθρώπινοι Πόροι

Η ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων και η προσαρμογή τους στις ολοένα μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς αποτελεί καθοριστικό στοιχείο

για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας. Αποτελεί εξ άλλου και προαπαιτούμενο για την αύξηση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας. Η επιτυχία στον τομέα αυτό εξαρτάται από την κινητοποίηση του συνόλου των ανθρωπίνων πόρων και ειδικότερα από τη διαθεσιμότητα ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης με δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την κατανόηση και χρησιμοποίηση προηγμένων τεχνολογιών και την προσαρμογή στις αλλαγές. Στο πεδίο αυτό, οι σημαντικότερες προκλήσεις για την Ελλάδα ήταν οι ακόλουθες:

- Ανάπτυξη και προώθηση ενεργών πολιτικών αγοράς εργασίας για την πρόληψη και καταπολέμηση της ανεργίας, την πρόληψη της μακροχρόνιας ανεργίας τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών, τη διευκόλυνση της επανένταξης των μακροχρόνια άνεργων στην αγορά εργασίας και την υποστήριξη της επαγγελματικής ενσωμάτωσης των νέων και των ατόμων που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας μετά από ένα διάστημα απουσίας.
- Προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας με ιδιαίτερη έμφαση σε όσους είναι εκτεθειμένοι στον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Προώθηση και βελτίωση της κατάρτισης, της εκπαίδευσης και της παροχής συμβουλών, ως συνιστώσα μιας πολιτικής δια βίου μάθησης, ώστε να διευκολυνθεί και να βελτιωθεί η πρόσβαση και η ένταξη στην αγορά εργασίας, να βελτιωθεί και να διατηρηθεί η απασχολησιμότητα και να προαχθεί η εργασιακή κινητικότητα.
- Προώθηση ενός εξειδικευμένου, εκπαιδευμένου και προσαρμοσμένου εργατικού δυναμικού, προώθηση της καινοτομίας και προσαρμοστικότητας στην οργάνωση της εργασίας, της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και προώθηση των συνθηκών διευκόλυνσης της δημιουργίας θέσεων εργασίας, της βελτίωσης των δεξιοτήτων και της ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού στην έρευνα, στην επιστήμη και στην τεχνολογία.
- Συγκεκριμένα μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης και συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας, της

πρόσβασης σε νέες ευκαιρίες απασχόλησης και της δυνατότητάς τους να συστήσουν νέες επιχειρήσεις αλλά και της μείωσης των οριζόντιων και κάθετων διακρίσεων με βάση το φύλο στην αγορά εργασίας

Με βάση τα στοιχεία που έχουν καταχωρηθεί μέχρι 15.11.04 μέχρι το τέλος του 2004 είχαν ωφεληθεί συνολικά 246.352 άνεργοι. Πιο συγκεκριμένα, 74.545 άτομα από προγράμματα κατάρτισης, 55.212 εργαζόμενοι από ενέργειες κατάρτισης, 14.189 γυναίκες από θετικά μέτρα, 2.732 άτομα ευπαθών ομάδων από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και 10.858 άτομα από συνοδευτικές υπηρεσίες. Οι θεσμικές, οργανωτικές και διοικητικές ρυθμίσεις που προωθήθηκαν για την εφαρμογή της εξατομικευμένης προσέγγισης είχαν ως αποτέλεσμα τη λειτουργία 71 Κέντρων Προώθησης στην Απασχόληση.

Επίσης στην Α'θμια και Β'θμια εκπαίδευση μέχρι το τέλος του 2004 ωφελήθηκαν 62.300 μαθητές με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες, 232.400 μαθητές παρακολούθησαν προγράμματα διδακτικής στήριξης, ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου λειτουργεί σε 3.984 δημοτικά και σε 1.780 νηπιαγωγεία. Υλοποιήθηκαν κτιριακές παρεμβάσεις σε περίπου 658 εργαστήρια γυμνασίων και λυκείων ενώ επίσης καταγράφηκε η αναβάθμιση 439 προγραμμάτων πρακτικής άσκησης τα οποία παρακολουθήθηκαν από 26.800 φοιτητών.

Τέλος, στον τομέα της εκπαίδευσης σημειώθηκε η επιμόρφωση άνω των 7.700 εκπαιδευτικών σε θέματα ειδικής αγωγής για μαθητές με αναπηρία, η συμμετοχή άνω των 75.500 εκπαιδευτικών σε προγράμματα εισαγωγικής, ταχύρυθμης κατάρτισης και η συμμετοχή σε προγράμματα εξομοίωσης πτυχίων περίπου 15.800 δασκάλων και νηπιαγωγών.

B. Μεταφορές

Ένας από τους βασικούς στόχους του 3ου ΚΠΣ στον τομέα των μεταφορών ήταν να εξασφαλιστεί η συνέχιση και ολοκλήρωση των μεγάλων έργων που ξεκίνησαν με το 2ο ΚΠΣ. Για τις υποδομές στον τομέα των μεταφορών, στόχος είναι η μείωση της περιφερειακότητας σε σχέση με τις λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες, η βελτίωση των συνδέσεων με τις Βαλκανικές χώρες, η δημιουργία ενός συστήματος μεταφορών το οποίο θα καλύπτει το

σύνολο της επικράτειας και θα ενσωματώνει όλα τα μέσα μεταφοράς, οδικά, σιδηροδρομικά, θαλάσσια, αεροπορικά, και τέλος, η μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα. Προβλέπεται η κατασκευή 1000 περίπου χιλιομέτρων νέων τμημάτων αυτοκινητοδρόμων, ενώ ο ιδιωτικός τομέας θα συμμετάσχει σε μεγάλο βαθμό στη χρηματοδότηση του προγράμματος μέσω του συστήματος παραχώρησης των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης. Για το σκοπό αυτό, ήταν απαραίτητη η χάραξη, το ταχύτερο δυνατό, σαφούς εθνικής πολιτικής όσον αφορά τα διόδια και την εξέλιξη των εσόδων, καθώς και όσον αφορά την πιθανή επέκταση των παραχωρήσεων των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης για ήδη κατασκευασμένα τμήματα υποδομών, έτσι ώστε να μειωθεί η εξάρτηση από τη δημόσια χρηματοδότηση. Αναλυτικότερα:

Οδικόί Άξονες

Στόχοι του ΚΠΣ 2000-2006 στον τομέα των οδικών αξόνων είναι η βελτίωση της οδικής σύνδεσης της χώρας με τα άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ κυρίως μέσω της ολοκλήρωσης του οδικού άξονα Πάτρας-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων (ΠΑΘΕ) και της Εγνατίας Οδού (άξονες που βρίσκονται σε προτεραιότητα καθώς έχουν ξεκινήσει από το 1^ο ΚΠΣ), η ανάπτυξη συστημάτων συνδυασμένων μεταφορών σε κομβικά σημεία του ελληνικού οδικού δικτύου καθώς και σε σημεία βασικών λιμένων. Επίσης η αποτελεσματική αντιμετώπιση της αναμενόμενης κίνησης επιβατών και εμπορευμάτων μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων-κυρίως μέσω της ολοκλήρωσης των αυτοκινητοδρόμων ΠΑΘΕ, Εγνατίας και Ιόνιας οδού και τέλος, η περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, ιδιαίτερα μέσω βελτιωμένης προσβασιμότητας σε περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από τους μεγάλους οδικούς άξονες.

Εκτός από τους άξονες ΠΑΘΕ και Εγνατίας που προαναφέρθηκαν, προτεραιότητα διασφαλίστηκε και στην ολοκλήρωση της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου (ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2004) καθώς και στον Περιφερειακό Δακτύλιο Αττικής (ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2004), της Δυτικής Περιφερειακής Λεωφόρου Υμηττού (ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2004), η λεωφόρος Κηφισού (ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2004) και του Δυτικού άξονα (Ιόνια Οδός) ενώ θα εφαρμοστούν σύγχρονα εργαλεία και

δομές διαχείρισης της κυκλοφορίας σε αυτούς τους αυτοκινητόδρομους. Επίσης έργα προτεραιότητας αποτελούν και οι συνδέσεις με τους Πανευρωπαϊκούς διαδρόμους (Pan-European Corridors). Εάν οι πόροι είναι αρκετοί θα πρέπει να ολοκληρωθούν και άλλοι σημαντικοί οδικοί άξονες όπως ο άξονας της Κεντρικής Ελλάδας, ο άξονας Νότιας Πελοποννήσου (Τρίπολη-Καλαμάτα-Σπάρτη), ο άξονας Χαλκιδικής (Θεσσαλονίκη-Νέα Μουδανιά) και ο Βόρειος άξονας της Κρήτης.

Τέλος ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην οδική ασφάλεια μέσα από τον εντοπισμό των επικίνδυνων σημείων, συγκεκριμένα μέτρα βελτίωσης της σηματοδότησης και σήμανσης, χρήση αντιολισθητικών στρώσεων, βελτίωση του φωτισμού, βελτίωση της εκπαίδευσης των νέων οδηγών και εκπαίδευσης σε σχολεία καθώς και μέτρα βελτίωσης των αστυνομικών ελέγχων και της άμεσης βοήθειας σε περίπτωση ατυχημάτων.

Σιδηροδρομικές μεταφορές

Οι κύριοι στόχοι στον τομέα των σιδηροδρόμων είναι η βελτίωση της σιδηροδρομικής διασύνδεσης της χώρας με την ΕΕ, καθώς και την υπόλοιπη Ευρώπη, η ολοκλήρωση, μέχρι το πέρας της περιόδου του 3^{ου} ΚΠΣ, έργων υποδομής που έχουν ήδη ξεκινήσει καθώς και νέων έργων για τα οποία θα δοθεί επαρκής χρηματοδότηση με στόχο την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού άξονα ΠΑΘΕ. Τέλος, η βελτίωση της διασύνδεσης του σιδηροδρομικού δικτύου με άλλα μέσα μεταφοράς, μέσω της προώθησης των συνδυασμένων μεταφορών, ειδικά σε λιμένες, αερολιμένες και άλλα διαμετακομιστικά κέντρα επιβατών-εμπορευμάτων, κατά προτεραιότητα στα αστικά κέντρα Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πατρών.

Λιμένες

Η ανάπτυξη των λιμένων Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, νέος λιμένας Πατρών, Αλεξανδρούπολης, Ναυπλίου και Καβάλας περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα του 3^{ου} ΚΠΣ. Επίσης το Ταμείο Συνοχής θα ολοκληρώσει τα σημαντικά έργα των λιμένων Ηγουμενίτσας και Ηρακλείου που έχουν ήδη αρχίσει από το 2^ο ΚΠΣ. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στη δημιουργία όλων των απαραίτητων εγκαταστάσεων συνδυασμένων μεταφορών στους λιμένες που αποτελούν «πύλες» της χώρας

Το περιφερειακό σκέλος του 3^{ου} ΚΠΣ χρηματοδότησε ένα ολοκληρωμένο δίκτυο λιμένων που θα εξυπηρετεί την ισόρροπη ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών, αλλά και άλλων περιοχών της ηπειρωτικής Ελλάδας, ενώ οι προσπάθειες για την βελτίωση της ασφάλειας των θαλάσσιων μεταφορών που ανακαλύφθηκαν στο πλαίσιο του 2^{ου} ΚΠΣ, θα συνεχιστούν και στο 3^ο ΚΠΣ με την περαιτέρω ανάπτυξη του Ηλεκτρονικού Συστήματος Κυκλοφορίας Σκαφών (Vessel Traffic System VTMS)

Αερολιμένες

Τα δύο σημαντικότερα έργα του προγράμματος είναι οι ανάπτυξη των διεθνών Αερολιμένων Θεσσαλονίκης και Ηρακλείου, όπως και ο εκσυγχρονισμός του συστήματος ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας, που έχει ήδη ξεκινήσει από την περίοδο 1994-99, ώστε να διασφαλιστεί η δημιουργία ενός πλήρως αυτοματοποιημένου συστήματος ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας που θα καλύπτει ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια.

Αστικές Μεταφορές

Όσον αφορά το Μετρό Αθήνας, η επιτυχής επέκταση του στο πλαίσιο του 2^{ου} ΚΠΣ συνέβαλλε στην αποσυμφόρηση, στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης καθώς και στη συνολική βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη. Στόχος του 3^{ου} ΚΠΣ ήταν η ολοκλήρωση του βασικού έργου μήκους 18 χιλιομέτρων καθώς και η επέκταση των νέων γραμμών 2 και 3 καθώς και κατασκευή σταθμών επιβίβασης με χώρους στάθμευσης οχημάτων ενώ θα συγχρηματοδοτηθεί η αναβάθμιση της γραμμής 1 του ΗΣΑΠ. Το έργο αυτό δόθηκε σταδιακά στο κοινό έως τον Ιούλιο του 2004 ενώ βρίσκονται υπό κατασκευή επεκτάσεις των γραμμών 2 και 3 καθώς και η γραμμή 4, οι οποίες θα δοθούν σε λειτουργία έως το 2009. Τέλος το 3^ο ΚΠΣ συγχρηματοδότησε τη σιδηροδρομική διασύνδεση του διεθνούς αερολιμένων των Σπάτων μέσω Μετρό και προαστιακού σιδηρόδρομου.

Όσον αφορά το Μετρό Θεσσαλονίκης, αποτελεί προτεραιότητα για το 3^ο ΚΠΣ και τον Απρίλιο του 2006 υπογράφηκε η σύμβαση με την ανάδοχο εταιρεία και άρχισε η κατασκευή του έργου. Η δημιουργία σταθμών μετεπιβίβασης για λεωφορεία καθώς και η κατασκευή χώρων στάθμευσης οχημάτων θα συμπεριληφθούν στο έργο.

Όσον αφορά τον προαστιακό σιδηρόδρομο (το πρώτο κομμάτι ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2003) και τις λοιπές αστικές μεταφορές στην Αθήνα, είχαν συμπληρωματικό χαρακτήρα και επιλέχθηκαν με βάση σαφείς προτεραιότητες. Η αρχή αυτή θα ισχύει και για την ανάπτυξη του συστήματος αστικών συγκοινωνιών της Θεσσαλονίκης καθώς και των άλλων μεγάλων αστικών κέντρων,

Τέλος, η ρύθμιση της κυκλοφορίας με σύγχρονες ηλεκτρονικές μεθόδους και εξοπλισμό μπορεί να αποτελέσει επένδυση με εξαιρετικά υψηλή απόδοση και προστιθέμενη αξία σε αστικά κέντρα με φαινόμενα συμφόρησης, όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα και η Λάρισα, όπου τα υφιστάμενα συστήματα είναι απαρχαιωμένα και ανεπαρκή.

Γ. Ανταγωνιστικότητα

Κατά τη διάρκεια τις προηγούμενης δεκαετίας, είχε σημειωθεί σημαντική βελτίωση στο οικονομικό περιβάλλον καθώς και στις μακροοικονομικές επιδόσεις καθιστώντας την Ελλάδα πλήρες μέλος της ΟΝΕ. Με δεδομένες τις σημαντικές οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις και στο πλαίσιο ενός απόλυτα ανοικτού οικονομικού περιβάλλοντος, η ενίσχυση της ανταγωνιστικής ικανότητας είχε αναχθεί σε στοιχείο πρωταρχικής σημασίας για την βελτίωση της οικονομικής ευημερίας. Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, η Ελληνική οικονομία χρειαζόταν να ενισχύσει τις παραγωγικές της ικανότητες και να στηρίξει την ανταγωνιστικότητα της σε τέσσερις πυλώνες: την Μεταποίηση και τις Υπηρεσίες, την Έρευνα και την Τεχνολογία, τον Τουρισμό, και τέλος, την Ενέργεια και τους Φυσικούς Πόρους.

Όσον αφορά τη **Μεταποίηση και τις Υπηρεσίες** στόχος ήταν η ισόρροπη ανάπτυξη επιλεγμένων δραστηριοτήτων με μεγάλη προστιθέμενη αξία λόγω της φθίνουσας συμμετοχής της μεταποίησης στο Ελληνικό ΑΕΠ, καθώς και λόγω ότι η τομεακή διάρθρωση της Ελληνικής μεταποίησης (εγχώρια εξειδίκευση σε τομείς χαμηλής προστιθέμενης αξίας) θεωρούνταν συχνά ως ουσιαστικά εμπόδια στην αναπτυξιακή πορεία. Για το λόγο αυτό η κύρια κατευθυντήρια γραμμή είχε ως στόχο:

1. Την απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μέσω νομοθετικών βελτιώσεων για τα στάδια της ίδρυσης επιχειρήσεων και της χορήγησης αδειών, και μέσω της δημιουργίας δικτύου βιομηχανικών και επιχειρηματικών ζωνών ώστε να διευκολυνθεί η στήριξη μιας σύγχρονης υποδομής δικτύου. Σε αυτό το σημείο πρωταρχική έμφαση δόθηκε στον εκσυγχρονισμό και στην επέκταση των υφιστάμενων βιομηχανικών ζωνών καθώς και η δημιουργία νέων βιομηχανικών ζωνών μέσα από κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων.
2. Την ενίσχυση και επέκταση του Εθνικού Συστήματος Ποιότητας στο πλαίσιο των βασικών πυλώνων: Τυποποίηση, Μετρολογία, Πιστοποίηση, Διαπίστευση και Εποπτεία της Αγοράς. Η αναβάθμιση των παραπάνω ήταν αναγκαία ώστε να προσεγγισθούν τα διεθνή πρότυπα.
3. Την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του επιχειρηματικού τομέα καθώς και την ισόρροπη ενίσχυση της παραγωγικής βάσης μέσω των καθεστώτων κρατικών ενισχύσεων: σύμφωνα με τον Νόμο 2601/98 περί κινήτρων ιδιωτικών επιχειρήσεων, και σύμφωνα με τον Νόμο 2545/97 για Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές ζώνες. Στα πλαίσια αυτά έμφαση δόθηκε στις ειδικές επενδύσεις (όπως είναι η καινοτομία, η ποιότητα, η εισαγωγή καθαρών τεχνολογιών, η υποστήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σχετικών με βιομηχανίες ανακύκλωσης και τη δημιουργία διεθνών δικτύων και συνεργασιών) αλλά και στην ενίσχυση της παρακολούθησης και του ελέγχου των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης και του επιχειρηματικού επαναπροσανατολισμού.
4. Την προώθηση της επιχειρηματικής αριστείας με έμφαση στη φροντίδα του Περιβάλλοντος, στην Καινοτομία και στην Επιχειρηματική Κοινωνική Ευθύνη. Ο στόχος αυτός περιελάμβανε την περιβαλλοντική πιστοποίηση, την οικολογική επισήμανση (eco-labelling), την κατάρτιση περιβαλλοντικών επιχειρησιακών σχεδίων και τη δημιουργία αλυσίδων επικοινωνίας για περιβαλλοντικά θέματα (environmental clusters). Επίσης περιελάμβανε την οργάνωση (logistics) και αναδιοργάνωση των επιχειρηματικών διαδικασιών με βάση την εισαγωγή προηγμένων δικτύων τηλεπικοινωνιών και ολοκληρωμένων συστημάτων πληροφορικής.

5. Την ανάληψη ειδικής και στοχοθετημένης δράσης όσον αφορά τις μικρομεσαίες και μικρές επιχειρήσεις, παρέχοντας πλήρεις υπηρεσίες υποστήριξης σχετικά με την πληροφόρηση και την παροχή συμβουλών, προωθώντας την επιχειρηματικότητα για να βελτιωθεί η πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές κεφαλαίων, διευρύνοντας την επιχειρηματική βάση της χώρας με την οικονομική ενίσχυση ειδικών τμημάτων του πληθυσμού, προωθώντας την συνεργασία και τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων (clustering) και τέλος ενισχύοντας τον διεθνή προσανατολισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με αναζήτηση τόσο συνεργασιών όσο και αγορών

6. Την υλοποίηση ενός πειραματικού σχεδίου καινοτόμων δράσεων με στόχο την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ανθρώπινων πόρων.

Από την μέχρι σήμερα υλοποίηση του προγράμματος, στον τομέα της μεταποίησης, ολοκληρώθηκαν 356 επενδυτικά συνεχιζόμενα σχέδια και βρίσκονται σε εξέλιξη άλλα 348. Έχουν εγκριθεί επίσης 104 έργα ενίσχυσης περιβαλλοντικών σχεδίων.

Όσον αφορά την **Έρευνα και την Τεχνολογία**, στόχος είναι η ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενίσχυση του σχηματισμού νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων με βάση συνεκτικά τεchnο-οικονομικά δίκτυα.

Ειδικότερα, κύρια προτεραιότητα του άξονα είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στο επίπεδο της μεμονωμένης επιχείρησης, η ενίσχυση των υφιστάμενων δικτύων και η δημιουργία νέων τεχνολογικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων που δημιουργούν διεθνές ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και η στήριξη ερευνητικών ομάδων για την εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων των ερευνών. Επίσης εξέχουσα θέση στο πρόγραμμα είχε η αναγνώριση εμπορικά αξιοποιήσιμων ερευνητικών αποτελεσμάτων σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα.

Ακόμα, προτεραιότητα έχει δοθεί στην ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών που θα συγχρηματοδοτούνται από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, η προώθηση των τεχνολογικών επιτευγμάτων τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, είναι απαραίτητη για την επιτάχυνση των καινοτομιών αλλά και για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων με υψηλό γνωστικό

αντικείμενο. Επιτακτική είναι επίσης η ανάγκη κωδικοποίησης και ταξινόμησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων, κυρίως στις κοινωνικές και διοικητικές επιστήμες.

Τέλος, έχει δοθεί έμφαση στη μεταφορά της τεχνολογίας μέσω της ένταξης ερευνητών υψηλής κατάρτισης από το εξωτερικό στο Ελληνικό σύστημα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης προκειμένου να βελτιωθούν οι δεξιότητες κι ο αριθμός του υψηλά εξειδικευμένου προσωπικού.

Στο πλαίσιο της έρευνας και τεχνολογίας ενισχύονται 264 έργα Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογίας (ΠΑΒΕΤ – ΠΑΒΕΤ-NE) και 14 εταιρίες spin-off, ενώ υλοποιούνται 355 έργα κοινοπραξιών ερευνητικών και παραγωγικών φορέων σε τομείς εθνικής προτεραιότητας. Ακόμη εκτελούνται 52 μεγάλα έργα ανάπτυξης ερευνητικών εργαστηρίων που παρέχουν υπηρεσίες σε επιχειρήσεις (ΑΚΜΩΝ).

Ο τομέας του **Τουρισμού** έχει να επιδείξει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών και ως αποτέλεσμα αυτού η Ελλάδα θεωρείται αναγνωρισμένος τουριστικός προορισμός. Οι κύριες προτεραιότητες της πολιτικής έχουν εφαρμοστεί στον τομέα του τουρισμού είναι:

- α)** η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και η διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου ποιότητας, μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού για τον εκσυγχρονισμό των τουριστικών επιχειρήσεων
- β)** ο εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, μέσω της δημιουργίας της κατάλληλης υποδομής και την οργάνωση συγκεκριμένων προϊόντων για εναλλακτικές μορφές τουρισμού καθώς και επενδύσεις όπως εγκαταστάσεις τουριστικών αγκυροβολιών, ενέργειες εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος μέσω της προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενέργειες βελτίωσης του φυσικού περιβάλλοντος ως τουριστικού πόρου.
- γ)** η μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας.
- δ)** η ενίσχυση της προσπάθειας προβολής της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, μέσω μιας κύριας δράσης, με επαρκή και σταθερό προϋπολογισμό που θα επικεντρώνεται σε ειδικές ομάδες-στόχους

ε) η αναδιάρθρωση της αρχικής και επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα του τουρισμού μέσω της δημιουργίας νέων μορφών συνεργασίας με στόχο τον προσδιορισμό του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Για τον ποιοτικό εκσυγχρονισμό της τουριστικής υποδομής χρηματοδοτούνται 157 μεγάλες επενδύσεις εκσυγχρονισμού ξενοδοχείων και camping μέσω του Επενδυτικού Νόμου, 4.106 έργα αναβάθμισης καταλυμάτων μέσω άλλων καθεστώτων ενίσχυσης και 751 επιχειρηματικά σχέδια ΜΜΕ όλων των κλάδων του τουριστικού τομέα.

Ο τομέας της **Ενέργειας και των Φυσικών Πόρων** έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Κύριος στόχος του τομέα αυτού ήταν να βελτιωθεί η συνεισφορά της ενέργειας ως εργαλείο αύξησης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας με ταυτόχρονο σεβασμό των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων της χώρας. Προτεραιότητα έχει δοθεί στην ενίσχυση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού τόσο στην Ελλάδα, όσο και στη Ε.Ε., η διευκόλυνση της προσαρμογής του ενεργειακού συστήματος στις Οδηγίες της Ε.Ε., η στήριξη της Ελληνικής οικονομίας να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων του Κιότο, όσον αφορά τις εκπομπές αερίων στην ατμόσφαιρα. Προτεραιότητα επίσης έχει δοθεί σε έργα και δράσεις που συνεισφέρουν στην ανάπτυξη των νήσων, καλύπτοντας ειδικές ανάγκες, όπως καλωδιακών συνδέσεων, περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε ηλεκτροπαραγωγικούς σταθμούς που βρίσκονται κοντά σε ευαίσθητες τουριστικά περιοχές, καινοτόμες λύσεις στα προβλήματα παροχής ενέργειας καθώς και στην επεξεργασία αποβλήτων.

Όσον αφορά την επίτευξη των στόχων του Κιότο, το φυσικό αέριο έχει στρατηγική σημασία για την επίτευξη του στόχου αυτού. Την χρονική εκείνη στιγμή, στην Ελλάδα η μοναδική εγχώρια πηγή ενέργειας ήταν η ηλεκτρική με κύρια καύσιμη ύλη της τον λιγνίτη. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα τον άξονα ήταν μείωση της χρήσης του λιγνίτη κυρίως μέσω της υποκατάστασης του από φυσικό αέριο και της εισαγωγής καθαρών τεχνολογιών καύσης του λιγνίτη. Οι επενδύσεις που αφορούσαν την υποκατάσταση από φυσικό αέριο (και οι οποίες δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα) θα υλοποιήθηκαν χωρίς χρηματοδοτική στήριξη μέσω επενδύσεων. Επιπλέον η διείσδυση του φυσικού αερίου στον τομέα της ενέργειας θα εξασφαλιστεί μόνο αν

εφαρμοστούν τα ενδεδειγμένα μέτρα όσον αφορά τη βελτίωση της ευελιξίας, της σταθερότητας και της αξιοπιστίας του συστήματος φυσικού αερίου.

Επίσης, η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα εξακολουθήσει να ενθαρρύνεται, ειδικά μάλιστα καθαρών μορφών ενέργειας, όπως η υδροηλεκτρική, η ηλιακή, η γεωθερμική, η αιολική ή κυματική, η βιομάζα καθώς και η ορθολογικότερη χρήση της ενέργειας και της συμπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας/θέρμανσης/ψύξης.

Σε ότι αφορά τις ενεργειακές επενδύσεις, υλοποιούνται συνολικά 472 έργα (αιολικά πάρκα, έργα εξοικονόμησης ενέργειας, έργα συμπαραγωγής ηλεκτρισμού-θερμότητας, κτλ.) ενώ ενισχύονται και 32 έργα προώθησης καινοτόμων λύσεων.

Δ. Ανάπτυξη της υπαίθρου και της αλιείας

Στον τομέα της **αγροτικής ανάπτυξης** η στρατηγική που επιλέχθηκε έπρεπε να ακολουθήσει την ανάγκη να συμπληρωθούν τα κενά που εξακολουθούσαν να υπάρχουν με το πέρας του 2^{ου} ΚΠΣ όσον αφορά την υλική και τεχνολογική υποδομή, ενώ ταυτόχρονα έπρεπε να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για την στήριξη των αδυνάτων σημείων όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα τόσο του γεωργικού τομέα όσο και των αγροτικών περιοχών συνολικά. Η στήριξη αυτή έγινε κυρίως μέσω παρεμβάσεων που επικεντρώθηκαν στο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου, στην ποιότητα, στην ισόρροπη ανάπτυξη και στις δράσεις στήριξης περιλαμβανομένου και του ανθρώπινου παράγοντα. Όλα αυτά όμως χαράχθηκαν λαμβάνοντας υπόψιν το παγκόσμιο πλαίσιο συναλλαγών και την Ευρωπαϊκή Αγροτική Πολιτική που οδηγούσε μεταξύ άλλων σε μείωση στήριξης των τιμών των γεωργικών προϊόντων και σταδιακή στροφή προς τις άμεσες πληρωμές για παραγωγές προϊόντων.

Για τον λόγο αυτό η αγροτική ανάπτυξη διαρθρώθηκε γύρω από τρεις γενικούς άξονες:

- (i) Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας κυρίως μέσω:
  - της βελτίωσης της ποιότητας των προϊόντων, πρωτογενούς παραγωγής και μεταποιημένων, με σκοπό την εξισορρόπηση

προσφοράς και ζήτησης και την αύξηση της αποδοτικότητας της παραγωγής στις αγορές.

- της διαφοροποίησης προς την κατεύθυνση προϊόντων που παρουσιάζουν νέες προοπτικές στην αγορά και ικανοποιούν τις απαιτήσεις του καταναλωτή

- της βελτίωσης του πλαισίου της τεχνικής στήριξης και της τεχνωγνωσίας των φορέων στο γεωργικό τομέα

- της δημιουργίας προϋποθέσεων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας του γεωργικού επαγγέλματος προς τους νέους, με στόχο την τόνωση του ενεργού αγροτικού πληθυσμού

- της βελτίωσης και αναβάθμισης των εισροών της γεωργικής παραγωγής

- της άμβλυνσης των αδυναμιών των έγγειων διαρθρώσεων των εκμεταλλεύσεων.

(ii) Αειφόρος και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών μέσω:

- της διατήρησης και τόνωσης του πληθυσμού στις αγροτικές ζώνες

- της δημιουργίας συμπληρωματικών ή εναλλακτικών δραστηριοτήτων

- της άρσης της απομόνωσης των αγροτικών περιοχών κα βελτίωση των βασικών υπηρεσιών για την οικονομία και τον πληθυσμό

- της βελτίωσης των λειτουργιών των τοπικών οικονομιών στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές

- της προώθησης της φυσιογνωμίας των αγροτικών περιοχών

(iii) Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και του τοπίου μέσω:

- της προστασίας, ανάπτυξης και ορθολογικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων και των δασικών πόρων

- της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδόσεων του αγροτικού κόσμου

- της πρόληψης και αναβάθμισης αγροτικού ή δασοκομικού δυναμικού που έχει πληγεί από πυρκαγιές ή άλλες φυσικές καταστροφές.

Οι άξονες αυτοί εντάσσονται σε ένα μονοταμειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα που φέρει την ονομασία 'Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-06'

Μεταξύ των δράσεων που έχουν μέχρι σήμερα προωθηθεί και ήδη χρηματοδοτούνται από τα προγράμματα αναφέρονται χρηματοδότηση 12.331 επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εφάπαξ πριμοδότηση της πρώτης εγκατάστασης 22.796 νέων αγροτών, η ενίσχυση 849 σχεδίων στην εμπορία και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, η κατασκευή 48 σημαντικών εγγειοβελτιωτικών έργων, η χρηματοδότηση 902 μικρών επενδυτικών σχεδίων και 670 μικρών δημόσιων έργων

Ο τομέας της **αλιείας**, παρά την πολύ περιορισμένη συνεισφορά του (0,36%) στο ΑΕΠ εξακολουθούσε να είναι ένας σημαντικός τομέας για ορισμένες παράκτιες περιοχές που αποτελεί τη βασική πηγή εισοδήματος. Εντούτοις, παρά τις πρώτες θετικές διαπιστώσεις από το 2^ο ΚΠΣ, εξακολουθούν να υπάρχουν αδυναμίες και δυσκολίες. Για το λόγο αυτό συνεχίστηκε η αναδιάρθρωση του τομέα μέσω του εξορθολογισμού και του εκσυγχρονισμού του παραγωγικού δυναμικού.

Έτσι, στον τομέα των αλιευτικών στόλων, σε πρώτη προτεραιότητα βρίσκονταν η προσαρμογή της αλιευτικής προσπάθειας και η ανανέωση και ο εκσυγχρονισμός του αλιευτικού στόλου καθώς τα περισσότερα σκάφη του τότε υπάρχοντος στόλου ήταν πολύ μικρά και παλαιά.

Στο υπόλοιπο του παραγωγικού τομέα (ιχθυοκαλλιέργεια, μεταποίηση των προϊόντων) προτεραιότητα είχαν δράσεις συλλογικού ενδιαφέροντος που ευνοούσαν τα συμφέροντα ολόκληρου του κλάδου, η καταπολέμηση των περιβαλλοντικών οχλήσεων, η βελτίωση των προϊόντων καθώς και η ανάπτυξη της παραγωγής σε λαυράκια/τσιπούρες.

Επίσης άλλες ενέργειες αφορούσαν την προστασία και την ανάπτυξη των υδάτινων πόρων, της υδατοκαλλιέργειας, τον εξοπλισμό των λιμένων αλιείας, την μεταποίηση και εμπορία αλλά και την αλιεία στα εσωτερικά ύδατα. Τέλος, δράσεις έγιναν και υπέρ των νέο-εισερχόμενων στο επάγγελμα καθώς και δράσεις εφαρμοσμένης έρευνας στους τομείς της αλιείας/υδατοκαλλιέργειας/ μεταποίησης.

Μεταξύ των δράσεων που έχουν μέχρι σήμερα προωθηθεί και ήδη υλοποιούνται από το πρόγραμμα είναι η απόσυρση περισσοτέρων των 2.577 αλιευτικών σκαφών, η κατασκευή 306 νέων αλιευτικών σκαφών και ο εκσυγχρονισμός 702 αλιευτικών σκαφών, η ενίσχυση 256 μονάδων

υδατοκαλλιέργειας, η βελτίωση της υποδομής σε 44 αλιευτικών λιμανιών, έργα κατασκευής και βελτίωσης 19 αλιευτικών καταφυγίων, βελτιωτικά έργα 3 λιμνοθαλασσών, κατασκευή 1 ιχθυόσκαλας και βελτιωτικά έργα στις λιμενικές υποδομές ακόμη 1 ιχθυόσκαλας, και 8 προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας.

Ε. Ποιότητα ζωής

Μια βασική προτεραιότητα για την περίοδο 2000-06 ήταν να εναρμονισθεί η Ελλάδα με την κοινοτική νομοθεσία και τις διεθνείς της υποχρεώσεις όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη. Η σχετική παρέμβαση αφορούσε τόσο τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά όσο και το δομημένο περιβάλλον, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα. Στην ίδια προτεραιότητα συμπεριλαμβανόταν και η παρέμβαση για την υποστήριξη της ματαρρύθμισης στον τομέα της υγείας.

Περιβάλλον και Φυσική Κληρονομιά

Όσον αφορά τον τομέα του **νερού**, αναμενόταν ότι μέχρι το 2006 το 75% του πληθυσμού να είναι συνδεδεμένο με σύστημα επεξεργασίας λυμάτων χρησιμοποιώντας κατάλληλες τεχνικές και οικονομικές λύσεις για την επεξεργασία τους. Επίσης δόθηκε προτεραιότητα στην εκτίμηση, στον σχεδιασμό και στη διαχείριση των υδατικών πόρων, με στόχο την ορθολογική χρήση τους. Σε αυτό το σημείο μεγάλη σημασία δόθηκε σε περιοχές με έντονο προβλήματα ύδρευσης, όπως το Αργολικό πεδίο, η Κρήτη, οι περιοχές γύρω από τις λίμνες Κορώνειας στη Βόρεια Μακεδονία και ορισμένες νησιωτικές περιοχές. Ακόμη ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε στην παροχή πόσιμου νερού σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ενισχύοντας τη χωρητικότητα των αγωγών νερού. Επιπροσθέτως, προτάσεις έγιναν για την κατασκευή ειδικών χώρων συλλογής των όμβριων υδάτων στα νησιά, για την κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων στην περιοχή της Αττικής καθώς και για την αποκατάσταση της λίμνης της Κορώνειας και της πρώην λίμνης της Κάρλας (βρίσκεται σε φάση κατασκευής).

Ο τομέας των **στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων** είναι ένας τομέας που η Ελλάδα υστερεί ιδιαίτερα. Έχοντας 3,500 μη ελεγχόμενες χωματερές στόχος του τομέα αυτού ήταν η μείωση του όγκου των

αποβλήτων, η ενθάρρυνση της ανάκτησης και της ανακύκλωσης, η δημιουργία σωστά ελεγχόμενων χώρων υγειονομικής ταφής καθώς και η σταδιακή εφαρμογή συστήματος χρέωσης για διάθεση αποβλήτων. Επιπλέον, προβλέφθηκε η δημιουργία ενός χώρου επεξεργασίας των βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων, η κατασκευή επεξεργασίας νοσοκομειακών αποβλήτων (η οποία έχει ξεκινήσει την κατασκευή της από το 2^ο ΚΠΣ) και η εφαρμογή κατάλληλων λύσεων για τη λάσπη εκ των εγκαταστάσεων βιολογικών καθαρισμών και λυμάτων που παράγεται σε μεγάλα αστικά συγκροτήματα.

Ο τομέας της **προστασίας του χερσαίου και του θαλάσσιου τοπίου** είχε ως στόχο τον καθαρισμό των παραλίων-ιδιαίτερα εκείνων που επισκέπτεται μεγάλος αριθμός τουριστών, την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων συστημάτων οργάνωσης (logistics) της προστασίας πολιτών, τον καθαρισμό του τοπίου γενικότερα παρέχοντας κατάλληλες λύσεις για τις εγκαταλελειμμένες δημόσιες χωματερές και τέλος την αντιμετώπιση τη θαλάσσιας ρύπανσης.

Όσον αφορά την **καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και ηχορύπανσης** η διαχείριση του συστήματος κυκλοφορίας και η μεγαλύτερη χρήση των δημόσιων μεταφορών στα μεγάλα αστικά κέντρα συνέβαλλαν θετικά στην αντιμετώπιση του. Επιπλέον, ειδικές ενέργειες έγιναν και για αντιμετώπιση της ηχορύπανσης ενώ αναγκαία ήταν η στελέχωση επιθεωρητών περιβάλλοντος για την παρακολούθηση των εφαρμογών αυτών που σχετίζονται με την διαχείριση των λυμάτων, των στερεών αποβλήτων και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Στον **χωροταξικό σχεδιασμό και διαχείριση χρήσεων γης** αναγκαία ήταν η ύπαρξη ενός γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών περιβαλλοντικής παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο

Σύμφωνα με τα τωρινά στοιχεία, σε φάση ολοκλήρωσης βρίσκεται η προμήθεια από το ΥΕΝ τεσσάρων νέων πλοίων για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης ενώ σε φάση υλοποίησης βρίσκονται δράσεις η λειτουργία δικτύων παρακολούθησης της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, της ποιότητας των νερών των ακτών κολύμβησης, της ποιότητας των υπόγειων νερών και ανάπτυξης εργαστηριακής υποδομής.

Πολιτισμός

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την Ελλάδα καθώς και έναν σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης τουριστικού ενδιαφέροντος για τη χώρα. Παράλληλα, η ανάπτυξη του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού παρουσίαζε σχετική καθυστέρηση σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω οι άξονες προτεραιότητας στον τομέα το πολιτισμού ήταν οι ακόλουθοι:

- Η προστασία και η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνοντας ενέργειες που στόχευαν στην βελτίωση της υποδομής των μουσείων και των υπηρεσιών τους, στη βελτίωση της επικοινωνιακής τους πολιτικής καθώς και στη δημιουργία ενός δικτύου χώρων αποθήκευσης αρχαιολογικών ευρημάτων.
- Η ανάπτυξη του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού στοχεύοντας στην ενίσχυση της προσφοράς και της ζήτησης των πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών μέσω της κατασκευής πολιτιστικών κέντρων και μητροπολιτικών συνεδριακών κέντρων.
- Η ανάπτυξη του τομέα του πολιτισμού στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας
- Η ενίσχυση και η εξειδίκευση των ανθρώπινων πόρων

Στον τομέα του πολιτισμού, τα έργα που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα είναι η ανέγερση του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης, η δημιουργία πολιτιστικού κέντρου του μουσείου Μπενάκη, η μελέτη-κατασκευή νέου αρχαιολογικού μουσείου Αρχαίας Ολυμπίας και κτηρίου ΣΠΑΠ, η ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου εμπορίου Χίου, η ανάδειξη μνημείων Ασκληπιείου Επιδαύρου, η αποκατάσταση μεσαιωνικών μνημείων Ρόδου και η αποκατάσταση μεσαιωνικών οχυρώσεων πόλης Ρόδου.

Υγεία

Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας οι μεγάλες επενδύσεις είχαν ως αποτέλεσμα τη σαφή μείωση των ανισοτήτων ως προς τις παρεχόμενες στην ελληνική επικράτεια υπηρεσίες. Εντούτοις, οι επενδύσεις αυτές δεν απέδωσαν πλήρως λόγω καθυστερημένης ολοκλήρωσής τους. Έτσι οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν στο εθνικό σύστημα υγείας περιελάμβαναν θεσμικές αλλαγές για τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας και της διοίκησης

των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας. Ειδικότερα στόχευαν στην εφαρμογή των χαρακτηριστικών που αντιμετωπίζουν τις οργανωτικές και διοικητικές αδυναμίες, τις αδυναμίες στην ποιότητα και απόδοση του προσωπικού και τις αδυναμίες στη δομή των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας. Επιπλέον, στόχος μέχρι το τέλος του 2000 ήταν να εκσυγχρονιστούν η υποδομή και ο εξοπλισμός των νοσοκομειακών μονάδων ιδιαίτερα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, καθώς και η ανάπτυξη δικτύου τηλε-ιατρικής, πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού αλλά και η ολοκλήρωση του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ).

Σχετικά με την ψυχική υγεία, δράσεις έγιναν κυρίως ως προς την επιτάχυνση της από-ιδρυματοποίησης χρόνιων ασθενών σε μεγάλα ψυχιατρικά νοσοκομεία και η αποφυγή χρόνιας νοσηλείας. Επιπλέον, η ορθολογικότερη αναδιάταξη του προσωπικού, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ασθενών καθώς και ο διοικητικός εκσυγχρονισμός των μονάδων ψυχικής υγείας αποτέλεσαν βραχυπρόθεσμους στόχους.

Στο πλαίσιο της πρόνοιας, το πρόγραμμα είχε ως στόχο ενέργειες καταγραφής του εύρους και της συνεισφοράς των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, τον εξορθολογισμό στην οργάνωση, τη διαχείριση και τον έλεγχο των υπηρεσιών πρόνοιας αλλά και η δημιουργία νέων δομών για την εξυπηρέτηση ίσων ευκαιριών, της κοινωνικής ενσωμάτωσης και (επαν)ένταξης στην αγορά εργασίας με βάση όρους οι οποίοι αναφέρονται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα υγείας.

Με βάση τα τωρινά στοιχεία ενέργειες που έχουν ολοκληρωθεί επιτυχώς ή βρίσκονται σε στάδιο ολοκλήρωσης είναι η δημιουργία τεσσάρων Αστικών Κέντρων Υγείας στην Αττική (Αχαρνές, Καλύβια, Νέα Μάκρη, Μαρκόπουλο) και τριών υπό κατασκευή (Περιστέρι, Καλλικράτεια, Εύοσμος), η ανακαίνιση νοσοκομείων, η αναβάθμιση του 84% του στόχου για τον βιοϊατρικό εξοπλισμό και το 70% του στόχου για τις ειδικές μονάδες και τέλος η λειτουργία 190 μονάδων αποασυλοποίησης για ψυχικά ασθενείς (ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια και προστατευμένα δωμάτια).

ΣΤ. Κοινωνία της Πληροφορίας

Η ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΚτΠ) στην Ελλάδα αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα αύξησης της αποτελεσματικότητας των κυβερνητικών δράσεων και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Οι σχετικές παρεμβάσεις αφορούν πολλούς τομείς (εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, μεταφορές) και αποτελούν μέρος μίας ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής με στόχους την αποτελεσματικότητα, τον εκσυγχρονισμό, την ανοικτή κοινωνία και την καλύτερη ποιότητα ζωής. Θα συνεχισθούν οι προσπάθειες για τη διάδοση της γνώσης ψηφιακής τεχνολογίας, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας και των σχετικών κατευθύνσεων πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το παρόν ΕΠ περιλαμβάνει τους παρακάτω άξονες δράσης:

Παιδεία και Πολιτισμός

Στόχος του άξονα αυτού ήταν να προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό σύστημα στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής και να χαρακτηρίζεται από αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών στη εκπαίδευση, τη δικτύωση σχολείων, πανεπιστημίων και ακαδημαϊκής κοινότητας, από καλά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς και μαθητές, καθώς και από την ανάπτυξη ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου. Σύμφωνα με ευρωπαϊκές συστάσεις όλα τα σχολεία θα έπρεπε να διαθέτουν πρόσβαση στο Internet και εργαλεία πολυμέσων, υπηρεσίες υποστήριξης μέσω Web ως το τέλος του 2001. Έως το τέλος του 2002 όλοι οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να έχουν καταρτιστεί στην χρήση του Internet και του Web. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εκπαιδεύονται και να ενημερώνονται συνεχώς για τις νέες τεχνολογίες μέσω του κατάλληλου εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού υλικού.

Έτσι ήταν πολύ σημαντικό να αναπτυχθεί και να διαχυθεί εκπαιδευτικό υλικό πολυμέσων, να προωθηθεί η πιστοποίηση εφαρμογών εκπαιδευτικού λογισμικού, να δημιουργηθούν ψηφιακές βιβλιοθήκες συνδεδεμένες στα κατάλληλα δίκτυα, καθώς και να συσταθούν κέντρα τηλε-εκπαίδευσης για

εκπαιδευτικούς και μαθητές. Μια άλλη προτεραιότητα ήταν να εξασφαλιστεί μέχρι το τέλος του 2001 γρήγορο Internet για σπουδαστές και ερευνητές.

Δημόσια Διοίκηση και Ποιότητα Ζωής

Η πρώτη προτεραιότητα ήταν να αξιοποιηθούν οι νέες Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων σε πολίτες και επιχειρήσεις υπηρεσιών από τη δημόσια διοίκηση σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν εφαρμογές πληροφορικής γραφείου αλλά και ανάπτυξη on-line εφαρμογών, καθώς και η χρήση ΤΠΕ για απλοποίηση και επανακαθορισμό διαδικασιών και επικοινωνίας εντός και μεταξύ των υπηρεσιών.

Η δεύτερη προτεραιότητα ήταν η υποστήριξη της διαχείρισης των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της μετάβασης στο Ευρώ σε κάθε επίπεδο της δημόσιας διοίκησης.

Η τρίτη προτεραιότητα ήταν η χρησιμοποίηση ΤΠΕ για την υποστήριξη μιας ευρύτερης στρατηγικής παροχής βελτιωμένων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας σε όλους τους πολίτες, καθώς και για την αναδιοργάνωση της διοίκησης και του προϋπολογισμού στον τομέα της υγείας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, τη σύνδεση του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού του τομέα με υποδομές ιατρικής τηλεματικής για πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία, τη διασύνδεση περιφερειακών και τοπικών κέντρων υγείας με ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται από κεντρικά σημεία, την ανάπτυξη εφαρμογών τηλεϊατρικής, ηλεκτρονικών συστημάτων για ηλικιωμένους και αναπήρους, καθώς και συστήματα για ασφαλή και εμπιστευτική πρόσβαση σε δίκτυα πληροφοριών για τους ασθενείς.

Η τέταρτη περιελάμβανε την καθιέρωση ενός συστήματος επιχορήγησης για την χρηματοδότηση καινοτομικών πιλοτικών ενεργειών όπου εμπλέκονται δημόσιες υπηρεσίες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η πέμπτη προτεραιότητα αφορούσε τις 'έξυπνες μεταφορές' μέσω της εισαγωγής εφαρμογών τηλεματικής, σε συνεργασία και συντονισμό με τη διαχειριστική αρχή του ΕΠ 'Μεταφορές'. Στο πλαίσιο αυτό συμπεριλήφθησαν οι υπηρεσίες διαχείρισης της κυκλοφορίας και πληροφόρησης στον τομέα των οδικών μεταφορών, η υποστήριξη της ανάπτυξης συστημάτων κρατήσεων

στον τομέα των εναέριων μεταφορών καθώς και συστήματα διαχείρισης εκτάκτων γεγονότων (αναζήτησης και διάσωσης) στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών.

Απασχόληση και Κοινωνική Ένταξη

Ο τρίτος άξονας είχε ως στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος με αυξημένες ευκαιρίες απασχόλησης για όλους στην ΚτΠ, υποστηρίζοντας την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την αναβάθμιση των δεξιοτήτων στις ΤΠΕ και της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού, καθώς και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων μορφών εργασίας όπως η τηλε-εργασία. Εκτός από την ανάπτυξη των δεξιοτήτων συνέβαλε και στην γεφύρωση του τότε υπάρχοντος χάσματος μεταξύ επαγγελματικών προσόντων και αναγκών στα επαγγέλματα των ΤΠΕ. Δράσεις επίσης έγιναν για την προώθηση της κατανόησης και χρήσης των εφαρμογών της ΚτΠ και του Internet μεταξύ των γυναικών, των ηλικιωμένων και κοινωνικά μειονεκτουσών ομάδων του πληθυσμού.

Η Ψηφιακή Οικονομία

Ο τέταρτος άξονας προτεραιότητας είχε ως στόχο να συμβάλει στην ανάπτυξη της 'νέας οικονομίας' στην Ελλάδα, με τη ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, της ανάδειξης νέων τομέων επιχειρηματικής δραστηριότητας και την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας σε ολόκληρη την ελληνική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΠΚτΠ προώθησε και ενίσχυσε:

- την χρήση εφαρμογών ΤΠΕ από Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητά τους.
- τη χρήση εφαρμογών ηλεκτρονικού εμπορίου για την υιοθέτηση ηλεκτρονικής μορφής επιχειρηματικών δράσεων
- τη δημιουργία κανονιστικού πλαισίου που θα διευκολύνει την ηλεκτρονική πραγματοποίηση συναλλαγών
- την ενδυνάμωση της υποδομής που είναι απαραίτητη για την λειτουργία ηλεκτρονικών επιχειρήσεων
- την ανάπτυξη της βιομηχανίας ψηφιακού περιεχομένου, με την παραγωγή και διανομή προϊόντων πολυμέσων

- την ίδρυση ΜΜΕ υψηλής τεχνολογίας στον τομέα των εφαρμογών και των υπηρεσιών ΤΠΕ

- τη χρήση εφαρμογών ΤΠΕ από επιχειρήσεις για ενεργειακούς και περιβαλλοντικούς σκοπούς

- συστήματα τηλε-εργασίας

Επικοινωνίες

Η εθνική υποδομή επικοινωνιών αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της ΚτΠ. Η ανάπτυξή της διασφάλισε την ταχύτητα, τη φιλικότητα και την οικονομικότητα της αποθήκευσης, διακίνησης και επεξεργασίας της ψηφιακής πληροφορίας, διευκολύνοντας την ανάπτυξη της ποικιλίας προϊόντων και υπηρεσιών. Σκοπός ήταν να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον εκτεταμένης προσφοράς εξελιγμένων τηλεπικοινωνιακών και οπτικοακουστικών υπηρεσιών με χαμηλό κόστος, την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών, την ενθάρρυνση του ανταγωνισμού και την τήρηση ανοικτών διαγωνιστικών διαδικασιών.

Προτεραιότητα δόθηκε στην εξασφάλιση της πρόσβασης στις εφαρμογές της ΚτΠ στους κατοίκους των λιγότερων ανεπτυγμένων περιοχών.

Από τη μέχρι σήμερα υλοποίηση του Προγράμματος, έχουν ενταχθεί 5.871 έργα. Στον τομέα της εκπαίδευσης σημειώνεται ότι το 100% των σχολείων έχει συνδεθεί στο διαδίκτυο ενώ έχει εξοπλιστεί πλήρως το 47% των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 81% των σχολείων της δευτεροβάθμιας. Επίσης έχουν καταρτισθεί 76.000 εκπαιδευτικοί σε θέματα ΤΠΕ και έχουν δημιουργηθεί 70 τίτλοι εκπαιδευτικού λογισμικού. Στον τομέα της δημόσιας διοίκησης έχει ολοκληρωθεί ο εξοπλισμός των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ).

Ζ. Περιφερειακή ανάπτυξη

Η αναπτυξιακή πολιτική σε περιφερειακό επίπεδο στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στην αύξηση της απασχόλησης.

Πιο συγκεκριμένα, οι προτεραιότητες των παρεμβάσεων σε περιφερειακό επίπεδο είχαν ως εξής:

Παρεμβάσεις που ενισχύουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομικής βάσης των περιφερειών, προάγουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και την εξωστρέφειά τους, ενισχύουν το ρόλο των αστικών κέντρων και την ανάπτυξη της υπαίθρου. Επίσης περιλαμβάνονται παρεμβάσεις με στόχο την άρση της απομόνωσης, την τόνωση της δημογραφικής ανάπτυξης και της παραγωγικής ανάπτυξης των ορεινών, παραμεθόριων και νησιωτικών περιοχών, τη χάραξη περιφερειακής πολιτικής διάχυσης της καινοτομίας, την πρόσβαση στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, τη βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στον εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθηση των ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, την υποστήριξη των Τοπικών Συμφώνων για την Απασχόληση και άλλων τοπικών πρωτοβουλιών. Επίσης προβλέπονται παρεμβάσεις προστασίας και αξιοποίησης της πολιτιστικής και της φυσικής κληρονομιάς κάθε περιφέρειας.

Με βάση τα στοιχεία προόδου που έχουν καταχωρηθεί μέχρι 15.11.04, έχουν εγκριθεί προς εκτέλεση 5.521 έργα με προσδιορισμένους στόχους, χρονοδιαγράμματα και προϋπολογισμό.

Αναλυτικότερα, τα σημαντικά έργα που έχουν ολοκληρωθεί ή βρίσκονται σε φάση ολοκλήρωσης καταγράφονται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ Η ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΦΑΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ		
ΠΕΠ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	Π/Υ (σε €)
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	Εκσυγχρονισμός Αλιευτικού καταφυγίου Αβδήρων	1.582.921
	Υπερύψωση-ενίσχυση, έργα προστασία στα αντιπλημμυρικά αναχώματα Πυθίου, Αμορίου-Λαβάρων, Πετάλου-Πέπλου Ν. Έβρου	1.915.584
	Αξιοποίηση Χιονοδρομικού Κέντρου Φαλακρού	1.086.369
	Εξοπλισμός κτιρίων Ι & ΙΙ της Νομικής Σχολής στην Πανεπιστημιούπολη (Α φάση-έπιπλα)	1.123.330
	Αγωγός μεταφοράς-αντλιοστάσιο λυμάτων Δράμας	3.347.769
	Βελτίωση τμήματος της αρ.3 επαρχιακής οδού από Ξάνθη ως Μαγικό	3.139.988
	Κατασκευή Δημοτικού Σχολείου Κενταύρου	1.025.637
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Διαμόρφωση του ιστορικού χώρου, αναστήλωση και αποκατάσταση του μνημειακού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Γουμένισσας	1.000.000
	Βελτίωση Γεωμετρικών Χαρακτηριστικών Κυκλίας-Ευκαρπία	2.800.000
	Βελτίωση Οδικού Άξονα Ν.Πέτρας-Δραβίσκου και κατασκευή γέφυρας Αγγίτη	2.300.000
	Βελτίωση δρόμου Γιαννιτσά-Αραβισσός-Μάνδαλο-Πρ.Ηλείας-Μαυροβούνι	1.300.000
	Δυτική παράκαμψη Βέροιας	2.100.000

ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Ανακαίνιση Σιδηροδρομικής Γραμμής ΣΣ Αμυνταίου-ΣΣ Κοζάνης	25.000.00 0
	Ύδρευση Δεσκάτης	4.575.201
	Λειτουργική ολοκλήρωση τμημάτων καθέτου άξονα Εγνατίας Οδού-Τμήμα Κωσταράζι-Αργος Ορεστικό	36.683.78 5
	Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων-Προμήθεια εξοπλισμού-Μηχανική αποκομιδή	1.379.310
ΗΠΕΙΡΟΥ	Βελτίωση-ανακαίνιση τμ. ε.ο. Ιωαννίνων-Μετσόβου	2.934.703
	Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου	2.276.184
	Βελτίωση-ανακαίνιση τμήματος της παλαιάς ε.ο. Ιωαννίνων-Άρτας	3.050.000
	Ανέγερση δημοτικού σχολείου και νηπιαγωγείου στην περιοχή Κιάφας	2.934.703
	Προμήθεια ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού στο Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων	2.259.721
	Μουσείο Άρτας	5.570.066
	Στερέωση, αποκατάσταση και μετατροπή του κτιρίου Σουφάρι Σεράι σε χώρο στέγασης και λειτουργίας των γενικών αρχείων του κράτους Ν. Ιωαννίνων	5.135.000
	Αρδευτικό έργο Ελαίας Φοινικίου Φιλιατών Ν. Θεσπρωτίας	8.900.000
	Βελτίωση-ασφαλτόστρωση 36 ^{ης} επ.ο. Άρματα-Δίστρατο	3.521.643
	Βελτίωση-ασφαλτόστρωση από 25 ^{ης} επ.ο. μέχρι Λαίστα	4.290.000
	Βελτίωση-ασφαλτόστρωση 45 ^{ης} επ.ο. τμ. Λεπτοκαρυά-Δόλιανη	3.250.000
	Σχολικό Κέντρο Πλαταριάς	1.614.087
	Ανέγερση και πλήρης εξοπλισμός κτιριακού συγκροτήματος ΕΛΕΠΑΠ	3.400.000
	Μετσόβιο κέντρο διεπιστημονικής έρευνας (ΜΕΚΔΕ) του ΕΜΠ για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών	2.273.387
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Φράγμα Λόγγα Ν. Τρικάλων (ολοκλήρωση εργασιών)	1.501.903
	Ολοκλήρωση φράγματος Παναγιώτικο	2.776.780
	Ταμιευτήρας Πλτοκάμπου	2.900.000
	Ύδρευση Δήμου Παλαμά	1.965.725
	Ανέγερση 1 ^{ου} Δημοτικού Σχ. Γιαννούλης	1.969.016
	Ανέγερση 23 ^{ου} Δημοτικού Σχ. Λάρισας	1.481.139
	Κατασκευή Γέφυρας Γόννων	1.614.087
	Λιμάνι Πατητήρι Αλοννήσου (β' φάση)	1.692.417
Επέκταση κεντρικού Μώλου Λιμένα Σκιάθου	1.467.350	
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	Δημοτικό Σχ. Αργυράδων	1.320.616
	Οδική Ασφάλεια	4.476.775
	Θέατρο Λευκάδας	6.267.938
	Αποχέτευση και Βιολογικός Καθαρισμός Βασιλικής	2.682.478
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	18 ^ο Γυμνάσιο Πάτρας	1.531.914
	Ε.Ο. Μιράκα-Λάλα-Λάμπεια	2.942.697
	Μουσείο Αρχαίας Ήλιδας	4.259.563
	Ολοκλήρωση κατασκευής οικοδομικών-Η/Μ εργασιών του Νομαρχιακού Γενικού Νοσοκομείου Πύργου	14.000.00 0
	Παράκαμψη Αρχαίας Ολυμπίας	19.204.46 2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Βελτίωση Οδού Κυριάκη-Ελικώνας	3.255.488
	Αποχέτευση Λυμάτων Δή.ου Γαλαξιδίου	3.560.721
	Επεξεργασία και Διάθεση Λυμάτων Δήμου Γαλαξιδίου	3.196.634
	Ανέγερση 8 ^{ου} Γυμνασίου Χαλκίδας	2.236.244
ΑΤΤΙΚΗΣ	Λεωφόρος Κηφισού Τμήμα από Χ.Θ 0+700 – 3+060	161.115.1 87
	Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Δυτικής Αττικής	17.159.62 4
	Επισκευή Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου Αθηνών	8.655.735
	Μετρό Αθήνας-Επέκταση προς Περιστερί, Σεπόλια-Αγ. Αντώνιος-Περιστερ-Θηβών (έργα Πολιτικού Μηχανικού)	100.000.0 00

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Βελτίωση-κατασκευή του τμ. από πέρας παράκαμψης Δαφνίου μέχρι τη χ.θ. 9+200 της ε.ο. Χάνια-Κροκεές-Μονεμβασιά	5.928.100
	Βελτίωση Οδού Κιάτο-Σούλι-Γκούρα-Δερβάνι τμ. Σούλι Θέρκιζα και Καρτέρι Λαύκα	5.898.899
	Λιμάνι Νεάπολης Βοΐων	2.000.000
	Υποδομές ύδρευσης Δήμου Μελιγαλά	1.031.979
	Αρδευτικό Γραμμούσα	2.289.068
	Προστασία Παραλίμνιας Δασικής Περιοχής Λάδωνα με τη βελτίωση-ασφαλτόστρωση της Αγροδοσικής Οδού Περδικονέρι-Αγ. Μαρίνα-Φτέρια	2.289.068
	Βελτίωση Λιμενίσκου Αγ. Ανδρέα	1.175.000
	Προσθήκη τεσσάρων αιθουσών στο Γυμνάσιο Ασκληπείου	807.043
	Υδρευση Δήμου Σαρωνικού	733.676
	Ανάδειξη-Αξιοποίηση Ακροπόλεως Αρχαίας Τίρυνθας και Περιβάλλοντος χώρου	3.140.132
	Επέκταση, Αναδιαρύθμιση, Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου και εξοπλισμού Γενικού Νοσοκομείου Άργους	8.658.856
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Παράκαμψη Πόλης Χίου
Διαμόρφωση κτιρίων υποδοχής επιβατών στο Λιμάνι Χίου		1.000.000
Αρχαιολογικό Μουσείο Πυθαγορείου		6.160.000
Ρωμαϊκό Υδραγωγείο Μόριας		1.900.000
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Λιμάνι Καρδάμαινας στη Κω	2.200.000
	Γυμνάσιο Αφάντου Ρόδου	3.800.000
	Γυμνάσιο Ιαλυσσού	3.100.000
	Λύκειο Νάξου	2.100.000
	Κέντρο επισκευής και διαχείρισης σκαφών	5.200.000
	Λιμάνι Καλύμνου	7.300.000
	Βιολογικός καθαρισμός Λέρου	2.700.000
	Κέντρο διαχείρισης σκαφών αναψυχής-Μαρίνα Σύρου	4.000.000
ΚΡΗΤΗΣ	Κατασκευή εξωτερικών υδραγωγείων-τροφοδοτικών αγωγών και αξιοποίηση γεωτρήσεων στην περιοχή Λουτρακίου-Κρουσώνα-Έργα Η/Μ εξοπλισμού	3.042.064
	Εγκατάσταση επεξεργασίας Λυμάτων πόλης Ιεράπετρας και ευρύτερης περιοχής	2.768.559
	Ίδρυμα Τεχνολογίας-Έρευνας. Κέντρο Επιχειρηματικότητας και Κατάρτισης (ΙΤΕ/ΚΕΕΚ)	3.522.000
	Μελέτη-κατασκευή ταχύρυθμων κτιρίων Πολυτεχνείου Κρήτης	3.030.080
	Ιατροτεχνολογικός εξοπλισμός κτιρίου επέκτασης του Βενιζέλειου Γενικού Νοσοκομείου Ηρακλείου Κρήτης	2.934.703
	Προμήθεια Βιοϊατρικού εξοπλισμού Περιφερειακού Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Ηρακλείου	4.402.054
	Αναβαθμίσεις Επαρχιακού Δικτύου Ν. Λασιθίου	1.467.351
	Βελτίωση χάραξης οδού Κολυμπάρι-Επισκοπή-Κακόπετρος, Επισκοπή – Δελιανά	1.614.087
	Αναβαθμίσεις Οδικού Δικτύου Ν. Ηρακλείου	1.467.351
	Κατασκευή Φράγματος Φανερωμένης Ν. Ηρακλείου	32.408.23
		2

4.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το πρόγραμμα χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ- Προσανατολισμού και ΧΜΠΑ) για την περίοδο 2000-2006 προέβλεπε εισροή κοινοτικών πόρων 21.320 δις. Ευρώ σε τρέχουσες τιμές. Στους πόρους αυτούς προστέθηκε η εθνική δημόσια δαπάνη που ανερχόταν περίπου στα 10.517 δις. Ευρώ σε τρέχουσες τιμές. Προστέθηκε επίσης η χρηματοδότηση του Ταμείου Συνοχής η οποία, για την περίοδο αυτή, ανερχόταν στα 6.392 δις. Ευρώ σε τρέχουσες τιμές. Συνεπώς η συνολική δημόσια δαπάνη ανερχόταν περίπου στα 35 δις. Ευρώ σε τρέχουσες τιμές.

Στις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής της περιόδου 2000-2006, προβλεπόταν ως πρόσθετη υποστήριξη για την υλοποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής, χρηματοδότηση που προερχόταν από την Ε.Τ.Επ και η οποία είχε εκτιμηθεί σε 3.787 δις. Ευρώ περίπου σε τρέχουσες τιμές. Οι χρηματοδοτήσεις αυτές περιλάμβαναν, μέσα στα πλαίσια των καθιερωμένων κριτηρίων της ΕΤΕπ, είτε δάνεια είτε εγγυήσεις που σχετίζονταν με τις επιλέξιμες επενδύσεις. Κατά συνέπεια, το συνολικό ποσόν της δημόσιας δαπάνης που είχε κινητοποιηθεί για την πραγματοποίηση των παρεμβάσεων στην Ελλάδα μεταξύ 2000-2006, μέσω του 3ου ΚΠΣ και του Ταμείου Συνοχής, ανερχόταν περίπου στα 39.205 δις. Ευρώ σε τρέχουσες τιμές.

Στα ποσά αυτά θα πρέπει φυσικά, να προστεθεί η ιδιωτική χρηματοδότηση, ειδικότερα μέσω του πλαισίου των αναπτυξιακών κινήτρων και των παραχωρήσεων για την δημιουργία και την εκμετάλλευση των υποδομών. Το εκτιμώμενο ποσόν ανερχόταν σε 10.379 δις. Ευρώ περίπου. Έτσι ένα συνολικό ποσόν περίπου 50.684 δις. Ευρώ, χωρίς να λαμβάνονταν υπόψη τα προγράμματα Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, είχε κινητοποιηθεί για την επίτευξη της αναπτυξιακής στρατηγικής που περιγράφεται στο παρόν ΚΠΣ 2000-2006.

Η ενδεικτική κατανομή των χρηματοδοτήσεων που συνδέονταν με το ΚΠΣ για την περίοδο 2000-2006, ανά έτος παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΕΤΟΣ	Συνολικό κόστος	Δημόσια δαπάνη								Ιδιωτική συμμετοχή
		Σύνολο	Κοινοτική Συμμετοχή					Εθνική δημόσια δαπάνη		
			Σύνολο	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	ΕΓΤΠΕ-Π	ΧΜΠΑ	Σύνολο	Κράτος	
1=2+13	2=3+8	3=4 a 7	4	5	6	7	8=9 a 12	9	13=+14	
2000	6,351,623,218	4,691,202,171	3,054,000,000	2,083,600,000	610,000,000	338,200,000	22,200,000	1,637,202,171	1,637,202,171	1,660,421,047
2001	6,316,025,073	4,704,289,257	3,115,000,000	2,122,400,000	624,900,000	341,200,000	26,500,000	1,589,289,257	1,589,289,257	1,611,735,816
2002	6,220,388,881	4,669,382,660	3,179,000,000	2,163,500,000	640,300,000	344,400,000	30,800,000	1,490,382,660	1,490,382,660	1,551,006,221
2003	6,168,871,961	4,743,122,238	3,172,100,000	2,197,000,000	617,400,000	324,800,000	32,900,000	1,571,022,238	1,571,022,238	1,425,749,723
2004	5,483,734,977	4,243,003,296	2,875,300,000	1,973,500,000	571,700,000	297,200,000	32,900,000	1,367,703,296	1,367,703,296	1,240,731,681
2005	5,670,703,332	4,342,525,611	2,933,000,000	2,013,400,000	582,800,000	303,900,000	32,900,000	1,409,525,611	1,409,525,611	1,328,177,721
2006	5,791,873,436	4,444,873,267	2,992,200,000	2,054,600,000	594,100,000	310,600,000	32,900,000	1,452,673,267	1,452,673,267	1,347,000,169
Γποσύνολο ΚΠΣ	42,003,220,878	31,838,398,500	21,320,600,000	14,608,000,000	4,241,200,000	2,260,300,000	211,100,000	10,517,798,500	10,517,798,500	10,164,822,378
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΡΟΓΡΑΜΜΑ	877,447,844	663,247,844	441,400,000					221,847,844	221,847,844	214,200,000
2003	157,005,017	103,455,017	68,900,000					34,555,017	34,555,017	53,550,000
2004	237,880,406	184,330,406	122,700,000					61,630,406	61,630,406	53,550,000
2005	239,821,722	186,271,722	124,000,000					62,271,722	62,271,722	53,550,000
2006	242,740,699	189,190,699	125,800,000					63,390,699	63,390,699	53,550,000
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΔΟΣΗΣ	1,411,361,418	1,411,361,418	945,000,000					466,361,418	466,361,418	
2004	461,492,781	461,492,781	309,000,000					152,492,781	152,492,781	
2005	470,453,806	470,453,806	315,000,000					155,453,806	155,453,806	
2006	479,414,831	479,414,831	321,000,000					158,414,831	158,414,831	
Σύνολο ΚΠΣ	44,292,030,140	33,913,007,762	22,707,000,000	14,608,000,000	4,241,200,000	2,260,300,000	211,100,000	11,206,007,762	11,206,007,762	10,379,022,378
ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	6,392,200,000	5,292,200,000	3,320,000,000					1,972,200,000	1,972,200,000	1,100,000,000
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	<u>4,018,200,000</u>	<u>3,018,200,000</u>	1,660,000,000					1,358,200,000	1,358,200,000	<u>1,000,000,000</u>
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	<u>2,374,000,000</u>	<u>2,274,000,000</u>	1,660,000,000					614,000,000	614,000,000	<u>100,000,000</u>
Γενικό σύνολο ΚΠΣ + Τ.Σ	50,684,230,140	39,205,207,762	26,027,000,000	14,608,000,000	4,241,200,000	2,260,300,000	211,100,000	13,178,207,762	13,178,207,762	11,479,022,378

Ταρατηρήσεις:

1) Τα στοιχεία που αφορούν το Ταμείο Συνοχής είναι ενδεικτικά για την περίοδο, λαμβανομένων υπόψη

των δυνατών κατανομών για την Ελλάδα και των αποπληθωριστών αλλά πιθανόν να τροποποιηθούν στα πλαίσια επομένων αποφάσεων

4.5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ Γ' ΚΠΣ

Για την αποτελεσματική διαχείριση των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους συστήνονται μία διαχειριστική αρχή για το ΚΠΣ και μία διαχειριστική αρχή για κάθε επιμέρους επιχειρησιακό πρόγραμμα (ΕΠ). Η σύνθεση, η εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων και ο τρόπος λειτουργίας αυτών των αρχών καθορίζονται με νόμο. Οι αρμοδιότητες των διαχειριστικών αρχών διαχωρίζονται σαφώς από τις αρμοδιότητες της αρχής πληρωμής και των τελικών δικαιούχων.

Διαχειριστική Αρχή Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006

Η διαχειριστική αρχή του ΚΠΣ είναι υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Αποτελεί τον κύριο συνομιλητή της Επιτροπής και συνεργάζεται με αυτήν στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης, τηρουμένων των θεσμικών, νομικών και δημοσιονομικών αρμοδιοτήτων κάθε εταίρου. Η διαχειριστική αρχή του ΚΠΣ εξασφαλίζει το συντονισμό των παρεμβάσεων στο επίπεδο του ΚΠΣ. Λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα και προβαίνει στις αναγκαίες ενέργειες προς τις διαχειριστικές αρχές των επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ) προκειμένου να επιτυγχάνονται οι στόχοι και να διασφαλίζεται η τήρηση των πολιτικών του ΚΠΣ.

Παρακολούθηση

Η παρακολούθηση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης είναι ευθύνη ενός συλλογικού οργάνου, της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΚΠΣ, που συστήνεται εντός τριών μηνών από την απόφαση της Επιτροπής ΕΚ για την έγκριση του ΚΠΣ. Η Επιτροπή Παρακολούθησης λειτουργεί στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης.

ΣΥΝΘΕΣΗ

Της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΚΠΣ προεδρεύει ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας.

Ως μέλη στην Επιτροπή Παρακολούθησης του ΚΠΣ συμμετέχουν:

- Οι πρόεδροι των Επιτροπών Παρακολούθησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων. \
- Ο εκπρόσωπος της διαχειριστικής αρχής του ΚΠΣ (Γενικός Γραμματέας του ΥΠ.ΕΘ.Ο).
- Ο εκπρόσωπος της αρχής πληρωμής (ΥΠ.ΕΘ.Ο.)
- Ο εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Δημοσιονομικού ελέγχου του ΚΠΣ (Υπ. Οικονομικών)
- Εκπρόσωποι Δημοσίων Αρχών (απασχόληση, περιβάλλον, ισότητα).
- Εκπρόσωπος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων.
- Εκπρόσωποι των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων καθ' υπόδειξη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.
- Εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.
- Αντιπροσωπεία της Επιτροπής ΕΚ με επικεφαλής εκπρόσωπο της υπεύθυνης για την παρέμβαση Γενικής Διεύθυνσης και της ΕΤΕπ με συμβουλευτική ιδιότητα.
- Εκπρόσωποι αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Επίσης κατά τις συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης μπορούν να προσκληθούν ειδήμονες σε οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, επιστημονικά και λοιπά θέματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

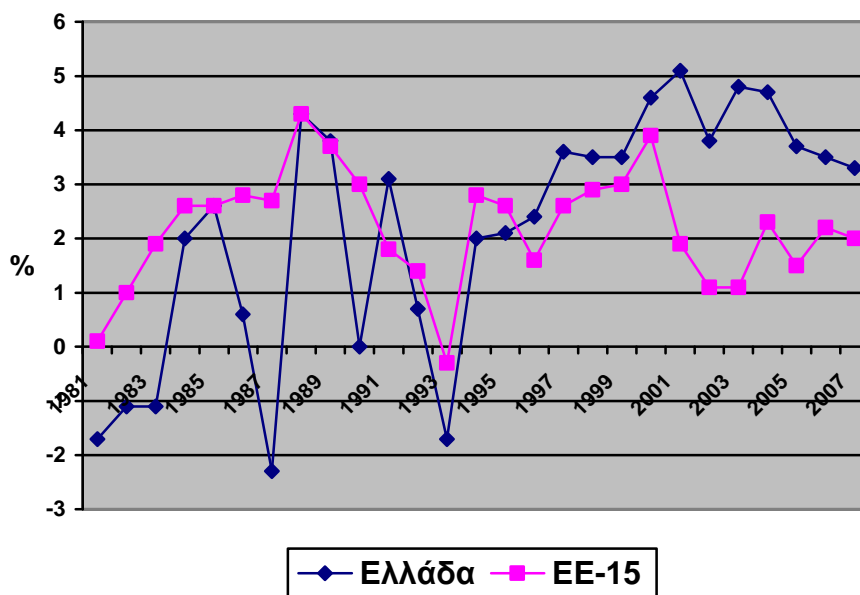
ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007-2013 **(ΕΣΠΑ)**[Παραπομπή 4]

5.1 ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές

Η Ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 παρουσίασε ανάπτυξη με μέσο ρυθμό 0,7% έναντι 2,4% της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (ΕΕ-15), με αποτέλεσμα να υπάρξει απόκλιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από το μέσο εισόδημα των υπολοίπων χωρών της ΕΕ-15 (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης). Από τη δεκαετία του 1990, όμως, η κατάσταση διαφοροποιείται με το ρυθμό ανάπτυξης να επιταχύνεται. Μια σειρά παραγόντων συνετέλεσαν στην ανάκαμψη αυτή, οδηγώντας σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, κατά μέσον όρο υψηλότερους από τον αντίστοιχο ρυθμό της ΕΕ-15 (3% για την περίοδο 1991 – 2004 έναντι 2% για την ΕΕ-15). Ο ρυθμός ανάπτυξης για το 2005 διαμορφώθηκε στο 3,7%, ενώ για το 2007 και 2008 προβλέπονται ρυθμοί 3,9% και 4% αντίστοιχα (για το έτος 2006 εκτιμάται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα ανέρχεται στο 4%). Παρά την ταχεία ανάπτυξη των πρόσφατων ετών, όμως, το επίπεδο του κατά κεφαλήν προϊόντος της Ελλάδας σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης εξακολουθεί να υπολείπεται των προηγμένων χωρών της ΕΕ. Οι προβλέψεις για διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής και του διαφορικού ρυθμού μεγέθυνσης (κοντά στην 1,5 ποσοστιαία μονάδα) επιβεβαιώνονται και από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 -Ρυθμός ανάπτυξης της Ελλάδας και της ΕΕ-15 (ΕΕ15=100)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006

Παράλληλα, χαρακτηριστικό της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας είναι το γεγονός ότι το 2005, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης βελτιώθηκε σημαντικά στο 77,3% του μέσου όρου της ΕΕ-15, από 75,5% το 2004. Η πραγματική αύξηση των 1,8 ποσοστιαίων μονάδων είναι περίπου τριπλάσια της μέσης ετήσιας αύξησης που παρουσίασε ο σχετικός δείκτης την περίοδο 1994-2001. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πορεία του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα για τη διετία 2006-2007, το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης στο τέλος της περιόδου αυτής θα προσεγγίσει το 84% του κοινοτικού μέσου.

Ωστόσο, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, η αύξηση της απασχόλησης από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν σχετικά περιορισμένη: ο μέσος ετήσιος ρυθμός ήταν 0,8% έναντι 1,2% της ΕΕ-15 και έναντι 0,9% της περιόδου 1981 – 1995, όπου επίσης η εγχώρια ανάπτυξη ήταν πολύ χαμηλότερη. Η ανεργία αυξήθηκε από 7,1% τη δεκαετία 1981 – 1990 σε 10% τη δεκαετία 1991 – 2000 για να φθάσει το 11% το 2004. Το 2005 παρουσιάστηκε μείωση στο 10,4%, ενώ οι προβλέψεις του προϋπολογισμού για το 2006 και το 2007 είναι ότι θα μειωθεί περαιτέρω στο 9,2% και το 8,2% αντίστοιχα (σε εθνολογιστική βάση). Οι προβλέψεις αυτές

για την τάση μείωσης του ποσοστού ανεργίας επιβεβαιώνονται και από τις προβλέψεις τόσο του ΟΟΣΑ όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο πληθωρισμός από 19,1% τη δεκαετία του 1980 να μειώθηκε σε 9,4% την δεκαετία που ακολούθησε, παραμένει όμως ταυτόχρονα σημαντικά υψηλότερος από το μέσο της ευρωζώνης και της ΕΕ-15. Το 1999 ο πληθωρισμός άγγιξε το 2,6% για να ακολουθήσει στη συνέχεια και πάλι ανοδική πορεία. Το 2004 διαμορφώθηκε στο 2,9%, για να φθάσει το 3,5% το 2005, κυρίως λόγω συγκυριακών παραγόντων, και να επιβραδυνθεί στο 3,2% το 2006,. Αντίστοιχα, ο ρυθμός μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕΔΚ) παραμένει σταθερά υψηλότερος στην Ελλάδα από το μέσο όρο των χωρών στη ζώνη του ευρώ, παρά το γεγονός ότι η διαφορά αυτή έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Πάντως, κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σταδιακή μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης, αντικατοπτρίζοντας σημάδια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και σύγκλισης με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα, το *έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης* παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και ξεπέρασε για αρκετά χρόνια το 10%, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που ξεκίνησε η προσπάθεια της ονομαστικής σύγκλισης ώστε να εξασφαλισθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στην ευρωζώνη. Μετά την επίτευξη του στόχου αυτού, όμως, το έλλειμμα ακολούθησε και πάλι αυξητική τάση για να φθάσει το 7,8% το 2004. Η πολιτική της ήπιας δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολουθήθηκε έκτοτε έχει ήδη αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα, με το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να μειώνεται κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 2004 - 2006 (από 7,8% σε 2,6%). Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώνεται για πρώτη φορά μετά την είσοδο στην ΟΝΕ κάτω από το όριο του 3% το 2006 (2,6%), για να φθάσει το 2,4% το 2007 και να ακολουθήσει πτωτική πορεία προς τον μεσοπρόθεσμο στόχο του ισοσκελισμένου ή ελαφρά πλεονασματικού προϋπολογισμού στη συνέχεια. Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης από έλλειμμα μετατρέπεται σε πλεόνασμα, υποβοηθώντας έτσι την 10 ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους, το οποίο το 2008 μειώνεται κάτω από το 100% του ΑΕΠ για πρώτη φορά μετά από το 1992.

Τέλος, ένα από τα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας αποτελεί ο χρόνια ελλειμματικός εξωτερικός τομέας, ως αποτέλεσμα της φθίνουσας ανταγωνιστικότητας. Χαρακτηριστικό είναι ότι το *έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ* αυξήθηκε από 1,1% κατά τη δεκαετία του 1980 σε 2,5% τη δεκαετία του 1990, για να φθάσει το 10% το 2003. Στόχος της Ελληνικής κυβέρνησης είναι να αντιστραφεί η τάση αυτή και μετά από συντονισμένες προσπάθειες τα πρώτα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά, με το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών να μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (9,2% έναντι 9,5% το 2004) και τον εξωτερικό τομέα να έχει θετική συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ.

Αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

Σύμφωνα με διεθνείς συγκρίσεις και δείκτες, το επίπεδο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας στις μέρες μας παραμένει (συγκριτικά) χαμηλό, γεγονός που υπονομεύει την εξασφάλιση συνθηκών αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Με βάση εκτιμήσεις για την ανταγωνιστικότητα, οι οποίες καλύπτουν πολλές χώρες και ένα πολύ ευρύτερο φάσμα παραγόντων, η χώρα μας καταλαμβάνει την προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ. Το 2005, πάντως, υπάρχει μία σημαντική βελτίωση κατά τέσσερις θέσεις της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας στην κατάταξη των χωρών του IMD(International Institute for Management Development).

Η θέση της χώρας στις διεθνείς αγορές

Εξωτερικό εμπόριο

Ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών από χώρες της ΕΕ-15 από εξαγωγές προς αυτές επιδεινώθηκε από 48% σε 30% μεταξύ 1989 και 2003. Με βάση στοιχεία της Eurostat, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην Ελλάδα αποτελούν το 20% του ΑΕΠ σε αντίθεση με άλλες χώρες, όπου το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 27% έως και 84%. Ο περιορισμένος όγκος των εξαγωγών των ελληνικών προϊόντων οφείλεται μεταξύ άλλων στο μικρό μέγεθος της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελληνικών επιχειρήσεων, στην

περιορισμένη καινοτομική τους δραστηριότητα, στη μεγάλη απόσταση της Ελλάδας από τις άλλες χώρες της ΕΕ και στο γεγονός ότι τα τελευταία δέκα χρόνια οι εξαγωγές της Ελλάδας προς γειτονικές βαλκανικές χώρες υποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό από άμεσες επενδύσεις ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές.

Σημαντικό στοιχείο, πάντως, αποτελεί το γεγονός ότι, παρά την αρνητική εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας ως προς το εμπόριο αγαθών, εμφανίζει και ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα στις εξαγωγές προϊόντων «έντασης τεχνολογίας» και έντασης «εξειδικευμένης εργασίας», στις οποίες η Ελλάδα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση ως ποσοστό του συνόλου των εξαγωγών, στο σύνολο της ΕΕ-15. Θετική εξέλιξη αποτελεί, επίσης, η σημαντική αύξηση του όγκου των εξαγωγών αγαθών (8,2%) το 2005. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου ως ποσοστού του ΑΕΠ και τη θετική, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, συμβολή του κατά 1,07 ποσοστιαίες μονάδες στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας.

Τέλος, διαφορετική εικόνα, σε σχέση με το γενικά αρνητικό κλίμα, παρουσιάζουν οι εξαγωγές υπηρεσιών, όπου η χώρα μας, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, έχει καλύτερες επιδόσεις. Η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο ορισμένων τομέων υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και την ανάπτυξη του τουρισμού, όπου το μερίδιο της χώρας στην παγκόσμια αγορά αυξάνεται. Η θέση αυτή ενισχύθηκε κατά τη δεκαετία του 1990 ενώ η υπεροχή της Ελλάδας διευρύνεται και κατά την τρέχουσα δεκαετία.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Εδώ και αρκετά χρόνια, οι επιδόσεις της Ελλάδας στην προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη για το 2005, η οποία εξετάζει συνολικά 140 χώρες, η Ελλάδα δεν κατέχει σημαντική θέση από άποψη ελκυστικότητας Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, γεγονός που παραπέμπει ευθέως σε διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η συμμετοχή της Ελλάδας στις παγκόσμιες ροές

σταδιακά μειώνεται. Αξιοσημείωτο είναι ότι η αρνητική πορεία διατηρείται αναλλοίωτη και μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, με αποτέλεσμα οι εισροές κεφαλαίων το 2002 να υποχωρήσουν έναντι του 2001, ενώ η μείωση των αποθεμάτων εισροών του 2002 σε σχέση με το 2001 ήταν της τάξης του 11%. Το δε 2002 οι εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων περιορίστηκαν στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας τριακονταπενταετίας με την τάση αυτή, να αντιστρέφεται τα επόμενα χρόνια (στο δεκάμηνο του 2006 οι εισροές ΞΑΕ είναι υπερδεκαπλάσιες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2005).

Όσον αφορά τις αγορές του εξωτερικού στις οποίες υλοποιούνται ελληνικές επενδύσεις, από τα στοιχεία του αποθέματος εξερχόμενων επενδύσεων προκύπτει ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά περιορισμένη παρουσία στις διεθνείς αγορές, και έχει επιδόσεις περιφερειακού, κυρίως, χαρακτήρα (ΝΑ Ευρώπη). Ειδικότερα, οι ελληνικές επενδύσεις καταλαμβάνουν το 25% του συνόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων u963 στη Νοτιοανατολική Ευρώπη με αυξητική τάση για τα προσεχή χρόνια. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η δυναμική δραστηριοποίηση των ελληνικών τραπεζών, με μερίδιο περίπου 16% της αγοράς. Αυτή η τάση αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον, δεδομένου του περιθωρίου ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των χρηματοοικονομικών μας συστημάτων στις γειτονικές μας χώρες. Επιπλέον, η Ελλάδα εξελίσσεται σε ενεργειακό κόμβο στην περιοχή, με την ενέργεια να αποτελεί προνομιακό πεδίο για επενδύσεις στο μέλλον.

Η ελληνική παρουσία στις χώρες των Βαλκανίων

Το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών προς τις βαλκανικές χώρες κατά την πενταετία 1999-2003 κατέγραψε μέση ετήσια αύξηση 9,6%. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση (2003) καταγράφηκε στις εξαγωγές προς την Κροατία (57,4%) και ακολούθως προς τη Βουλγαρία, την Τουρκία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, με μικρές μεταξύ τους διαφοροποιήσεις. Αποτέλεσμα της ελληνικής δραστηριοποίησης στις βαλκανικές χώρες ήταν ότι στο τέλος του 2003, το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με τις χώρες των Βαλκανίων εμφανίστηκε θετικό με τέσσερις από αυτές (Αλβανία, Βουλγαρία, Π.Γ.Δ.Μ., Σερβία και Μαυροβούνιο), ενώ ήταν αρνητικό για τις υπόλοιπες τέσσερις (Τουρκία, Ρουμανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία).

Χαρακτηριστικό, ωστόσο είναι το γεγονός ότι οι εξαγωγές της Ελλάδος προς γειτονικές βαλκανικές χώρες υποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία δέκα χρόνια με άμεσες επενδύσεις ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές. Οι κύριες αιτίες των ελληνικών άμεσων επενδύσεων στα Βαλκάνια είναι η γεωγραφική εγγύτητα, το χαμηλό κόστος εργασίας και η ύπαρξη ελληνικής κοινότητας στις χώρες αυτές.

Συμπερασματικά, το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εντοπίζεται με ιδιαίτερη οξύτητα στο ενδο-ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου έχουν συντελεστεί επί εικοσαετία οι μεγαλύτερες απώλειες, προς την εξωτερική ή προς την εσωτερική αγορά. Η δυσμενής θέση της χώρας εξηγείται από την ύπαρξη συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων στις νέες χώρες – μέλη (NXM). Συνεπώς, σημαντικό ζήτημα για την ελληνική ανταγωνιστικότητα συνιστά και η τελευταία διεύρυνση της ΕΕ προς τις (NXM) της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, καθώς πρόκειται για οικονομίες που προσελκύουν ξένες άμεσες επενδύσεις σε όγκο εικοσαπλάσιο από ότι η ελληνική, είναι πολλαπλάσια πιο εξωστρεφείς και έχουν είτε πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο είτε πολύ μικρότερο έλλειμμα.

Πρόσφατες εξελίξεις στην απασχόληση

Το ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1994-2005 παρουσίασε αύξηση από 54,2% σε 60,1%, υπολειπόμενο όμως συστηματικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου, ο οποίος κατά την ίδια περίοδο αυξήθηκε από 59,8% σε 65,2% και παραμένει σημαντικά κάτω από το στόχο του 70% της συνολικής απασχόλησης για το 2010 που τίθεται στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Το ποσοστό μερικής απασχόλησης παραμένει, επίσης, ιδιαίτερα χαμηλό και για το έτος 2005, ανερχόμενο σε 4,8% έναντι 18,5% στην ΕΕ-25 για την ίδια περίοδο.

Η σημαντική απόκλιση του επιπέδου απασχόλησης στην Ελλάδα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο οφείλεται κυρίως στο χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών, το οποίο παρουσιάζει, μεν, αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια (45,2% το 2004, από 41,7% το 2001), υπολείπεται, δε, κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου (55,7% ΕΕ-25).

Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Αναφορικά με την κατανομή της απασχόλησης ανά τομέα δραστηριότητας, από δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2005 προκύπτει ότι οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας αποτελούν πλέον μόλις το 13% του συνόλου, ενώ η Βιομηχανία - Βιοτεχνία διατηρεί σε γενικές γραμμές σταθερό το μερίδιό της στη συνολική απασχόληση (23%). Ο τομέας των Υπηρεσιών αύξησε εντυπωσιακά το μερίδιό του στη συνολική απασχόληση (65% του συνόλου).

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, η πλειονότητα των κλάδων παρουσιάζει δυνατότητες «παραγωγής» νέων θέσεων εργασίας με κυρίαρχους τους κλάδους της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, του εμπορίου, αλλά και των κλάδων που συνδέονται άμεσα με το δημόσιο όπως είναι η Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση, και Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα. Από την άλλη μεριά, οι κλάδοι που συνδέονται με τον πρωτογενή τομέα, τις μεταποιητικές βιομηχανίες και την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φαίνεται να συρρικνώνονται σε όρους απασχόλησης με αποτέλεσμα να χάνουν θέσεις εργασίας διαχρονικά.

Παραγωγικότητα της εργασίας

Η παραγωγικότητα της εργασίας βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ότι στην ΕΕ-15 και αποτελεί, μαζί με το συγκριτικά χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, τη βασική αιτία υστέρησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Σύμφωνα με την πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, ως πιθανές αιτίες αναφέρονται τα προβλήματα στο επιχειρηματικό περιβάλλον (γραφειοκρατία, ρυθμιστικές παρεμβάσεις), την έλλειψη ανταγωνισμού, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, την υστέρηση στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και τις αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Στην κατάταξη των χωρών της ΕΕ με βάση το δείκτη παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας (ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά ώρα εργασίας σε σχέση με ΕΕ-15=100), η τιμή του δείκτη για την Ελλάδα παραμένει χαμηλή σε σχέση

με τον Κοινοτικό μέσο όρο (74,5 το 2003). Επίσης, η ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας, είναι η δεύτερη πιο χαμηλή στην ΕΕ-15.

Ωστόσο, η παραγωγικότητα, εκφρασμένη ως ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά απασχολούμενο σε σχέση με την ΕΕ-15=100, παρουσιάζει εντυπωσιακή βελτίωση, καθώς στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η τιμή του σχετικού δείκτη αυξήθηκε και αναμένεται να φτάσει το 99,7 το έτος 2007.

Πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία

Η ανεργία αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των οικονομιών της ΕΕ. Για την Ελλάδα, η ανεργία παραμένει υψηλή, ξεπερνώντας ήδη από το 1998 το μέσο όρο της ΕΕ-15. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ διαμορφώθηκε για το έτος 2005 στα επίπεδα του 9,9%, παρουσιάζοντας μείωση κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2004 (10,5%), αλλά βρίσκεται πάντοτε άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου (8,7% ΕΕ-25).

Επιπροσθέτως, η Ελλάδα έχει πολύ υψηλό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας. Κατά την τελευταία πενταετία, ενώ οι περισσότερες χώρες περιόρισαν τους μακροχρόνια άνεργους, η Ελλάδα παρουσίασε αυξητική τάση, ύστερα από διετία στασιμότητας, παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλότερα επίπεδα από το 2000.

Αναφορικά με την κατά φύλο κατανομή της ανεργίας, παρατηρείται ότι αυτή πλήττει αναλογικά περισσότερο τις γυναίκες από ότι τους άνδρες. Πιο αναλυτικά, στη χώρα μας οι γυναίκες παρουσιάζουν μονίμως υπερδιπλάσια ποσοστά ανεργίας από ότι οι άνδρες. Διαχρονικά όμως, η μείωση της ανεργίας των γυναικών είναι εντονότερη σε σύγκριση με το ρυθμό μείωσης της ανεργίας των ανδρών με αποτέλεσμα την τάση μείωσης του χάσματος ανεργίας ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και Δια βίου μάθηση

Στο πλαίσιο των πολιτικών που αναπτύσσονται για την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας, η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες για

ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Συγκεκριμένα, το 2003 στη χώρα μας δαπανήθηκε το 0,11% του ΑΕΠ για στήριξη μέτρων ενεργητικής απασχόλησης, ποσοστό πολύ μικρότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (0,70% ΕΕ-15).

Θετικό είναι το γεγονός ότι στο χώρο των ενεργητικών πολιτικών ολοκληρώνεται το δίκτυο Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης, στελεχωμένων με εκπαιδευμένους Εργασιακούς Συμβούλους, εξοπλισμένων με κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και δικτυωμένων με ένα εξειδικευμένο πληροφοριακό σύστημα.

Δια βίου μάθηση

Η διεθνοποίηση των αγορών και των νέων τεχνολογιών καθιστούν αναγκαία τη συνεχή ανανέωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Ωστόσο, στην Ελλάδα η δια βίου μάθηση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη. Η χώρα μας μοιράζεται την τελευταία θέση με την Πορτογαλία μεταξύ των ΕΕ-25 ως προς τη συμμετοχή των πολιτών ηλικίας 25- 64 ετών σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης (2% το 2004 έναντι 9,9% της ΕΕ-25). Παρά το γεγονός ότι κατά τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό είναι οριακά βελτιωμένο έναντι των προηγούμενων ετών (2000-2002), η Ελλάδα απέχει ακόμη σημαντικά από τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ.

Επιχειρηματικότητα και απασχόληση

Κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 ο αριθμός των επιχειρηματιών (αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό ή χωρίς προσωπικό) στην Ελλάδα παρουσίασε αύξηση της τάξης του 1,7%. Όμως, ο ρυθμός αύξησης του αριθμού και των δύο κατηγοριών αυτοαπασχολούμενων είναι κατά πολύ μικρότερος του ρυθμού αύξησης του συνόλου των απασχολούμενων (8,5%), κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται μια σταθερή διαχρονική μείωση της παρουσίας των αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο της απασχόλησης.

Όσον αφορά τη συνολική απασχόληση στις επιχειρήσεις της χώρας, κατά το 2003 απασχολούνταν 1.785.000 άτομα, εκ των οποίων οι 1.545.000 εργάζονταν στις ΜΜΕ και οι 239.000 στις μεγάλες επιχειρήσεις. Είναι φανερό, επομένως, η συμβολή των ΜΜΕ στην απασχόληση καθώς προσφέρουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας (87%).

Μεταποίηση

Ο συνολικός δείκτης παραγωγής της μεταποίησης, εμφανίζει μία στασιμότητα μετά το έτος 2000, στο τέλος μιας περιόδου αύξησης (1995-2000). Οι περισσότεροι κλαδικοί δείκτες παρουσιάζουν μικρές αλλαγές το 2004, ως ένδειξη διατήρησης είτε σταθερής είτε ελαφρά καθοδικής πορείας. Συγκεκριμένα:

- υποχωρούν οι κλάδοι Κλωστοϋφαντουργικών υλών, Ειδών ενδυμασίας, Δέρματος - ειδών υποδήσεως, Ξύλου και φελλού, Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών, Χαρτιού και προϊόντων από χαρτί, Μηχανών γραφείου - Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Επίπλων - λοιπών βιομηχανιών, Μεταφορικών μέσων, Συσκευών ραδιοτηλεόρασης & επικοινωνιών,
- είναι στάσιμοι οι κλάδοι Τροφίμων - ποτών, Μη μεταλλικών ορυκτών, Μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού, Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κλπ., Παραγωγή πετρελαίου και άνθρακα, και,
- αναπτύσσονται οι κλάδοι Καπνού, Εκτυπώσεων - εκδόσεων, Χημικών προϊόντων, Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη, Βασικών μετάλλων, Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου.

Τουρισμός και Ναυτιλία

Παρά το μικρό της μέγεθος, η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται κατά βάση στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και του τουρισμού. Με βάση τα

οριστικά στοιχεία του World Trade Organization για το 2003, η Ελλάδα είναι ο 9ος εξαγωγέας στις ταξιδιωτικές υπηρεσίες και ο 15ος στις μεταφορικές.

Ο τουρισμός αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο οικονομικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την Ελλάδα αυτό αντιστοιχεί σε δεκατρία εκατομμύρια αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ετησίως (15η χώρα παγκοσμίως στις τουριστικές αφίξεις), στοιχείο που την κατατάσσει στην τέταρτη θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε καθαρά έσοδα από τον τουρισμό. Ο τουρισμός συμβάλλει, επίσης, στο 17% του ΑΕΠ ενώ παράλληλα εξασφαλίζει 800.000 θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης (18% της συνολικής απασχόλησης).

Ενδεικτικό της συμβολής του τουριστικού κλάδου στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας αποτελεί ότι το μέγεθος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου των ξενοδοχείων και εστιατορίων στην Ελλάδα το έτος 2004 ανήλθε σε 8.821,9 εκατ. € και αντιστοιχούσε στο 7,57% της εθνικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Σε σχέση με το παρελθόν, το μέγεθος της συμμετοχής του κλάδου στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία είναι αυξανόμενο.

Κατά την περίοδο 1990-2000 διατηρήθηκαν θετικοί ρυθμοί μεταβολής της τουριστικής κίνησης. Ωστόσο, στην περίοδο 2000-04 σημειώθηκε συρρίκνωση της τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών στα ξενοδοχειακά και συναφή καταλύματα το 2004 έφτασαν τις 6.313.228 σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 2000 της τάξης του 18,72%. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, παρατηρούνται οι ίδιες τάσεις και στην εσωτερική τουριστική κίνηση, με μικρότερη ωστόσο ένταση. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις ημεδαπών στα ξενοδοχειακά και συναφή καταλύματα το 2004 έφτασαν τις 5.567.107, καταγράφοντας μείωση 4,62% σε σχέση με το 2000. Έτσι, ο συνολικός αριθμός αφίξεων το 2004 ανήλθε σε 11.880.335 παρουσιάζοντας πτώση 12,67% σε σχέση με το 2000.

Η υποχώρηση του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας οφείλεται σε πολλούς λόγους. Ένας από αυτούς είναι και η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, που, λόγω της ισχυρής ισοτιμίας του ευρώ, κατέστησε την χώρα λιγότερο ελκυστική, από ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου. Ωστόσο, η υιοθέτηση του ευρώ δεν αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για την απώλεια της ανταγωνιστικής ισχύος της

χώρας στην τουριστική αγορά. Η Ελλάδα κατέχει τη 16η θέση στη λίστα των πιο δημοφιλών τουριστικών προορισμών, με μερίδιο αγοράς για το 2003 ίσο με 2,03%. Τις 5 πρώτες θέσεις ως προς τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών το 2004 κατέχουν η Γαλλία (9,8%), η Ισπανία (7,0%), οι Η.Π.Α. (6,0%), η Κίνα (5,5%) και η Ιταλία (4,9%). Γενικότερα, κατά την περίοδο 2000-2004 παρατηρούνται ιδιαίτερα καλές επιδόσεις για τις άμεσα ανταγωνίστριες προς την Ελλάδα χώρες, με εξαίρεση ίσως την Ιταλία.

Κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης μέχρι σήμερα αποτέλεσαν η έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού, ο αυτοσχεδιασμός και η απορρύθμιση. Το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο αδιαφοροποίητος παραθεριστικός τουρισμός («ήλιος και θάλασσα»), ενώ διαφοροποιημένα συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα έχουν κάνει την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως να επηρεάσουν σημαντικά το συνολικό τουριστικό προϊόν.

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός της παγκοσμιοποιημένης πλέον τουριστικής οικονομίας, τόσο από την πλευρά της προσφοράς με την εμφάνιση νέων τουριστικών προορισμών χαμηλού κόστους και παραπλήσιου προϊόντος, όσο και από την πλευρά της ζήτησης λόγω της μετεξέλιξης των καταναλωτικών προτύπων και της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, έχουν μεταβάλει καθοριστικά τα συστατικά στοιχεία της τουριστικής οικονομίας. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι ο ανταγωνισμός εντείνεται και εστιάζεται όλο και περισσότερο μεταξύ προορισμών, ενώ η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι το κλειδί για την ευημερία (των τουριστικών προορισμών).

Η Ελλάδα κατέχει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα και στον τομέα της ναυτιλίας, όπου διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς ναυτιλιακής κοινότητας και αποτελεί κόμβο για τα συγκοινωνιακά και μεταφορικά δίκτυα που συνδέουν την Ε.Ε. με χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Ο υπό ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την τέταρτη θέση στον κόσμο με βάση τη χωρητικότητά του, ενώ ο ελληνόκτητος στόλος κατατάσσεται ως η σημαντικότερη πλοιοκτητική κοινότητα του κόσμου και ελέγχει το 14,1% της παγκόσμιας χωρητικότητας και 16,5% της μεταφορικής ικανότητας. Στην ΕΕ ο υπό Ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την πρώτη θέση και απασχολεί περισσότερους από 25.000 Έλληνες ναυτικούς. Επιπλέον, η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στην ΕΕ ως

προς τη θαλάσσια κίνηση επιβατών, με ποσοστό 25% του κοινοτικού συνόλου.

Ωστόσο, η ναυπηγική δραστηριότητα στην Ελλάδα έχει συρρικνωθεί, ενώ στην ίδια σχεδόν κατάσταση βρίσκεται και η ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα.

Αγορά κεφαλαίων

Κύρια χαρακτηριστικά της πορείας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς τα τελευταία χρόνια είναι η αύξηση της χρηματιστηριακής αξίας των μετοχών ως ποσοστό του Α.Ε.Π. και η διαμόρφωσή της σε επίπεδα που πλησιάζουν το μέσο όρο των χρηματιστηριακών αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημαντική αύξηση της συμμετοχής ξένων θεσμικών επενδυτών στην ελληνική χρηματιστηριακή αγορά, η μείωση του κόστους διενέργειας χρηματιστηριακών συναλλαγών και των εισφορών των μελών του Χρηματιστηρίου Αθηνών, η βελτίωση της κερδοφορίας των περισσότερων εισηγμένων εταιρειών, και, η αύξηση των μερισματικών τους αποδόσεων.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρούνται ορισμένες αδυναμίες στην ελληνική κεφαλαιαγορά οι οποίες χρήζουν αντιμετώπισης και λήψης μέτρων για βελτίωση. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς διαμορφώνεται σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ημερήσιες συναλλαγές παρουσιάζουν υψηλό δείκτη συγκέντρωσης σε μικρό αριθμό μετοχών, ενώ καταγράφεται περιορισμένη διασπορά μετοχικής ιδιοκτησίας σε πολλές εισηγμένες εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών

Τα στοιχεία για τις μεταφορές στην Ελλάδα σε σχέση με αυτά της ΕΕ-15, υποδεικνύουν ότι η συμμετοχή του τομέα στην ανάπτυξη της χώρας είναι ισχυρότερη απ' ό,τι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Με την άρση των εγγενών εμποδίων προσβασιμότητας, εξασφαλίζεται η ευρύτερη διάχυση της οικονομικής ανάπτυξης και των συνεργειών της οικονομικής δραστηριότητας

τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, οφείλεται και σε εξωγενείς γεωπολιτικούς παράγοντες, όπως η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δημιουργία της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου με τους Μεσογειακούς Εταίρους της Ε.Ε, που συντελεί στη διεύρυνση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας διαμέσου και του συστήματος μεταφορών. Οι παράγοντες αυτοί σε συνδυασμό με την προς τα ανατολικά μετατόπιση του «γεωπολιτικού» κέντρου βάρους της ΕΕ-25, μεγεθύνουν τη σημασία της χώρας και του ρόλου της στην περιοχή των Βαλκανίων και της ανατολικής Μεσογείου. Η προοπτική αυτή αναμένεται να ενισχύσει το ρόλο του συστήματος μεταφορών της χώρας σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Οδικές Μεταφορές – οδικό δίκτυο

Η κατάσταση του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου της χώρας παραμένει στο σύνολό της μέτρια, παρά τις σημαντικές τμηματικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών. Βασική αιτία αποτελούν η εξάρτηση από μη αναβαθμισμένα σε ένα ομοιογενές επίπεδο σύγχρονων λειτουργικών προδιαγραφών οδικά τμήματα, καθώς και οι ελλείπουσες συνδέσεις. Ανεπάρκειες εντοπίζονται και στις συνδέσεις του βασικού οδικού δικτύου με τα αστικά κέντρα και τις παραγωγικές περιοχές της χώρας, καθώς επίσης και με σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους των λοιπών δικτύων μεταφορών (λιμένων, αεροδρομίων, εμπορευματικών κέντρων κ.λ.π.) με αποτέλεσμα να καθυστερεί η ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών στη χώρα. Επιπλέον, σημαντικές ελλείψεις παραμένουν στη βασική οδική υποδομή των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Κύριος στόχος της χώρας είναι η ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) με σύγχρονες προδιαγραφές και με προτεραιότητα στο σύστημα αξόνων ΠΑΘΕ και ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ, που εντάσσεται στα 30 έργα προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την αποφ. Αριθ. 884/2004/ΕΚ «περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών».

Παράλληλη επιδίωξη αποτελεί η συμπλήρωση/αναβάθμιση της αστικής οδικής υποδομής των μητροπολιτικών περιοχών και η βελτίωση της σύνδεσης των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών της χώρας και των

κύριων αρχαιολογικών και τουριστικών προορισμών με το ΔΟΔ, καθώς και η βελτίωση της σύνδεσης με τα υπόλοιπα μεταφορικά δίκτυα της χώρας.

Σιδηροδρομικές Μεταφορές

Η συμμετοχή του σιδηρόδρομου στις χερσαίες μεταφορές στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Το 2000 ο σιδηρόδρομος μετείχε στις χερσαίες επιβατικές μεταφορές της Ελλάδας με ποσοστό 1,8%, με τη χώρα να καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην Ε.Ε. των 15 και την προτελευταία στην Ε.Ε. των 25. Η κατάσταση δεν έχει βελτιωθεί τα πιο πρόσφατα χρόνια, δεδομένης της στασιμότητας στο επιβατικό έργο του σιδηροδρόμου στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις σχετικές αυξήσεις που εμφανίσθηκαν σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Το ποσοστό του σιδηροδρόμου στις χερσαίες εμπορευματικές μεταφορές στην Ελλάδα είναι επίσης περιορισμένο, λίγο άνω του 2%, έναντι 8% στην Ε.Ε. το 2002. Οι προοπτικές πάντως στον τομέα αυτό αρχίζουν να διαφαίνονται θετικές, δεδομένης της αύξησης στο εμπορευματικό έργο του σιδηροδρόμου τα τελευταία χρόνια.

Στα διευρωπαϊκά σιδηροδρομικά δίκτυα εντάσσεται ο βασικός σιδηροδρομικός άξονας της χώρας, ο άξονας Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης / Προμαχώνα (Π.Α.Θ.Ε./Π.). Παρά τον εκσυγχρονισμό του βασικού αυτού άξονα, εάν εξαιρεθούν τα τμήματα που αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, (περίπου 74% του μήκους του δικτύου), η γραμμή στο υπόλοιπο δίκτυο έχει πολύ φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, πεπαλαιωμένη υποδομή, ενώ χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία σύγχρονων τηλεπικοινωνιών και σηματοδότησης.

Συνδυασμένες Μεταφορές

Μέχρι σήμερα σημειώνονται σοβαρές καθυστερήσεις στην υλοποίηση έργων που εξυπηρετούν τις συνδυασμένες μεταφορές, με συνέπεια η Ελλάδα να μην διαθέτει ακόμα οργανωμένο και διαλειτουργικό δίκτυο εμπορευματικών κέντρων. Η δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων δεν υλοποιήθηκε, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης σχετικού νομικού πλαισίου, το οποίο ψηφίστηκε μόλις πρόσφατα.

Ταυτόχρονα, η διασύνδεση των οδικών, σιδηροδρομικών, θαλασσίων και άλλων μεταφορικών δικτύων δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και, έτσι το ελληνικό σύστημα εμπορευματικών μεταφορών παρουσιάζει u960 προβλήματα και ελλείψεις στην οργάνωση και λειτουργία του, στις υποδομές και αδυναμία εξυπηρέτησης των συνδυασμένων μεταφορών, με αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα προσέλκυσης διερχόμενων εμπορευματικών ροών.

Αστικές συγκοινωνίες και σχετικές υποδομές

Το βασικότερο πρόβλημα των αστικών συγκοινωνιών, που χρησιμοποιούν το οδικό δίκτυο στα μεγάλα αστικά κέντρα άπτεται του κυκλοφοριακού προβλήματος. Το πρόβλημα αυτό παρουσιάζει τάση επιδείνωσης, τόσο λόγω της συνεχούς αύξησης που παρατηρείται στη ζήτηση του σχετικού μεταφορικού έργου, όσο και του περιορισμένου ρυθμού αύξησης της κυκλοφοριακής ικανότητας του αστικού οδικού δικτύου σε σχέση με την αντίστοιχη αύξηση της κυκλοφοριακής ζήτησης.

Αεροπορικές Μεταφορές

Το ελληνικό δίκτυο αεροδρομίων είναι πολύ εκτεταμένο σε σχέση με την έκταση και τον πληθυσμό της χώρας, λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας και του ανάγλυφου της, που καθιστά την αεροπορική σύνδεση απαραίτητη για την αποτελεσματική διασύνδεση του νησιωτικού χώρου και της Περιφέρειας με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας και η περιφερειακή της θέση σε σχέση με τα δυναμικά ευρωπαϊκά κέντρα, σε συνδυασμό με την μείωση του κόστους μετακίνησης που οφείλεται στην απελευθέρωση των αερομεταφορών, οδήγησε σε μία σχεδόν απόλυτη εξάρτηση των διεθνών επιβατικών μετακινήσεων της χώρας από τις αεροπορικές μεταφορές.

Οι αεροπορικές μεταφορές της χώρας αναμένεται να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο με την διεύρυνση της Ε.Ε. και την επέκταση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία παρατηρείται σημαντική αύξηση της συνολικής αεροπορικής επιβατικής κίνησης – 5% και 11% αύξηση στις

πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού αντίστοιχα. Επίσης, υπολογίζεται ότι το 2004 τα αεροδρόμια της Ελλάδας εξυπηρετούσαν περίπου το 4% της επιβατικής κίνησης μεταξύ των 25 Κρατών-Μελών της Ε.Ε. Η Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2004, κατατάσσεται στην 6η θέση μεταξύ των 25 Χωρών της Ε.Ε. ως προς το απόλυτο μέγεθος της επιβατικής κίνησης αερομεταφορών και στην 7η θέση ως προς το μέγεθος αυτό κατ' αναλογία με το μόνιμο πληθυσμό (ανά 1.000 κατοίκους) με ένα μεγάλο μέρος της κίνησης να δημιουργείται από πτήσεις charter που διακινούν τουρίστες προς και από τους διάφορους τουριστικούς προορισμούς της χώρας.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Λόγω του έντονου νησιωτικού της χαρακτήρα η Ελλάδα έχει σημαντική εξάρτηση από τις θαλάσσιες μεταφορές, που έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη μεγάλου αριθμού νησιωτικών λιμένων. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων έχουν υλοποιηθεί σημαντικές παρεμβάσεις βελτίωσης / εκσυγχρονισμού στους κύριους εμπορευματικούς και σε επιλεγμένους ακτοπλοϊκούς λιμένες. Οι παρεμβάσεις αυτές, συμβάλλουν συνολικά στην ανάπτυξη των πανευρωπαϊκών θαλάσσιων εμπορευματικών διαδρόμων και ενισχύουν την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Παρά τη σχετική πρόοδο, η διασύνδεση των οδικών, θαλασσίων και άλλων μεταφορικών δικτύων της Ε.Ε. δεν έχει πλήρως επιτευχθεί, καθώς θα πρέπει να υλοποιηθούν συμπληρωματικές υποδομές, των οποίων η ολοκλήρωση θα επιτρέψει την κεφαλαιοποίηση των ωφελειών των προηγηθεισών επενδύσεων.

Στην Ελλάδα, η αύξηση του αριθμού των κατάπλων πλοίων, της διακίνησης επιβατών ακτοπλοΐας και της διακίνησης εμπορευμάτων εσωτερικού και εξωτερικού είναι σημαντική. Αντίθετα, περιορισμένη και φθίνουσα είναι η διακίνηση επιβατών τακτικών γραμμών εξωτερικού, ενώ στασιμότητα παρουσιάζει η κίνηση των τοπικών πορθμείων.

Ενέργεια

Στην Ελλάδα, στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η ενεργειακή κατανάλωση αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς ιδιαίτερα στον κτιριακό τομέα και στις μεταφορές. Οι παραγωγικές διαδικασίες εξακολουθούν να είναι ενεργειακά σπάταλες, δηλαδή δεν έχουν υιοθετηθεί επαρκείς πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας. Παράλληλα, εμφανίζεται σε πολύ χαμηλές θέσεις και κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων του «φαινομένου του θερμοκηπίου» και κυρίως του διοξειδίου του άνθρακα, ως αποτέλεσμα της χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο τομέας των κτιρίων, ο οποίος ευθύνεται για το 40% περίπου της ενεργειακής κατανάλωσης, άρα και της έμμεσης εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα μαζί με τις ρυπογόνες βιομηχανίες, απαιτούν την λήψη πρόσθετων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.

Ως προς την ενεργειακή ένταση της οικονομίας, η Ελλάδα εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα (250 kgr ανά μονάδα ΑΕΠ) από το μέσο ευρωπαϊκό όρο (ΕΕ-25 210 kgr), παρουσιάζοντας όμως μικρή κάμψη.

Εκπαίδευση

Η θέση της Ελλάδας ως προς την επίτευξη των στόχων της ΣτΛ είναι η εξής:

Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Δαπάνες για την εκπαίδευση

Στην Ελλάδα οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν το 3,94% του ΑΕΠ, με το μεγαλύτερο μερίδιο των δημοσίων δαπανών να κατευθύνεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (περίπου 1,28% του ΑΕΠ για το 2003, ποσοστό μεγαλύτερο του μέσου ευρωπαϊκού ποσοστού την ίδια περίοδο).

Παρόλα αυτά, η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με συγκριτικά χαμηλά επίπεδα δαπανών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Στον τομέα των ιδιωτικών επενδύσεων εκπαίδευσης, το σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης δεν έχουν ξεπεράσει το φράγμα του 1% των ιδιωτικών επενδύσεων εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το μέσο ποσοστό είναι 0,63% του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα οι ιδιωτικές δαπάνες αποτελούν το 0,22% του ΑΕΠ και είναι χαμηλότερες ακόμα και από ορισμένες νεοεισερχόμενες στην ΕΕ-25 χώρες.

Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

Επενδύσεις σε ΕΤΑ

Η Ελλάδα εμφανίζει υστέρηση στους δείκτες έρευνας και τεχνολογίας, διαθέτοντας το χαμηλότερο ποσοστό επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία και εξάγοντας τα λιγότερα προϊόντα τεχνολογικής αξίας από τις χώρες της ΕΕ-15. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται στην Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ), η οποία βρίσκεται στο επίπεδο του 0,61% του ΑΕΠ για το 2004 όταν ο μέσος όρος της ΕΕ πλησιάζει το 2%, και στο πλήθος των ερευνητών ανά 1.000 εργαζόμενους οι οποίοι ανέρχονται σε 3,3 όταν ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 5,7.

Από στοιχεία της ΓΓΕΤ, το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρηματικών δαπανών σε ΕΤΑ προέρχεται από μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις παρότι αποτελούν χαμηλό ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων. Όσον αφορά στους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας περίπου 70% της δαπάνης των επιχειρήσεων παράγεται στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), των χημικών προϊόντων και των τροφίμων – ποτών. Τέλος, περίπου 40% των επιχειρήσεων που έχουν διεξάγει έρευνα είναι σχετικά νέες.

Επενδύσεις στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Η θέση της Ελλάδας στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, συγκρινόμενη τόσο με τις χώρες της ΕΕ-25 όσο και παγκοσμίως, δεν είναι ικανοποιητική. Το Μάρτιο του 2004, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μέτρηση του WEF, η Ελλάδα βρέθηκε στην 42η θέση επί συνόλου 104 χωρών στο δείκτη τεχνολογικής ετοιμότητας.

Παρά το γεγονός ότι η αγορά των ΤΠΕ συνεχίζει να αυξάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς (αύξηση 3,2% το 2004 σε σχέση με το 2003) η Ελλάδα παραμένει στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά στη συμμετοχή των ΤΠΕ στο ΑΕΠ συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες. Το ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας είναι ακόμα πολύ χαμηλό (μόλις 0,1% το 2003, 0,3% το 2004 και 0,8% το 2005) σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά στην ΕΕ-15 (5,1% το 2003, 8,4% το 2004 και 12% το 2005) και ΕΕ-25 (7,4% το 2004 και 10,6% το 2005). Παρόλα αυτά, διαφαίνεται μια σημαντική αυξητική τάση στο ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας στην Ελλάδα, η οποία ξεπερνά την αντίστοιχη ποσοστιαία αύξηση που παρατηρείται στις ΕΕ-15 και ΕΕ-25 για τα έτη 2004 και 2005.

Κοινωνική συνοχή

Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας ανήλθαν στο 26% του ΑΕΠ το 2004, πλησιάζοντας το μέσο ευρωπαϊκό όρο του 27,3%. Ο κίνδυνος φτώχειας, επίσης, εμφανίζει μια μικρή αλλά σταθερή πτωτική τάση. Ειδικότερα, το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανερχόταν το 2004 σε 19,6% έναντι 19,9% το 2003, εμφανίζοντας μικρή μείωση.

Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας είναι σημαντικά υψηλότερο στις κατηγορίες των ανέργων (32,8%) και των συνταξιούχων (27,9%), ενώ είναι σημαντικά χαμηλότερο για τους απασχολούμενους (12,9%). Επίσης υψηλό κίνδυνο φτώχειας παρουσιάζουν τα μοναχικά νοικοκυριά ηλικιωμένων (37%), τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με αρχηγό γυναίκα (35,1%), οι πολύτεκνες οικογένειες (30,5%), καθώς και τα νοικοκυριά όπου τουλάχιστον ο ένας είναι άνω των 65 (29%). Η σημασία της απασχόλησης διαφαίνεται επίσης από το γεγονός ότι το 68% των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας δεν εργάζονται.

Υγεία

Στην Ελλάδα οι γενικοί δείκτες υγείας του πληθυσμού αν και σε καλό επίπεδο, δεν βελτιώνονται με το ρυθμό άλλων μεσογειακών χωρών, παρουσιάζοντας υστέρηση στην πρόληψη, την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της πρωτοβάθμιας φροντίδας, καθώς και στη στελέχωσή τους με το κατάλληλο προσωπικό.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η συνολική δαπάνη για την υγεία παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αυξητική τάση. Το 2002 η Ελλάδα δαπάνησε περισσότερο από το 9,5% του ΑΕΠ της στην υγεία, γεγονός που την κατατάσσει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Καταγράφονται, ωστόσο, και υψηλά ποσοστά ιδιωτικής δαπάνης (47% της συνολικής δαπάνης υγείας), η οποία μάλιστα αποτελεί ένδειξη ανισότητας στην πρόσβαση και στην κατανάλωση υπηρεσιών υγείας.

Παρά, όμως, τις συνολικά υψηλές δαπάνες για την υγεία, μεγάλης σημασίας στοιχείο είναι η δυσαρέσκεια των Ελλήνων πολιτών από το σύστημα υγείας και ειδικά σε ότι αφορά την περιφερειακή διάσταση των παρεχομένων υπηρεσιών.

Επίσης, παρά τα βήματα που έχουν γίνει προς το λειτουργικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό των μονάδων υγείας, υπάρχουν ακόμα σημαντικά προβλήματα, όπως:

- ελλιπίες, κατακερματισμένες και ασυντόνιστες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- απαξιωμένα τμήματα της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού των νοσηλευτικών μονάδων.
- έλλειμμα αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διοικητική και οργανωτική διάρθρωση των μονάδων υγείας.
- Μειωμένη διείσδυση των τεχνολογιών διαχείρισης και διάχυσης της πληροφορίας
- έλλειψη Επιδημιολογικού Χάρτη με αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την νοσηρότητα

Περιβαλλοντική διάσταση

Αστικά Στερεά Απόβλητα

Κατά την τελευταία δεκαετία δόθηκε έμφαση στην κατασκευή υποδομών μεταφοράς και τελικής διάθεσης αστικών στερεών αποβλήτων και ειδικότερα στην κατασκευή Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων. Δεν έχει επιτευχθεί, ωστόσο, η ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων, ενώ σοβαρά κενά υπάρχουν στην επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 85% των παραγόμενων αποβλήτων συλλέγεται κανονικά, ενώ το υπόλοιπο 15% που αντιστοιχεί σε απομονωμένες ορεινές και νησιωτικές περιοχές, συλλέγεται και διατίθεται πλημμελώς.

Τα σχετικά ποσοστά ανακύκλωσης των αστικών στερεών αποβλήτων κυμαίνονται στο επίπεδο του 8% με σημαντικές, ωστόσο, προοπτικές ανόδου στα αμέσως επόμενα χρόνια.

Υδατικοί Πόροι

Όσον αφορά τον τομέα των υδατικών πόρων, η ποιότητά τους βρίσκεται γενικά σε αρκετά καλά επίπεδα. Ο δείκτης συνολικής κατανάλωσης ως προς τα διαθέσιμα αποθέματα κινείται γενικά σε ικανοποιητικά επίπεδα, όμως σημαντικές αποκλίσεις σημειώνονται σε ορισμένες περιοχές της χώρας (τουριστικές περιοχές, αστικά κέντρα).

Προβλήματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων εκδηλώνονται κυρίως στις πιο ευάλωτες περιοχές από πλευράς υδατικού ισοζυγίου και περιβαλλοντικών πιέσεων (νησιά, παράκτιες περιοχές, περιοχές έντονης γεωργικής ανάπτυξης).

Πρόσφατα ξεκίνησαν οι προσπάθειες ουσιαστικής ενσωμάτωσης και εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60 με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων.

Αστικά Λύματα

Στον τομέα της διαχείρισης των αστικών λυμάτων, παρουσιάζονται ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας αλλά, κυρίως, σε δίκτυα

αποχέτευσης. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να τονισθεί η μεγάλη πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια.

Το συνολικό σχέδιο δράσης βασίζεται στις απαιτήσεις της Οδηγίας 91/271 με κεντρικό στόχο την ολοκλήρωση των απαιτούμενων υποδομών για τη συλλογή, μεταφορά και επεξεργασία των λυμάτων. Σημειώνεται κάλυψη του εξυπηρετούμενου πληθυσμού σε ποσοστό της τάξης του 90% από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών που υπάγονται σε Α' και Β' προτεραιότητα όμως ο βαθμός επεξεργασίας δεν είναι πάντα ο επιβεβλημένος και συχνά η συντήρηση είναι πλημμελής με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων κατά τη λειτουργία. Όσον αφορά στους οικισμούς προτεραιότητας Γ' της Οδηγίας 91/271 υπάρχουν 204 (σε σύνολο 335) οικισμοί που δεν εξυπηρετούνται ακόμη από κατάλληλα συστήματα επεξεργασίας.

Ατμοσφαιρική Ρύπανση – Ακουστικό Περιβάλλον – Προβλήματα Υποβάθμισης

Τα μεγαλύτερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας καθώς και στις περιοχές παραγωγής ενέργειας από λιγνίτη. Επίσης, προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εμφανίζονται και σε ορισμένες βιομηχανικές περιοχές.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται επιδείνωση της ποιότητας του ακουστικού περιβάλλοντος στη χώρα μας, με τα σημαντικότερα προβλήματα να εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σχεδόν σε όλες τις τουριστικές περιοχές.

Προβλήματα υποβάθμισης έχουν παρουσιαστεί, επίσης, και λόγω της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης του πληθυσμού σε ακτινοβολίες κυρίως λόγω των γραμμών μεταφοράς ενέργειας και των κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

Βιοποικιλότητα

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από υψηλή βιοποικιλότητα με το σύνολο των χερσαίων τμημάτων των περιοχών Natura να καλύπτει το 19,1% της επιφάνειας της χώρας. Έχουν εκπονηθεί περίπου 100 ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες για τέτοιες περιοχές και κάποια επιμέρους σχέδια διαχείρισης, όμως

το καθεστώς προστασίας και διαχείρισης των περισσότερων από τις περιοχές αυτές παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και καθυστερήσεις.

Πολιτική Προστασία

Στον τομέα της πολιτικής προστασίας, δηλαδή της ανάπτυξης και υλοποίησης σχεδίων για την πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση καταστροφών που μπορούν να προέλθουν από φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους, οι ελλείψεις σε υποδομές είναι χαρακτηριστικές. Στον τομέα αυτό χαρακτηριστικές είναι οι ελλείψεις σε υποδομές κυρίως αντιπλημμυρικής αλλά και αντιπυρικής προστασίας. Επιπλέον, βασική έλλειψη αποτελεί και η καθυστέρηση στην ανάπτυξη και ολοκληρωμένη ενεργοποίηση ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης πληροφορίας και συντονισμού, το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για έγκαιρη προειδοποίηση και επέμβαση.

Περιφερειακή ανάλυση

Η αναπτυξιακή κατάσταση των δεκατριών Περιφερειών της χώρας σε μεγάλο βαθμό συνδέεται με μια σειρά παραγόντων όπως το πληθυσμιακό τους μέγεθος, την αστικοποίησή τους και το ρόλο των αστικών κέντρων, την ιεραρχημένη δομή του αστικού συστήματος της χώρας, τη δομή του παραγωγικού προτύπου, τη θέση (κάθε Περιφέρειας), την περιορισμένη δυνατότητα κάθε Περιφέρειας να προχωρήσει στη συγκρότηση ενός δυναμικά εξελισσόμενου παραγωγικού προτύπου στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο.

Με εξαίρεση τα δύο μητροπολιτικού χαρακτήρα κέντρα, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ίσως και τις περιοχές εγγύτερα σε αυτά, αλλά ειδικά σε σχέση με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα των Περιφερειών, είναι φανερό ότι οι υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας δεν διαθέτουν την ελάχιστη κρίσιμη μάζα σε επίπεδο χωρικού, πληθυσμιακού, παραγωγικού και τεχνολογικού δυναμικού, που είναι αναγκαία, με βάση τις συγκριτικές επιδόσεις στο επίπεδο ευημερίας και απασχόλησης, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων και προβλημάτων που είτε συνδέονται με τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας στο σύνολό της είτε αποτελούν

χαρακτηριστικά προβλήματα κάθε Περιφέρειας ή ομάδας Περιφερειών είτε αναδύονται λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού.

Η γενική εικόνα που προκύπτει συνίσταται στο ότι, συνολικά, οι περιφέρειες της χώρας συγκλίνουν προς το σύνολο των Περιφερειών της ΕΕ-25 αλλά η σύγκλιση αυτή πραγματοποιείται αργά, καθώς, κατά την πορεία αυτή, οι περιφέρειες της χώρας αντιμετωπίζουν κατά περιόδους διαφορετικά προβλήματα, με αποτέλεσμα οι περιφερειακές ανισότητες να επιμένουν, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας.

Με κριτήριο τη μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 1995-2003, οι επιδόσεις των δεκατριών Περιφερειών της χώρας εμφανίζουν την εξής εικόνα:

(α) Η χώρα στο σύνολό της αναπτύσσεται με ρυθμούς υψηλότερους από το μέσο όρο της ΕΕ.

(β) Οι περιφέρειες της χώρας συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή κατά διαφοροποιημένο τρόπο.

(γ) Με ρυθμό που υπερβαίνει το μέσο όρο της χώρας αναπτύσσονται οι Περιφέρειες Β. Αιγαίου, Θεσσαλίας, Ν. Αιγαίου, Κρήτης. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η

Περιφέρεια Αττικής και η Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας βρίσκονται πολύ κοντά στο μέσο ρυθμό της χώρας. Σχετική καθυστέρηση παρουσιάζουν οι Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Στερεάς Ελλάδας και Δυτικής Ελλάδας.

Η θεώρηση των ίδιων στοιχείων σε επίπεδο χωρικών ενότητων, οδηγεί σε άμβλυνση της εικόνας που παρουσιάζουν οι περιφερειακές ανισότητες. Το ΑΕΠ κατά κεφαλή σε τρέχουσες τιμές την περίοδο που εξετάζεται 1995-2003, αυξάνεται πάνω από το μέσο όρο της χώρας στις χωρικές ενότητες της Αττικής, και Βορείου Αιγαίου Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, και Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας, ενώ υπολείπεται αντίστοιχα στις άλλες δύο χωρικές ενότητες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας, και Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας και Ιονίων Νησιών.

5.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007- 2013

5.2.1 Η συνολική στρατηγική προσέγγιση

Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από την ικανότητα προσαρμογής της στο διεθνές περιβάλλον μέσω μιας ισχυρής και διαρκούς ώθησης της ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται **σύνθετη και ολοκληρωμένη δράση** σε ευρύ πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Η στρατηγική εστιάζει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με τρόπο, που θα καταστήσει τις Περιφέρειες αλλά και τις πόλεις της χώρας **τόπους έλξης και εγκατάστασης επιχειρήσεων**, βελτιώνοντας ταυτόχρονα το βιοτικό επίπεδο των πολιτών της και αμβλύνοντας τις διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Η νέα αυτή προσέγγιση εδράζεται στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών μέσω απλοποιημένων μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής.

Στόχος είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς.

Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007-2013 στοχεύει στην ανάδειξή της σε μια εξωστρεφή χώρα με ισχυρή διεθνή παρουσία με ανταγωνιστική και παραγωγική οικονομία. Μία Ελλάδα με έμφαση στην εκπαίδευση και τους νέους, στην ποιότητα, στην τεχνολογία και την καινοτομία, στο σεβασμό του περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η αναπτυξιακή προσπάθεια επικεντρώνεται :

- **στην προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας**
καθώς και στη διασύνδεσή τους. Η υποστήριξη της οικονομίας της γνώσης θα

αναζητηθεί στη διαρκή βελτίωση της παραγωγής γνώσης από το σύνολο του παραγωγικού ιστού της χώρας. Δεδομένης και της σχετικής υστέρησης της χώρας στον τομέα αυτό, η στρατηγική θα εστιάσει στην κάλυψη του ελλείμματος στην έρευνα, την καινοτομία και την τεχνολογία, με έμφαση στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και στον προσανατολισμό στην αριστεία και στην Κοινωνία της Γνώσης.

Μέσω της στρατηγικής θα προωθηθεί η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων και η υποστήριξη των ΜΜΕ που αντιμετωπίζουν πρόβλημα επέκτασης καθώς και η διεύρυνση της αναπτυξιακής προσπάθειας προς συσσωματώσεις (clusters) ή κατηγορίες επιχειρήσεων, που εμφανίζουν θετικές προοπτικές και παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες. Έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη των τομέων, όπου κατά κύριο λόγο η καινοτομία μετατρέπεται κατά την παραγωγή σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

- **στην επένδυση σε βιώσιμες υποδομές**, απαραίτητη προϋπόθεση βελτίωσης της ελκυστικότητας της χώρας για την προσέλκυση επενδύσεων και την ποιότητα ζωής. Σημαντική θέση κατέχουν η ολοκλήρωση έργων, οι λειτουργικές διασυνδέσεις των μεταφορών (δίκτυα), η βέλτιστη αξιοποίηση των ήδη υλοποιηθέντων έργων, καθώς και η ανάπτυξη και παροχή συναφών υπηρεσιών. Στον τομέα της ενέργειας θα δοθεί έμφαση και στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας και στη βελτίωση του ενεργειακού εφοδιασμού, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας μεσο-μακροπρόθεσμα.

- **στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο**, που κατέχει κυρίαρχη θέση στη στρατηγική της χώρας και αποσκοπεί στη δημιουργία περισσότερων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζεται η σημασία της **Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (ΕΣΑ)** σε αναφορά τόσο με τον καθορισμό των πολιτικών για την αγορά εργασίας, όσο και με τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής σχετικής με την ενσωμάτωση ομάδων, που απειλούνται με αποκλεισμό.

Η Ελλάδα θα επικεντρωθεί στην **ανάπτυξη ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού**, που συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η προεξάρχουσα σημασία του ανθρώπινου δυναμικού συναρτάται ευθέως με την εισαγωγή 41 νέων μορφών οργάνωσης της

εργασίας, όπου το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτιμάται πλέον κυρίως σε γνώση (παραγωγή νέας και διάχυση της διαθέσιμης), δεξιότητες και στη δυνατότητα ευέλικτης προσαρμογής και ενσωμάτωσης καλών πρακτικών. Η προαγωγή της δια βίου μάθησης, η βελτίωση της ποιότητας εκπαίδευσης και κατάρτισης και η προσαρμοστικότητα εργαζομένων, εργοδοτών και επιχειρήσεων αποτελούν στο πλαίσιο αυτό κομβικές στρατηγικές επιλογές για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της αγοράς εργασίας.

Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην εργασία συναρτάται άμεσα με τη συνολική ανάπτυξη της χώρας, την επίτευξη και διατήρηση υψηλών επιπέδων ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία νέων ευκαιριών για εργασία. Η σχετική υστέρηση της χώρας σε δαπάνες για ενεργητικά μέτρα απασχόλησης και η ανάγκη για τη διεύρυνση των μέτρων αυτών είναι γνωστή. Για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος λαμβάνονται υπόψη τόσο οι συστάσεις του **Συμβουλίου 2004 για την απασχόληση** όσο και η αποτίμηση των αδύνατων σημείων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων.

• στην αναβάθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος, με την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου (μείωση της γραφειοκρατίας) και τον ουσιαστικό **εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης** για τη μετατροπή του σε σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. Η ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών θα συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας της εργασίας, την προώθηση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία απασχόλησης. Στο πλαίσιο της αναβάθμισης του θεσμικού περιβάλλοντος, **κυρίαρχο ρόλο έχει η αναμόρφωση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου**, καθώς και η ενσωμάτωση των κοινοτικών οδηγιών.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, την ευρύτατη διαβούλευση και τους ανωτέρω στρατηγικούς στόχους, προσδιορίζονται **οι παρακάτω πέντε (5) θεματικές προτεραιότητες**, οι οποίες εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο και προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος:

- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας
- Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία
- Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή

- Θεσμικό Περιβάλλον
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ διαμορφώνεται **σε συνέργεια με πολυετείς εθνικές τομεακές πολιτικές**, που περιλαμβάνουν (εκτός των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων) παρεμβάσεις αμιγούς εθνικής χρηματοδότησης ή και τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα. Λαμβάνοντας υπόψη τη Στρατηγική Προσέγγιση για την Πολιτική Συνοχής της περιόδου 2007-2013, το παρόν έγγραφο περιλαμβάνει είτε σχετικές **παραπομπές** στα εθνικά αυτά έγγραφα είτε **ονομαστική αναφορά των κυριοτέρων προτεραιοτήτων**, ενώ αναλυτικότερες αναφορές περιλαμβάνονται κατά περίπτωση στα τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Κεντρικό στοιχείο της **αναπτυξιακής στρατηγικής** αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών Περιφερειών είναι εξέχουσας σημασίας για τη χώρα, για την επίτευξη της οποίας απαιτούνται σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε Περιφέρειας. **Το μέλλον κάθε ελληνικής Περιφέρειας εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού ιστού της**, η οποία συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις σε κλάδους παραγωγής, που είναι εκτεθειμένοι στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό.

Η προσαρμογή των αγορών εργασίας και προϊόντων και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της δημόσιας διοίκησης θα συνεισφέρουν στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας των Περιφερειών της χώρας. Ειδικότερα, η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες, που ανταγωνίζονται στη διεθνή αγορά ή διαθέτουν βάσιμες μελλοντικές προοπτικές, συντελεί στην ισχυροποίηση της βάσης ανάπτυξης κάθε Περιφέρειας με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο παραγόμενο προϊόν, το εισόδημα και την απασχόληση.

Η στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης εστιάζει στη **διαμόρφωση ευρύτερων και ανταγωνιστικότερων χωρικών ενοτήτων** με την εφαρμογή

προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής και τη δημιουργία ενός **μικρού αριθμού ανταγωνιστικών πόλων ανάπτυξης** σε αυτές.

Η στρατηγική ανάπτυξης της χώρας ολοκληρώνεται με τη χωρική της διάσταση και με την εισαγωγή στον προβληματισμό συγκεκριμένων στοιχείων, που προκύπτουν από τη θεώρηση της γεωγραφικής - φυσικής διάστασης του χώρου. Η εξισορροπημένη και αειφόρος χωρική ανάπτυξη φιλοδοξεί να ικανοποιήσει ταυτόχρονα στόχους, που συνδέονται άρρηκτα με την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

Η χωρική ανάπτυξη επιπλέον αποσκοπεί στον εμπλουτισμό του προβληματισμού που συνάγεται από τη περιφερειακή και θεματική θεώρηση με πρόσθετα στοιχεία, τα οποία θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων, στην ιεραρχήσή τους καθώς και στην 43 εξειδίκευση δράσεων συγκεκριμένων πολιτικών, που με τον τρόπο αυτό θα καταστούν αποτελεσματικότερες. Επίσης, μέσα από τον εξειδικευμένο προβληματισμό της χωρικής διάστασης μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα ιδιαίτερα χρήσιμα για την αντιμετώπιση με ολοκληρωμένο τρόπο των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα χωρικά σύνολα.

Επισημαίνονται **τρεις στόχοι άμεσα συνδεδεμένοι με το χώρο**, οι οποίοι και προσδιορίζουν το περιεχόμενο της χωρικής ανάπτυξης: η ανάπτυξη ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού αστικού συστήματος και μιας νέας σχέσης πόλης – υπαίθρου, η εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση, καθώς και η αειφόρος ανάπτυξη, ορθολογική διαχείριση και η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Έτσι αναδεικνύονται τρεις χωρικές προτεραιότητες:

- η βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- η ανάπτυξη της υπαίθρου
- η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία

5.2.2 Θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής

A. Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας

Γενικός στόχος 1: Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

Ο γενικός στόχος επιδιώκει :

- τη στοχευμένη προσέλκυση επενδυτών
- τη βελτίωση της εξωστρέφειας του ελληνικού παραγωγικού συστήματος
- την αξιοποίηση του πλεονεκτήματος της χώρας ως πύλης πρόσβασης στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- την εδραίωση της χώρας ως διεθνές επιχειρηματικό και οικονομικό κέντρο.

Η «στοχευμένη προσέλκυση επενδυτών» εστιάζει στη βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, των υποδομών, των μηχανισμών και των εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στη διασύνδεση με διεθνή ολοκληρωμένα συστήματα παραγωγής και στην εγκατάσταση μόνιμων συνεργασιών ελληνικών και διεθνών επιχειρήσεων. Επιπλέον, ο στόχος επιδιώκει την ανάπτυξη και προσέλκυση δραστηριοτήτων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και δραστηριοτήτων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας με αυξημένες απαιτήσεις σε επιστημονικό δυναμικό.

Η «βελτίωση της εξωστρέφειας του ελληνικού παραγωγικού συστήματος» εστιάζει στην υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων για τη μείωση της εισαγωγικής διείσδυσης και την ενίσχυση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων στην εγχώρια και τις διεθνείς αγορές.

Η «αξιοποίηση του πλεονεκτήματος της χώρας ως πύλης πρόσβασης στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης» στον τομέα της επιχειρηματικότητας εστιάζει στην ενίσχυση του ρόλου του εμπορίου, του τουρισμού και των λοιπών συνοδευτικών υπηρεσιών στο παραγωγικό σύστημα προκειμένου, να προωθηθεί η παρουσία και η προβολή των ελληνικών επιχειρήσεων και προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Η «εδραίωση της χώρας ως διεθνές επιχειρηματικό και οικονομικό κέντρο» εστιάζει στην ανάπτυξη συστήματος στοχευμένης προβολής ευκαιριών επενδύσεων μέσω διεθνών και περιφερειακών διαύλων επικοινωνίας προς ξένους δυνητικούς επενδυτές για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Γενικός στόχος 2: Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα
- στη μετατόπιση από την επιχειρηματικότητα ανάγκης στην εταιρική επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων
- στη στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας σε τομείς με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
- στην προώθηση της επιχειρηματικής διάστασης στην προστασία και διαχείριση του

Περιβάλλοντος

Οι 3 πρώτοι στόχοι εστιάζουν στην υποστήριξη συστάδων (clusters) επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο, στη διεύρυνση της υποστήριξης των επενδυτικών δραστηριοτήτων

στο σύνολο των άυλων επενδύσεων και των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό. Επίσης, εστιάζουν στην ανάπτυξη ενός ορθολογικού συστήματος δομών στήριξης της

επιχειρηματικότητας, στην αναβάθμιση και απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στην άρση εμποδίων στην ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων και στη δημιουργία «φιλικού» διοικητικού – ρυθμιστικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, μέσω των ειδικών αυτών στόχων προωθείται ο αναπροσανατολισμός των κρατικών ενισχύσεων υπέρ της ποιοτικής και εξειδικευμένης επιχειρηματικότητας, η ανάπτυξη των επικοινωνιακών εκστρατειών και η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα.

Τέλος, προωθείται η λήψη μέτρων για την ενίσχυση των ακτοπλοϊκών συνδέσεων κυρίως για κοινωνικούς λόγους, η προώθηση της βιώσιμης και

ασφαλούς κινητικότητας, καθώς και η βελτίωση των υπηρεσιών, που παρέχονται στους λιμένες της χώρας προκειμένου να αποτελέσουν παράγοντες προσέλκυσης δραστηριοτήτων και επενδύσεων.

Η «προώθηση της επιχειρηματικής διάστασης στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος» εστιάζει στην ενίσχυση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας για την παραγωγή περιβαλλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών, στην προώθηση της καινοτομίας για την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών καθώς και στην ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος στις βιομηχανικές συγκεντρώσεις.

Γενικός στόχος 3 : Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στον εμπλουτισμό και
- στην προβολή του τουριστικού προϊόντος της χώρας

Ο «εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος» εστιάζει στην αξιοποίηση φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Αυτό θα επιτευχθεί με τη δυναμική ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω ολοκληρωμένων και καινοτόμων παρεμβάσεων εκσυγχρονισμού του τουριστικού τομέα, καθώς και συμπλήρωσης και αναβάθμισης των υποδομών για την ανάπτυξη παραδοσιακών, ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η «προβολή του τουριστικού προϊόντος της χώρας» θα επιτευχθεί μέσω της αξιοποίησης των επιτευγμάτων και των εργαλείων της κοινωνίας της γνώσης και των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

B. Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία

Γενικός στόχος 4 : Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- Επένδυση στο μέλλον, προώθηση των μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα και βελτίωση της πρόσβασης και του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων. Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου θα προωθηθούν η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, η συστηματική μέτρηση της προόδου που επιτελείται με την α) ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση και β) την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος αξιολόγησης, διασφάλισης της ποιότητας και τεκμηρίωσης των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επίσης προβλέπεται η βελτίωση των συνθηκών και του επιπέδου εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία, καθώς και η ενίσχυση της αποκέντρωσης στη διοικητική οργάνωση και λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Ενίσχυση της δια βίου μάθησης. Θα προωθηθούν η διεύρυνση της δια βίου μάθησης, με την ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων (ιδιαίτερα των ατόμων με χαμηλά προσόντα ή μεγαλύτερης ηλικίας, των ατόμων που εγκατέλειψαν πρόωρα το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα).
- Αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου με την καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής και την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της ενισχυτικής διδασκαλίας.
- Βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της αναθεώρησης του τρόπου δόμησης και συνάρθρωσης των ειδικοτήτων και των προγραμμάτων σπουδών στον τομέα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, του καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων και της θέσπισης συστήματος αναγνώρισης της τυπικής πιστοποίησης της μάθησης, σε επίπεδο ενός ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων. Έμφαση θα δοθεί στην αποτελεσματικότερη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω Γενικού Στόχου, επισημαίνεται ότι εντάσσεται η μάθηση των νέων τεχνολογιών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, συμβαδίζοντας με τις απαιτήσεις της κοινωνίας της πληροφορίας. Συστηματοποιείται συνολικά, σε θεσμικό και ουσιαστικό επίπεδο, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, η δια βίου μάθηση. Υλοποιείται η σύνδεση της αρχικής με

τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, δημιουργώντας ένα ενιαίο, ολοκληρωμένο σύστημα παροχής επαγγελματικών προσόντων. Τέλος, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων σε όλα τα επίπεδα και τις βαθμίδες είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών του εκπαιδευτικού μας συστήματος, η συνεχής καταγραφή των οποίων θα καθιστά δυνατή και αποτελεσματική την διορθωτική παρέμβαση.

Ειδικό βάρος θα δοθεί στην ενσωμάτωση δράσεων υπέρ της ισότητας των φύλων και εξάλειψης των στερεοτύπων στα συστήματα εκπαίδευσης και στη στρατηγική δια βίου μάθησης.

Γενικός στόχος 5 : Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικό παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην παραγωγή νέας γνώσης σε τομείς προτεραιότητας, που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και υπηρετούν ασκούμενες πολιτικές σε διάφορους τομείς
- στη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες και στην υποβοήθηση της μεταφοράς τεχνολογίας - τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις ΜΜΕ
- στην προώθηση της εξωστρέφειας μέσω της ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της ΕΤΑ
- στην οριζόντια δράση για το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας

Η «παραγωγή νέας γνώσης σε τομείς προτεραιότητας, που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και υπηρετούν ασκούμενες πολιτικές σε διάφορους τομείς» όπως την υγεία, την ενεργειακή πολιτική, τη γεωργική πολιτική κ.λ.π., εστιάζει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων καθώς και στη αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας μέσω της στροφής στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και προστιθέμενης αξίας. Αυτό θα επιδιωχθεί μέσω της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων ή/και επιχειρήσεων με φορείς

ΕΤΑ από την Ελλάδα και το εξωτερικό, της δημιουργίας εθνικών τομιακών πόλων ΕΤΑ σε τομείς υψηλής προτεραιότητας για την εθνική οικονομία, καθώς και της δημιουργίας φυσικών ή δικτυακών κέντρων αριστείας και της διασύνδεσής τους με αντίστοιχα κέντρα στο εξωτερικό.

Η «μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες και η υποβοήθηση της μεταφοράς τεχνολογίας - τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις ΜΜΕ» εστιάζει σε ειδικά σε προγράμματα καινοτομίας, στις δράσεις ολοκληρωμένης στρατηγικής για την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο, στην υποστήριξη ενδιαμέσων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, στη δημιουργία spin-off, στην υποστήριξη νέων καινοτομικών ή/και υψηλής τεχνολογίας επιχειρήσεων και στην υποστήριξη ΜΜΕ και ομάδων ΜΜΕ (clusters).

Η «προώθηση της εξωστρέφειας μέσω της Ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στην ΕΤΑ» εστιάζει στην υποστήριξη της Ελληνικής συμμετοχής στα αντίστοιχα Κοινοτικά Προγράμματα και προγράμματα διακυβερνητικών οργανισμών, στην υποστήριξη συμπληρωματικών δράσεων και συνέργιας με το 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο ΕΤΑ και το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία και στην υποστήριξη κοινών δράσεων και δράσεων συντονισμού δραστηριοτήτων ΕΤΑ, προγραμμάτων και υποδομών με ευρωπαϊκές και άλλες χώρες στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων με τρίτες χώρες, ομάδες χωρών όπως τα Δ. Βαλκάνια, τη Μαύρη Θάλασσα και με ευρωπαϊκούς διακυβερνητικούς οργανισμούς στο πλαίσιο δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας ανοικτού στον κόσμο.

Στο πλαίσιο του στόχου «οριζόντια δράση για το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της έρευνας, τεχνολογίας, καινοτομίας» προωθείται η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού σε όλα τα επίπεδα και όλους τους φορείς, περιλαμβανομένης της κινητικότητας μεταξύ ΕΤΑ και παραγωγικών φορέων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και η ένταξη προσωπικού υψηλού επιπέδου στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, προβλέπεται η ανάληψη ερευνητικών δράσεων και ενεργειών για την ανάπτυξη ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού και την υποστήριξη της βασικής έρευνας στο πλαίσιο της αναθεώρησης και ενοποίησης του θεσμικού πλαισίου, που διέπει την οργάνωση και διεξαγωγή Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας.

Γενικός στόχος 6 : Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης των ΤΠΕ
- στη βελτίωση της ποιότητας ζωής με τη χρήση των ΤΠΕ.

Η «βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης των ΤΠΕ» εστιάζει στη χρήση ΤΠΕ και στην παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, στην ενίσχυση της συμβολής του κλάδου ΤΠΕ στην ελληνική οικονομία, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς, που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, στην περαιτέρω προώθηση ενός σύγχρονου περιβάλλοντος ηλεκτρονικών και ευρυζωνικών υποδομών, που θα βελτιώσει σημαντικά τη «δικτυακή ετοιμότητα» της χώρας, αλλά και σε θεσμικές παρεμβάσεις, που θα επιταχύνουν τη μετάβαση στην ψηφιακή ευρυεκπομπή.

Η «βελτίωση της ποιότητας ζωής αξιοποιώντας ΤΠΕ» εστιάζει στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε τομείς, που βελτιώνουν την καθημερινή ζωή των πολιτών ενισχύοντας παράλληλα την ισότιμη πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Επίσης, εστιάζει στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών εξυπηρέτησης των πολιτών και στην προώθηση της πρόσβασης των πολιτών σε ευρυζωνικές και καινοτόμες υπηρεσίες.

Η Ελλάδα έχει σχεδιάσει μια ολοκληρωμένη και συνεκτική «Ψηφιακή Στρατηγική» για την περίοδο έως το 2013, που αντιμετωπίζει με ολοκληρωμένο τρόπο τις παρεμβάσεις για την πληροφορική και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες σε όλο το εύρος της οικονομίας και της κοινωνίας. Η νέα στρατηγική αποσκοπεί στο να πραγματοποιηθεί ένα «Ψηφιακό Άλμα στην Παραγωγικότητα, ένα Ψηφιακό Άλμα στην Ποιότητα Ζωής» και είναι συμβατή τόσο με το σχέδιο δράσης «Jobs & Growth» της Ε.Ε., όσο και με τη νέα Ευρωπαϊκή πολιτική για τις νέες τεχνολογίες με τον τίτλο «i2010».

Σημαντική παράμετρος για την πορεία προς μια «Ψηφιακή Ελλάδα» αποτελεί η δυνατότητα της Δημόσιας Διοίκησης να βελτιώσει το επίπεδο εξυπηρέτησης επιχειρήσεων και των πολιτών, αξιοποιώντας τα νέα

τεχνολογικά μέσα παράλληλα με τις απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές. Η αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης μέσω της αναδιοργάνωσης και ηλεκτρονικοποίησης των διαδικασιών της, αποτελεί τη βάση για την δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος δράσης για τον Ιδιωτικό τομέα αλλά και τη μείωση του κόστους για το Δημόσιο τομέα. Η βελτίωση της καθημερινότητας του πολίτη αλλά και η αποδοτική χρήση των πόρων, που διαθέτει το κράτος, συνδέονται άμεσα με την αναδιοργάνωση των διαδικασιών της Δημόσιας Διοίκησης.

Γ. Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

Γενικός στόχος 7 : Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων

Αφορά στη σταδιακή αύξηση της συμμετοχής σε ενέργειες εκπαίδευσης και κατάρτισης, από τα σημερινά χαμηλά επίπεδα σε αυτά του Κοινοτικού μέσου όρου, έτσι ώστε τα άτομα να εφοδιάζονται με τις δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για να ανταπεξέρχονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και παράλληλα, να βελτιώνεται ποιότητα και η παραγωγικότητα της εργασίας. Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται στους εξής ειδικούς:

- Εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων σε συστημικό επίπεδο, καθώς και παρεμβάσεων που αφορούν στους σημαντικότερους φορείς όπως το ΕΚΕΠΙΣ και τα Ινστιτούτα δια βίου μάθησης). Θα προωθηθεί ο εκ των προτέρων εντοπισμός των αναγκών και των αλλαγών στην αγορά εργασίας και η ανάπτυξη Ολοκληρωμένου Συστήματος Έρευνας Αναγκών Εργασίας, η καθιέρωση κοινού συστήματος πιστοποίησης της προσφερόμενης αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, ο καθορισμός προτύπων (standards) για την αναγνώριση της πρότερης μάθησης των ατόμων, η ολοκλήρωση και εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου παροχής προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης.

Επίσης, προτεραιότητα αποτελούν η αναμόρφωση του συστήματος κατάρτισης εργαζομένων, με σταδιακή μετατόπιση του βάρους από την

προσφορά και τη διαθεσιμότητα πόρων στη ζήτηση και τις πρωτοβουλίες των εργοδοτών, καθώς και η ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων για τη συμμετοχή των ατόμων σε ενέργειες δια βίου μάθησης, με έμφαση στους ανέργους και μακροχρόνια ανέργους, στους ανειδίκευτους εργαζομένους και στους εργαζομένους με επισφαλή θέση εργασίας. Τέλος, θα ενισχυθεί η ανάπτυξη υπηρεσιών δια βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού και η ενίσχυση της συμμετοχής των αυτοαπασχολούμενων σε προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων.

- Βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας. Προωθείται η εισαγωγή νέων και καινοτόμων μεθόδων και μορφών απασχόλησης, με έμφαση σε πολιτικές που θα αναζητούν την ευελιξία με συνθήκες ασφάλειας για τους εργαζομένους. Βαρύτητα θα δοθεί στην ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων, στην προώθηση ικανοποιητικών συνθηκών ασφάλειας και υγιεινής στο χώρο εργασίας, στην ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του εργατικού δυναμικού μεγαλύτερης ηλικίας, στην αντιμετώπιση ομαδικών απωλειών θέσεων εργασίας.

- Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ). Περιλαμβάνονται κίνητρα για επενδύσεις στη βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων και την ανάπτυξη μαθησιακής κουλτούρας, κατάρτιση εργαζομένων και προώθηση σύγχρονων τεχνικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις (συμπεριλαμβανομένης και της κατάρτισης και διάχυσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών, της συνεχιζόμενης κατάρτισης εργαζομένων με χαμηλές δεξιότητες και εργαζομένων υψηλής/τεχνικής ειδίκευσης, κατάρτισης γυναικών και μεγαλύτερων σε ηλικία μελών του εργατικού δυναμικού και ενίσχυσης σχετικών πρωτοβουλιών των κοινωνικών εταίρων). Επίσης στον ειδικό στόχο περιλαμβάνεται η ανάπτυξη και διάχυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις επιχειρήσεις, η προώθηση και επιβράβευση νέων δομών / μεθόδων οργάνωσης των επιχειρήσεων και της εργασίας σε σχέση με την ενσωμάτωση καινοτομίας, εξατομικευμένες δράσεις για τη δια βίου μάθηση των αυτοαπασχολούμενων.

Επισημαίνεται ότι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων προϋποθέτει μια διττή προσέγγιση: η μια διάσταση συνδέεται άμεσα με τα ζητήματα της ενίσχυσης της απασχόλησης, διευκολύνοντας την αυτο-απασχόληση και το ξεκίνημα των

μικρών επιχειρήσεων. Η άλλη διάσταση συνδέεται με την ενίσχυση των επιχειρήσεων και θα στηρίζει την ανάπτυξη και τη μεγέθυνση των ΜΜΕ.

Γενικός στόχος 8 : Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.

Αφορά στη δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων απασχόλησης προσβάσιμων σε όλους. Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- Διεύρυνση, αναδιοργάνωση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας, καθώς και αύξηση της χρηματοδοτικής προσπάθειας έως το 2013, λαμβανομένου υπόψιν του χαμηλού ποσοστού δαπανών του ΑΕΠ που κατευθύνεται σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στη χώρα, συγκριτικά με το μέσο όρο της ΕΕ.
- Ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξής τους στην αγορά εργασίας, με τη συνέχιση των επενδύσεων που αποσκοπούν στην απρόσκοπτη διαθεσιμότητα των γυναικών για απασχόληση και στη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, τη λήψη μέτρων για την περαιτέρω μείωση της απόκλισης των αποδοχών, της συγκέντρωσης και της κατάτμησης της αγοράς εργασίας σε επαγγέλματα ανάλογα με το φύλο, καθώς και την ανάπτυξη μέτρων στήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών.
- Ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, (και με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006), με την προσφορά ευκαιριών για εργασία, μαθητεία, συμπληρωματική επιμόρφωση, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας ή απασχόληση σε κάθε νέο που εγκαταλείπει το σχολείο και είναι άνεργος. Μείωση της διάρκειας μετάβασης από το εκπαιδευτικό σύστημα στην ενεργό επαγγελματική ζωή.
- Ενεργοποίηση τουλάχιστον 25% των μακροπρόθεσμα ανέργων και μείωση των εισροών στην μακροχρόνια ανεργία, με την προσφορά ευκαιριών συμμετοχής σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, πριν τη συμπλήρωση 12 μηνών ανεργίας.
- Αύξηση των δημιουργούμενων βιώσιμων επιχειρήσεων από αυτοαπασχολούμενους, ιδιαίτερα νέους άνεργους.

- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των δομών και των συστημάτων της αγοράς εργασίας για την εξυπηρέτηση του πολίτη (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων συστημικού χαρακτήρα), με τη διαρκή βελτίωση, αναβάθμιση και μετατροπή των Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ σε κέντρα ολοκληρωμένων συναλλαγών (one-stop-shops) που παρέχουν εξατομικευμένες υπηρεσίες και ενσωματώνουν τρεις βασικές λειτουργίες: πληροφόρηση, επαγγελματικό προσανατολισμό και τοποθέτηση σε απασχόληση, με το συντονισμό της δράσης του δικτύου από το Υπ. Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Βαρύτητα θα δοθεί στην ανάπτυξη του πλαισίου σύζευξης προσφοράς και ζήτησης εργασίας, με τη συμμετοχή φορέων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, της αυτοδιοίκησης, της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των κοινωνικών εταίρων, καθώς και στην ανάπτυξη ολοκληρωμένου δικτύου παροχής υπηρεσιών απασχόλησης με πιστοποιημένες δομές του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Προτεραιότητα αποτελεί ο επαναπροσδιορισμός του συστήματος κατάρτισης ανέργων, με έμφαση στην πιστοποίηση και διασφάλιση ποιότητας, τη βελτίωση των επιδόσεων και της ελκυστικότητάς του και τη μετατόπιση του βάρους στη σύνδεση με την απασχόληση και τις πραγματικές ανάγκες των ανέργων.

Στον ειδικό στόχο εντάσσεται επίσης ο επαναπροσδιορισμός και η αναβάθμιση του ρόλου και της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων συστημικού χαρακτήρα), με εστίαση στην προετοιμασία του τμήματος «Απασχόληση» του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, στην παρακολούθηση της υλοποίησης των πολιτικών απασχόλησης, στη συστηματική ανταλλαγή δεδομένων στο πλαίσιο του ΕΠΜ και του ΕΣΠΑ, καθώς και στην υποστήριξη υπουργείων και φορέων σε θέματα συντονισμού πολιτικής απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό θα επανεξετασθεί το θεσμικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία του φορέα.

- Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και τη μη καταγεγραμμένης ανεργίας, με την αναβάθμιση των μηχανισμών επιτήρησης της αγοράς εργασίας, την ευαισθητοποίηση εργοδοτών σε τοπική κλίμακα, την ενίσχυση των παρεμβάσεων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, την εφαρμογή των

ισχυουσών διατάξεων για την αδήλωτη εργασία και τη ρύθμιση των νέων (μελλοντικών) μεταναστευτικών ροών.

- Εφαρμογή ολοκληρωμένης πολιτικής για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού, με την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και κατάρτισης για τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη του εργατικού δυναμικού, την καταπολέμηση της διακριτικής μεταχείρισης λόγω ηλικίας, τη βελτίωση της πρόβλεψης από την πλευρά της ζήτησης στην αγορά εργασίας και την άρση των κινήτρων για πρόωρη έξοδο από την ενεργό εργασιακή ζωή.
- Συστηματική καταγραφή και πρόβλεψη των αλλαγών που επέρχονται στις τοπικές αγορές εργασίας εξαιτίας της παραγωγικής αναδιάρθρωσης της οικονομικής δραστηριότητας, με την αναβάθμιση της δυνατότητας των υφιστάμενων δομών (ΣΕΠΕ, ΟΑΕΔ, ΠΑΕΠ, ΕΚΕΠΙΣ) για την έγκαιρη διάγνωση των προβλημάτων και την ανάπτυξη ικανότητας ταχείας αντίδρασης στις μεταβολές.
- Ενσωμάτωση των αρχών της Κ.Π. EQUAL στην αναπτυξιακή πολιτική(συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων συστημικού χαρακτήρα), τόσο σε προγραμματικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής, καθώς αποτελεί οριζόντια προτεραιότητα του σχεδιασμού και απορρέει ως υποχρέωση από τους νέους κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Γενικός στόχος 9 : Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης.

Στόχος είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη των φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού.

Η **εθνική στρατηγική** για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής προστασίας και για τη διασφάλιση υψηλότερων επιπέδων κοινωνικής συνοχής βασίζεται σε στρατηγικές κατευθύνσεις που διαπνέουν τις πολιτικές και των τριών τομέων του (κοινωνική ένταξη, σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων, υγεία και μακροχρόνια φροντίδα). Στο πλαίσιο αυτό, το **Εθνικό Σχέδιο για την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008**, στοχεύει στην οριζόντια ενσωμάτωση των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας, θέτοντας τέσσερις προτεραιότητες:

A) Ενίσχυση της απασχόλησης, ιδιαίτερα για τις γυναίκες, τους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

B) Αντιμετώπιση της μειονεκτικής θέσης προσώπων και ομάδων όσον αφορά στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Γ) Ενίσχυση της οικογένειας και στήριξη των ηλικιωμένων.

Δ) Κοινωνική ένταξη των ΑμΕΑ, των μεταναστών και των ατόμων με πολιτισμικές/θρησκευτικές ιδιαιτερότητες.

Το μέρος των πολιτικών κοινωνικής ένταξης που συγχρηματοδοτούνται από τα ταμεία της ΕΕ (ιδιαίτερα από το ΕΚΤ) υποστηρίζει και τις τέσσερις ανωτέρω προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη και θα εστιάσει στις αναδυόμενες εκφάνσεις – απειλές του κοινωνικού αποκλεισμού, που επενεργούν είτε στην εμφάνιση νέων (για τη χώρα μας τουλάχιστον) ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, είτε στην περαιτέρω επιβάρυνση ομάδων του πληθυσμού που παραδοσιακά απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (πχ ηλικιωμένοι με επιβαρημένη υγεία, νοικοκυριά με περισσότερους του ενός ανέργους). Έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη συστημικών παρεμβάσεων, προληπτικών δράσεων, στην αποτελεσματική θεραπεία και στην ενίσχυση μέτρων τόνωσης της προσφοράς εργασίας για ευπαθείς ομάδες. Λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο αυτό, καθώς και τα κύρια συμπεράσματα της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης που προσδιορίζουν ουσιαστικά τη λογική (rationale) πίσω από την επιλογή της στοχοθεσίας, οι **ειδικοί στόχοι του ΕΣΠΑ για την κοινωνική ενσωμάτωση** αναπτύσσονται ως εξής:

- Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων (‘ΕΚΟ’, π.χ. Άτομα με Αναπηρίες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο, θύματα trafficking, ομάδες με πολιτισμικές ή/και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, χρήστες και πρώην χρήστες ουσιών, άστεγοι, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, μονογονεϊκές/πολύτεκνες οικογένειες) με στοχευμένες και ολοκληρωμένους χαρακτήρα παρεμβάσεις για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Έμφαση θα δοθεί επίσης στην ενίσχυση επιχειρήσεων για την καταπολέμηση διακρίσεων στην απασχόληση για άτομα προερχόμενα από ΕΚΟ.

- Διευκόλυνση της πρόσβασης και ενσωμάτωσης στο εκπαιδευτικό σύστημα ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, σε συνέργεια με τη στρατηγική του Γενικού Στόχου 5 ανωτέρω.
- Προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης σε τοπικό επίπεδο, με τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων, των επιχειρήσεων, ΜΚΟ, κοινωνικών και οικονομικών φορέων. Ενίσχυση του υφιστάμενου δικτύου υποστήριξης Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων και προώθηση της αποκέντρωσης στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, με τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού πλαισίου (θεσμικού, κανονιστικού, φορολογικού, διοικητικού) για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, με το σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδίων σε τοπικό επίπεδο (ειδικά στα πεδία ποιότητας ζωής, περιβάλλοντος και πολιτισμού) για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Έμφαση θα δοθεί σε σύγχρονα εργαλεία χρηματοδότησης κοινωνικών επιχειρήσεων, στη δικτύωση με τον δημόσιο/ιδιωτικό τομέα και τους ΟΤΑ, καθώς και στην υποστήριξη, δραστηριοποίηση και συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.
- Στοχευμένες παρεμβάσεις για τη στήριξη ατόμων που χρήζουν βοήθειας (πχ ηλικιωμένα άτομα άνω των 65 ετών με ή χωρίς δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης, ΑμεΑ που δεσμεύουν άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος για την απαιτούμενη φροντίδα) με κοινωνική – ψυχολογική στήριξη υπηρεσίες πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας, για την πρόληψη εμφάνισης φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο.
- Ενίσχυση των μηχανισμών για το συντονισμό, παρακολούθηση, αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής προστασίας και διασφάλιση της συμπληρωματικότητας με τις αμιγώς εθνικές πολιτικές, μέσω του Εθνικού Συμβουλίου Κοινωνικής Προστασίας και προώθηση του κοινωνικού διαλόγου.
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων και της σύνδεσής τους με την απασχόληση, με προσανατολισμό τους στην ανάληψη εργασίας ή επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Οριζόντια εφαρμογή της διάστασης της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης και της ισότητας

ευκαιριών (Social Inclusion Mainstreaming) σε όλες τις πτυχές της αναπτυξιακής πολιτικής, με την ενεργό συμμετοχή δημοσίων φορέων, κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ.

Σε όρους στόχευσης επιμέρους κοινωνικών ομάδων, λαμβάνοντας υπόψιν και τις αρχές της μη διάκρισης εξαιτίας της φυλής ή της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας, βαρύτητα δίδεται:

A) Στην προώθηση της ομαλής εργασιακής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών, με εξειδικευμένες υπηρεσίες υποδοχής και πληροφόρησης / συνοδευτικά μέτρα, καθιέρωση προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, κατάρτισης και πιστοποίησης σε βασικές δεξιότητες.

B) Στον αποϊδρυματισμό και την ανάπτυξη πολιτικών επανένταξης των Ατόμων με

Αναπηρία. Θα προωθηθεί η κοινωνική ένταξη των ΑμεΑ που βρίσκονται σε προστατευτικό περιβάλλον φροντίδας και η προετοιμασία για την εργασιακή, μέσω υλοποίησης προγραμμάτων αυτόνομης διαβίωσης, η ανάπτυξη υπηρεσιών πρόληψης ιδρυματισμού και αξιολόγησης της λειτουργικότητας ατόμων με αναπηρία, η υλοποίηση της κάρτας αναπηρίας, η αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των μηχανισμών εφαρμογής πολιτικών κοινωνικής αλληλεγγύης.

Στο στόχο αυτό περιλαμβάνεται η ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών απασχόλησης, η ενημέρωση και στήριξη των οικογενειών των ΑμεΑ για την καταπολέμηση ανισοτήτων και διακρίσεων, η διευκόλυνση της πρόσβασης των ΑμεΑ στην επαγγελματική κατάρτιση, αναβάθμιση του Εθνικού Παρατηρητηρίου για ΑμεΑ, η ενίσχυση των Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης για την επαγγελματική ένταξη των ΑμεΑ και η ανάπτυξη δικτύου εξειδικευμένων συμβούλων κοινωνικο-επαγγελματικής ένταξης.

Γ) Στην υποστήριξη ατόμων με θρησκευτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, με παρεμβάσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, προώθησης της απασχόλησης και της αυτοαπασχόλησης, συμβουλευτικής υποστήριξης.

Δ) Στην καταπολέμηση των διακρίσεων και προκαταλήψεων που βιώνουν οι μακροχρόνια άνεργοι στο κοινωνικό και εργασιακό πεδίο, με ενέργειες προκατάρτισης, συμβουλευτικής και υποστήριξης άμεσα ωφελουμένων και των οικογενειών τους.

Γενικός στόχος 10 : Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.

Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Υγεία¹, οι **ειδικοί στόχοι του ΕΣΠΑ για τον τομέα της υγείας** αναπτύσσονται ως εξής:

• Ανάπτυξη του δικτύου της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και της Δημόσιας Υγείας.

Οι παρεμβάσεις για την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας θα εστιάσουν στην ανάπτυξη κέντρων υγείας πόλης στα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα (σε συνέργεια με την υλοποίηση του θεσμού του οικογενειακού ιατρού) καθώς και στη βελτίωση εξοπλισμού και συνθηκών φροντίδας των αγροτικών κέντρων υγείας. Περιλαμβάνουν επίσης την ανάπτυξη δικτύου κινητών μονάδων κυρίως για τις νησιωτικές περιοχές και την εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες τεχνολογίες και συνθήκες. Για την υλοποίηση της μεταρρύθμισης στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας αναπτύσσεται συγκεκριμένο επιχειρησιακό πλάνο ενώ καταρτίζεται συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο.

Η αναδιάρθρωση στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας θα βασισθεί στην ενδυνάμωση της σχέσης δημοσίου/ιδιωτικού τομέα και του ρόλου της αυτοδιοίκησης, στην αναθεώρηση του ρόλου των ασφαλιστικών ταμείων, στην αξιολόγηση και στον επαναπροσδιορισμό του ρόλου των εξωτερικών ιατρείων στα δημόσια νοσοκομεία, στην καθιέρωση του θεσμού του οικογενειακού

---

¹ Η **Εθνική Στρατηγική για την Υγεία** αναλύεται σε δέκα βασικούς στόχους:

- Οικονομική εξυγίανση του ΕΣΥ και εξασφάλιση της βιωσιμότητας μέσω διοικητικής αναδιοργάνωσης και νέου πλαισίου προμηθειών (που υποστηρίζεται από σχετικό νομοσχέδιο).
- Ανάπτυξη του δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, προώθηση της προληπτικής ιατρικής και της δημόσιας υγείας.
- Βελτίωση των υπηρεσιών στη δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων ψηφιακής τεχνολογίας και e-υπηρεσιών υγείας.
- Νέες πολιτικές διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αξιολόγηση και εδραίωση της μεταρρύθμισης της ψυχικής υγείας.
- Ενίσχυση της Εκπαίδευσης. Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας.
- Ανάπτυξη και προώθηση του εθελοντισμού και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
- Συμπράξεις με τον ιδιωτικό τομέα (ΣΔΙΤ).
- Προώθηση της Ελλάδας στην παγκόσμια αγορά της υγείας.

ιατρού και της ηλεκτρονικής κάρτας παρακολούθησης του ιατρικού ιστορικού του πληθυσμού, με πιλοτική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων σε νομαρχιακό ή περιφερειακό επίπεδο.

Στη δημόσια υγεία αναπτύσσεται το δίκτυο δημόσιας υγείας μέσω της ενεργοποίησης των υφιστάμενων δομών (στελέχωση ΠΕΔΥ, άμεση λειτουργία του συντονιστικού κεντρικού εργαστηρίου ΚΕΔΥ, ενεργοποίηση του Εθνικού Συμβουλίου Δημόσιας Υγείας – ΕΣΥΔΥ, ανάπτυξη του Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων Υγείας – ΕΚΕΠΥ, ενεργοποίηση του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας-ΕΚΕΑ), καθώς και της εκπαίδευσης των επαγγελματιών δημόσιας υγείας.

Περιλαμβάνεται η ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης των προσδιοριστικών παραγόντων της υγείας (Health monitoring), η ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για τον έλεγχο των πυλών εισόδου και η προώθηση προγραμμάτων υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων. Τμήμα του σχεδιασμού αποτελεί η ανάπτυξη συντονιστικού κέντρου για τον Εθελοντισμό για την ενδυνάμωση της συνέργιας του Δημόσιου και Εθελοντικού τομέα με στοχευμένες δράσεις κατάρτισης και επικοινωνίας στο ΕΣΥ (πρόληψη και προαγωγή, προσφορά υπηρεσιών κτ).

• Βελτίωση της ανταποκρισιμότητας της Δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Περιλαμβάνονται στοχευμένες παρεμβάσεις στις συνθήκες νοσηλείας των μονάδων, στην εισαγωγή μηχανημάτων υψηλής τεχνολογίας, στη διαχείριση μολυσματικών αποβλήτων, στη διαχείριση ενέργειας, στην συνεχιζόμενη κατάρτιση και εκπαίδευση, στη στοχευμένη κάλυψη αναγκών υγείας των τουριστικών περιοχών, στην ανάπτυξη συστήματος/μηχανισμού για την ενσωμάτωση της έρευνας και της καινοτομίας, στην ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης της ποιότητας. Επίσης, σχεδιάζεται η κατασκευή-ενίσχυση νοσοκομειακών υποδομών για την άρση περιφερειακών ανισοτήτων και ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη του νέου συστήματος προμηθειών, όπου απαιτούνται στοχευμένες δράσεις για την εισαγωγή νέας τεχνολογίας (διοίκησης και υποδομών) ενώ άμεσα προωθείται νομοθετικό πλαίσιο.

Αξιοποιείται το επαρκές ανθρώπινο δυναμικό επαγγελματιών υγείας και οι ιδιωτικές επενδύσεις στον τουρισμό, σχεδιάζονται δράσεις ενίσχυσης και υποστήριξης του ιατρικού τουρισμού και η ανάπτυξη κέντρων τουρισμού υγείας.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην αξιολόγηση της υφιστάμενης νοσοκομειακής υποδομής της χώρας σύμφωνα με τα πληθυσμιακά δεδομένα και το επιδημιολογικό προφίλ σε επίπεδο νομού/περιφέρειας, προκειμένου να υλοποιηθούν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις (πχ ανάπτυξη νοσοκομείων σε αυστηρά επιλεγμένες περιοχές υψηλής προτεραιότητας, ανάπτυξη νέων τμημάτων και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων, μετασχηματισμός μη αναγκαίων παλαιών τμημάτων κλπ). Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται επίσης προγράμματα πιστοποίησης και διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, στρατηγικής και επιχειρησιακής διοίκησης (σχεδιασμός, υλοποίηση, παρακολούθηση, αξιολόγηση), εξοικονόμησης ενέργειας στα νοσοκομεία και η ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής ενέργειας από ήπιες πηγές, καθώς και προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος (μέτρα για την διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων u954 και προστασία από τους αέριους ρύπους). Ειδικό στόχο αποτελεί επίσης η κατάρτιση, εξειδίκευση και μετεκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της υγείας.

- Προώθηση της Πληροφορικής Τεχνολογίας και των e-υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης - Ολοκλήρωση της πολιτικής εισαγωγής ψηφιακής τεχνολογίας.

Περιλαμβάνεται η εισαγωγή e-υπηρεσιών υγείας καθώς και η διαμόρφωση της απαιτούμενης εργασιακής κουλτούρας για την υιοθέτησή τους (κατ' οίκον νοσηλεία, έξυπνες ηλεκτρονικές κάρτες, e-learning, e-procurement, υποδομές, συσκευές υψηλής τεχνολογίας, τηλεϊατρική κα.), η διασύνδεση των ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων με την κεντρική δικτύωση (μηχανισμός και υποδομές), η υλοποίηση της κάρτας υγείας των πολιτών και ειδικά των μαθητών (με αρχικά πιλοτική εφαρμογή), με προϋπόθεση την εφαρμογή αριθμού μητρώου υγείας.

- Μεταρρύθμιση στην ψυχική υγεία και ανάπτυξη πολιτικών επανένταξης.

Στόχος είναι η κάλυψη της χώρας με υπηρεσίες στην κοινότητα για πρόληψη και αποασυλοποίηση, μέσω της ανάπτυξης κέντρων ψυχικής υγείας, ιατροπαιδαγωγικών κέντρων, κέντρων ημέρας και κινητών μονάδων σε Πρωτοβάθμιο επίπεδο, ψυχιατρικών τμημάτων (παιδών, εφήβων, ενηλίκων) σε δευτεροβάθμιο επίπεδο καθώς και της εκπαίδευσης προσωπικού. Περιλαμβάνεται επίσης η υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας των κοινωνικών συνεταιρισμών των πρώην χρονίων ασθενών.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός στον τομέα αυτό περιλαμβάνει την πλήρη εφαρμογή του Νόμου για την ψυχική υγεία (Ν.2716/99), την κατάλληλη χρησιμοποίηση και πλήρη λειτουργία όλων των δομών που δημιουργήθηκαν σε προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού, τη συνέχιση της λειτουργίας των δομών που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της περιόδου 2007-2013, των δομών που αποβλέπουν στην εξασφάλιση της συνεχούς φροντίδας και όλων όσων οδηγούν τελικά στην κατάργηση των Ψυχιατρικών Νοσοκομείων και την κάλυψη των αναγκών περίθαλψης σε κοινοτικές υπηρεσίες.

Ειδικό στόχο αποτελεί επίσης το κλείσιμο όλων των Ψυχιατρικών Νοσοκομείων έως το 2015 και η θέσπιση σχετικών νομικών διατάξεων για την κατάργηση της νομικής τους υπόστασης, η διατήρηση του προσωπικού στο πλαίσιο της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης, η κατοχύρωση των δικαιωμάτων ασθενών που παραμένουν στα ψυχιατρεία ή που σταδιακά αποασυλοποιούνται, η ενίσχυση πολιτικών ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης και η αύξηση των επενδύσεων σε υλικούς και άυλους πόρους.

Οι ανωτέρω στόχοι υλοποιούνται σε συνέργεια με τις προτεραιότητες που διατυπώνονται στην Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Υγεία και τη Μακροχρόνια Φροντίδα (Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008). Υπογραμμίζεται επίσης η απαίτηση για διασφάλιση των συνεργειών μεταξύ των παρεμβάσεων που θα υποστηριχθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και αφετέρου εκείνων με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθούν και δράσεις συστημικού χαρακτήρα οι οποίες θα εξειδικευθούν στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Γενικός στόχος 11 : Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση – κοινωνική συνοχή).

Η πολιτική ισότητας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 βασίζεται στη «διπλή» προσέγγιση:

A) Προώθησης **εξειδικευμένων - στοχευμένων μέτρων υποστήριξης των γυναικών («θετικές δράσεις»)** και

B) Αποτελεσματικότερης προσαρμογής της διάστασης του φύλου στις τομεακές και περιφερειακές πολιτικές όλων των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ (**gender mainstreaming**).

Κεντρική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ αλλά και του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων αποτελεί η **ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και η προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξης τους στην αγορά εργασίας**, με παρεμβάσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, εξάλειψη στερεοτυπικών αντιλήψεων για το ρόλο των φύλων και τον επαγγελματικό διαχωρισμό, με την προώθηση φιλικού προς την οικογένεια περιβάλλοντος εργασίας για την συμφιλίωση της επαγγελματικής με την ιδιωτική ζωή, με τη διευκόλυνση της πρόσβασης στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων, με την ενθάρρυνση της συμμετοχής τους σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες της κοινωνικής οικονομίας.

Κρίσιμο στοιχείο αποτελεί επίσης η ενσωμάτωση στοχευμένων παρεμβάσεων στις ανάγκες των γυναικών, οι οποίες θα διευκολύνουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας μετά από μακρά απουσία.

Στο πλαίσιο της θεματικής προτεραιότητας «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της Οικονομίας», όπως αναπτύσσεται ανωτέρω, έμφαση δίδεται στην ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, με την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την παροχή εξειδικευμένης συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες επενδύτριες, με τη διασφάλιση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την ανάπτυξη επιχειρηματικών δικτύων, με την ενθάρρυνση πρωτοβουλιών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για την ισότητα των φύλων. Θα ενισχυθούν επίσης πρωτοβουλίες γυναικών σε τοπικό

επίπεδο και ειδικά στους κλάδους τουρισμού και της παραγωγής πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και η προώθηση ίσων ευκαιριών για την αξιοποίηση του γυναικείου ανθρώπινου δυναμικού στην Ε&ΤΑ.

Σε συνέργεια με τη στοχοθεσία του Γενικού Στόχου 9 ανωτέρω εντάσσεται και η στοχευμένη προσέγγιση για τη στήριξη της γυναικείας απασχολησιμότητας και η διασφάλιση προσβάσιμων μονάδων φροντίδας παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων. Θα αναληφθούν συνοδευτικές δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την εξάλειψη στερεοτύπων για το ρόλο των δύο φύλων στην οικογένεια, αξιοποίηση καλών πρακτικών της ΚΠ EQUAL, ενίσχυση σχεδίων εφαρμογής νέων ευέλικτων μορφών εργασίας για τη διευκόλυνση των εργαζομένων με υποχρεώσεις φροντίδας εξαρτημένων προσώπων, θέσπιση σχετικών κινήτρων στις επιχειρήσεις.

Στο πλαίσιο των πολιτικών κοινωνικής ένταξης έμφαση δίδεται στην καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων, ειδικότερα εις βάρος των μεταναστριών, των ατόμων με αναπηρία, των γυναικών που ανήκουν σε πολιτισμικές, θρησκευτικές ή εθνικές μειονότητες, καθώς και των γυναικών θυμάτων trafficking Παράλληλα, οι υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας πρέπει να εκσυγχρονιστούν με κατεύθυνση τη βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης, της ποιότητας και της ανταπόκρισής τους στις νέες και συγκεκριμένες ανάγκες των γυναικών. Στους ειδικούς στόχους των πολιτικών ισότητας του ΕΣΠΑ εντάσσεται επίσης και η συμβολή στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, με την αναβάθμιση των δομών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την πρόληψη της βίας και την υποστήριξη των γυναικών θυμάτων βίας και διακίνησης, την ανάπτυξη δικτύων, κέντρων υποδοχής και πληροφόρησης μεταναστριών, προσφύγων και ειδικών ευπαθών ομάδων γυναικών, ειδικά σε περιφερειακό επίπεδο

Δ. Θεσμικό περιβάλλον

Γενικός στόχος 12 : Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και την ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης

- στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των

δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών

- στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης και

- στη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης της εφαρμογής.

Η «βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης» εστιάζει:

- στη βελτίωση της ποιότητας και των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών με προτεραιότητα τις πολιτικές σε συγκεκριμένους τομείς δημόσιας δράσης, ιδιαίτερα τις πολιτικές οριζόντιου χαρακτήρα, σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών στους αντίστοιχους τομείς, και την εκπαίδευση του προσωπικού

- στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στη δράση των δημόσιων αρχών, στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη και της κοινωνικής συναίνεσης και στη διασφάλιση της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης του πολίτη και της επιχείρησης.

Ο «εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών»

εστιάζει στη βελτίωση της ποιότητας των νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στην προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου και των διαδικασιών εφαρμογής του με βάση τις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων και στη βελτίωση της ποιότητας εξυπηρέτησης από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Βασικές επιδιώξεις αποτελούν:

- η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με την άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων, που τίθενται από το κανονιστικό πλαίσιο και τις πρακτικές οργάνωσης και λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών, την ελαχιστοποίηση του διοικητικού κόστους συμμόρφωσης των επιχειρήσεων προς τις ισχύουσες ρυθμίσεις, τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών προμηθειών αγαθών και υπηρεσιών από τη Δημόσια Διοίκηση,

- η ενίσχυση της οικονομικότητας και αποδοτικότητας της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης και η βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου έργου και υπηρεσιών σε συγκεκριμένους κρίσιμους τομείς της δημόσιας δράσης,
- ο προσανατολισμός της οργάνωσης της εργασίας και των πρακτικών των δημόσιων υπηρεσιών προς τις ανάγκες των χρηστών των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών και η ανάπτυξη λιτών και ευέλικτων δομών δημόσιας δράσης,
- η ενοποίηση αρμοδιοτήτων και λειτουργιών, που κατανέμονται σε πολλές υπηρεσίες ή φορείς, η αποκέντρωση κεντρικών αρμοδιοτήτων και λειτουργιών προς φορείς δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου σε συνδυασμό με την ενίσχυση του επιτελικού και ρυθμιστικού ρόλου της κεντρικής διοίκησης,
- η χρήση των νέων τεχνολογιών να συμβάλει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων των δημοσίων φορέων, στο πλαίσιο μιας γενικότερης επιχειρησιακής ανασυγκρότησης και ενδυνάμωσής τους. Για το σκοπό αυτό θα δημιουργηθούν ειδικοί μηχανισμοί (Διυπουργική Επιτροπή, σύστημα και διαδικασίες συντονισμού των ΕΠ «Βελτίωση διοικητικής ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και «Ψηφιακή σύγκλιση»), ώστε να υπάρξει χρονοπρογραμματισμός των αντίστοιχων δράσεων και συνέργια των αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων, που θα εξασφαλίσει την επιτυχή ενσωμάτωση των ΤΠΕ στις δημόσιες υπηρεσίες.

Η «ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» εστιάζει:

- στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου διοίκησης του προσωπικού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ορθολογική αξιοποίηση του, μέσα από την κινητικότητα, την ανάπτυξη σύγχρονων δομών διοίκησης του προσωπικού στους φορείς της δημόσιας διοίκησης, την ενδυνάμωση των δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας, σε συνδυασμό με κίνητρα συμμετοχής του στην εκπαίδευση και την πιστοποίηση τους,
- στην ενίσχυση της υπευθυνότητας του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης, στην καλλιέργεια στάσεων και συμπεριφορών προσανατολισμένων προς τις αξίες της αποδοτικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής, και δίκαιης Δημόσιας Διοίκησης και στη βελτίωση της ποιότητας της εργασιακής ζωής του προσωπικού.

Η «δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης της εφαρμογής» εστιάζει στη διασφάλιση της απαραίτητης πολιτικής και τεχνικής υποστήριξης για την επιτυχή υλοποίηση των δράσεων και τη συστηματική τεκμηρίωση, ανάλυση και αξιολόγηση της κατάστασης της χώρας σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της Ευρωπαϊκής και διεθνούς εμπειρίας.

Στο πλαίσιο των στόχων «Βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων πολιτικών και ενίσχυση της Ανοικτής Διοίκησης» και «Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών», οι παρεμβάσεις θα εστιάσουν σε επιλεγμένους τομείς δημοσίων πολιτικών (π.χ. υποστήριξη επιχειρηματικότητας, ενίσχυση της απασχόλησης κ.α.) με κρίσιμη σημασία για την αναπτυξιακή διαδικασία, στην εξυπηρέτηση πολιτών και επιχειρήσεων, με παράλληλη ενίσχυση των δομών εφαρμογής τους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Για τη διασφάλιση της επιτυχούς εφαρμογής του ΕΠ και την επίτευξη συγκεκριμένων επιχειρησιακών αποτελεσμάτων, από τα πρώτα στάδια της περιόδου 2007-2013 θα υλοποιηθούν κατά προτεραιότητα συγκεκριμένες παρεμβάσεις κομβικού χαρακτήρα, με βάση αντίστοιχο Οδικό Χάρτη Εφαρμογής του ΕΠ.

Οι παρεμβάσεις αυτές αναμένεται ότι θα αποτελέσουν ουσιαστικές καινοτομίες στο περιβάλλον της δημόσιας διοίκησης και σε συνδυασμό με συμπληρωματικές δράσεις που θα υλοποιηθούν από το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» (όπως υποστήριξη φορέων υλοποίησης με στόχο την αναβάθμιση της διαχειριστικής τους ικανότητας στο σχεδιασμό και υλοποίηση έργων κλπ) θα συμβάλουν σημαντικά στην αποτελεσματική διαχείριση των πόρων των Ταμείων.

Σημαντικό οριζόντιο στόχο αποτελεί η αποτελεσματική ένταξη της εθνικής πολιτικής Ισότητας σε όλο το πεδίο της δημόσιας δράσης (κεντρική διοίκηση και αυτοδιοίκηση), στην ενίσχυση της αποτελεσματικής εφαρμογής των πολιτικών ισότητας με στοχευμένες παρεμβάσεις αντιμετώπισης των ανισοτήτων στη δημόσια ζωή και του αποκλεισμού ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων από αυτή. Επίσης, Θα προωθηθεί ο εκσυγχρονισμός των δομών και των μηχανισμών παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής και μέτρων ισότητας, η συστηματική και ουσιαστική συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης

αποφάσεων και η συνεχής διαβούλευση με τις γυναικείες οργανώσεις και ευρύτερα με την κοινωνία των πολιτών.

Ε. Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Γενικός στόχος 13: Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην αντιμετώπιση των ασυνεχειών στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών
- στην ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών και την ενίσχυση της διατροπικότητας του συστήματος μεταφορών
- στη σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών
- στην ανάπτυξη και επέκταση των αστικών μεταφορών
- στην αναβάθμιση υποδομών
- στην προώθηση θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων

Η «αντιμετώπιση των ασυνεχειών στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» εστιάζει στη συμπλήρωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Προτεραιότητα δίνεται στην συμπλήρωση του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου της χώρας με έμφαση στο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων και κύριων διασυνδέσεων με τις όμορες χώρες καθώς και στη συμπλήρωση του βασικού σιδηροδρομικού άξονα της χώρας (ΠΑΘΕ/Π).

Η «ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών και η ενίσχυση της διατροπικότητας του συστήματος μεταφορών» εστιάζει στη διασύνδεση των υποδομών με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.

Η «σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» εστιάζει στη σύνδεση των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών και των κύριων τουριστικών προορισμών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα.

Η «ανάπτυξη και επέκταση των αστικών μεταφορών» εστιάζει στην ενίσχυση των υποδομών Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στα αστικά κέντρα για την αντιμετώπιση των κυκλοφοριακών προβλημάτων.

Η «αναβάθμιση υποδομών» εστιάζει στον εκσυγχρονισμό των οδικών και σιδηροδρομικών υποδομών, των λιμανιών και των αεροδρομίων με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης και ασφάλειας των χρηστών.

Η «προώθηση θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων» εστιάζει στη βελτίωση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του συστήματος παραγωγής έργων και υπηρεσιών.

Ο Γενικός Στόχος 13 είναι σε συνάφεια με την πολιτική της Ε.Ε για τον τομέα των Μεταφορών, καθώς οι βασικές ανάγκες της Ε.Ε. για τις μεταφορές, όπως διατυπώνονται στη Λευκή Βίβλο, συνοψίζονται σε τέσσερις άξονες πολιτικής:

- Απελευθέρωση των αγορών των μεταφορών
- Εξισορρόπηση της ανάπτυξης ανάμεσα στα μέσα μεταφοράς
- Αντιμετώπιση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στις οδικές, αστικές και αεροπορικές μεταφορές
- Αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των μεταφορών

Η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων, σε συνδυασμό με τους διαθέσιμους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, θα χρησιμοποιηθεί στην ανάπτυξη και λειτουργία των δικτύων και των υπηρεσιών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό, εντάσσονται οι συμβάσεις παραχώρησης για την υλοποίηση έργων μεταφορικών υποδομών, όπου έχουν ήδη υλοποιηθεί και τεθεί σε λειτουργία μείζονος κλίμακας συγκοινωνιακά έργα και έχει επομένως αποκτηθεί πολύτιμη σχετική εμπειρία στον τομέα των συγκοινωνιακών έργων.

Στον τομέα των οδικών μεταφορών, προβλέπεται κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 η ολοκλήρωση μέσω συμβάσεων παραχώρησης σημαντικών οδικών αξόνων, οι διαδικασίες των οποίων έχουν ξεκινήσει και προωθηθεί κατά την περίοδο 2000-2006.

Γενικός στόχος 14 : Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ολοκλήρωση και τον εκσυγχρονισμό του ηλεκτρικού δικτύου της χώρας
- στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον

Η «ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της χώρας» εστιάζει στη διεθνή διασύνδεση της χώρας, λαμβανομένων υπόψη και των προτεραιοτήτων των Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας (TEN-E), καθώς και την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό του εθνικού διασυνδεδεμένου συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της διασύνδεσης των νησιών με το ηπειρωτικό διασυνδεδεμένο σύστημα της χώρας, το οποίο αφενός εξασφαλίζει την κάλυψη των αναγκών τους και αφετέρου συμβάλλει στην αύξηση της ικανότητας εγκατάστασης μονάδων ΑΠΕ.

Η «μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο, με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον» εστιάζει στην προώθηση της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και του φυσικού αερίου στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, την έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων ενεργειακών τεχνολογιών καθώς και την ορθολογική διαχείριση των Ορυκτών Φυσικών Πόρων.

Ο Γενικός Στόχος 14 αντικατοπτρίζει τους στρατηγικούς τομείς καίριας σημασίας της ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι είναι :

- Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- Αντιμετώπιση της εξωτερικής εξάρτησης της ΕΕ από τις εισαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου
- Προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης

Η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς μέσω των απαιτούμενων παρεμβάσεων σε συστήματα και συνοδευτικές επενδύσεις θα δημιουργήσει ελκυστικό περιβάλλον για την περαιτέρω ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων και την εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών για τους καταναλωτές.

Γενικός στόχος 15 : Η αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων
- στην διαχείριση των Υδατικών Πόρων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- στην εξασφάλιση και διατήρηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος
- στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- στη διαχείριση κινδύνου
- στην αειφόρο διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος.

Η «ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων» εστιάζει στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, την υποβάθμιση, την ερημοποίηση και τη ρύπανση. Βασικό παράγοντα αποτελεί η ολοκλήρωση της υλοποίησης των έργων υποδομής για τη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, ώστε να καταστεί εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία.

Η «διαχείριση των Υδατικών Πόρων και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος» εστιάζει στην επίτευξη και διατήρησης της καλής κατάστασης σε όλα τα υδατικά συστήματα, στην ανάσχεση της υποβάθμισης επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων υδατικών συστημάτων καθώς και στη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων. Αυτό θα επιτευχθεί με τη διαχείριση των αστικών λυμάτων με προτεραιότητα την κάλυψη των αναγκών με βάση την κατηγοριοποίηση της Οδηγίας 91/271 και την ανάγκη συμμόρφωσης της χώρας στις απαιτήσεις της Εθνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας, την εξασφάλιση πόσιμου νερού σε επαρκείς ποσότητες και καλή ποιότητα και τη διατήρηση και αποκατάσταση καλής ποιότητας νερών κολύμβησης. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 για την επίτευξη καλής κατάστασης των επιφανειακών & υπόγειων υδάτων και τη διασυνοριακή συνεργασία για την κοινή διαχείριση των διασυνοριακών λεκανών απορροής και την εφαρμογή διατάξεων διεθνών συμβάσεων, που αφορούν την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος.

Η «εξασφάλιση και διατήρηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος» εστιάζει στην επίτευξη και διατήρηση των επιπέδων ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Αυτό θα επιτευχθεί με τη στρατηγική μείωση των αέριων εκπομπών και σωματιδίων από τη

βιομηχανία, τη μείωση των επιπέδων θορύβου στα αστικά κέντρα και στις ευαίσθητες σε θόρυβο περιοχές ή σε περιοχές ειδικών χρήσεων και τη διαχείριση των πηγών εκπομπής ακτινοβολίας.

Η «αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» εστιάζει στην επίτευξη του στόχου σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κιότο, στη μείωση των εκπομπών αερίων, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην προστασία της στοιβάδας του όζοντος. Αυτό θα επιτευχθεί με τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, του συστήματος εμπορίας ρύπων και του ειδικού χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ.

Η «διαχείριση κινδύνου» εστιάζει στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου εθνικού δικτύου πολιτικής προστασίας. Αυτό θα επιτευχθεί με τη συντονισμένη οργανωτική και επιχειρησιακή αναβάθμιση όλων των Υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, το συντονισμό αποκατάστασης, τις υποδομές πολιτικής προστασίας, την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των μηχανισμών, των εργαλείων και του εξοπλισμού με ταυτόχρονη αξιοποίηση των συνεργειών σε διακρατικό και διασυνοριακό επίπεδο.

Η «αιεφόρος διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος» εστιάζει στη δημιουργία ενός συνεκτικού, οργανωμένου και λειτουργικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών. Αυτό θα επιτευχθεί με την προστασία της βιοποικιλότητας, τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων και των πληθυσμών των απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών και περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, τη διατήρηση και ανάδειξη φυσικών τοπίων υψηλής αισθητικής αξίας, τον ολοκληρωμένο αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό στις προστατευόμενες περιοχές και την ενσωμάτωση της συμμετοχικής διαδικασίας στο σχεδιασμό και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Γενικός στόχος 16 : Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής

•στην ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας

Η «βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής» εστιάζει στη δημιουργία μηχανισμών και μέσων καθώς και στην ενίσχυση των φορέων και θεσμών ελέγχου & άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής με την ανάπτυξη οικονομικών εργαλείων, την προώθηση οικονομικών μέσων εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής, την αξιόπιστη περιβαλλοντική πληροφορία και την εκτίμηση των επιπτώσεων των προγραμμάτων και των έργων.

Η «ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας» εστιάζει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών, στην καθιέρωση δημοκρατικών και συμμετοχικών μορφών δημόσιας διαβούλευσης μεταξύ της Πολιτείας και της Κοινωνίας των Πολιτών στο σχεδιασμό περιβαλλοντικών πολιτικών και προγραμμάτων, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων όλων των εργαζομένων στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος και στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Γενικός στόχος 17 : Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της χώρας και
- στην τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού

Η «ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών» αφορά όλες τις περιόδους, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υποδομών Σύγχρονου Πολιτισμού στα αστικά κέντρα και στον αγροτικό χώρο. Επίσης, στοχεύει στην ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών στο νησιωτικό χώρο, στους ορεινούς όγκους και κατά μήκος των σημαντικών οδικών αξόνων και των υδάτινων δρόμων.

Η «τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού» εστιάζει στην ανάπτυξη ποιοτικών υπηρεσιών και πολιτιστικών θεσμών ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας.

Για την επίτευξη των στόχων, ειδικό μέσο αποτελεί η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων για την ενίσχυση του θεσμού των χορηγιών, την ενίσχυση του τομέα του σύγχρονου πολιτισμού και τη συνεργασία του

δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σε δραστηριότητες όπως οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες, η παραγωγή και εμπορία πιστών αντιγράφων κ.λ.π.

Τέλος, σημαντικό μέσο για την προώθηση των στόχων, αποτελεί η συνεργασία σε διασυνοριακό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

5.2.3 Η περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων

Η διαμόρφωση πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα περίοδο 2007-2013

Η διαμόρφωση πέντε προγραμματικών/αναπτυξιακών χωρικών ενοτήτων υπακούει σε αναπτυξιακά κριτήρια, συνδέεται άμεσα με σειρά παραγόντων, που συνοψίζουν την εμπειρία των τελευταίων 20 ετών σε ό,τι αφορά στο σχεδιασμό και την άσκηση περιφερειακής πολιτικής και αναμένεται να ενισχύσει άμεσα την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

A. Χωρική ενότητα Μακεδονίας-Θράκης (Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας)

Ο στόχος είναι πολυλειτουργικός και δίνει έμφαση στην:

- **αξιοποίηση της θέσης της χωρικής ενότητας** στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ειδικότερα των Βαλκανίων, καθώς και της εγγύτητας στις αναδύμενες αγορές της Μαύρης Θάλασσας και της Ανατολικής Μεσογείου.
- υποστήριξη της **καινοτομικής επιχειρηματικότητας**, ώστε να αναπτυχθούν ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και να δοθεί μια σημαντική ώθηση στην αύξηση της απασχόλησης. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και η συγκρότηση της περιφερειακής αγοράς εργασίας σύμφωνα με τις ανάγκες μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής αναβάθμισης των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων και της παραγωγικότητας της εργασίας.
- **ισόρροπη και βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη** με στόχο τη μείωση

των ανισοτήτων και μεγαλύτερη συμμετοχή όλων στα αποτελέσματα της ανάπτυξης. Η άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων θα συμβάλει στη συνοχή του

βορειοελλαδικού χώρου, στη δημιουργία περιφερειακής συνείδησης, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των περιφερειακών πολιτικών και δράσεων, στη δημιουργία λειτουργικών δικτυώσεων, σε κοινές δράσεις και στη δημιουργία μιας συμπαγούς χωρικής ενότητας.

Κύρια αναπτυξιακή επιλογή για την **Κεντρική Μακεδονία**, τόσο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων όσο και για την εκμετάλλευση ευκαιριών στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης, είναι η ανάπτυξη μιας περιφερειακής στρατηγικής για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, με στόχο το μετασχηματισμό της σε περιοχή καινοτομίας, ισόρροπης και αιεφόρου ανάπτυξης. Παράλληλα, η γεωγραφία της περιοχής διαμορφώνει ένα εξαιρετικά ευνοϊκό υπόβαθρο για την ανάπτυξη της Κεντρικής Μακεδονίας και της Θεσσαλονίκης και τη διαμόρφωσή της σε μητροπολιτικό βαλκανικό Κέντρο, αλλά και πόλο διακρατικής συνεργασίας και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης.

Σημαντικές προϋποθέσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η **ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων μεταφορών** και η βελτίωση της προσπελασιμότητας της Περιφέρειας, τόσο στο επίπεδο του ΠΣΘ (με παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση των μεταφορικών υποδομών εντός της μητροπολιτικής περιοχής) όσο και στην ευρύτερη περιφέρεια. Παράλληλα, ο ρόλος της Περιφέρειας στη ΝΑ Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια αναμένεται να ενισχυθεί μέσω της ολοκλήρωσης ένταξής της στα διευρωπαϊκά δίκτυα, της αύξησης των διασυνοριακών διευκολύνσεων και της ανάπτυξης των συνδυασμένων μεταφορών.

Η ενίσχυση της εξωστρεφούς επιχειρηματικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας θα επιτευχθεί μέσω της τόνωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στους κλάδους του δευτερογενή και του τριτογενή που συμβάλλουν στην περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, την **παροχή υπηρεσιών στήριξης προς τις επιχειρήσεις** με στόχο την αναβάθμιση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας ιδιαίτερα σε κλάδους πλήττονται από τον διεθνή ανταγωνισμό, την **ενδυνάμωση του περιφερειακού ιστού ερευνητικών, επιχειρηματικών και καινοτομικών**

δομών (Ζώνη Καινοτομίας Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Πόλος Καινοτομίας Κεντρικής Μακεδονίας, σύστημα Θερμοκοιτίδων, spin-off εταιρειών, clusters τεχνολογικών εταιρειών), της προώθησης της χρήσης ΤΠΕ και της παροχής ψηφιακών υπηρεσιών σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας αλλά και της προώθησης της τοπικής επιχειρηματικότητας σε τομείς που αξιοποιούν ΤΠΕ.

Τέλος, σημαντική θέση στη στρατηγική κατέχουν δράσεις προστασίας και ανάδειξης του φυσικού –δομημένου περιβάλλοντος, ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων καθώς και Βελτίωσης και ορθολογικής διαχείρισης των υποδομών περιβάλλοντος.

Στη **Δυτική Μακεδονία** έμφαση θα δοθεί στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα της ενέργειας βελτιώνοντας τη διασύνδεσή της με το τοπικό παραγωγικό σύστημα, ενώ εξαιρετικής σημασίας είναι και η δημιουργία μόνιμης δομής Περιφερειακού Πόλου Καινοτομίας για την Ενέργεια. Επιπλέον, η στρατηγική θα εστιάσει στη διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό της παραγωγικής δομής με την υιοθέτηση της καινοτομίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, έμφαση θα δοθεί στο σχεδιασμό και την υλοποίηση Περιφερειακού Σχεδίου Έρευνας και Καινοτομίας με έμφαση στη διαμόρφωση και την υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε επιλεγμένα clusters της Περιφέρειας.

Τέλος, θα επιδιωχθούν η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας με την παράλληλη υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών αξιοποίησης και επανάχρησής τους, η διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων καθώς και η αποκατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και ακουστικού περιβάλλοντος.

Στην **Ανατολική Μακεδονία - Θράκη** που παρουσιάζει μεγαλύτερο αναπτυξιακό έλλειμμα, η στρατηγική θα εστιάσει σε επιλογές που θα διασφαλίσουν υψηλό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ για την επίτευξη της σύγκλισης. Ετσι, προτεραιότητα θα δοθεί στην ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των κάθετων οδικών αξόνων και πολύτροπων μεταφορών (μεθοριακοί σταθμοί αλλά και στην προσαρμογή του σχεδιασμού των τμημάτων σύνδεσης της Εγνατίας με χώρους οικονομικών δραστηριοτήτων. Ακόμη, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην προσέλκυση νέων

επενδύσεων με στόχο τις νέες γειτονικές αγορές, έτσι ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων. Παράλληλα, η ανάπτυξη ηλεκτρονικών συναλλαγών και υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πολίτη για την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας.

Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η ολοκλήρωση των αστικών ευρυζωνικών υποδομών, η δημιουργία ευρυζωνικών ή ασύρματων δικτύων στους τουριστικούς πόλους και η ενσωμάτωσή τους στην Περιφερειακή οικονομία. Έμφαση τέλος θα δοθεί στην αιμοφορική διαχείριση του περιβάλλοντος (π.χ. προστασία της ποιότητας επιφανειακών και υπόγειων υδάτων) και την ορθολογική διαχείριση ενεργειακών πόρων, αξιοποιώντας τα γεωθερμικά αποθέματα (εναλλακτικές μορφές ενέργειας).

B. Χωρική ενότητα Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων

Τρεις αναπτυξιακές προτεραιότητες εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χωρικής ενότητας: 1) Ελκυστικότητα της περιοχής προγραμματισμού ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης, 2) Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας στην περιοχή προγραμματισμού και 3) Άμβλυση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων.

Έτσι:

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα εστιάσει στην ανάπτυξη αλλά και την επιτάχυνση ολοκλήρωσης των υποδομών και των υπηρεσιών (π.χ. ολοκλήρωση μεγάλων έργων μεταφορικών υποδομών) και συγκεκριμένα η δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού Άξονα της ΠΑΘΕ Κόρινθος-Πάτρα) που θα συμβάλουν στη βελτίωση του επιπέδου μεταφορών και θα δράσουν ως αναπτυξιακό εργαλείο οικονομικής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού για το σύνολο της χωρικής ενότητας. Σημαντική θέση επίσης κατέχουν παρεμβάσεις στο πλαίσιο συνδυασμένων μεταφορών (ανάπτυξη εμπορευματικών σταθμών).

Έμφαση θα δοθεί επίσης στην αύξηση των επενδύσεων σε τομείς έντασης γνώσης και τον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού δυναμικού σε υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η προώθηση και ενίσχυση της συνεργασίας ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών

ινστιτούτων και επιχειρήσεων, η ίδρυση νέων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επιχειρήσεων με έμφαση στην καινοτομία και νέες τεχνολογίες αλλά και η δημιουργία καινοτόμων προϊόντων με την αξιοποίηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Περιφέρειας.

Δεδομένων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων από πλευράς κλίματος, γεωγραφικής θέσης, φυσικών και αρχαιολογικών-πολιτιστικών πόρων σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής θα αποτελέσει η ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη με έμφαση στις ειδικές –εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Έμφαση, τέλος, θα δοθεί σε παρεμβάσεις προστασίας και βελτίωσης του αστικού και δομημένου περιβάλλοντος (π.χ. ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών επεξεργασίας διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών και υγρών αποβλήτων) αλλά και στην αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας.

Η **Περιφέρεια Πελοποννήσου** θα στοχεύσει στη βελτίωση της ελκυστικότητάς της με την ολοκλήρωση u964 των υποδομών για τη λειτουργική διασύνδεση των περιοχών της ενδοχώρας μεταξύ τους αλλά και με τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας που συγκεντρώνουν σημαντικές υπηρεσίες περιφερειακής και τοπικής κλίμακας. Ειδικότερα, θα δοθεί έμφαση στην ολοκλήρωση των βασικών οδικών αξόνων αλλά σε συμπληρωματικές παρεμβάσεις σε δευτερεύουσες συνδέσεις (π.χ. ημιαστικές ή ορεινές περιοχές).

Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί επίσης στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και στην παραγωγική διαδικασία και την εφαρμογή καινοτομιών. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιδιωχθεί ειδικότερα η συνεργασία φορέων με ερευνητικά κέντρα για την ανάπτυξη καινοτομικών μεθόδων παραγωγής π.χ. στον αγροτικό τομέα. Επιπλέον, έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη και την προώθηση της χρήσης ΤΠΕ από τις υπηρεσίες δημοσίου για την εξυπηρέτηση των πολιτών (και ειδικότερα στις απομακρυσμένες περιοχές), αλλά και στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών. (π.χ. ηλεκτρονικό εμπόριο). Έμφαση τέλος θα δοθεί στην αξιοποίηση των αξιόλογων φυσικών και αρχαιολογικών/πολιτιστικών χώρων με τη συντήρηση και την ανάδειξη ιστορικών τόπων και μνημείων αλλά και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η **Περιφέρεια Ιονίων Νήσων** θα εστιάσει στην αναβάθμιση της ποιότητας και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με νέες και

εναλλακτικές δυνατότητες προσαρμοσμένες στην τοπική ταυτότητα, σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση και τον αναπροσανατολισμό της οικονομίας του αγροτικού χώρου και τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης του δευτερογενή τομέα.

Έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση των συνεργασιών των δημόσιων ερευνητικών φορέων (αξιοποίηση του Ιονίου Πανεπιστημίου) με επιχειρήσεις και παραγωγικούς φορείς, για την ενίσχυση της παραγωγής εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας, τη σύνδεση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας και τον προσανατολισμό των τοπικών παραδοσιακών κλάδων και των νέων επιχειρήσεων σε κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Επίσης, θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και αναπτυξιακή τοπολογία, όπως σε αστικές, απομονωμένες, μειονεκτικές, παράκτιες περιοχές, με σκοπό την συμβολή στην επίτευξη της χωρικής συνοχής.

Με δεδομένο τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των νησιών θα δοθεί έμφαση τόσο στις μεταξύ τους συνδέσεις (θαλάσσιες συνδέσεις και υποδομές λιμένων) όσο και στις συνδέσεις των νησιών με τον ηπειρωτικό κορμό της χωρικής ενότητας. Τέλος, έμφαση θα δοθεί στον εμπλουτισμό και τη βελτίωση υδάτων για ύδρευση, ολοκλήρωση και εκσυγχρονισμό των δικτύων άντλησης και διανομής πόσιμου νερού, με προτεραιότητα στις περιοχές που αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα. Ειδική μέριμνα θα ληφθεί για την υλοποίηση σχεδιασμού διαχείρισης αποβλήτων σε συνδυασμό με περιβαλλοντική αποκατάσταση περιοχών.

Γ. Χωρική ενότητα Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τη δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χωρικής ενότητας σε ένα νέο περιβάλλον όπου κύριο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα. Τα αστικά κέντρα αποτελούν τα δυναμικά σημεία στα οποία θα στηριχθεί η συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια.

Η στρατηγική εστιάζει στην ολοκλήρωση του μεταφορικού ιστού και τη λειτουργική διασύνδεση των μεταφορικών υποδομών, που θα συμβάλουν στη μείωση της ενδο-περιφερειακής ανισορροπίας, θα ενθαρρύνουν τη

διαπεριφερειακή συνεργασία και θα συμβάλουν στην ενδυνάμωση των περιφερειακών πόλων ανάπτυξης. Κοινή συνιστώσα αποτελεί και η έμφαση στην επένδυση στη γνώση και την καινοτομία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της χωρικής ενότητας. Έτσι:

Η **Περιφέρεια Θεσσαλίας** θα εστιάσει στη διαμόρφωση καινοτομικού περιβάλλοντος, που θα ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια με την προώθηση συνεργασιών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και παραγωγικών φορέων. Επίσης θα δώσει έμφαση στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας και υπηρεσιών με την ενίσχυση συλλογικών μορφών δράσης των επιχειρήσεων.

Παράλληλα έμφαση θα δοθεί στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας με την οργάνωση της τουριστικής ανάπτυξης των θεσσαλικών περιοχών με γνώμονα τη διαφύλαξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τουριστική δραστηριότητα, γεωργική ρύπανση, υπεραλίευση αλλά και η ορθολογική διαχείριση των υδάτων.

Η **Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας** θα προωθήσει την ανασυγκρότηση του παραγωγικού της ιστού προς τομείς, κλάδους και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, οι οποίοι ενσωματώνουν τις εξελίξεις στην τεχνολογική πρόοδο και στην καινοτομία με τρόπο που να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο συνεργιών μεταξύ των τριών τομέων παραγωγής, του πρωτογενή τομέα στις πεδινές περιοχές και των ήπιων και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή της ενδοχώρα και την Εύβοια. Επιπλέον, η στρατηγική θα εστιάσει στην ενίσχυση του τοπικού ερευνητικού δυναμικού και την προσέλκυση ερευνητών από το εξωτερικό και την προώθηση της συμμετοχής ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων σε κοινές δράσεις με άλλες χώρες της ΕΕ.

Σημαντικό στόχο αποτελεί η ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου καθώς και των τροφοδοτικών αξόνων του και των συνδέσεων με τις κύριες πύλες της χώρας. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στη διασφάλιση της προστασίας και της αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος από την αυθαίρετη οικιστική δραστηριότητα αλλά και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την ανάπτυξη αειφορικών μεθόδων αλιείας και

ιχθυοκαλλιέργειας. Τέλος, έμφαση θα δοθεί στην αποδοτικότερη και περιβαλλοντικά αναβαθμισμένη αξιοποίηση των εγχώριων ενεργειακών πόρων και την προώθηση των ΑΠΕ.

Στην **Περιφέρεια Ηπείρου** θα επιδιωχθεί η ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών (Εγνατία οδός και ανάπτυξη συνδέσεων) αλλά και υποδομών διαμεταφορικού εμπορίου, η οποία και θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση του στόχου για ανάδειξη της Ηπείρου σε Δυτική Πύλη της Χώρας προς την ΕΕ και τα Βαλκάνια, θα συμβάλει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, στην βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες που προσδιορίζουν την ποιότητα ζωής. Παράλληλα, έμφαση θα δοθεί στην ενίσχυση των τηλεπικοινωνιών με την ταυτόχρονη πρόσβαση σε ευρυζωνικές γραμμές αλλά και την ανάπτυξη ασύρματων δικτύων και ψηφιακών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις και ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές.

Επίσης, θα προωθηθεί η καινοτομική ικανότητα και επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα με την ενίσχυση της έρευνας για τη δημιουργία νέων προϊόντων, την περαιτέρω αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την. Έτσι, θα προωθηθεί ιδίως η δημιουργία – ανάπτυξη περιφερειακών πόλων καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας για την Ήπειρο και η ανάπτυξη δικτύων για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη διερεύνηση των τεχνολογικών προοπτικών σε επιλεγμένους κλάδους. Για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα προωθηθεί η δημιουργία οργανωμένων χώρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενίσχυση μηχανισμών ή κέντρων παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης στις ΜΜΕ.

Δεδομένου ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί για την Ήπειρο ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά της πλεονεκτήματα, όπως η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και οι ήπιες μορφές τουρισμού σε συνδυασμό με το κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο στις παραθαλάσσιες περιοχές, η Περιφέρεια θα επιδιώξει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Έμφαση θα δοθεί και σε δράσεις ανάδειξης και συντήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου. Τέλος έμφαση θα δοθεί και στην κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και οικοσυστημάτων- Περιοχές NATURA 2000.

Δ. Χωρική ενότητα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Περιφέρειες Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου)

Ο στόχος θα επιτευχθεί με έμφαση στη λειτουργική ενδοπεριφερειακή και διαπεριφερειακή διασύνδεση των περιοχών της χωρικής ενότητας, με την ανάπτυξη υποδομών μεταφορών και τη χρήση ΤΠΕ. Επίσης, θα ενισχυθεί η καινοτόμος επιχειρηματικότητα, με την παράλληλη ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών, την αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων ως συγκριτικό πλεονέκτημα και την προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τέλος, ο στόχος της διασφάλισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων θα επιδιωχθεί σε συνδυασμό με την αξιοποίηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Στην **Περιφέρεια Κρήτης**, για την αναβάθμιση του ρόλου της στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, θα προωθηθεί ανάδειξη του Ηρακλείου σε εμπορευματικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή, με δεδομένη την ύπαρξη άλλων ισχυρών και ήδη ανεπτυγμένων λιμανιών, τόσο στην ανατολική όσο και στην κεντρική Μεσόγειο. Μέσα από την αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων, δηλ. της θέσης και υφιστάμενης τεχνολογικής υποστήριξης και εμπειρίας, θα προωθηθεί η ανάδειξή της σε κέντρο τηλεπικοινωνιακό, διασυνδέοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ΝΑ Μεσόγειο, ενώ η σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη της Κρήτης σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών.

Παράλληλα, καίριας σημασίας είναι η ολοκλήρωση και η αναβάθμιση του οδικού δικτύου και των λιμένων της Περιφέρειας, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου, με απώτερο σκοπό την ουσιαστική βελτίωση του επιπέδου προσβασιμότητας, βασικής παραμέτρου βελτίωσης της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και συνακόλουθα της αναβάθμισης της συνολικής ανταγωνιστικότητάς της.

Μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων για ΑΠΕ σε συνδυασμό με δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας, σε συνεργασία και με τον ιδιωτικό τομέα, θα χρησιμεύσει ως πιλοτική Περιφέρεια - κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εφαρμογές ΑΠΕ στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Επιπλέον, θα δοθεί έμφαση στην ενίσχυση των υποδομών

των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα, σε τομείς που ενδιαφέρουν τον παραγωγικά ιστό της Κρήτης, αλλά και της χώρας γενικότερα. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιδιωχθεί η υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παραγάγουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στην ευρύτερη διάδοση και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

Τέλος, έμφαση θα δοθεί και στον επαναπροσδιορισμό του τουριστικού προϊόντος και τη διασύνδεσή του με την πολιτιστική κληρονομιά.

Η **Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**, θα εστιάσει στη βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, καθώς και με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας. Έτσι, θα δώσει έμφαση στην ανάπτυξη λιμένων και τη βελτίωση των θαλάσσιων συνδέσεων.

Παράλληλα, θα δώσει έμφαση στην προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με έμφαση στην ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιδίωξει τη συμμετοχή στα προγράμματα και δράσεις της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας των υπόλοιπων περιφερειών. Η επιλογή αυτή, ως προτεραιότητα ανάπτυξης κατά την νέα προγραμματική περίοδο, θα γίνει αφορμή να προωθήσει άμεσα την διαπεριφερειακή και διακρατική συνεργασία.

Έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές) ιδίως στις απομακρυσμένες περιοχές αλλά και στην προώθηση της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) από επιχειρήσεις της Περιφέρειας.

Τέλος, η Περιφέρεια θα εστιάσει σε παρεμβάσεις ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος και τη διασύνδεση με την πολιτιστική κληρονομιά και τα τοπικά προϊόντα, ενώ παράλληλα θα προωθηθούν δράσεις προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από φαινόμενα εξάντλησης πανίδας αλλά και ρύπανσης αλλά και δράσεις επεξεργασίας υδάτων (λύματα).

Η **Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου** θα εστιάσει στη βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και τη λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους, με παράλληλη ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).

Εμφαση θα δοθεί και στην ενίσχυση της βιώσιμης επιχειρηματικότητας σε δραστηριότητες συμπληρωματικές στον τουρισμό και τον αγροτικό τομέα, ενώ θα επιδιωχθεί και η εγκατάσταση και η χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πχ ευρυζωνικά δίκτυα) για τη βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών, ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές.

Παράλληλα, μεγάλη σημασία στη στρατηγική θα δοθεί στη βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, με δεδομένο ότι το φυσικό περιβάλλον ανάγεται πλέον στον κυρίαρχο πλουτοπαραγωγικό της πόρο, για την προώθηση και επίτευξη του στόχου της, για αειφόρο / βιώσιμη ανάπτυξη. Έτσι, θα προωθηθούν παρεμβάσεις όπως Αποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων, Ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση και διανομή του πόσιμου νερού, για μείωση των απωλειών και κάλυψη των αναγκών, κάλυψη κατά το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών επέκτασης και αντικατάστασης δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων ΕΕΛ για την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων.

E. Χωρική ενότητα Αττικής

Η επίτευξη του οράματος θα εστιάσει στην προσπάθεια καθιέρωσης της Περιφέρειας ως Διεθνούς Επιχειρηματικού Κέντρου, τη βελτίωση της εξωστρέφειας του τοπικού παραγωγικού συστήματος και τη διευκόλυνση της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών.

Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Αττικής συναρτάται άμεσα με την ποιότητα των υποδομών της. Έτσι, κρίσιμης σημασίας για την Αττική θα είναι οι παρεμβάσεις αναβάθμισης-επέκτασης του τομέα αστικών μεταφορών αλλά και βελτίωσης συγκοινωνιακών υποδομών, για τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών αλλά και την αύξηση του μεριδίου των μέσων

μαζικής μεταφοράς στη μετακίνηση θα ενισχύσουν τις κοινωνικές και οικονομικές τάσεις που ήδη διαφαίνονται και θα επιτρέψουν την προσέγγιση στο μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, μείζονος σημασίας ενίσχυση του ρόλου της Αττικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σαν κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου και βασική πύλη εισόδου στην Ε.Ε είναι και η ολοκλήρωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών για την καλύτερη διασύνδεση με τα λιμάνια και τους μεγάλους οδικούς διαπεριφερειακούς άξονες (π.χ. συντονισμένη ανάπτυξη των Εμπορευματικών Κέντρων της Περιφέρειας στην Ανατολική Αττική: Λαύριο –Μενίδι).

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Περιφέρειας και την ανάδειξη της Αττικής Μητρόπολης ως πόλου ανταγωνιστικότητας, επιχειρηματικών ευκαιριών και καινοτομίας, η στρατηγική θα εστιάσει στην προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ΕΤΑ, εστιασμένων σε κλάδους υψηλής προτεραιότητας που θα συμβάλουν στην αναδιάρθρωση των παραγωγικών τομέων προς τομείς, νέα προϊόντα και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και πιο φιλικά προς το περιβάλλον. Ακόμη, προτεραιότητα θα δοθεί στην εφαρμογή δράσεων που συμβάλλουν στη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες από υπάρχουσες ή νέες επιχειρήσεις (spin-offs), στη δημιουργία νέων καινοτόμων επιχειρήσεων (start-ups), στην υποβοήθηση μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις αλλά και στην ενίσχυση άυλων (soft) υποδομών που προάγουν ευθέως την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, όπως η προώθηση της δημιουργίας τεχνολογικών πάρκων και της δικτύωσής τους μέσω συσπειρώσεων (clustering) με Πανεπιστήμια και άλλους ερευνητικούς φορείς, η δημιουργία δικτύων επίδειξης για την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των ΜΜΕ, δίκτυα καινοτομίας, διαχείρισης γνώσης, προσαρμοστικότητας κ.λπ.).

Έμφαση θα δοθεί σε υποδομές διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων, στην εναρμόνιση με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ και τη μείωση του κινδύνου από φυσικές καταστροφές, τομέα που η Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει υψηλή επικινδυνότητα (πυρκαγιές, πλημμύρες).

Έμφαση τέλος θα δοθεί στη μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στα διάφορα γεωγραφικά τμήματα της με παρεμβάσεις προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης και των ίσων ευκαιριών, ιδιαίτερα σε θύλακες με

υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής και λειτουργία της πόλης που υστερούν ως προς την οικονομική ανάπτυξη, αφού υπάρχει σημαντική συγκέντρωση ευαίσθητων για τον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδων πληθυσμού όπως είναι οι εθνικές μειονότητες, οι μετανάστες, οι νέοι και οι γυναίκες.

Τέλος, έμφαση θα δοθεί σε παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στο μετασχηματισμό του αστικού τοπίου μέσω της αναζωογόνησης συγκεκριμένων περιοχών, την εφαρμογή εκτεταμένων αναπλάσεων και την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, π.χ. ευρείας κλίμακας παρεμβάσεις που αφορούν είτε στην αξιοποίηση μητροπολιτικών πάρκων, είτε στην αξιοποίηση ζωνών με ομοιογενή χαρακτηριστικά και σημαντικές προοπτικές προσέλκυσης δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας (βιομηχανία, εμπόριο, logistics, έρευνα και ανάπτυξη-διάχυση τεχνολογίας, υπηρεσίες, αναψυχή, τουρισμός-πολιτισμός, ναυτιλία κ.λπ.). Μπορεί π.χ. να περιληφθεί η πιλοτική αξιοποίηση περιοχών, με έμφαση στη συνδυαστική αναζωογόνηση υποβαθμισμένης περιοχής (όπως π.χ. Βοτανικός), με αποσυμφόρηση και μεταφορά δραστηριοτήτων από κορεσμένη περιοχή (όπως π.χ. Λ. Αλεξάνδρας), η αξιοποίηση τμήματος του παραλιακού μετώπου της Αττικής αλλά και η αξιοποίηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και η ανάδειξη εγκαταστάσεων και λειτουργιών μητροπολιτικού χαρακτήρα.

5.2.4 Περιφερειακή στρατηγική για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού

A. Χωρική ενότητα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Με κριτήριο το σύνολο των δεδομένων της αγοράς εργασίας και της ανεργίας η Περιφέρεια κατατάσσεται στην ενδιάμεση κατηγορία στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας. Σε ότι αφορά την ανεργία η Περιφέρεια κατατάσσεται στην κατηγορία που παρουσιάζει τα πλέον έντονα προβλήματα, ενώ με τα κριτήρια της απασχόλησης κατατάσσεται στην κατηγορία των

περιφερειών με σχετικά περιορισμένα προβλήματα. Τέλος με κριτήριο την έκθεση στη διακινδύνευση φτώχειας η Περιφέρεια αποτελεί μετά την Ήπειρο την πλέον απειλούμενη Περιφέρεια της χώρας. Η κατάσταση αυτή συνδέεται με τον ακριτικό της και συνοριακό της χαρακτήρα, κάτι που από μειονέκτημα μπορεί να μεταβληθεί σε πλεονέκτημα λόγω της διεύρυνσης της Ε.Ε., με την σημαντική σημασία του πρωτογενή τομέα τόσο στη διαμόρφωση του ΑΕΠ όσο και στην απασχόληση, με την αποβιομηχάνιση των τελευταίων ετών καθώς και με την βραδύτητα προσαρμογής του παραγωγικού προτύπου και του προτύπου απασχόλησης της Περιφέρειας στις απαιτήσεις της αγοράς.

Η πολιτική αύξησης των νέων και αναπλήρωσης των απωλεσθέντων θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα στο πρωτογενή τομέα, πρέπει να στηρίζεται στην **ενδυνάμωση των τάσεων προσαρμογής του προτύπου απασχόλησης** σε μια σύγχρονη οικονομία μέσα από την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και κλάδων που πλήττονται (επιπτώσεις αποβιομηχάνισης), τη προσέλκυση βιώσιμων επιχειρήσεων στην Περιφέρεια και κινητοποίηση της ενδογενούς επιχειρηματικότητας.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Η συγκεκριμένη Περιφέρεια αποτελεί το γεωγραφικό κέντρο της Βόρειας Ελλάδος, είναι και αυτή μια συνοριακή Περιφέρεια και εμφανίζει αντίστοιχα προβλήματα αναδιάρθρωσης της παραγωγικής βάσης όπως και η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, αν και μικρότερης έντασης λόγω της αυξημένης αστικότητας της. Παρά το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη Περιφέρεια βρίσκονται σημαντικά αστικά κέντρα, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα εξακολουθεί να είναι υψηλή. Η Περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα στην ανεργία και στην απασχόληση προφανώς εξ αιτίας της μετεγκατάστασης βιομηχανιών εκτός των συνόρων και της αδυναμίας προσέλκυσης επενδύσεων. Αντίθετα ο κίνδυνος έκθεσης σε φτώχεια, εμφανίζεται σχετικά περιορισμένος εξ αιτίας, προφανώς, των μεγάλων αστικών συγκεντρώσεων.

Οι σχετικές με την αγορά εργασίας δράσεις θα πρέπει να εστιάσουν **στην ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την πρωτογενή παραγωγή** των δυτικών περιοχών της Περιφέρειας, με τον **εκσυγχρονισμό του παραγωγικού προτύπου** και άλλων περιοχών της

Περιφέρειας και με τη στήριξη παραδοσιακών ευγενών προϊόντων. Οι παρεμβάσεις στη μεταποίηση, εξαιτίας του σημαντικού αστικού κέντρου της Θεσσαλονίκης, πρέπει να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της αποβιομηχάνισης στηρίζοντας ταυτόχρονα την ανταγωνιστικότητα των κλάδων της μεταποίησης. Ο τομέας των υπηρεσιών και του τουρισμού μπορεί να αποτελέσει πρόσθετο δυναμικό παράγοντα ανάπτυξης σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των υπηρεσιών της πόλης καθώς και των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την θάλασσα (δεύτερη κατοικία, διαφοροποιημένη τουριστική δραστηριότητα).

Επιπλέον, η διοίκηση των αστικών κέντρων της Περιφέρειας στο ημερήσιο σύστημα της Θεσσαλονίκης μέσα από την ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και προσαρμογών μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της αγοράς εργασίας.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η Δυτική Μακεδονία αποτελεί εφόσον συντηθούν οι δείκτες της ανεργίας και της απασχόλησης, την Περιφέρεια με τα πλέον έντονα προβλήματα στην αγορά εργασίας σε επίπεδο χώρας. Συγκεκριμένα η Περιφέρεια παρουσιάζει τα μεγαλύτερα προβλήματα ανεργίας, και σε ότι αφορά την απασχόληση υπολείπεται σε έκταση προβλημάτων μόνο της Περιφέρειας του Β. Αιγαίου. Δεν ισχύει ωστόσο το ίδιο στον τομέα της φτώχειας καθώς η Δυτική Μακεδονία κατατάσσεται στην τέταρτη θέση στο σύνολο των δεκατριών Περιφερειών της χώρας με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο.

Οι λόγοι αυτού του φαινομένου συνδέονται με τις δυσκολίες μετασχηματισμού του παραγωγικού προτύπου της Περιφέρειας από παραδοσιακό σε σύγχρονο, με την συρρίκνωση του πρωτογενή, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές, την αποβιομηχανοποίηση λόγω μείωσης της ανταγωνιστικότητας παραδοσιακών δραστηριοτήτων (π.χ.: γουνοποιία) και με την καθοριστική σημασία του κλάδου παραγωγής ενέργειας στην Περιφέρεια, παράγοντες οι οποίοι συντείνουν στη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων και στην αύξηση των ανέργων. Επισημαίνεται δε ότι ο κλάδος της παραγωγής ενέργειας προφανώς αμβλύνει και την ένταση των κινδύνων έκθεσης σε φτώχεια.

Προτεραιότητα αποκτά η διαφοροποίηση της εξάρτησης από την παραγωγή ενέργειας και η **σύνδεση του παραγωγικού προτύπου με δραστηριότητες που συνδέονται με την ενέργεια** και τη χρήση τους, η αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παραδοσιακοί κλάδοι της περιοχής, ο εκσυγχρονισμός του πρωτογενή τομέα με την παραγωγή ευγενών προϊόντων και η ανάπτυξη των υπηρεσιών (εκπαίδευση, ορεινός, πολιτιστικός τουρισμός κ.τ.λ). Καθοριστικό ρόλο προς την συγκεκριμένη κατεύθυνση μπορούν να αναλάβουν τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Η αναδυόμενη δικτύωση Κοζάνης- Πτολεμαΐδας και Γρεβενών περί την Εγνατία, αλλά και οι συνδέσεις Κοζάνης-Πτολεμαΐδας προς βορρά, δηλ. Φλώρινα και ΠΓΔΜ και με την Αλβανία.

B. Χωρική ενότητα Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας

Περιφέρεια Θεσσαλίας

Η Θεσσαλία βρίσκεται σε ότι αφορά τα κριτήρια απασχόλησης, αγοράς εργασίας, φτώχειας και κοινωνικής ενσωμάτωσης σε ενδιάμεση κατάσταση στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας. Ειδικότερα, η Περιφέρεια κατατάσσεται σύμφωνα με τα κριτήρια της απασχόλησης, της ανεργίας και της φτώχειας στην έκτη, έκτη και όγδοη θέση στο σύνολο των 13 Περιφερειών της χώρας. Η κατάσταση αυτή συνδέεται με την μεγάλη σημασία του πρωτογενή τομέα στην διαμόρφωση του τοπικού εισοδήματος και της απασχόλησης, με τις περιορισμένες σχετικά συνέπειες της αποβιομηχανοποίησης (εκτός από το Βόλο και εκτός από ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους στο σύνολο της Περιφέρειας που συνδέονται με την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων) καθώς και με την αυξανόμενη σημασία των υπηρεσιών.

Κύριος στόχος της στρατηγικής το ΕΚΤ είναι ο **μετασχηματισμός του προτύπου απασχόλησης από την σημερινή του μορφή σε μια πλέον σύγχρονη**, το οποίο σταδιακά θα αποσυνδεθεί από τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας του παρελθόντος, προσανατολιζόμενο στην ανταγωνιστική αγορά καθώς και στον δυναμισμό και τη δικτύωση των αστικών της κέντρων.

Η στρατηγική του ΕΚΤ στοχεύει στην διευκόλυνση της απασχόλησης και στην αύξηση της της απασχολησιμότητας του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, στην ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, στην δια βίου μάθηση με έμφαση στην προώθηση του αγροτικού μετασχηματισμού και της απασχόλησης στους λοιπούς τομείς της τοπικής οικονομίας, στην αξιοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης για την κατάρτιση των αγροτών στην διαχείριση σύγχρονων αγροτικών εκμεταλλεύσεων και την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας, στην προώθηση της αυτοαπασχόλησης μέσω κινήτρων, στην κατάρτιση τοπικών συμφωνιών απασχόλησης σε περιοχές – θύλακες ανεργίας, καθώς και στην κατάρτιση και κοινωνική ενσωμάτωση μεταναστών και ειδικών ομάδων πληθυσμού.

Περιφέρεια Ηπείρου

Η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελεί μαζί με την γειτονική της Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας την πλέον προβληματική Περιφέρεια σε θέματα απασχόλησης, ανεργίας και φτώχειας. Σε αυτό συντείνει η συνοριακή και απομακρυσμένη θέση της ως προς τους άξονες ανάπτυξης και τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας, ο αγροτικός της χαρακτήρας και το παραδοσιακό και αργά μετασχηματιζόμενο παραγωγικό της πρότυπο και στις ανύπαρκτες μέχρι σχετικά πρόσφατα σχέσεις της με την άλλη πλευρά των εξωτερικών συνόρων της χώρας.

Ειδικότερα, το πρότυπο της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από ένα διπλό δεισμό, μεταξύ των αστικών περιοχών και των αγροτικών περιοχών και μεταξύ των παραλίων και της ενδοχώρας. Η συγκεκριμένη κατάσταση σε συνδυασμό με τον παραδοσιακό χαρακτήρα του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας διαμορφώνουν το πρότυπο, αλλά και τα προβλήματα της απασχόλησης και της αγοράς εργασίας.

Η Ήπειρος βρίσκεται στην τέταρτη από το τέλος θέση σε ότι αφορά την απασχόληση, γεγονός που συνδυάζεται με τον αγροτικό της χαρακτήρα και την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού της, στην δεύτερη από το τέλος θέση σε ότι αφορά την ανεργία, ενώ αποτελεί την πιο φτωχή Περιφέρεια της χώρας.

Κύριο στόχο της στρατηγικής αποτελεί η **συγκρότηση ενός παραγωγικού προτύπου το οποίο να στηρίζεται στον δυναμισμό των αστικών της κέντρων και κυρίως των Ιωαννίνων**, στον εκσυγχρονισμό του

πρωτογενή τομέα και στην ενδυνάμωση της κτηνοτροφίας, στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και στην αξιοποίηση και την ενδυνάμωση των υπηρεσιών του τουρισμού οι διάφορες μορφές του οποίου αποτελούν δυναμικό αναπτυξιακό παράγοντα στην Περιφέρεια.

Η οικονομία τέλος της Περιφέρειας σταδιακά θα προσαρμοστεί στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνουν οι σχέσεις με την άλλη πλευρά των συνόρων και του Ιονίου καθώς και με την δυναμική που διαμορφώνεται από την αύξηση της προσβασιμότητας της Περιφέρειας από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας..

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Η Στερεά Ελλάδα αποτελεί ως προς το αναπτυξιακό της πρότυπο και την απασχόληση μια ιδιαίτερη Περιφέρεια της χώρας. Η ιδιαιτερότητά αυτή προκύπτει από την στενή της σχέση με την Αθήνα – Αττική και την εγκατάσταση σε αυτή σημαντικών μεταποιητικών μονάδων, από το γεωγραφικό της ανάγλυφο και την ανάπτυξη u964 τουριστικών δραστηριοτήτων στις ορεινές της περιοχές, από την έκταση των περισσότερων αστικών της κέντρων στη ημερήσιο σύστημα της Αθήνας, από τον περιορισμό της κατοίκησης στα ορεινά, από τη δυναμική αγροτική περιοχή της Βοιωτίας, η οποία όμως είναι ακόμα προσανατολισμένη σε παραδοσιακά παραγωγικά σχήματα και από τις νησιωτικές περιοχές της Βόρειας και Νότιας Εύβοιας.

Η κατάσταση αυτή διαμορφώνει την εικόνα μιας εισοδηματικά εύρωστης Περιφέρειας η οποία, όμως, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα σε ότι αφορά την ανεργία και την απασχόληση. Ως προς την πρώτη ομάδα κριτηρίων η Περιφέρεια βρίσκεται στην τρίτη θέση από το τέλος στο σύνολο των 13 Περιφερειών της χώρας, ενώ ως προς την απασχόληση βρίσκεται στην ενδιάμεση ομάδα Περιφερειών αντίστοιχα.

Ο κίνδυνος έκθεσης στη φτώχεια, κατά συνέπεια, παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονος στην Περιφέρεια με αποτέλεσμα αυτή να κατατάσσεται στην δέκατη θέση κατά αύξουσα έκταση του προβλήματος. Η πολιτική στην Περιφέρεια στοχεύει ταυτόχρονα στην πληρέστερη ενσωμάτωση της στο ημερήσιο σύστημα της Αττικής, στην ανάπτυξη συμπληρωματικότητας μεταξύ των αστικών κέντρων της, στον **σταδιακό εκσυγχρονισμό και την**

ανασυγκρότηση της μεταποίησης σε ανταγωνιστική βάση αλλά και των δραστηριοτήτων στην ορεινή ενδοχώρα και τα νησιά της Περιφέρειας (Εύβοια).

Γ. Χωρική ενότητα Δυτικής Ελλάδος , Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Η Δυτική Ελλάδα αποτελεί σύμφωνα με τα κριτήρια της απασχόλησης και της ανεργίας μια από τις Περιφέρειες της χώρας που κατατάσσεται στο τελευταίο ένα τρίτο σε ότι αφορά την έκταση των προβλημάτων. Το ίδιο ισχύει και για την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας.

Οι λόγοι που οδηγούν στην συγκεκριμένη κατάσταση συνδέονται με την καθυστέρηση του μετασχηματισμού του παραγωγικού προτύπου κυριαρχίας του πρωτογενή τομέα και με τα προβλήματα αποβιομηχάνισης που αντιμετωπίζουν τα αστικά της κέντρα. Καθοριστική για την κατάσταση αυτή είναι και η σχετικά απομακρυσμένη χωρικά θέση της σε σχέση με τον υφιστάμενο άξονα ανάπτυξης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα μεγάλα έργα στην Περιφέρεια άρχισαν να πραγματοποιούνται με σχετική καθυστέρηση. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι στην Περιφέρεια προγραμματίζονται σημαντικά έργα έτσι ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτή σχετικά σύντομα θα αποτελέσει κεντρικό τμήμα του αναδυόμενου δυτικού άξονα ανάπτυξης της χώρας.

Έμφαση θα δοθεί στην **ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού των αστικών κέντρων της Περιφέρειας στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας** με νέες ανταγωνιστικές καλλιέργειες και στην καθετοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα καθώς και στην τουριστική ανάπτυξη στις παραθαλάσσιες περιοχές και στις περιοχές της ορεινής ενδοχώρας.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η διοικητική Περιφέρεια Πελοποννήσου, που αποτελεί τμήμα μόνο της ομώνυμης γεωγραφικής ενότητας, παρουσιάζει έναν δυισμό εξ αιτίας γειννίας της με την Αθήνα – Αττική. Δύο από τους πέντε νομούς της, η

Κορινθία και η Αργολίδα, ουσιαστικά εντάσσονται στο ημερήσιο σύστημα του μητροπολιτικού κέντρου, ο νομός Αρκαδίας τείνει να ενταχθεί και αυτός, καθώς ολοκληρώνεται ο οδικός άξονας στο σύνολο του νομού, στο ίδιο σύστημα, ενώ οι υπόλοιποι νομοί λόγω της θέσης τους και της μορφής του παραμένουν απομακρυσμένοι.

Η σχέση αυτή με την Αθήνα –Αττική σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες συνθήκες στους νομούς της Περιφέρειας αλλά και με την πληθυσμιακή εξέλιξη της, διαμορφώνουν ένα πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο οι εξελίξεις στην απασχόληση και στην ανεργία δεν μπορούν να θεωρηθούν δυσμενείς. Σύμφωνα με τα σχετικά κριτήρια η Πελοπόννησος κατατάσσεται στο πρώτο ένα τρίτο των Περιφερειών της χώρας. Σε ότι αφορά την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας, όμως, η Περιφέρεια κατατάσσεται - εξ αιτίας του μη σταθεροποιημένου παραγωγικού της προτύπου, στο μεταίχμιο μεταξύ των ενδιαμέσων και των ιδιαίτερα προβληματικών Περιφερειών της χώρας.

Η στρατηγική θα εστιάσει στην περισσότερη ολοκληρωμένη ενσωμάτωση της Περιφέρειας στο σύστημα της Αθήνας –Αττικής, στην διάχυση των επιπτώσεων από την συγκεκριμένη ένταξη στο σύνολο της Περιφέρειας, **στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα, και στην καθετοποίηση της παραγωγής** καθώς και στην ανάπτυξη των υπηρεσιών (εκπαίδευση, υγεία , τουρισμός, αναψυχή, πολιτισμός)

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Η Περιφέρεια αποτελεί ένα νησιωτικό σύνολο, τα νησιά του οποίου χαρακτηρίζονται από κοινά στοιχεία σε ότι αφορά το παραγωγικό της και το πολιτιστικό της πρότυπο, ενώ η συνολική τους οικονομία συνδέεται άμεσα με τις συνδέσεις και τις επικοινωνίες τους με την ηπειρωτική πλευρά της χώρας. Ταυτόχρονα η Περιφέρεια, λόγω της συνοριακής της θέσης αποτελεί και γέφυρα με την απέναντι πλευρά του Ιονίου και της Αδριατικής.

Το παραγωγικό της πρότυπο το οποία παραδοσιακά στηρίζονται στην παραγωγή εμπορευματικών αγροτικών προϊόντων (ελιά, λάδι, σταφίδα) και τη μεταποίησή τους έχει εμπλουτιστεί με την τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Ο συνδυασμός αυτός οδηγεί σε μια κατάσταση η οποία αποτυπώνεται στους σχετικούς δείκτες της απασχόλησης και της ανεργίας κατά τρόπο που δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παραπέμπει σε ιδιαίτερα προβλήματα.

Έτσι, σε ότι αφορά την πρώτη ομάδα, την απασχόληση, η Περιφέρεια κατατάσσεται στην πρώτη ενότητα, ενώ σε ότι αφορά την δεύτερη ομάδα, την ανεργία, η Περιφέρεια κατατάσσεται στο μεταίχμιο μεταξύ πρώτης και μεσαίας κατηγορίας.

Σε ότι αφορά την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατατάσσεται στην ενδιάμεση κατηγορία σε γειτονική u952 θέση με το Ν. Αιγαίο, αλλά υπολειπόμενης των επίσης νησιωτικών Περιφερειών Κρήτη και Β. Αιγαίο.

Η στρατηγική θα εστιάσει στον **εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα με τον εμπλουτισμό ανταγωνιστικών προϊόντων, καθετοποίηση της παραγωγής και την ανάπτυξη υπηρεσιών τουρισμού, εκπαίδευσης και πολιτισμού** και η ενδυνάμωση των σχέσεων των νησιών με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας.

Δ. Η χωρική ενότητα Αττικής

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί την μεγαλύτερη με σημαντική απόσταση και με κριτήριο τον πληθυσμό περιφερειακής χώρας. Εδώ συγκεντρώνεται το 40% περίπου του πληθυσμού και των απασχολούμενων και μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων της χώρας και της διοίκησης.

Πολύ περισσότερο εδώ διαμορφώνονται τα πρότυπα που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη στον τομέα στο σύνολο της χώρας.

Λόγω του μεγάλου μεγέθους του πληθυσμού και των απασχολούμενων, του αστικού χαρακτήρα της Περιφέρειας και του καθοριστικού της ρόλου στην οικονομία της χώρας, όπως είναι αναμενόμενο οι σχετικοί με την απασχόληση και την ανεργία δείκτες παρουσιάζουν χαμηλές τιμές. Έτσι, η Αττική κατατάσσεται στο πρώτο τρίτο των Περιφερειών της χώρας σε όλους τους δείκτες. Το ίδιο ισχύει και για την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας όπου η Περιφέρεια κατατάσσεται στην πρώτη θέση.

Οι τιμές των δεικτών, όμως, αποκρύπτουν τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες και τα υπαρκτά ακραία φαινόμενα που προφανώς ισχύουν σε μια τόσο μεγάλη συγκέντρωση και τα οποία είναι και σε απολύτους αριθμούς των εμπλεκόμενων σημαντικά και συνεπάγονται σημαντικές ανισότητες και μεταξύ

των διαφόρων τμημάτων της Αττικής συνολικά, αλλά και εντός του Λεκανοπεδίου.

Καθώς, λοιπόν, στην Περιφέρεια αναπαράγονται- εξαιτίας του μεγέθους των απασχολούμενων, του πληθυσμού και των επιχειρήσεων- με διαφοροποιούμενη ένταση στις διάφορες ενότητες της όλα τα καθοριστικά προβλήματα της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης, έστω και σε συνολικά περιορισμένη έκταση, θα δοθεί έμφαση στη δυνατότητα επανένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας, στην αύξηση των απασχολούμενων με προσανατολισμό σε ανταγωνιστικούς και καινοτόμους κλάδους της μεταποίησης καθώς και των υπηρεσιών. **Οι διαφοροποιήσεις κατά κλάδους πρέπει να ανταποκρίνονται στον δυναμισμό τους.** Αντίστοιχα ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί και στη διαφοροποίηση και κατά χωρικές ενότητες της Περιφέρειας, ώστε να αντιμετωπιστούν τα κατά περιοχές έντονα προβλήματα.

Ε. Η χωρική ενότητα Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου.

Περιφέρεια Κρήτης

Η Κρήτη αποτελεί τη μεγαλύτερη ενιαία νησιωτική Περιφέρεια της χώρας και είναι από τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου, παρουσιάζοντας έντονο οικονομικό και πληθυσμιακό δυναμισμό. Το παραγωγικό πρότυπο συνδυάζει παραδοσιακές δραστηριότητες οι οποίες εκσυγχρονίζονται, αλλά και σύγχρονες όπως ο τουρισμός, οι υπηρεσίες, η έρευνα και η τεχνολογία, καθώς και η οικιστική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τους σχετικούς δείκτες η Κρήτη βρίσκεται στη πρώτη θέση σε ότι αφορά στην απασχόληση και στην ανεργία, ενώ ως προς το κίνδυνο έκθεσης σε φτώχεια βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση καθώς ακολουθεί την Περιφέρεια Αττικής.

Έμφαση θα δοθεί στη **στήριξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων που αποτελούν τον εκσυγχρονιστικό κλάδο ως οικονομίας του νησιού** (διαφοροποιημένος τουρισμός, έρευνα, υπηρεσίες εκπαίδευσης και πολιτισμού και υγείας, διαφοροποίηση και καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής) σε συνδυασμό με την προώθηση της παραγωγής ποιοτικών και

ανταγωνιστικών προϊόντων ώστε να ενδυναμωθούν, ταυτόχρονα, και οι δυναμικοί κλάδοι του νησιού και οι παραδοσιακοί που συμβάλλουν ιδιαίτερα στην διατήρηση του περιβάλλοντος του.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελεί μια νησιωτική Περιφέρεια με νησιά μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, σύμφωνα με τα δεδομένα της χώρας, η οποία κατά το παρελθόν είχε αναπτύξει, παράλληλα με το παραδοσιακό πρότυπο παραγωγής στον πρωτογενή τομέα, και ένα σχετικό διαφοροποιημένο πρότυπο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

Η Περιφέρεια παρουσιάζει ιστορικά σημαντικές αναλογίες με τα Ιόνια Νησιά ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις σχέσεις της και την επικοινωνία της με την γειτονική ηπειρωτική ακτή. Η συνέχεια της εξέλιξης είναι προφανής για μια Περιφέρεια στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και συναρτάται άμεσα και με τις σχέσεις με την άλλη πλευρά των συνόρων Έτσι, κατά τα τελευταία χρόνια η Περιφέρεια υπέστη τις συνέπειες των αρνητικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας οι οποίες αποτυπώθηκαν και στο παραγωγικό της πρότυπο, ενώ σχετικά πρόσφατα η Περιφέρεια γνωρίζει τις θετικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης και της αναθέρμανσης των σχέσεων με την άλλη πλευρά των συνόρων.

Σε ότι αφορά την απασχόληση το Βόρειο Αιγαίο βρίσκεται στην τελευταία θέση στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας, ενώ σε ότι αφορά την ανεργία στην ενδιάμεση κατηγορία.

Αντίθετα η Περιφέρεια βρίσκεται σε προνομιακή θέση σε ότι αφορά την σχετική έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας.

Η στρατηγική θα εστιάσει στον **εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα με τον εμπλουτισμό προϊόντων, καθετοποίηση της παραγωγής ανταγωνιστικών και ποιοτικών προϊόντων**, και με την ανάπτυξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης πολιτισμού και τουρισμού σε στενή σχέση με τον λοιπό νησιωτικό και ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και με την άλλη πλευρά των συνόρων.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτελείται από τα νησιωτικά συμπλέγματα των Κυκλάδων και της Δωδεκανήσου και εκτείνεται από τις παρυφές της Αττικής μέχρι τα μικρασιατικά παράλια. Κύριο χαρακτηριστικό της αποτελεί η μεγάλη ποικιλία των νησιών σε μέγεθος και οι ποικίλες συστάδες νησιών που συγκροτούνται κατά περιοχές που εμφανίζουν ακόμα περισσότερο εξειδικευμένα κοινά χαρακτηριστικά. Σε ότι αφορά το παραγωγικό της πρότυπο εκτός από τον πρωτογενή τομέα που βρίσκεται σε υποχώρηση, καθοριστική είναι η σχέση με την θάλασσα αλλά και με τον τουρισμό και την οικιστική ανάπτυξη. Αυτές οι δραστηριότητες όμως, δεν αναπτύσσονται ομοιόμορφα σε όλα τα νησιά. Σε ορισμένα έχουν εξελιχθεί σε μονοκαλλιέργεια ενώ σε άλλα αναπτύσσονται με σχετικά αργούς ρυθμούς με συνέπεια σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες (από νησί σε νησί).

Σύμφωνα με τους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας το Ν. Αιγαίο κατατάσσεται σε ενδιάμεση θέση σε ότι αφορά την απασχόληση και σε προνομιακή θέση σε ότι αφορά την ανεργία. Ως προς την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας η Περιφέρεια βρίσκεται σε ενδιάμεση θέση.

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ολοένα και αυξανόμενη σημασία του τουρισμού στην οικονομία της, από πιέσεις αστικής και οικιστικής ανάπτυξης σε συνάρτηση με την θέση των νησιών ως προς το μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας- Αττικής και τους ενδοπεριφερειακούς τουριστικούς πλους και από τάσης σύνδεσης των δραστηριοτήτων του πρωτογενή με τις τουριστικές δραστηριότητες με την παραγωγή ποιοτικών τοπικών προϊόντων. Στόχο της πολιτικής αποτελεί η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο πλαίσιο ενός παραγωγικού προτύπου που συνδυάζει την πολυαπασχόληση και πολυλειτουργικότητα (σε τομείς και στον χρόνο), με την δημιουργία προϋποθέσεων βιώσιμων επιχειρηματικών μονάδων και βελτίωση των υπηρεσιών.

5.2.5 Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής

Τα στοιχεία που συνάγονται από τη χωρική θεώρηση, σε συνδυασμό με τη διαπίστωση, ότι στη χώρα μας έχει ουσιαστικά γενικευθεί ένα αστικό πρότυπο συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά κατοίκηση, αναψυχή και πολιτισμό αλλά και τις παραγωγικές διαδικασίες, αναδεικνύουν τη χωρική διάσταση, όπως αυτή συνοψίζεται ως στόχος της χωρικής συνοχής, ως ιδιαίτερα κρίσιμη για τη χώρα μας. Και αυτό όχι μόνο γιατί επιτρέπει τον εμπλουτισμό, τη συμπλήρωση και την εξειδίκευση των θεματικών πολιτικών σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα, αλλά και γιατί οδηγεί στην ιδιαίτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων, που χαρακτηρίζουν τη χώρα στο σύνολο της.

Οι συνιστώσες της χωρικής διάστασης του αναπτυξιακού προγραμματισμού αφορούν σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα: τις πόλεις, τις ορεινές περιοχές, τις νησιωτικές περιοχές, καθώς και τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές, που συνδέονται με την αλιεία. Για κάθε χωρικό σύνολο ακολουθεί η περιγραφή των προτεραιοτήτων ανάπτυξης στη βάση της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης, που προηγήθηκε.

Βιώσιμη αστική ανάπτυξη

Γενικά

Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη επικεντρώνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας και στους οικισμούς με αστικές λειτουργίες, όπως οι πρωτεύουσες των νομών και τα αστικά κέντρα της υπαίθρου. Η βιωσιμότητα των συγκεκριμένων κέντρων αναφέρεται τόσο στην λειτουργικότητα τους με την έννοια της αντιμετώπισης των ελλείψεων, που πολλά από αυτά παρουσιάζουν ως προς τις υποδομές τους, όσο και στην οικονομική τους βιωσιμότητα με την έννοια ενός ανταγωνιστικού παραγωγικού προτύπου σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διοίκηση τους.

Η συνοχή του χώρου και η βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, που δε στερεί από τις μελλοντικές γενιές το δικαίωμα της επιλογής, ορίζεται ως ο μακροπρόθεσμος αναπτυξιακός στόχος των ελληνικών πόλεων:

Η πόλη που αποτελεί ταυτόχρονα τόπο εγκατάστασης οικονομικών δραστηριοτήτων και φιλοξενεί την κοινωνία των πολιτών της.

Χαρακτηριστικά στοιχεία της αστικής πολιτικής στη νέα περίοδο είναι η πρόσβαση των πολιτών στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες και στην ψυχαγωγία, το αναβαθμισμένο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η δυναμική και ανταγωνιστική οικονομική ανάπτυξη, οι καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών μέσω μιας εκσυγχρονισμένης δημόσιας διοίκησης.

Η στρατηγική ανάπτυξης των αστικών κέντρων αναπτύσσεται ως συνδυασμός των παρακάτω στοιχείων.

- Πολυκεντρικότητα
- Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων
- Βελτίωση και ανάπτυξη των υποδομών και περιορισμός της αστικής διάχυσης
- Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων (αύξηση πρασίνου και κοινοχρήστων χώρων, ολοκληρωμένες υποδομές αστικών εξυπηρετήσεων, αστικές αναπλάσεις, δίκτυα πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, μείωση των οικιακών αποβλήτων)
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων στα αστικά κέντρα
- Βελτίωση των πληροφοριών σχετικά με τις εξελίξεις στα αστικά κέντρα (παρατηρητήριο)

Η αστική ανάπτυξη επομένως εκτείνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας όπου αντιμετωπίζονται τόσο τα συνολικά ζητήματα βελτίωσης της λειτουργίας και επέκτασης των αστικών κέντρων της χώρας όσο και τα ιδιαίτερα ζητήματα που παρουσιάζουν ένταση και επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές μέσα στα αστικά κέντρα (περιοχές σε κρίση, περιοχές αλλαγής χρήσεων και αποβιομηχάνισης, περιοχές με έντονα κοινωνικά προβλήματα) αξιοποιώντας την εμπειρία που έχει μέχρι σήμερα αποκτηθεί (π.χ. Πρωτοβουλία Urban, καλές πρακτικές). Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενδυνάμωση της δυναμικής συγκεκριμένων αστικών κέντρων, που μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης της χώρας.

Με βάση τα προηγούμενα, η βιώσιμη αστική ανάπτυξη συγκεντρώνεται γύρω από συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας μητροπολιτικού και περιφερειακού επιπέδου. Η ανάπτυξη των κέντρων αυτών θα κινητοποιήσει,

μέσα από τις αναδυόμενες δικτυώσεις, και την ανάπτυξη των περιοχών αμέσου επιρροής και συγκεκριμένων αστικών κέντρων, δηλ. την ύπαιθρο που τα περιβάλλει, αλλά και την ανάπτυξη μικρότερων αστικών κέντρων, που βρίσκονται στην ακτίνα επιρροής τους:

Οι πόλοι ανάπτυξης της χώρας .

Καθοριστικό στοιχείο στην αναπτυξιακή πολιτική της επόμενης προγραμματικής περιόδου αποτελούν οι πόλοι ανάπτυξης της χώρας. Πρόκειται για συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας και για περιοχές δυναμικής περιαστικής ανάπτυξης και αστικής διάχυσης. Οι εν λόγω πόλοι κρίνεται σκόπιμο να ενδυναμωθούν ώστε να βελτιωθεί η λειτουργικότητά τους, να αντιμετωπισθούν περιοχές στο εσωτερικό τους, που βρίσκονται σε κρίση, και να σχεδιαστούν έγκαιρα και σωστά οι περιοχές που δέχονται τις πιέσεις της αστικής ανάπτυξης.

Στόχο της συγκεκριμένης προσπάθειας αποτελεί η προσέλκυση επενδύσεων, η δημιουργία δηλ. συνθηκών ώστε οι συγκεκριμένες περιοχές να αποτελέσουν τύπους εγκατάστασης επιχειρήσεων, η βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των αστικών περιοχών, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και η αντιμετώπιση προβλημάτων, που συνδέονται με την ποιότητα του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών και των πιέσεων, που αυτό δέχεται από τις αστικές λειτουργίες και την αστική ανάπτυξη.

Οι πόλοι ανάπτυξης προκύπτουν από την **αξιολόγηση του ιεραρχημένου αστικού συστήματος** της χώρας με τη βοήθεια μιας σειράς κριτηρίων, τα οποία αναπτύσσονται στη συνέχεια.

Οι πόλοι ανάπτυξης αποτελούνται από **τρεις κατηγορίες αστικών κέντρων**. Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται τα **μητροπολιτικά κέντρα**, τα οποία αντιστοιχούν στις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της Αθήνας – Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Οι συγκεκριμένες περιοχές θα πρέπει να θεωρούνται σε επίπεδο ημερησίων συστημάτων των συγκεκριμένων κέντρων τα οποία, καθώς ολοκληρώνονται τα βασικά μεγάλα έργα υποδομών (οδικοί άξονες, σιδηρόδρομος), τείνουν και αυτά να διευρύνονται σημαντικά.

Έτσι το ημερήσιο σύστημα της Αθήνας – Αττικής μπορεί να θεωρηθεί, ότι επεκτείνεται μέχρι την Χαλκίδα, Λειβαδιά, και Θήβα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, μέχρι την Κόρινθο, Κιάτο, Άργος και Ναύπλιο στην

Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς και μέχρι τα νησιά του Αργοσαρωνικού (ανήκουν στην Περιφέρεια Αττικής) αλλά και μέχρι τα βορειότερα νησιά των Κυκλάδων.

Στη δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται συγκεκριμένα **αστικά κέντρα**, τα οποία είναι ή δευτερεύοντα κέντρα διαπεριφερειακής σημασίας, ή αποτελούν στοιχεία αναδυομένων δικτυώσεων γειτονικών αστικών κέντρων ή προκύπτουν από αστικά κέντρα, τα οποία συγκεντρώνουν ειδικές χρήσεις, που κρίνονται σημαντικές για τη συνολική αναπτυξιακή διαδικασία (π.χ πύλες, κόμβοι κτλ).

Σε μια τρίτη κατηγορία κατατάσσονται τα **μεγάλα αστικά κέντρα της Κρήτης καθώς και τα αστικά κέντρα του Αιγαίου και των Ιονίων Νησιών**, τα οποία ανεξάρτητα από το μέγεθός τους ιστορικά αποτελούν ένα «ενιαίο αστικό χώρο» με κοινά χαρακτηριστικά στο σύνολό τους. Τα κέντρα αυτά αντιστοιχούν στην ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει η αστική ανάπτυξη στις νησιωτικές περιοχές της χώρας.

Η επιλογή των πόλων ανάπτυξης που προτείνονται στη συνέχεια γίνεται στη βάση των τριών κατηγοριών αστικών κέντρων που αναφέρονται παραπάνω **με τη βοήθεια συγκεκριμένων κριτηρίων** από ένα σύνολο, το οποίο αποτελείται από τα αστικά κέντρα της χώρας και όσες από τις πρωτεύουσες των νομών δεν εμπίπτουν στη συγκεκριμένη κατηγορία.

Πρόκειται για :

- το πληθυσμιακό μέγεθος των πόλεων (ή πολεοδομικών συγκροτημάτων (ΠΣ),
- την πληθυσμιακή δυναμική,
- τη θέση των πόλεων σε σχέση με τους υφισταμένους και τους επιδιωκόμενους άξονες ανάπτυξης,
- τη διοικητική σημασία,
- τη διαθεσιμότητα υποδομών έρευνας και υγείας,
- την δομή και τη δυναμική του παραγωγικού προτύπου,
- την ύπαρξη στοιχείων δικτυώσεων με γειτονικά αστικά κέντρα.

Ανάπτυξη της υπαίθρου

Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών

Για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών δε θα υιοθετηθεί σε επίπεδο Περιφερειών διαφοροποιημένη πολιτική αλλά οριζόντια και σε επίπεδο χώρας θα υλοποιηθεί ένα πλέγμα παρεμβάσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και ιδιαίτερα το ΕΤΠΑ και κατά περίπτωση το Ταμείο Συνοχής αλλά και από το ΕΓΤΑΑ.

Η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου πρέπει να είναι κοινή για τη χώρα αφού τα προβλήματα του ορεινού χώρου είναι κοινά σε όλες τις Περιφέρειες, παρά την επιλεξιμότητα των Περιφερειών αυτών σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες. Άλλωστε στον ορεινό χώρο με ελάχιστες σημειακές εξαιρέσεις διαμορφώνονται και οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες των περισσότερων Περιφερειών.

Η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποσκοπεί στην ανασυγκρότηση των δραστηριοτήτων παραγωγής και κατοίκησης, οι οποίες παρουσιάζουν σημαντική εποχικότητα και υποχώρηση, με αποτέλεσμα πολλές ορεινές περιοχές να είναι αραιοκατοικημένες και να διακυβεύεται η οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητά τους και στην αντιμετώπιση των πιέσεων, που εμφανίζεται σε ορισμένες ορεινές περιοχές εξαιτίας της τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου θα επιδιωχθεί κατά τρόπο συνετό ώστε να μη διακυβεύεται η ευρύτερη οικολογική και πολιτιστική του σημασία, αλλά να διασφαλίζεται η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, συνδυάζοντας παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπικό όρια, αλλά και με τους κανόνες της αγοράς. Στο ανωτέρω πλαίσιο, η ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα του τουρισμού μικρής κλίμακας, η διατήρηση της άσκησης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, η ανάδειξη της οικολογικής και κοινωνικής σημασίας των δασών και η δημιουργία/διατήρηση της μικρής βιοτεχνίας αποτελούν διακριτές ενότητες παρεμβάσεων

Η ανασυγκρότηση αυτή μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από την στήριξη στη παραγωγή επώνυμων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικά) γεωργικών προϊόντων σε

μακροχρόνια προοπτική, και σε συνδυασμό με την ήπια τουριστική ανάπτυξη, οι οποίες μπορούν να αναπτύσσονται κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα ενός ημερολογιακού έτους και μέσα από μία ελεγχόμενη μέσα από το σχεδιασμό οικιστική ανάπτυξη. Άρα είναι επιθυμητή η συγκρότηση ενός **πολυλειτουργικού προτύπου ανάπτυξης**.

Η προοπτική αυτή σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση και τις πιέσεις, που ασκούνται στο ορεινό χώρο παραπέμπει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής, η οποία θα περιορίζει τις επιπτώσεις από:

- τις χωρίς μακροχρόνιο ορίζοντα οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες τελικά, επιδρούν αρνητικά στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους
- τις πιέσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε συγκεκριμένες περιοχές του ορεινού χώρου, όπου αυτές έχουν εγκατασταθεί (περιοχές χειμερινού τουρισμού, περιοχές με γνωστά ονόματα ως περιοχές προορισμού ενταγμένες στο κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο της χώρας, αναδυόμενες τουριστικές περιοχές, περιοχές στις οποίες βρίσκονται σημαντικά μνημεία της φύσης και του πολιτισμού)
- τα μεγάλα έργα υποδομής και ενέργειας, που είναι στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της χώρας όπως π.χ η ολοκλήρωση της Εγνατίας και των κάθετων αξόνων, που οδηγούν στα σύνορα της χώρας, τα ενεργειακά δίκτυα και τα κέντρα παραγωγής ενέργειας της χώρας, αλλά και από τις επιπτώσεις των αντιστοίχων υποδομών περιφερειακή και αστικής σημασίας
- πιέσεις της οικιστικής ανάπτυξης οι οποίες ασκούνται στο σύνολο του ορεινού χώρου αλλά εμφανίζονται με ιδιαίτερη ένταση σε συγκεκριμένες περιοχές σε στενή συνάρτηση με την προσβασιμότητα τους από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας.

Σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποτελεί η συγκρότηση λειτουργικών διασυνδέσεων με τα γειτονικά αστικά κέντρα σε μια λογική ημερησίων μετακινήσεων. Τα κέντρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ολοκληρωμένα σημεία υποστήριξης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στον ορεινό χώρο.

Σε ό,τι αφορά τις **ορεινές περιοχές στο νησιωτικό χώρο** πρέπει να επισημανθεί, ότι καθώς αυτές αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με τις ορεινές περιοχές του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας, αλλά λόγω του

νησιωτικού χαρακτήρα τους με μεγαλύτερη ένταση, είναι αναγκαία η καταβολή ιδιαίτερων περισσότερο έντονων και αποτελεσματικότερων προσπαθειών, ώστε η στρατηγική αυτή να επεκταθεί και στις ορεινές περιοχές των μεγαλύτερων νησιών της χώρας, προσαρμοζόμενης κατάλληλα.

Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών

Η αναπτυξιακή στρατηγική για το νησιωτικό χώρο αποτελεί ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα καθώς ο συγκεκριμένος χώρος χαρακτηρίζεται από πολλές ομοιότητες αλλά και από σημαντικές διαφορές.

Όπως και στην περίπτωση του ορεινού χώρου, έτσι και στο νησιωτικό, είναι αναγκαία μια ενιαία ως προς τις αρχές της στρατηγική με διαφοροποιήσεις οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε νησιού ή κάθε κατηγορίας νησιών.

Κύρια στοιχεία αυτής της στρατηγικής αποτελούν η ανασυγκρότηση ενός βιώσιμου και διαφοροποιημένου παραγωγικού προτύπου στηριζόμενη στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία, η επίλυση των κρίσιμων ζητημάτων προσπελασιμότητας και υποδομών των νησιών, και η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού τους περιβάλλοντος. Απαραίτητη είναι η λήψη μέτρων για την οικονομική διαφοροποίηση των νησιών, που εξακολουθούν να έχουν μεγάλο αλιευτικό στόλο και απασχόληση στον τομέα της αλιείας. Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας όπως απορρέει από τις προτεραιότητες της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛ) δε θα πρέπει να δημιουργήσει προβλήματα στην κοινωνική και οικονομική συνοχή των συγκεκριμένων νησιωτικών περιοχών. Για το σκοπό αυτό θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχονται από την ΚΑΛ για την υδατοκαλλιέργεια, τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία κτλ.

Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της συγκεκριμένης στρατηγικής θα κατευθύνονται κυρίως:

- στη μείωση των ενδο- και διαπεριφερειακών ανισοτήτων, που πηγάζουν από τη νησιωτικότητα: η ολοκλήρωση των υποδομών πρόσβασης (δίκτυα μεταφορών, υπηρεσίες και ενέργεια). Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας για τα μικρότερα νησιά.

Η συνοχή έχει διπλή διάσταση: εσωτερική συνοχή, δηλαδή οι συνδέσεις εντός των ορίων της Περιφέρειας, και εξωτερική, μέσω της σύνδεσης με τα αστικά και διοικητικά κέντρα.

Οι δράσεις θα έχουν ως στόχο τη συγκράτηση και την ευημερία του πληθυσμού.

- στην ανάπτυξη του επιχειρείν και την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων και συγκριτικών

πλεονεκτημάτων του νησιωτικού χώρου: οργάνωση εμπορίας, διακίνησης και προβολής τοπικών προϊόντων, δημιουργία υποδομών στήριξης της επιχειρηματικότητας και διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας. Μέσω της ενεργοποίησης τοπικών πόρων και δυνάμεων, η ανάπτυξη θα αποκτήσει ενδογενή και όχι επίκτητο χαρακτήρα.

- στην αξιοποίηση των φυσικών προϋποθέσεων των νησιών, ως τόπων εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ χωρίς να έρχονται σε σύγκρουση με τις άλλες δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτά.

- στην περιβαλλοντική μέριμνα, για τη διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές υποδομές αποτελούν προϋπόθεση της

ομαλής ανάπτυξης των νησιών, και περιλαμβάνουν δομές διαχείρισης λυμάτων, απορριμμάτων, και προστασίας και χρηστής διαχείρισης υδάτων, ακτών και φυσικών πόρων.

- στη διοικητική ενίσχυση και εξασφάλιση υποδομών υγείας, μέσω προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και εξειδικευμένων ενεργειών όπως ανάπτυξη και χρήση τηλεϊατρικής.

- στην αξιοποίηση του γεγονότος ότι σε ευρύτερο πλαίσιο, ο νησιωτικός χώρος αποτελεί κατεξοχήν έδαφος για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας, όπου θα υπάρξουν εφαρμογές σε πολλούς τομείς, όπως ο τουρισμός, οι μεταφορές, η παιδεία, η διοίκηση, και η υγεία.

- στην ανάδειξη και προστασία του ιστορικού και πολιτισμικού πλούτου, ως προϋπόθεση για την ευρύτερη τουριστική και επιχειρηματική δραστηριότητα.

- στην επιδίωξη των απαραίτητων διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών για την από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων που ξεπερνούν το πλαίσιο εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού.

- στην ενδυνάμωση των σχέσεων των αστικών κέντρων, των νησιών, τόσο με την ενδοχώρα τους όσο και μεταξύ τους αλλά και με τις ηπειρωτικές ακτές.
- στο γεγονός ότι οι τέσσερις νησιωτικές Περιφέρειες είναι όλες παραμεθόριες.

Έτσι

τίθενται θέματα ασφάλειας και φύλαξης των συνόρων, με την προφανή μεγαλύτερη δυσκολία έναντι των ηπειρωτικών περιοχών. Επίσης, υπάρχει η ανάγκη συνεργασιών με τρίτες χώρες, σε διάφορους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας πέραν της αστυνόμευσης

Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία (εκτός ορεινών και νησιωτικών).

Η νέα προγραμματική περίοδος συμπίπτει χρονικά με την έναρξη εφαρμογής της αναθεωρημένης Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και το γεγονός αυτό σηματοδοτεί ευρύτατες αλλαγές και μετασχηματισμούς στις αγροτικές περιοχές, δημιουργώντας γι' αυτές σημαντικές ευκαιρίες αλλά και κινδύνους.

Η αναπτυξιακή στρατηγική για τις αγροτικές περιοχές σε επίπεδο χώρας εστιάζει στην ενίσχυση και των τριών πυλώνων, που συνθέτουν την αειφόρο ανάπτυξη, δηλαδή την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική.

Η μείωση των πιέσεων, που επιφέρει η νέα ΚΓΠ στις αγροτικές περιοχές της χώρας και ιδιαίτερα στις περιοχές παραγωγής προϊόντων, που απολάμβαναν υψηλή στήριξη από τον πρώτο πυλώνα (όπως βαμβάκι, καπνός, κλπ) θα αντιμετωπισθεί κυρίως μέσω της βελτίωσης της προσβασιμότητας των περιοχών αυτών με την αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών και ιδιαίτερα των μεγάλων οδικών αξόνων. Η Ιόνια οδός, ο εγκάρσιος οδικός άξονας της Κεντρικής Ελλάδος (Ε-65), η ολοκλήρωση του οδικού άξονα Τρίπολη Καλαμάτα Σπάρτη και η Εγνατία οδός διέρχονται από κυρίως αγροτικές περιφέρειες, η ολοκλήρωσή τους θα δώσει τη δυνατότητα διάχυσης της ανάπτυξης αλλά και μείωση της εξάρτησης από τον πρωτογενή τομέα.

Παράλληλα, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και του ΕΠΑΛ 2007-2013 έμφαση δίνεται στην βελτίωση της

ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα με σημαντική συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στα θέματα, που σχετίζονται με το ανθρώπινο κεφάλαιο και ιδιαίτερα την κάλυψη των αναγκών σε κατάρτιση τόσο των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα αλλά και γενικότερα των κατοίκων των αγροτικών περιοχών .

Σε ότι αφορά την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών αλλά και διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης παρεμβάσεις θα υλοποιηθούν τόσο από τα Διαρθρωτικά Ταμεία όσο και από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ.

Ο σχεδιασμός βασίζεται σε ένα μικτό σχήμα «εκ των άνω προς τα κάτω» με ευρεία συμμετοχή στη φάση της κατάρτισης των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων σε επίπεδο Τομεακών Προγραμμάτων, ΠΕΠ, Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και Ε.Π Αλιείας 2007-2013.

Παράλληλα, υιοθετείται και η «εκ κάτω προς τα άνω» προσέγγιση στη βάση ολοκληρωμένων στρατηγικών για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές (μικροπεριφέρειες προγραμματισμού) που αποτελούν διακριτές γεωγραφικές ενότητες για την υλοποίηση του Άξονα 3 «Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας» του ΠΑΑ και με την προσέγγιση LEADER εκτός των προαναφερθέντων περιοχών και στις πεδινές περιοχές(ΠΑΑ) και σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές. (ΕΠΑΛ).

Μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ με την κινητοποίηση του ενδογενούς τοπικού αναπτυξιακού δυναμικού και την προώθηση Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης θα ενισχυθούν παρεμβάσεις για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών .

Η στρατηγική για την ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου (ορεινές, νησιωτικές και λοιπές αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία από τα διαρθρωτικά Ταμεία και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ στοχεύει:

- Βραχυπρόθεσμα στη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού

συμφέροντος και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών. (ΕΤΠΑ – Ταμείο Συνοχής)

- Στη διασφάλιση της ευρύτερης οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των περιοχών της υπαίθρου καθώς και μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης,

που συνδυάζει παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπικό όρια. (ΕΤΠΑ - ΕΓΤΑΑ – ΕΤΑ)

- Στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα μέσω της οργάνωσης του σε σύγχρονα επιχειρηματικά πρότυπα, με περαιτέρω ενδυνάμωση της εξωστρέφειας του, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει σε μια σειρά προϊόντων αλλά και μεθόδων παραγωγής (ΕΓΤΑΑ – ΕΤΑ)

- Στη δημιουργία υποδομών που σχετίζονται με την αλιευτική δραστηριότητα (ΕΤΠΑ).

- Στην ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της σαν σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων αλλά και διατήρησης του αγροτικού τοπίου, φυσικού και ανθρωπογενούς (ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ)

- Στη βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω της μείωσης των πιέσεων και προστασίας εδάφους επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, προστασίας της βιοποικιλότητας αλλά και επίτευξης των στόχων της χώρας σε σχέση με το πρωτόκολλο του Κιότο (ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ)

- Στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών, μέσω της περαιτέρω ενίσχυσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και της συμβολής τους στη διαφοροποίηση /εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος. (ΕΤΠΑ ΕΓΤΑΑ)

- Στη διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις αλλά και στη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών στον πολίτη (ΕΤΠΑ)

- Στην αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ – ΕΚΤ).

- Στην αύξηση της ελκυστικότητας τους σαν περιοχών κατοικίας αλλά και επιχειρηματικής δραστηριότητας ιδιαίτερα στο τομέα του τουρισμού (ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ -ΕΤΑ)

- Στη δημιουργία δικτύων με τα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα με τα επιλεγμένα ημιαστικά και αστικά κέντρα που θα αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης των ευρύτερων γεωγραφικών ενοτήτων και αποτυπώνονται στον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό. (ΕΤΠΑ – ΕΚΤ)

- Στην αειφόρο ανάπτυξη επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, μέσω της δημιουργίας ενός προτύπου πολυαπασχόλησης και διασύνδεσης των

διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ τουρισμός – πρωτογενής τομέας, τουρισμός - πολιτισμός, κλπ) που συνδυάζεται με εξειδικεύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της επιχειρηματικότητας.

- Στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, στη διατήρηση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μέσω της στήριξης που παρέχεται για τη διαφοροποίηση ή την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιοχών αυτών και στη διατήρηση και προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος.

Στην επίτευξη των στόχων αυτών θα συμβάλλουν από κοινού:

- Οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του Α' και Β' βαθμού αυτοδιοίκησης και η περαιτέρω αποκέντρωση πόρων και αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια, όπως αποτυπώνονται στο Εθνικό Σχέδιο Μεταρρυθμίσεων.

- Οι πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής, του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΑ.

- Οι εθνικοί πόροι που θα διατεθούν από το αναμορφωμένο, σε όρους σχεδιασμού και διαχείρισης, ΠΔΕ.

- Σύγχρονα χρηματοδοτικά μέσα.

Η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος και τη μεγιστοποίηση της προστιθέμενης αξίας θα επιτευχθεί μέσω της διάκρισης «τομέων και πεδίων παρέμβασης» ανά Ταμείο και της επιμέρους στοχοθέτησης σε όρους επιχειρησιακών στόχων, αλλά με δεδομένη την ταύτιση των στρατηγικών στόχων .

Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία

Η πολυκεντρικότητα, η πρόσβαση στη γνώση, η διατήρηση και ανάδειξη του περιβάλλοντος, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η προώθηση του επιχειρηματικού κλίματος αποτελούν για τον στόχο της Ευρωπαϊκής Χωρικής Συνεργασίας βασικές επιλογές, με δεδομένη και την αύξηση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων της Κοινότητας και την επέκταση του εδάφους της.

Για το σχεδιασμό των επιμέρους προγραμμάτων , λαμβάνονται υπόψη:

- Το είδος της συνεργασίας (διαπεριφερειακή, διακρατική ή διασυνοριακή). Στο πλαίσιο της διασυνοριακής και διακρατικής συνεργασίας θα επιδιωχθεί η καλύτερη αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών, η επίτευξη καλύτερης συνοχής και συνέχειας του χώρου και η συνέργεια με τα άλλα Προγράμματα του ΕΣΠΑ. Στο πλαίσιο της διαπεριφερειακής συνεργασίας θα επιδιωχθούν δράσεις περισσότερο άυλου περιεχομένου, όπως ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Η ανάγκη βέλτιστης αξιοποίησης των πόρων, με δεδομένη τη μείωσή τους σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, δίνοντας έμφαση στη σκοπιμότητα έναντι του χαρακτήρα εκάστου προγράμματος, το βαθμό προώθησης των χωρικών συνεργασιών έως σήμερα και την ανάγκη ύπαρξης απτών αποτελεσμάτων στο τέλος της προγραμματικής περιόδου.
- Η νέα πιο συνεκτική γεωγραφική προσέγγιση των προγραμματικών περιοχών της ΝΑ Ευρώπης και της Μεσογείου, στις ανάγκες των οποίων θα πρέπει να προσαρμοσθούν οι δράσεις της νέας περιόδου.
- Ο βαθμός επιτυχίας και η ανάγκη συνέχισης ή συμπληρωματικότητας με δράσεις της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

Οι τομείς προτεραιότητας, ανάλογα με την κατηγορία χωρικής συνεργασίας, έχουν ως ακολούθως:

Διασυνοριακή συνεργασία

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η Ελλάδα δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη διασυνοριακή συνεργασία, τόσο στη διμερή με τα εσωτερικά και εξωτερικά της σύνορα, όσο και στην πολυμερή. Στο πλαίσιο της **διμερούς** συνεργασίας, η Ελλάδα αναπτύσσει συνεργασίες με παλαιά και νέα κράτη μέλη όπως η Ιταλία, η Κύπρος, καθώς και η Βουλγαρία (κράτος μέλος από 01.01.2007), με υποψήφια κράτη μέλη όπως η Τουρκία και με πιθανά υποψήφια μέλη όπως η Αλβανία και η πΓΔΜ. Στο πλαίσιο της **πολυμερούς** συνεργασίας η Ελλάδα θα έχει τη δυνατότητα συνεργασίας με χώρες της Μεσογειακής Λεκάνης, της Μαύρης Θάλασσας και της Αδριατικής.

Πιο συγκεκριμένα, οι προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο διασυνοριακής συνεργασίας είναι οι εξής:

- Επιχειρηματικότητα, τουρισμός και πολιτισμός,

- προστασία και κοινή διαχείριση του περιβάλλοντος, συστήματα διαχείρισης υδάτων, αποβλήτων και ενέργειας
- προαγωγή της Έρευνας, ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- κοινή χρήση υποδομών υγείας - εκπαίδευσης, και συνεργασία στους τομείς του ανθρώπινου δυναμικού και της διοικητικής και δικαστικής συνεργασίας,
- υπηρεσίες προσπελασιμότητας μέσω της συνεργασίας σε θέματα ελέγχου, τόσο στα χερσαία όσο και στα θαλάσσια σύνορα.

Οι επιμέρους προτεραιότητες ιεραρχούνται ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, το βαθμό προώθησης των συνεργασιών και το βαθμό επιτυχίας και αποτελεσματικότητας των δράσεων κατά την περίοδο 2000-2006. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι στη συνεργασία με την Ιταλία τίθεται ως προτεραιότητα η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, με τη Βουλγαρία το περιβάλλον και η κοινή διαχείριση υδάτινων πόρων και με την Κύπρο οι δράσεις στον τομέα του τουρισμού και του πολιτισμού.

Στα εξωτερικά σύνορα, (Ελλάδα/ Αλβανία/ πΓΔΜ, Τουρκία), θα γίνει μια περισσότερο επιλεκτική εφαρμογή προτεραιοτήτων, δίνοντας έμφαση σε δράσεις οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης και λιγότερο σε δράσεις ενίσχυσης ανταγωνιστικότητας, σε συνάρτηση με τον εντοπισμό κοινών προβλημάτων προς επίλυση με την άλλη πλευρά, καθώς και όπου απαιτείται στην ενίσχυση δομών συναίνεσης και συνεργασίας.

Τα πολυμερή διασυνοριακά προγράμματα διαφοροποιούνται εν μέρει αλλά και συμπληρώνουν τα διμερή, επικεντρώνοντας στις ιδιαίτερες ανάγκες της Μεσογειακής Λεκάνης, της Μαύρης Θάλασσας και της Αδριατικής, μέσω της ανάπτυξης κοινής στρατηγικής για την επίτευξη προστιθέμενης αξίας σε σχέση με άλλα προγράμματα που υλοποιούνται στις περιοχές αυτές.

Διακρατική συνεργασία *(Νοτιοανατολικός Ευρωπαϊκός Χώρος και Μεσογειακή ζώνη)*

Θα επιδιωχθεί η επιλογή έργων στρατηγικής σημασίας με στόχο την ανάδειξη κοινών αναπτυξιακών προοπτικών των δύο αυτών χωρικών

ενοτήτων. Οι θεματικές προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο διακρατικής συνεργασίας είναι οι εξής:

- ο συνδυασμός της περιβαλλοντικής προστασίας με την ενδυνάμωση της ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών και των νησιών της Μεσογείου
- βελτίωση της προσβασιμότητας και της διαλειτουργικότητας μέσω των μεταφορικών συστημάτων και των προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- διαχείριση υδάτων και προστασία από κινδύνους (πρόληψη περιβαλλοντικών και τεχνολογικών κινδύνων),
- έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας.

Τέλος, θα επιδειχθεί ειδικότερο ενδιαφέρον και στις δυο περιοχές σε θέματα διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς, στις χωρικές πτυχές της μετανάστευσης, την κοινωνική συμμετοχή και κινητικότητα.

Διαπεριφερειακή συνεργασία και Δίκτυα

Η διαπεριφερειακή συνεργασία, η οποία στη νέα προγραμματική περίοδο και σύμφωνα με την ως τώρα προετοιμασία αντιμετωπίζεται ως ένα Ενιαίο Πρόγραμμα που θα καλύπτει όλη την Ε.Ε., στοχεύει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς και στην εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, αξιοποιώντας την εμπειρία του διαπεριφερειακού προγράμματος της προηγούμενης περιόδου.

Οι προτεραιότητες, που τίθενται από τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις, σε επίπεδο διαπεριφερειακής συνεργασίας είναι η καινοτομία, η κοινωνία της γνώσης, θέματα προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και η πρόληψη κινδύνων.

Οι παραπάνω προτεραιότητες μπορούν να προωθηθούν μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και της διάδοσης των καλύτερων πρακτικών και στο στάδιο της εφαρμογής τους μπορούν να συνδεθούν με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, ιδιαίτερα του Στόχου της «Σύγκλισης». Για παράδειγμα, η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των λεγόμενων “μειονεκτικών” περιοχών (εξαιτίας της γεωγραφικής τους απομόνωσης ή του αραιού πληθυσμού τους) της Ε.Ε., είναι δυνατόν να επηρεάσει με θετικό τρόπο την

αποτελεσματικότερη εφαρμογή και διαχείριση συγκεκριμένων παρεμβάσεων στα νησιά, τις παράκτιες ή τις ορεινές περιοχές της χώρας.

Τα **δίκτυα** ESPON, URBACT και INTERACT, προγράμματα που προάγουν την ισότιμη πρόσβαση στην κοινωνία της γνώσης, την παρατήρηση και ανάλυση των αναπτυξιακών τάσεων της Ε.Ε., αλλά και την προώθηση συνεργασιών μεταξύ των ευρωπαϊκών πόλεων, θα συνεχισθούν με την χρηματοδότησή τους από το Στόχο 3 και στην επόμενη προγραμματική περίοδο. Η Ελλάδα, μετά και από την ικανοποιητική συμμετοχή της στην περίοδο 2000- 2006, στηρίζει τη συνέχιση και ενίσχυσή τους, όπως και την αναζήτηση πιθανών συνεργειών μεταξύ τους.

Οι προτεραιότητες, που αναφέρονται παραπάνω για κάθε είδος συνεργασίας, εξειδικεύονται και ιεραρχούνται από πολυμελείς διακρατικές ομάδες εργασίας που έχουν διαμορφωθεί με σκοπό την κατάρτιση των επί μέρους προγραμματικών εγγράφων. Στην αρμοδιότητα των ομάδων αυτών εμπίπτει και ο σχεδιασμός και η περιγραφή των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου, που θα αποτυπώνονται μέσα σε κάθε πρόγραμμα.

5.3 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007–2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας, όπως αποτυπώθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, ενώ λήφθηκαν υπόψη και τα νέα δεδομένα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (63% του πληθυσμού της χώρας σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης). Παράλληλα, η επιλογή αυτή στοχεύει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσχερειών σχεδιασμού και υλοποίησης που εντοπίστηκαν στην προγραμματική περίοδο 2000-2006.

Έτσι, το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται κατ' αρχάς από το **μικρότερο, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5)

Περιφερειακά ΕΠ και δώδεκα (12) ΕΠ Εδαφικής Συνεργασίας. Έτσι, στην περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο **ενός τομειακού ΕΠ**, ενώ για τους τομείς της **υγείας** και του **πολιτισμού** δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομειακά ΕΠ.

Επιπλέον, βασικό στοιχείο της νέας αρχιτεκτονικής αποτελεί ο διαφορετικός ρόλος των πέντε Περιφερειών μεταβατικής στήριξης, και ιδιαίτερα των δύο Περιφερειών σταδιακής εισόδου στο στόχο 2, σε σχέση με τις οκτώ Περιφέρειες του αμιγούς στόχου 1. Οι πέντε Περιφέρειες που ξεπέρασαν προκαθορισμένα επίπεδα ανάπτυξης εισέρχονται σε καθεστώς σταδιακής «απεξάρτησης» από τους κοινοτικούς πόρους: η ενίσχυσή τους από τα διαρθρωτικά ταμεία μειώνεται βαθμιαία, ώστε προοπτικά να μπορούν να σταθούν αυτοδύναμα μεταξύ των ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών Περιφερειών. Ωστόσο, προκειμένου οι Περιφέρειες σταδιακής εισόδου, ειδικότερα, να αντιμετωπίσουν τις αυξημένες απαιτήσεις που απορρέουν από τη Στρατηγική της Λισαβόνας, προβλέπεται να ενισχυθούν με πρόσθετους εθνικούς πόρους (αυξημένα ποσοστά εθνικής συμμετοχής στη δημόσια δαπάνη).

Δεδομένου ότι η ΕΕ επιβάλλει υποχρεωτικές πιστώσεις για αυτές τις Περιφέρειες και μάλιστα την ξεχωριστή παρακολούθησή τους στα ΕΠ, το σύνολο του αναπτυξιακού σχεδιασμού στις Περιφέρειες αυτές θα υλοποιηθεί μέσα από τα οικεία ΠΕΠ, με την επιφύλαξη του Κοινωνικού Ταμείου λόγω του μονοταμειακού χαρακτήρα των νέων ΕΠ. Αντίθετα, οι ανάγκες των Περιφερειών αμιγούς Στόχου 1 θα καλυφθούν τόσο μέσα από τα Τομειακά όσο και από τα Περιφερειακά ΕΠ με απόλυτα διακριτές πιστώσεις.

Η επιλογή αυτή αντανακλά τον πρωτεύοντα λόγο που καλούνται να έχουν οι πέντε Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης ως προς τη αξιοποίηση των περιορισμένων και σταδιακά μειούμενων πόρων που τους αναλογούν. Ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό καθίσταται εφικτή η ξεχωριστή παρακολούθηση των μεταβατικών πιστώσεων, που αποτελούν περίπου το 43% των συνολικών περιφερειακών πιστώσεων για την Ελλάδα.

Έτσι, στα νέα ΕΠ υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση για τις δύο κατηγορίες Περιφερειών, τις Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης και τις Περιφέρειες αμιγούς στόχου 1. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται τόσο

στη χρηματοδοτική κατανομή των πόρων μεταξύ των ΕΠ όσο και στο είδος των δράσεων που θα υλοποιηθούν από τα ΠΕΠ.

Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

A. Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας, κατά την προγραμματική περίοδο 2007–2013, σε εθνικό επίπεδο σχεδιάζονται οκτώ (8) τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Παρακάτω γίνεται μία σύντομη περιγραφή των ΕΠ. **Οι παρεμβάσεις κάθε ΕΠ είναι ενδεικτικές:**

1. ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»

Το ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΕΠ είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και η προστασία των εδαφών, η ολοκληρωμένη εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 και η διαχείριση αστικών λυμάτων, η διαμόρφωση συστημάτων μέτρησης και ελέγχου στο σύνολο των πηγών ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η εφαρμογή σχεδίων δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Επίσης θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις που αφορούν στη διαμόρφωση εργαλείων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή χωροταξικών ρυθμίσεων για τη διάδοση των ΑΠΕ, στην ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση βιοτόπων, στις υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας μεγάλης κλίμακας, στην πρόληψη και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών μέσω μηχανισμών και ορθών πρακτικών και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών.

2. ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»

Το ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Το ΕΠ θα εστιάσει στην υλοποίηση παρεμβάσεων ως εξής :

Στον τομέα των οδικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής και αναβάθμισης οδικών αξόνων και τμημάτων της προηγούμενης περιόδου, στην κατασκευή ή/και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του διευρωπαϊκού και του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου καθώς και του περιφερειακού οδικού δικτύου.

Στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση και αναβάθμιση επιδομής & υποδομής του υφιστάμενου σιδηροδρομικού δικτύου με προτεραιότητα στα τμήματα TEN-T, σε παρεμβάσεις σηματοδότησης, τηλεδιόικησης, τηλεπικοινωνιών καθώς και στη σιδηροδρομική σύνδεση των κομβικών λιμανιών της χώρας και των ΒΙ.ΠΕ.

Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην προώθηση της ολοκλήρωσης του δικτύου των κυρίων λιμένων και λιμενικών υποδομών και στη διασύνδεση τους με τα λοιπά Διευρωπαϊκά Δίκτυα. Επίσης στη βελτίωση υπαρχόντων και δημιουργία νέων λιμενικών υποδομών, με σκοπό την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών και την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών.

Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην επέκταση, βελτίωση και εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων υφιστάμενων αεροδρομίων, στην κατασκευή νέων αεροδρομίων, στην εγκατάσταση Ειδικών Συστημάτων στο δίκτυο των αεροδρομίων και στην αεροναυτιλία.

Στον τομέα των αστικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής των εργασιών του Μετρό Αθηνών και σε οδικά αστικά έργα στην Περιφέρεια της Αττικής και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Στον τομέα των αστικών συγκοινωνιών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση ή/και επέκταση υφιστάμενου δικτύου Μέσων Σταθερής Τροχιάς, στον εκσυγχρονισμό παλαιών αμαξοστασίων / κατασκευή νέων, στην προμήθεια τροχαίου υλικού και λεωφορείων και στην οργάνωση συστήματος ΜΜΜ.

Στον τομέα της ασφάλειας των μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην εφαρμογή συστημάτων τηλεματικής, στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας και την ηλεκτρονική διαχείριση της οδικής κυκλοφορίας καθώς και στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας. Επίσης έμφαση θα δοθεί στη βελτίωση της διαχείρισης της σιδηροδρομικής κυκλοφορίας, στη βελτίωση της διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας με την εγκατάσταση σε επιλεγμένα αεροδρόμια ειδικών συστημάτων ελέγχου της αεροναυτιλίας, στη βελτίωση της ασφάλειας του συστήματος μαζικών μεταφορών και στην εφαρμογή συστημάτων πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών για την αναδιοργάνωση και το διοικητικό εκσυγχρονισμό του ΟΣΕ.

3. ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν από το ΕΠ αποσκοπούν στην προώθηση του συστήματος Έρευνας, Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΑΚ) της χώρας και στη διασύνδεση του συστήματος με τον παραγωγικό ιστό, καθώς και στην ενίσχυση του επιχειρηματικού ιστού και την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικής δικτύωσης. Επίσης αποσκοπούν στην ενίσχυση των δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, στη βελτίωση των μηχανισμών εποπτείας της αγοράς, στην υποστήριξη δομών υποδοχής επιχειρηματικών και καινοτόμων δράσεων κ.λπ. καθώς και στην εξασφάλιση της ενεργειακής επάρκειας της χώρας και μέσω των ΑΠΕ.

4. ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»

Το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» επικεντρώνεται στο στρατηγικό στόχο «Ψηφιακό Άλμα στην παραγωγικότητα, Ψηφιακό Άλμα στην ποιότητα ζωής».

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΠ στοχεύουν στην προώθηση των ΤΠΕ σε επιχειρήσεις, στον ανασχεδιασμό διαδικασιών του Δημόσιου Τομέα, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ, στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών της δημόσιας

διοίκησης για τον πολίτη και στη βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω των ΤΠΕ.

5. ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης»

Το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» στοχεύει στη δημιουργία μιας πολιτο-κεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης για τη μετάβαση από τη διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στη διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών.

Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες καλύπτουν τα δύο βασικά πεδία της δημόσιας δράσης, που είναι το πεδίο διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων και το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών και προγραμμάτων.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος είναι η αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, ο οργανωτικός και λειτουργικός ανασχεδιασμός και η διοικητική ανασυγκρότηση, η κάλυψη των αναγκών της δημόσιας διοίκησης σε εκπαίδευση, και η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην πράξη.

6. ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»

Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας, καθώς και την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων. Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις του ΕΠ περιλαμβάνουν την εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση, τον εκσυγχρονισμό των

δομών και συστημάτων της αγοράς εργασίας, ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, μέτρα καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας, την εξατομικευμένη υποστήριξη των ανέργων καθώς και την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών. Το ΕΠ χρηματοδοτεί επίσης την προώθηση σύγχρονων τεχνικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, μέτρα για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού, στοχευμένες και ολοκληρωμένου χαρακτήρα παρεμβάσεις για την εργασιακή και κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων, την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας, το Πρόγραμμα Ψυχαργώς, τον αποϊδρυματισμό και την ανάπτυξη πολιτικών επανένταξης των Ατόμων με Αναπηρία.

7. ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»

Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις στρατηγικούς στόχους:

επένδυση στο μέλλον – βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων, μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα ώστε η δια βίου μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους και αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ενδεικτικές προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η επιτάχυνση των ρυθμών ένταξης των νέων τεχνολογιών, η αναδόμηση της επαγγελματικής κατάρτισης, η επέκταση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του Ανοικτού Πανεπιστημίου και η ενίσχυση των Ινστιτούτων Δια Βίου Εκπαίδευσης, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενισχυμένη διδασκαλία των μειονοτήτων.

8. ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής»

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» αποσκοπεί στην κάλυψη της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, πληροφόρησης-δημοσιότητας και ελέγχου των ΕΠ, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των δράσεων των Ταμείων.

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και περιλαμβάνει κατηγορίες πράξεων που εμπίπτουν στα δύο πεδία παρέμβασης της τεχνικής βοήθειας:

1ο πεδίο παρέμβασης: Υποστήριξη των επιτελικών φορέων του συστήματος διοίκησης και συντονισμού των ΕΠ για την προπαρασκευή, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και τον έλεγχο.

2ο πεδίο παρέμβασης: Υποστήριξη των επιτελικών φορέων του συστήματος διοίκησης και συντονισμού των ΕΠ για παρεμβάσεις εκπόνησης μελετών και αξιολογήσεων, καθώς και για παρεμβάσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας.

B. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007–2013 σχεδιάζονται πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ως εξής:

1. ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
2. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
3. ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
4. ΠΕΠ Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου
5. ΠΕΠ Αττικής

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα θα συμβάλλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, όπως παρατέθηκαν στο Κεφάλαιο 4, συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα και με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / περιφέρειας, όπως αυτά εξειδικεύονται στο σχετικό τμήμα της περιφερειακής στρατηγικής.

Λόγω του ότι τα 5 ΠΕΠ καλύπτουν Περιφέρειες που ανήκουν σε διαφορετική κατηγορία (αμιγής στόχος σύγκλισης, phasing out, phasing in), θα υπάρξει διαφοροποίηση του εύρους των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν σε κάθε τέτοια κατηγορία.

Σε **κάθε περίπτωση**, τα ΠΕΠ για όλες τις Περιφέρειες θα καλύψουν έναν κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές,

- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας, εξειδικευμένος εξοπλισμός, μέτρα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας),
- πολιτισμός (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς),
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας,
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης,
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών.

Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας

Στο πλαίσιο του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση των κάτωθι 12 ΕΠ.

1. Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας

1.1 Εξωτερικά σύνορα

Διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - IPA)

1. Ελλάδα-Αλβανία
2. Ελλάδα-πΓΔΜ
3. Ελλάδα–Τουρκία

Πολυμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - IPA)

4. Αδριατική
Πολυμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - ENPI)
5. MEDITERRANEAN SEA BASIN
6. BLACK SEA BASIN

1.2 Εσωτερικά σύνορα

Διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ)

7. Ελλάδα-Ιταλία
8. Ελλάδα–Κύπρος
9. Ελλάδα–Βουλγαρία

2. Προγράμματα Διακρατικής Συνεργασίας

10. MEDITERRANEAN SEA BASIN
11. SOUTH EAST EUROPEAN SPACE

3. Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας (INTER-REGIONAL COOPERATION PROGRAMME- INTERREG IV C)

5.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου 2005, στο πλαίσιο κατανομής των κοινοτικών κονδυλίων για τη χρηματοδότηση της Πολιτικής της Συνοχής για την περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα εξασφάλισε **20,4 δισ. ευρώ** (τρέχουσες τιμές). Με τους πόρους αυτούς θα χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ταμείου Συνοχής.

Σε αντίθεση με την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006, όπου το σύνολο των ελληνικών Περιφερειών ήταν επιλέξιμες στον αμιγή στόχο 1, στη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 πέντε ελληνικές Περιφέρειες, που ξεπέρασαν προκαθορισμένα επίπεδα ανάπτυξης, εισέρχονται σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης.

Το συνολικό ύψος των πιστώσεων αλλά και η ετήσια κατανομή τους ορίζονται με διακριτό τρόπο για κάθε τύπο Περιφερειών. Έτσι, στις 8 Περιφέρειες του αμιγούς Στόχου 1 κατανέμονται συνολικά **9,4 δισ. ευρώ**. Στις 3 Περιφέρειες Στατιστικής Σύγκλισης (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία) κατανέμονται **6,5 δισ. ευρώ** ενώ στις 2 Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου (Στερεά Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο) αντιστοιχούν **0,63 δισ. ευρώ**. Επίσης, για τα προγράμματα του Στόχου 3 διατίθενται κοινοτικά κονδύλια ύψους **0,21 δισ. ευρώ**. Όπως ορίστηκε στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, από το σύνολο των επιμέρους ανωτέρω ποσών (16,7 δισ. ευρώ) **12,36 δισ. ευρώ** θα κατευθυνθούν στα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα μέσω του ΕΤΠΑ ενώ **4,36** μέσω του ΕΚΤ.

Επιπλέον, μέσω του Ταμείου Συνοχής θα διατεθούν στη χώρα κοινοτικά κονδύλια ύψους **3,7 δισ. ευρώ**.

Τέλος, πόροι του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (ΕΤΑ) -τα οποία είναι πλέον εκτός Διαρθρωτικών Ταμείων- συνολικού ύψους **3,9 δισ. ευρώ** θα κατευθυνθούν στις ελληνικές περιφέρειες, μέσω των Προγραμμάτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Νέοι Χρηματοδοτικοί Μηχανισμοί (2007-2013)

Στο πλαίσιο της φιλοσοφίας που προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τη μετάβαση δηλαδή από τις εφάπαξ επιδοτήσεις στην παροχή δανεισμού με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους αλλά και την ανάγκη προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων ως εχέγγυο βιωσιμότητας των αναλαμβανόμενων επενδύσεων, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ) σε συνεργασία με τον Όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) προωθεί τη δημιουργία μοντέρνων χρηματοδοτικών μηχανισμών κύριο χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί ο πολλαπλασιαστικός χαρακτήρας των διατιθέμενων κεφαλαίων η αποπληρωμή των οποίων θα οδηγήσει σε επανεπένδυσή τους σε νέες δράσεις. Τα κύρια χαρακτηριστικά των νέων χρηματοδοτικών πρακτικών συνοψίζονται ως εξής:

- Ανακύκλωση (Revolving): χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους, το ποσό αποπληρωμής των οποίων επαναχρηματοδοτεί νέα έργα (δυνατότητα μελλοντικής επαναξιοποίησης πόρων).
- Μόχλευση (Leverage): δυνατότητα συνδυασμού δανείων με ιδιωτικούς πόρους (προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων).
- Πηγές Κεφαλαίων (Sources of funding): διάθεση πόρων από τα επιχειρησιακά προγράμματα (σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) και συνδυασμός τους με πρόσθετη χρηματοδότηση από την ΕΤΕπ.
- Διαχείριση Κεφαλαίων (Fund of funds): κεντρική μονάδα διαχείρισης περισσότερων του ενός ταμείων.

JEREMIE

Στο πλαίσιο του JEREMIE (Κοινοί Ευρωπαϊκοί Πόροι για τις Μικρομεσαίες και τις Μεσαίες Επιχειρήσεις - Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises), το ΥΠΟΙΟ υπέγραψε στις 26 Ιουνίου 2007 την πρώτη μεταξύ των 27 Κρατών-Μελών της Ε.Ε. Σύμβαση Χρηματοδότησης για την οργάνωση των δομών υλοποίησης και χρηματοδότησης του JEREMIE στην Ελλάδα, πιστοποιώντας τον πρωτοποριακό ρόλο και την αποφασιστικότητα της Ελλάδας για την υιοθέτηση και προώθηση σύγχρονων χρηματοοικονομικών μέσων που θα συνδράμουν αποφασιστικά στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.

Η χρηματοδότηση καλύπτει ευρύ φάσμα προϊόντων, όπως ενδεικτικά αναφέρονται οι μικροπιστώσεις μέσω τραπεζών, η συμμετοχή στο κεφάλαιο

επιχειρήσεων, τα κεφάλαια ανάληψης επιχειρηματικού κινδύνου, η παροχή εγγυήσεων κ.ά. Τα μέσα αυτά αναμένεται να έχουν ισχυρό πολλαπλασιαστικό συντελεστή με στόχο την επένδυση ιδιωτικών κεφαλαίων μέσω της απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων.

JESSICA

Στο πλαίσιο της JESSICA (Κοινοί Ευρωπαϊκοί Πόροι για Αειφόρες Επενδύσεις στα Αστικά Κέντρα - Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), το ΥΠΟΙΟ έχει ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με την ΕΤΕπ για την ανάθεση μελετών και την υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας στο προσεχές διάστημα.

Η πρωτοβουλία JESSICA στοχεύει στη στήριξη επενδυτικών προγραμμάτων και έργων αστικής ανάπτυξης. Στόχος της JESSICA είναι η κινητοποίηση κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση ολοκληρωμένων δράσεων αστικής ανάπτυξης με πιλοτικά προγράμματα να προβλέπονται για την πρώτη περίοδο σε επίπεδο ΟΤΑ. Απώτερος στόχος είναι η ανάπτυξη αστικών κέντρων και η παροχή νέων θέσεων εργασίας. Οι ενισχύσεις θα χορηγούνται μετά τη σύνταξη Ολοκληρωμένου Σχεδίου Αστικής Ανάπτυξης, όπου θα προτείνεται η υλοποίηση έργων με χαρακτηριστικά παρέμβασης ολοκληρωμένου χαρακτήρα (ενεργειακά δίκτυα, κυκλοφοριακές ρυθμίσεις κ.ά.).

Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή ανά ΕΠ (Κοινοτική Συνδρομή)

Ο πίνακας που ακολουθούν δίνουν την ενδεικτική ετήσια κατανομή πόρων των ΕΠ στο σύνολο ΕΣΠΑ, στο στόχο «Σύγκλιση» και στο στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα & Απασχόληση».

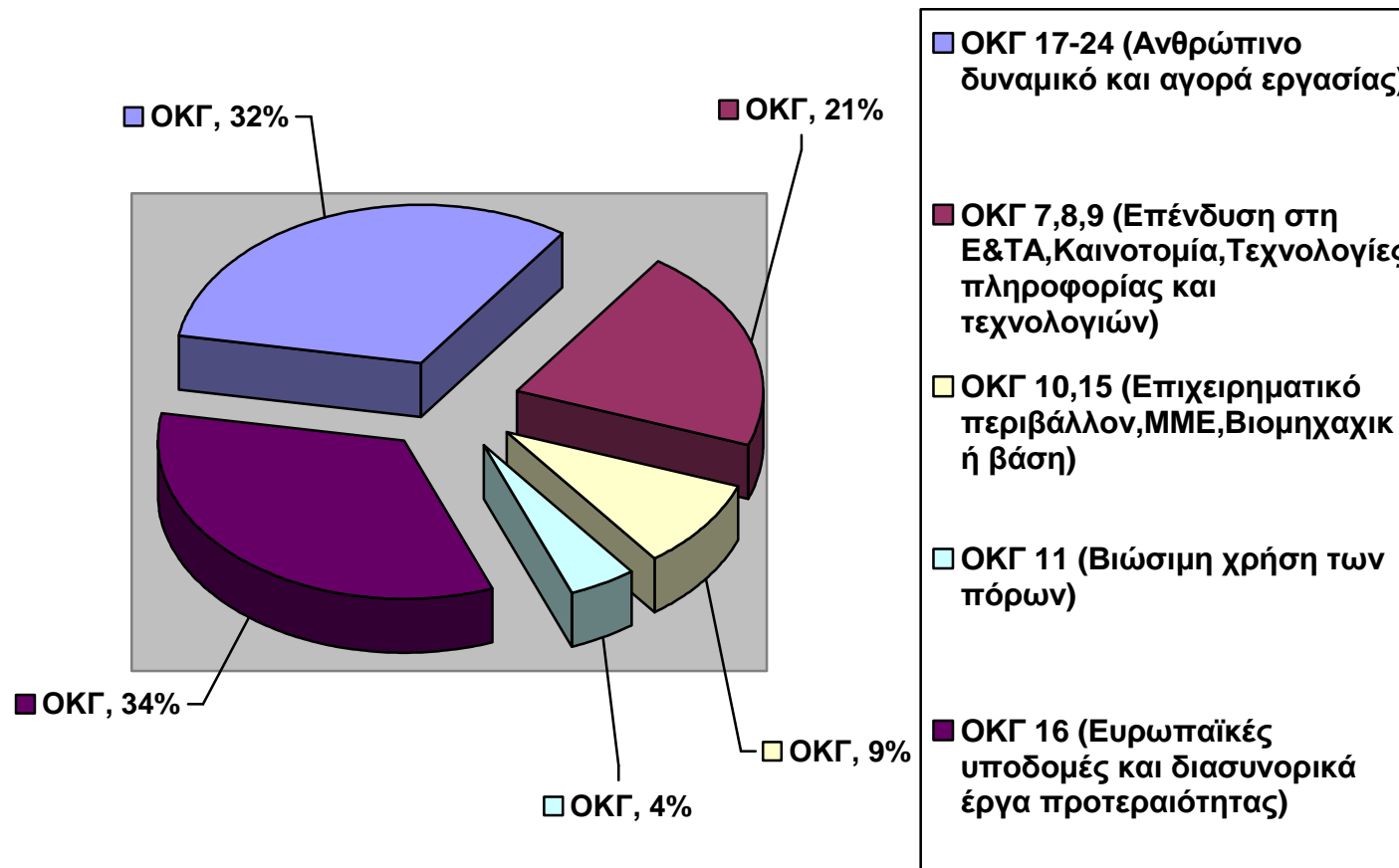
ΠΙΝΑΚΑΣ 1 -Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο σύνολο του ΕΣΠΑ

		Όλα τα ποσά είναι σε € τρέχουσες τιμές								
	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ-ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΠ Περιβάλλον-Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	29.592.630	30.184.482	30.788.172	31.403.936	32.032.014	32.672.655	33.326.111	220.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον-Αειφόρος Ανάπτυξη	ΤΣ	212.528.891	216.779.468	221.115.057	225.537.358	230.048.107	234.649.069	239.342.050	1.580.000.000
1	<i>ΕΠ Περιβάλλον-Αειφόρος Ανάπτυξη</i>	ΣΥΝΟΛΟ	<i>242.121.521</i>	<i>246.963.950</i>	<i>251.903.229</i>	<i>256.941.294</i>	<i>262.080.121</i>	<i>267.321.724</i>	<i>272.668.161</i>	1.800.000.000
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	225.609.683	230.121.881	221.534.894	222.124.385	225.363.294	228.692.588	229.553.275	1.583.000.000
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΤΣ	284.783.449	290.479.119	296.288.701	302.214.475	308.258.763	314.423.939	320.712.418	2.117.160.864
2	<i>ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας</i>	ΣΥΝΟΛΟ	<i>510.393.132</i>	<i>520.601.000</i>	<i>517.823.595</i>	<i>524.338.860</i>	<i>533.622.057</i>	<i>543.116.527</i>	<i>550.265.693</i>	3.700.160.864
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	173.654.935	177.128.034	180.670.594	184.284.008	187.969.686	191.729.080	195.563.663	1.291.000.000
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	115.680.282	117.993.887	120.353.765	122.760.840	125.216.060	127.720.380	130.274.786	860.000.000
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	348.650.828	340.015.809	330.895.935	321.275.253	311.137.390	306.490.830	301.533.955	2.260.000.000
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	222.149.202	216.647.243	210.836.346	204.706.354	198.246.830	195.286.194	192.127.831	1.440.000.000
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	77.906.490	75.976.984	73.939.135	71.789.380	69.524.064	68.485.786	67.378.161	505.000.000
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	25.826.295	26.342.821	26.869.677	27.407.075	27.955.212	28.514.317	29.084.603	192.000.000
9	ΠΕΠ Μακεδονίας – Θράκης	ΕΤΠΑ	430.161.700	415.463.615	400.005.543	383.762.961	366.710.676	348.822.792	330.072.713	2.675.000.000
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	122.943.932	125.402.806	127.910.860	130.469.081	133.078.461	135.740.029	138.454.831	914.000.000
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	146.446.064	138.022.627	129.203.671	119.976.747	110.329.064	112.535.646	114.786.359	871.300.178

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ- ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	146.446.064	199.944.406	173.653.649	146.231.279	117.642.556	119.995.406	122.395.315	1.105.000.000
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	416.821.712	398.591.947	365.471.061	345.938.110	325.475.971	304.055.293	281.645.906	2.438.000.000
14	ΕΠ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΤΠΑ	27.574.653	28.224.118	28.988.463	29.874.024	30.783.410	31.611.174	32.459.737	209.515.579
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΚΤ	0	0	27.184.623	30.772.421	31.780.082	32.767.748	36.295.529	158.800.403
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	1.939.449.275	1.887.420.624	1.805.450.349	1.744.232.446	1.682.556.404	1.662.089.360	1.637.617.299	12.358.815.757
		ΕΚΤ	648.706.520	632.640.036	642.856.039	628.543.408	610.688.366	603.030.558	597.335.476	4.363.800.403
		ΤΣ	497.312.340	507.258.587	517.403.758	527.751.833	538.306.870	549.073.008	560.054.468	3.697.160.864
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ 2007-2013		3.085.468.135	3.027.319.247	2.965.710.146	2.900.527.687	2.831.551.640	2.814.192.926	2.795.007.243	20.419.777.024
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΣΑ 2007-2013	ΕΤΑΑ	461.376.206	463.470.078	453.393.090	452.018.509	631.768.186	626.030.398	619.247.957	3.707.304.424
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΑ 2007-2013	ΕΤΑ	30.260.710	30.102.447	29.925.751	29.729.945	29.514.336	29.278.211	29.020.837	207.832.237

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2 - Ποσοστιαία κατανομή της Κοινωνικής Συνδρομής του ΕΣΠΑ στις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ)

(Η κατανομή βασίζεται στην κωδικοποίηση των κατηγοριών παρέμβασης, με τη χρήση των κωδικών του Παραρτήματος IV του Καν. ΕΚ 1083/2006)

5.5 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

Στο ΕΣΠΑ που εξελίσσεται παράλληλα με το ΚΠΣ, πέραν του στόχου της πλήρους απορρόφησης, προτάσσεται η **πολιτική μεγιστοποίησης της αναπτυξιακής απόδοσης των παρεμβάσεων**, σε πλήρη συνάφεια με τη μακροοικονομική πολιτική και σε συναρμογή του εθνικού σχεδιασμού με τον συγχρηματοδοτούμενο. Δομικά στοιχεία της πολιτικής αυτής αποτελούν η επιτελική εποπτεία του αναπτυξιακού προγραμματισμού²⁸ και της εφαρμογής των πολιτικών, η ενίσχυση των ικανοτήτων των φορέων προγραμματισμού, διαχείρισης, ελέγχου και υλοποίησης, η προώθηση νέων και βιώσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και η ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης και της συνυπευθυνότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών. Κρίσιμη θεωρείται η περίοδος προσαρμογής για την αφομοίωση των μέσων που θα επιτρέψουν το σταδιακό μετασχηματισμό φορέων και διαδικασιών ώστε και η μετάβαση στο νέο σύστημα να συντελεστεί ομαλά και να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τυχόν εκκρεμότητες κατά τη λήξη του Γ'ΚΠΣ.

Όργανα εποπτείας, παρακολούθησης και συντονισμού

Διυπουργική Επιτροπή Κοινοτικών Προγραμμάτων (ΔΕΠ)

Με το άρθρο 20 του Ν. 3483/2006 συστάθηκε **Διυπουργική Επιτροπή (ΔΕΠ)** με Πρόεδρο τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία εποπτεύει την πρόοδο των αναπτυξιακών προγραμμάτων και λαμβάνει πολιτικές αποφάσεις σε στρατηγικό, διαχειριστικό και επιχειρησιακό επίπεδο, σε συνέργια με τις πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Η ΔΕΠ εκφράζει γνώμη επί των εκθέσεων στρατηγικής παρακολούθησης του ΕΣΠΑ που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή δυνάμει του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και δίνει κατευθύνσεις στην Ετήσια Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΔΙΠ).

Ετήσια Διάσκεψη Προέδρων Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕΔΙΠ)

Η Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ έχει ως αποστολή την παρακολούθηση της εφαρμογής των ΕΠ συνολικά αλλά και σε σχέση με τη θεματική, περιφερειακή και χωρική προσέγγιση του ΕΣΠΑ και τη συμπληρωματικότητα με το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΔΙΠ υποβάλλει σχετική ετήσια έκθεση στη ΔΕΠ και δίνει κατευθύνσεις στις Επιτροπές Παρακολούθησης των ΕΠ. Στην ΕΔΙΠ συμμετέχουν οι Πρόεδροι των

Επιτροπών Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, της Κεντρικής Αρχής Συντονισμού, της Αρχής Πιστοποίησης, εκπρόσωποι των αρμόδιων Υπουργείων και αντιπρόσωποι των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, των ΟΤΑ α΄και β΄βαθμού, της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Πρόεδρος της ΕΔΙΠ είναι ο Υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας, αρμόδιος για θέματα Κοινοτικών Προγραμμάτων.

Κεντρική Αρχή Συντονισμού Αναπτυξιακών Προγραμμάτων

Η Κεντρική Αρχή Συντονισμού εδρεύει στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, παρακολουθεί την ορθή εφαρμογή των ΕΠ και την αποτελεσματική λειτουργία των Συστημάτων Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ), διασφαλίζει τον ορθολογικό προγραμματισμό ενεργειών και πόρων και την τήρηση του Κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου, εξασφαλίζει το συντονισμό μεταξύ των ΕΠ και των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ, συντονίζει τη χρηματοδοτική στήριξη άλλων μέσων (ΕΤΕπ, Ταμείο Αλληλεγγύης, ΕΟΧ κλπ) και παρακολουθεί το σχεδιασμό και την εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κρατικών ενισχύσεων. Ενεργεί υποστηρικτικά της ΔΕΠ και της ΕΔΙΠ και αποτελεί το σύνδεσμο με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το ΕΣΠΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

6.1 Ευρωπαϊκό Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Η πρόσφατη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 10 νέα κράτη μέλη, και αργότερα με 2 πρόσθετα με την προσχώρηση της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας στην Ένωση το 2007, έχει αλλάξει σημαντικά τα επίπεδα ανισότητας στην ΕΕ.

Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με την ανάγκη ικανοποίησης των αρχών της Στρατηγικής της Λισαβόνας και του Γκέτεμποργκ, διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την πολιτική συνοχή της Ε. Ε (3rd Cohesion Report), στο πλαίσιο της οποίας τίθενται οι ακόλουθοι στόχοι:

- μείωση των οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων,
- ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας,
- αύξηση της απασχόλησης των Περιφερειών και των Κρατών Μελών της Ε. Ε.

Με βάση τα ανωτέρω τα προγράμματα της νέας προγραμματικής περιόδου (ΕΠ και ΠΕΠ) πρέπει να επιδιώκουν τη διάθεση πόρων για τις ακόλουθες τρεις προτεραιότητες:

1. Βελτίωση της ελκυστικότητας των κρατών μελών, των περιφερειών και των πόλεων μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης, της εξασφάλισης επαρκών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και της διατήρησης των περιβαλλοντικών τους δυνατοτήτων.
2. Ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης μέσω της έρευνας και της καινοτομίας, περιλαμβανομένων και των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας

Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας με την προσέλκυση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας ή την ενθάρρυνση για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

6.2 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο

Η αναπτυξιακή πολιτική της Ε.Ε βάσει της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισσαβόνας εξειδικεύτηκε από την Ελλάδα στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2005-2008. Ως βασικοί στόχοι του ΕΠΜ έχουν αναδειχθεί η ενίσχυση της Απασχόλησης, της Ανάπτυξης και της Κοινωνικής Συνοχής, ενώ περιλαμβάνει παρεμβάσεις που αφορούν στη δημοσιονομική εξυγίανση και τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, καθώς και διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές προϊόντων (βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, άνοιγμα αγορών και αύξηση του ανταγωνισμού, δράσεις για την εξωστρέφεια).

Παράλληλα αναφέρονται δράσεις για «την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης, για την Έρευνα & Ανάπτυξη και την Καινοτομία». Επίσης δράσεις για τις «Αγορές Κεφαλαίου, το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, την Περιφερειακή και Κοινωνική Συνοχή, καθώς και για την Επανάδρυση της Δημόσιας Διοίκησης».

Τέλος γίνεται εκτενής αναφορά στα μέτρα και τις δράσεις που αφορούν στην Απασχόληση -Κατάρτιση-Εκπαίδευση. Το κείμενο του ΕΠΜ ολοκληρώνεται με την ανάλυση των συνεργιών που υπάρχουν μεταξύ του ΚΠΣ 2000-2006 και του ΕΣΠΑ 2007-2013 με το ΕΠΜ.

Μεγάλο τμήμα του ΕΣΠΑ 2007-2013 αναμένεται να συμβάλει στην προώθηση των προτεραιοτήτων του ΕΠΜ, ειδικότερα όσον αφορά στην αύξηση της παραγωγικότητας, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στην προώθηση της Έρευνας και Ανάπτυξης, στην τόνωση της καινοτομίας και στην αύξηση της απασχόλησης. Βασικός στόχος στο πλαίσιο αυτό, είναι η αξιοποίηση του ΕΣΠΑ ως εργαλείου για την εφαρμογή των εθνικών προτεραιοτήτων του ΕΠΜ.

Για την νέα προγραμματική περίοδο η έμφαση στην Περιφερειακή Ανάπτυξη αποτελεί στρατηγική επιλογή για τη χώρα. Η κύρια αναπτυξιακή επιλογή για την προώθηση και μακροπρόθεσμη διατήρηση της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας είναι:

«η εντατικοποίηση των προσπαθειών για πραγματική σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών στο ευρωπαϊκό μέσο όρο σε όρους κοινωνικής, οικονομικής και χωρικής συνοχής, με ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας τους στο πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού καταμερισμού του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας και ταυτόχρονα διασφάλιση ενός σύγχρονου και άνετου επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους τους, μέσα από την αξιοποίηση των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων»

Στο πλαίσιο αυτό στόχος της περιφερειακής πολιτικής της χώρας για την προγραμματική περίοδο 2007 -2013 αποτελεί η ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, η διασφάλιση καλύτερου επιπέδου ποιότητας ζωής και η αύξηση της απασχόλησης.

Ειδικότερα, οι προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής εκφράζονται:

- i. στην ολοκλήρωση των βασικών υποδομών μεταφορών & περιβάλλοντος που προάγουν την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη αντίστοιχα σε τοπικό επίπεδο
- ii. στην ολοκλήρωση παρεμβάσεων αναδιάρθρωσης της παραγωγικής βάσης σε περιφερειακό επίπεδο, στην κινητοποίηση των ΜΜΕ, στην ανάπτυξη υποδομών επιχειρηματικότητας (και με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα), στην προσέλκυση νέων επενδύσεων και, στην ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο
- iii. στην υποστήριξη παρεμβάσεων προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και του οικολογικού αποθέματος κάθε Περιφέρειας, σε τοπικό κυρίως επίπεδο.
- iv. στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής βάσης των Περιφερειών, στην ανάδειξη και προαγωγή των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων και της εξωστρέφειάς τους και, στην ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων σε σχέση με την ανάπτυξη της υπαίθρου. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα επίσης αποτελεί η διασφάλιση της διάχυσης των θετικών επιδράσεων της <μητροπολιτικότητας> στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας.
- v. στην άρση της απομόνωσης, στην τόνωση της δημογραφικής ανάπτυξης και της παραγωγικής ανάπτυξης των ορεινών, παραμεθόριων και νησιωτικών περιοχών και με την ενίσχυση υποδομών στον τομέα της υγείας
- vi. στη διάχυση της γνώσης και της καινοτομίας (με έμφαση όχι μόνο στην τεχνολογική καινοτομία), στην διευκόλυνση και διάχυση της πρόσβασης στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, στη βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο και στην ενθάρρυνση και στήριξη συλλογικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών με εξωστρεφή χαρακτηριστικά, μεταξύ των οποίων και η καλλιέργεια της σχέσης τουρισμού-πολιτισμού για την επίτευξη και διατήρηση κρίσιμων τοπικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.
- vii. στον εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, στην προώθηση των ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, στην υποστήριξη των Τοπικών Πρωτοβουλιών για την Απασχόληση σε συμπληρωματικότητα με τον άξονα του ανθρώπινου δυναμικού.

Οι παραπάνω προτεραιότητες θα εξυπηρετηθούν από τα ΠΕΠ του ΕΣΠΑ με παρεμβάσεις που αφορούν ενδεικτικά σε:

Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος.

Δευτεροβάθμια δίκτυα (μεταφορές, μικρά λιμάνια, μικρά αεροδρόμια). Υποδομές εκπαίδευσης, πολιτισμού, υγείας, πρόνοιας, περιβάλλοντος, αστικές αναπλάσεις κλπ., καθώς και από την περιφερειακή διάσταση των τομεακών πολιτικών.

Η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 θα πρέπει να αξιοποιήσει τον πρόσφορο, για κάθε Περιφέρεια, συνδυασμό των συγκεκριμένων προτεραιοτήτων, έτσι ώστε να οδηγήσει στον περιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων που εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά και των παρατηρούμενων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (σε επίπεδο νομών και συγκεκριμένων χωρικών συνόλων), στο πλαίσιο που καθορίζεται ταυτόχρονα και από τη διαδικασία της Λισσαβόνας και ιδιαίτερα από την πολιτική της συνοχής.

6.3 Γενική ανάλυση Περιφέρειας κατά την έναρξη της περιόδου προγραμματισμού

6.3.1 Γεωμορφολογικά στοιχεία

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος. Περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας. Η συνολική της έκταση είναι 11.350 km² και καλύπτει το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στο μεγαλύτερο ποσοστό τα εδάφη της είναι ορεινά (45,3%) και ημιορεινά (25,6%) ενώ μόλις το 29,1% είναι πεδινές εκτάσεις. Έχει εκτεταμένα παράλια και στους τρεις Νομούς, που βρέχονται από τη θάλασσα του Ιονίου Πελάγους και των κόλπων: Αμβρακικού, Πατραϊκού και Κορινθιακού.

Η γεωμορφολογία της Περιφέρειας παρουσιάζει εξαιρετική ποικιλία, αφού σε αυτήν περιλαμβάνονται όρη με ιδιαίτερα μεγάλο υψόμετρο (Αροάνια 2.335 m, Ερύμανθος 2.222 m, Παναχαϊκό 1.926 m), μεγάλες φυσικές λίμνες (Τριχωνίδα 95,8 km², που είναι η μεγαλύτερη της χώρας, Αμβρακία 14,4 km², Λυσιμαχεία 13 km², Καϊάφα κλπ) και ποταμοί (Αχελώος 220 km, που είναι ο δεύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδος, Πηνειός, Αλφειός, Εύηνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος και Γλαύκος).

6.3.2 Δημογραφικά στοιχεία

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος ανέρχεται σε 740.506 άτομα (απογραφή ΕΣΥΕ 2001). Είναι η τέταρτη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδος, συγκεντρώνοντας το 6,75% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Πίνακας 1: Πληθυσμός Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

ΝΟΜΟΣ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1991	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991			ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 2001		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 1991/01	ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΑΝΑ Km ²
		ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ		ΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ		
ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	228.180	75.853	38.357	113.970	224.429	113.047	111.382	-1,6%	41,10
ΑΧΑΪΑΣ	300.078	198.664	9.732	91.682	322.789	216.592	106.197	7,6%	98,70
ΉΛΕΙΑΣ	179.429	44.517	32.775	102.137	193.288	81.994	111.294	7,7%	73,80
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Δ.Ε.	707.687	319.034	80.864	307.789	740.506	411.633	328.873	4,6%	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.259.000	6.036.660	1.312.774	2.910.466	10.964.020	7.980.414	2.983.606	6,9%	83,10

Πηγή: ΕΣΥΕ (Απογραφές 1991, 2001), Στοιχεία ΕΣΥΕ 2006

Σημείωση: Στην απογραφή 2001 δεν παρατίθενται από την ΕΣΥΕ διάκριση πληθυσμού σε ημιαστικό

Ο Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής του πληθυσμού για τους νομούς Αχαΐας και Ηλείας είναι θετικός και ξεπερνά αυτόν της χώρας και για τις δύο δεκαετίες. Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας κατά την δεκαετία 1981 – 1991 παρουσίασε πληθυσμιακή αύξηση, η οποία όμως ανετράπη κατά τη δεκαετία 1991 – 2001. Μετά την διοικητική διαίρεση (Ν.2539/97) η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελείται από 74 ΟΤΑ όπου φεκαέξι δήμοι της Περιφέρειας έχουν πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων και εικοσιτέσσερις είναι Δήμοι με πληθυσμό κυμαινόμενο από 5.000 έως 10.000 κατοίκους (απογραφή ΕΣΥΕ 2001). Συνολικά σημαντική αύξηση του πληθυσμού παρουσιάζουν κυρίως οι παραθαλάσσιοι Δήμοι των Νομών Αχαΐας και Ηλείας και οι παρά τον οδικό άξονα Ναυπάκτου – Αργινίου του νομού Αιτωλνίας. Αντίθετα, οι ορεινοί Δήμοι παρουσιάζουν πληθυσμιακή μείωση, αναδεικνύοντας το έλλειμμα ανάπτυξης των ορεινών περιοχών της Περιφέρειας.

6.3.3 Οικονομικές επιπτώσεις

Η ΠΔΕ εμφάνιζε ιδιαίτερα χαμηλές αναπτυξιακές επιδόσεις συγκριτικά ακόμα και με την διευρυμένη Ευρώπη των 25. Παρά τις σημαντικές χρηματοδοτικές εισροές μέσω Κοινωνικών κονδυλίων και εθνικών πόρων (ΜΟΠ και ΚΠΣ), εντούτις δεν παρουσιάζει την αντίστοιχη αναπτυξιακή εξέλιξη με όρους ονομαστικής σύγκλισης. Το κ.κ. ΑΕΠ της Περιφέρειας υστερεί τόσο σε εθνικό, όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα, για το έτος 2003 το κ.κ. ΑΕΠ κυμάνθηκε στο 77% του κ.κ. ΑΕΠ της χώρας, και στο 62,7% του μέσου ευρωπαϊκού κ.κ.ΑΕΠ σε ΜΑΔ (ΕΕ25=100)

Η περιφέρεια ωστόσο αναπτύχθηκε με ρυθμούς ανάπτυξης (μεταβολή ΑΕΠ) υψηλότερους του κοινοτικού μεσου όρου (τόσο της ΕΕ των 25 όσο και των 15) για την περίοδο 2000-2003, με αποτέλεσμα να μειωθεί η κατά κεφαλήν διαφορά προϊόντος με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι, το 2000 ο ΜΕΡΜ της Περιφέρειας ήταν μικρότερος του μέσου ευρωπαϊκού ρυθμού. Αντίθετα, την περίοδο 2000-2003, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ σε ΜΑΔ ήταν 7,4% για την Περιφέρεια, όταν ο ευρωπαϊκός μέσος ετήσιος ρυθμός ήταν περίπου 3%.

Η ΠΔΕ παράγει το 5,1% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της χώρας. Στο σύνολο της χώρας ο πρωτογενής τομέας παράγει το 6,8% της ΑΠΑ, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της ΑΠΑ για την

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται, κατά μέσο όρο, στο 12,3% (Eurostat 2003). Σε επίπεδο NUTS 3 ο πρωτογενής τομέας παράγει το 27% της ΑΠΑ του Νομού Ηλείας, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για την Αιτωλοακαρνανία και την Αχαΐα είναι 12,8% και 6,2%.

Αντίστοιχα ο δευτερογενής τομέας παράγει το 22% της ΑΠΑ της χώρας, με την Περιφέρεια και τους Νομούς να παρουσιάζουν μικρότερα ποσοστά συμμετοχής ανά γεωγραφική περιοχή. Συγκεκριμένα, ο ετήσιος δευτερογενής τομέας της Περιφέρειας παράγει το 16,7% της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα και Ηλεία είναι 14,4%, 20,2% και 11,2%. Επιπρόσθετα παράγει το 3,9% της συνολικής ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα στο σύνολο της χώρας.

Αναφορικά με την συμμετοχή του τριτογενή τομέα στην ΑΠΑ σε εθνικό (Ελλάδα), σε περιφερειακό (Δυτική Ελλάδα) και τοπικό επίπεδο (Αιτωλοακαρνανία και Αχαΐα), παρατηρείται σχετική ισοκατανομή με το ποσοστό να κυμαίνεται από 71% (Δυτική Ελλάδα) έως 73,6% (Αχαΐα). Εξαίρεση αποτελεί ο Νομός Ηλείας, όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι σημαντικά χαμηλότερο (61,8%), λόγω του έντονου αγροτικού χαρακτήρα του Νομού. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η Περιφέρεια συμμετέχει στην συνολική ΑΠΑ του τομέα των υπηρεσιών της χώρας με 5,1%.

Σημειώνεται ότι διαχρονικά παρατηρείται στροφή της οικονομίας της Περιφέρειας προς τον τριτογενή τομέα (κυρίως σε υπηρεσίες του τουριστικού κλάδου), αφού αυξάνεται η συμμετοχή του τομέα αυτού στο συνολικό περιφερειακό προϊόν, με παραλληλη κάμψη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

6.3.4 Απάσχοληση

Το 1981 ο ενεργός πληθυσμός σε επίπεδο Περιφέρειας ήταν 250.503, το 1991 262.654, το 2001 291.476 παρουσιάζοντας αύξηση 4,8% και 10,9% αντίστοιχα. Από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, οι απασχολούμενοι σε πανελλαδικό επίπεδο ανήλθαν σε 3.388.518 το 1981, 3.517.957 το 1991, 4.108.085 το 2001, με ποσοστιαία αύξηση 3,81% και 16,77% αντίστοιχα, ενώ σε επίπεδο Περιφέρειας σε 240.942 το 1981, 238.293 το 1991, 247.485 το 2001 σημειώνοντας πτώση κατά 1,1% την περίοδο 1981-1991 και αύξηση

3,8% την επόμενη δεκαετία. Ο πραγματικός πληθυσμός τις δεκαετίες 1981-1991 και 1991-2001 σημείωσε αύξηση 8% και 4,6% αντίστοιχα.

Σε σχέση με τον εν δυνάμει οικονομικά ενεργό πληθυσμό της Περιφέρειας στις ηλικιακές κατηγορίες από 15 έως 64 ετών (την υποκατηγορία του που ενδιαφέρει ιδιαίτερα από την άποψη της αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας 2003) παρατηρείται υψηλή συγκέντρωση, της τάξης του 56,4% στην Περιφέρεια (4^η στο σύνολο των Περιφερειών)

Οι εποδόσεις τόσο της χώρας όσο και της Περιφέρειας σε σχέση με τα κριτήρια της Στρατηγικής της Λισσαβόνας παρουσιάζουν σχετική υστέρηση συγκριτικά με τους δείκτες της Ε.Ε. των 15 αλλά και των 25, με μοναδική εξαίρεση σε εθνικό επίπεδο το κριτήριο για του ηλικιωμένους, αλλά και σε σχέση με τους στόχους της Λισσαβόνας για το 2010. Ειδικότερα, το ποσοστό της συνολικής απασχόλησης διαμορφώνεται στο επίπεδο του 56,4%, έναντι εθνικού στόχου για αύξησή του στο 67% το 2005 (μη επιτευχθέντος) και στο 70% το 2010. Βασική αιτία για την χαμηλή επίδοση στο ποσοστό απασχόλησης αποτελεί ο ιδιαίτερα χαμηλός βαθμός συμμετοχής των γυναικών στην Περιφέρεια (40% που είναι το τρίτο χειρότερο ποσοστό στη χώρα) έναντι στόχου για αύξησή του στο 60% το 2010. Το ποσοστό απασχόλησης για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους (55-64 ετών) ανέρχεται στο 48,1% (αρκετά υψηλότερο του εθνικού 42,1%) και είναι πολύ κοντά στο στόχο για αύξησή του στο 50% το 2010. Το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια ανέρχεται στο 8,9%, κατώτερου του εθνικού μέσου όρου και του μέσου της ΕΕ-25.

6.3.5 Συνοπτική αποτίμηση αποτελεσμάτων προγραμματικής περιόδου 2000-2006

Ο Γενικός Αναπτυξιακός Στόχος της ΠΔΕ για την περίοδο 2000-2006 ήταν «η αξιοποίηση της κομβικής θέσης της Περιφέρειας και η αξιοποίηση των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων για την υπέρβαση των προβλημάτων της ανεργίας και της ενδοπεριφερειακής ανισότητας». Η στρατηγική ανάπτυξης της ΠΔΕ βασίσθηκε στην υλοποίηση των παρακάτω στόχως/αξόνων προτεραιότητας:

1. Ενίσχυση και αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης της χώρας

2. Πολιτιστική και Τουριστική ανάπτυξη-Αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004
3. Αναδιάρθρωση και επέκταση της βιομηχανικής βάσης της Περιφέρειας και προώθηση της καινοτομίας
4. Ενίσχυση αστικών υποδομών-Βελτίωση ποιότητας ζωής
5. Προώθηση της απασχόλησης και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού
6. Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου (Αγροτική ανάπτυξη-Παρεμβάσεις στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές)

6.4 Αναπτυξιακή Στρατηγική Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

6.4.1 Συγκριτική αποτίμηση της Περιφέρειας

Για την αναπτυξιακή στρατηγική της Δυτικής Ελλάδας κρίνεται σκόπιμο να παρουσιασθούν συνθετικά στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας.

Η Δυτική Ελλάδα εμφανίζει κατά κεφαλή ΑΕΠ (52.7%, σε PPS) κατώτερο του Εθνικού Μέσου (67,1% το 2001 σε σχέση με ΕΕ-15=100). Κατά τη χρονική περίοδο 1999-2001 το εθνικό ΑΕΠ παρουσίασε μέση ετήσια αύξηση 3,5%, ενώ το ΑΕΠ αυξήθηκε και στις δεκατρείς συνολικά, περιφέρειες. Ωστόσο στην Δυτική Ελλάδα παρουσίασε χαμηλότερη μέση ετήσια αύξηση σε σχέση με το εθνικό ΑΕΠ (2.3%)

Παράλληλα η Δυτική Ελλάδα ανήκει στις τρεις φτωχότερες ελληνικές περιφέρειες και ελλοχεύει ο κίνδυνος να μείνει διαρθρωτικά (δηλαδή μόνιμα) πίσω, αδυνατώντας να παρακολουθήσει τους ρυθμούς μεγέθυνσης των υπόλοιπων περιφερειών. Μπορεί, προς τούτο, να ειπωθεί ότι η Δυτική Ελλάδα δεν μπόρεσε να επωφεληθεί από τις ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες που επικράτησαν την περίοδο 1999-2001. Επιπρόσθετα στη Δυτική Ελλάδα το ποσοστό των ανέργων μακράς διάρκειας υπερβαίνει το 60% του συνόλου των ανέργων.

Με βάση συνδυαστικά οικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας διαπιστώνεται ότι η υστέρηση της (σε σχέση με τον Κοινοτικό μέσο όρο) οφείλεται στην ταυτόχρονη υστέρηση της παραγωγικότητας και της

απασχόλησης όπου διαπιστώνονται τα εξής χαρακτηριστικά: 1) ποσοστά γεωργικής απασχόλησης μεγαλύτερα του μέσου όρου, 2) ποσοστά απασχόλησης στις υπηρεσίες χαμηλότερα του μέσου όρου, 3) ποσοστά γενικής απασχόλησης χαμηλότερα του μέσου όρου, 4) ποσοστά ανεργίας υψηλότερα του μέσου όρου, 5) ποσοστά πληθυσμού άνω των 65 ετών υψηλότερα του μέσου όρου, 6) ποσοστά εργατικού δυναμικού χαμηλής εκπαίδευσης υψηλότερα του μέσου όρου και 7) ποσοστά εργατικού δυναμικού υψηλής εκπαίδευσης χαμηλότερα του μέσου όρου.

Διαπιστώνεται ότι η Δυτική Ελλάδα παρουσιάζει διαρθρωτικό χάσμα σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Ο κύριος λόγος για τον οποίο η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υστερεί έχει να κάνει με το μετασχηματισμό της οικονομίας και συγκεκριμένα με την εγκατάλειψη της γεωργίας και τη στροφή προς τις αστικού τύπου δραστηριότητες. Επειδή οι δραστηριότητες που φθίνουν (πρακτικά η γεωργία και η παραδοσιή μεταποίηση) εμφανίζουν υπερσυγκέντρωση στην Περιφέρεια, αυτές «πληρώνουν» δυσανάλογα μεγάλο μερίδιο από την οικονομική προσαρμογή

6.4.2 Βασική Αναπτυξιακή Επιλογή - Όραμα

Το όραμα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 είναι:

«η εντατικοποίηση των προσπαθειών για επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και πραγματική σύγκλιση με τις προηγμένες ελληνικές περιφέρειες μέσω ενίσχυσης της προσπελασιμότητας, βελτίωσης της επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας με ταυτόχρονη διασφάλιση σύγχρονου και άνετου επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους, μέσα από την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας»

6.4.3 Οι βασικές προτεραιότητες ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την περίοδο 2007-2013

Για την επίτευξη του κεντρικού αναπτυξιακού στόχου της Περιφέρειας αναπτύχθηκαν/σχεδιάστηκαν μια σειρά από βασικές προτεραιότητες. Ειδικότερα:

Ανάπτυξη των υποδομών και των υπηρεσιών των δικτύων και η δημιουργία Αξόνων Ανάπτυξης: Αξιοποίηση της Γεωγραφικής Θέσης της

Περιφέρειας-Ολοκλήρωση και λειτουργία των αξόνων ανάπτυξης ΠΑΘΕ-Δυτικός Άξονας-Διαμόρφωση και λειτουργία Ολοκληρωμένου Συστήματος Συνδυασμένων Μεταφορών-Ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων-Δημιουργία ενεργειακού κόμβου

Ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της Περιφέρειας και ανάδειξη των δυναμικών κλάδων με έμφαση στην Καινοτομία και Νέα Τεχνολογία: Ενίσχυση της Καινοτομίας και ανάπτυξη της τεχνολογίας Ενίσχυση της Εξωστρέφειας και της Ανταπόκρισης των Επιχειρήσεων στις ευκαιρίες και τις εξελίξεις του διεθνούς ανταγωνισμού-Ενίσχυση των Παραγωγικών Δυνατοτήτων της Περιφέρειας και Ανάδειξη των Δυναμικών Κλάδων.

Ολοκληρωμένη Τουριστική Ανάπτυξη με έμφαση στις ειδικές μορφές τουρισμού και ανάδειξη του Πολιτιστικού περιβάλλοντος: Αξιοποίηση και προβολή συγκριτικών πλεονεκτημάτων για την ανάπτυξη του τουρισμού - Ανάπτυξη ειδικών μορφών Τουρισμού - Σύνδεση του τουρισμού με τον πρωτογενή τομέα - Αξιοποίηση του πολιτιστικού Πόρου Ολυμπία και σύνδεση του με την Περιφερειακή Οικονομία - Σύνδεση των πολιτιστικών πόρων και δραστηριοτήτων με παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενή και τριτογενή τομέα - Αξιοποίηση & Ανάδειξη πολιτιστικού Περιβάλλοντος

Ολοκληρωμένη ανάπτυξη 1ης υπαίθρου και δημιουργία Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων : Διαμόρφωση Πολιτικής Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της Υπαίθρου - Αγροτική Ανάπτυξη.

Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη. Δημιουργία των απαραίτητων υποδομών και εξυπηρετήσεων για τη δημιουργία βιώσιμων κέντρων - Αστικές αναπλάσεις - Ανάπτυξη σχέσεων αστικού χώρου με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο - Δημιουργία δικτύου πόλεων.

Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος: Προώθηση Μέτρων Πρόληψης, Προώθηση Αειφόρου Ανάπτυξης- Αναβάθμιση - Προστασία Αγροτικού Περιβάλλοντος - Προστασία λιμνών, ποταμών, λιμνοθαλασσών και θαλασσών - Προστασία ευαίσθητων περιοχών - Διαχείριση Υδάτινου Δυναμικού - Προώθηση της Ανακύκλωσης απορριμμάτων - Επεξεργασία αποβλήτων.

Προώθηση της απασχόλησης και της ικανότητας πρόσβασης στην αγορά εργασίας : Εστιασμένες δράσεις δια βίου κατάρτισης για επιχειρήσεις και προσεπικό επιχειρήσεων

Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών : Ανάπτυξη και Βελτίωση των Κοινωνικών Υποδομών (στους Τομείς, υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και Προστασίας Ειδικών Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού - Υπηρεσίες Υγείας και Ποιότητας ζωής)

Ενίσχυση της διακρατικής, διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας: Προώθηση της Αναπτυξιακής Συνέργειας με Όμορες Περιφέρειες με προτεραιότητες στο Δυτικό Αναπτυξιακό Μέτωπο – Προώθηση της Αναπτυξιακής Συνεργασίας με περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ενίσχυση Διασυνοριακής Συνεργασίας Αξιοποίηση Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών

Οι ως άνω προτεραιότητες εξειδικεύονται σε σειρά Ειδικότερων Στόχων:

- Η Δημιουργία Δυτικού Αναπτυξιακού Μετώπου με μετασχηματισμό των κυρίων Οδικών Αξόνων σε Αξόνες Ανάπτυξης
- Η ανάπτυξη Συνδυασμένων Μεταφορών, με την ανάπτυξη σχετικών λειτουργιών και την αναβάθμιση των αναγκαίων Υποδομών
- Η Αξιοποίηση και Ενίσχυση του Αναπτυξιακού Ρόλου της Πάτρας, που είναι το Τρίτο Αστικό Κέντρο της χώρας, με μετασχηματισμό της σε Δυτική Μητρόπολη και Βασική Πύλη Εισόδου-Εξόδου στην Δυτική Ευρώπη.
- Η Εξειδίκευση και Ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου των Αστικών Κέντρων
- Η Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας, της Τεχνολογίας, της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης - Προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης
- Ολοκληρωμένη Τουριστική Ανάπτυξη με έμφαση στις ειδικές μορφές τουρισμού.
- Η Ανάπτυξη και σύνδεση του Πολιτισμού με Δραστηριότητες του Δευτερογενή και του Τριτογενή τομέα και τις Νέες Τεχνολογίες.
- Η ανάδειξη και αξιοποίηση των Υπηρεσιών Υγείας υψηλού επιπέδου και των Κοινωνικών Υποδομών.

- Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου, η Αγροτική Ανάπτυξη και η Αναβάθμιση του Αγροτικού Περιβάλλοντος.
- Η Ενίσχυση της αναπτυξιακής και πολιτιστικής συνεργασίας με άλλες Περιφέρειες της Ελλάδας και της Ε.Ε.
- Η Αναβάθμιση και Προστασία του Περιβάλλοντος - Πρόληψη Κινδύνων.

6.4.4 Ενέργειες διαβούλευσης

Η νέα προγραμματική περίοδος 2007-2013 κρίνεται ως ιδιαίτερης σημαντικότητας για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, δεδομένου ότι καλείται να αντιμετωπίσει σειρά προκλήσεων που εστιάζονται στα κάτωθι:

Την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας.

Την αύξηση της Παραγωγικότητας με την ορθολογική αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων.

Την προστασία του περιβάλλοντος και αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων.

Την ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της απασχόλησης

Την ενίσχυση της Έρευνας και Καινοτομίας.

Τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων

6.4.5 Εξειδίκευση Αξόνων Προτεραιότητας

Οι ως άνω προτεραιότητες I ειδικοί στόχοι θα υλοποιηθούν διαμέσου 4 βασικών Αξόνων Προτεραιότητας. Συγκεκριμένα:

Άξονας Προτεραιότητας 1: Υποδομές & Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

Άξονας Προτεραιότητας 2: Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα

Άξονας Προτεραιότητας 3: Αειφόρος Ανάπτυξη & Ποιότητα Ζωής

Άξονας Προτεραιότητας 4: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής

6.5 Άξονας προτεραιότητας 1: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας

ΓΕΝΙΚΑ:

Ο τομέας των μεταφορών κρίνεται ως ιδιαίτερης σημαντικότητας δεδομένης της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας (Πάτρα-Δυτική Πύλη της χώρας, σημείο εκκίνησης Π.Α.Θ.Ε., σύνδεση Πελοποννήσου με Ηπειρωτική χώρα, κλπ.)

Αναφορικά με τα διευρωπαϊκά δίκτυα, για την περίπτωση της Δυτικής Ελλάδος, ο διάδρομος Αδριατικής-Ιονίου είναι ο πλέον βασικός άξονας συνδυσασμένων μεταφορών, που λειτουργεί ως τμήμα του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών. Ο ρόλος του διαδρόμου τα τελευταία χρόνια είναι εξαιρετικά σημαντικός αφότου οι εξελίξεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία διαφοροποίησαν δραματικά τη γεωγραφία των διεθνών χερσαίων μεταφορικών ροών από και προς την Ελλάδα. Μέχρι πρόσφατα, οι βασικοί ελληνικοί άξονες μεταφορών είχαν προσανατολισμό Β-Ν. Μετά τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις ο προσανατολισμός των βασικών ελληνικών αξόνων μεταφορών άλλαξε και έγινε Α-Δ, με προοπτική την ενεργοποίηση των δυτικών Λιμενικών Πυλών και την ολοκλήρωση των βασικών οριζοντίων αξόνων (Εγνατία Οδός, Πάτρα-Αθήνα, Ηγουμενίτσα Βόλος). Η αιτία είναι προφανής: η Ιταλία είναι ο πλησιέστερος κοινοτικόςεταίρος της Ελλάδας.

Το τμήμα των οδικών διευρωπαϊκών δικτύων που σχετίζεται με τη λειτουργία του διαδρόμου Αδριατικής - Ιονίου και σχετίζεται με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι ο αυτοκινητόδρομος Π.Α.Θ.Ε και ειδικότερα το τμήμα Πάτρα - Αθήνα. Στόχος του έργου αυτού είναι η αναβάθμιση της υπάρχουσας οδικής υποδομής σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα των αυτοκινητοδρόμων. Άλλο σημαντικό έργο που επηρεάζει σημαντικά το ρόλο της ΠΔΕ στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών και την αναπτυξιακή δυναμική της Δυτικής Ελλάδος, είναι ο Δυτικός Άξονας (Ιόνια Οδός), δηλαδή ο άξονας από την Καλαμάτα μέχρι τα Αλβανικά σύνορα μέσω Πάτρας και Ιωαννίνων, το οποίο σχετίζεται με την Εγνατία Οδό (το σημαντικότερο τμήμα αυτού του έργου είναι η ζεύξη του Ρίου-Αντίρριου που έχει ολοκληρωθεί)

Υπό την έννοια αυτή για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδος, θεωρείται ότι η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μεταφορικής υποδομής θα άρει σταδιακά τη συγκοινωνιακή απομόνωσή της και θα δράσει ως αναπτυξιακό εργαλείο οικονομικής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού. Η Ιόνια Οδός, η Εγνατία, η Ζεύξη Ρίου-Αντίρριου και οι δια-περιφερειακές συνδέσεις, εφόσον υποστηριχθούν με συμπληρωματικές δράσεις, θα βελτιστοποιήσουν την οικονομική απόδοση του περιφερειακού χώρου και θα αυξήσουν τα ενδογενή του πλεονεκτήματα.

Σημειώνεται ότι, σήμερα η εσωτερική συνοχή της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος είναι χαμηλή, λόγω της ύπαρξης έντονων ενδονομαρχιακών ανισοτήτων που συνεπάγεται η ταυτόχρονη παρουσία ευνοημένων πεδινών περιοχών με σημαντικό πληθυσμιακό και παραγωγικό δυναμικό και μεγάλων ορεινών μειονεκτικών περιοχών, που οδηγεί σε συγκρούσεις προτεραιοτήτων.

Οι οδικές μεταφορές στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελούν το σημαντικότερο τμήμα του τομέα των μεταφορών, όμως η κατάσταση αυτών παραμένει ακόμα σε μέτρια επίπεδα. Το γεγονός αυτό αποδίδεται κυρίως στο γεωμορφολογικό ανάγλυφο της Περιφέρειας, που δεν επέτρεψε λόγω του υψηλού κόστους την πλήρη ανάπτυξη του δικτύου μεταφορών με άλλα μέσα.

Μέχρι σήμερα στο πλαίσιο τριών προγραμματικών περιόδων, σημαντικοί πόροι διετέθησαν για την υλοποίηση οδικών έργων³, όμως η ανάπτυξη του οδικού δικτύου βασίστηκε στις τοπικές ανάγκες, ενώ χαρακτηρίζεται από μέτρια γεωμετρικά χαρακτηριστικά και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης και ασφάλειας. Παράλληλα, το υφστάμενο οδικό δίκτυο δεν εξυπηρετεί στον αναγκαίο βαθμό σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους (αεροδρόμια, λιμάνια, ΒΙΠΕ κλπ.), αλλά ούτε και την διαπεριφερειακή σύνδεση

Στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών, με την υπάρχουσα μετρική γραμμή (φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, πετपालαιωμένη επιδομή και υποδομή), καθώς και την ανυπαρξία σύγχρονων μέσων τηλεπικοινωνίας και σηματοδότησης, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για την ολοκλήρωση του τμήματος (εντός των ορίων της Περιφέρειας), του βασικού

σιδηροδρομικού άξονα της χώρας (ΠΑΘΕ/Π) που εντάσσεται στο πλαίσιο των διευρωπαϊκών δικτύων.

Η λειτουργία της «Δυτικής Σιδηροδρομικής Πύλης» με συνδυασμό θαλασσίων και σιδηροδρομικών υπηρεσιών από τους λιμένες της Ηγουμενίτσας και της Πάτρας προς την Ιταλία θεωρείται πολύ σημαντική για τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των ελληνικών σιδηροδρόμων και του ρόλου τους στις επιβατικές και κυρίως στις εμπορευματικές μεταφορές μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ.

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, παρά τις σχετικές προσπάθειες κατά την διάρκεια των προηγούμενων, αλλά και της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, δεν επιτεύχθηκαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα (βελτίωση συνθηκών διακίνησης φορτίων και επιβατών), κυρίως λόγω των καθυστερήσεων στην κατασκευή των έργων (Λιμάνι Πατρών, Αιγίου). Αντίθετα το εμπορικό λιμάνι του Αστακού, ενώ βρισκόταν χρόνια αναξιοποίητο, σήμερα ολοκληρώνεται και είναι σε φάση εκμετάλλευσης με αρκετές ακόμη ανάγκες επενδύσεων, όπως η ολοκλήρωση των υποδομών και η κατασκευή του οδικού δικτύου σύνδεσης με το Δυτικό Άξονα.

Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, λόγω της ιδιαίτερα αυξημένης ζήτησης που παρατηρήθηκε κατά τα τελευταία χρόνια, οι δυνατότητες των υφιστάμενων στρατιωτικών αεροδρομίων (Αραξος, Ανδραβίδα, Άκτιο), έχουν ήδη ξεπερασθεί ως προς τα επιχειρησιακά δεδομένα των χώρων κίνησης αεροσκαφών (διάδρομοι, τροχόδρομοι, πίστες στάθμευσης αεροσκαφών) και ως προς τις διατιθέμενες κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπές διευκολύνσεις. Τέλος, υπάρχει έλλειψη ευρείας και ολοκληρωμένης εφαρμογής της τηλεματικής και των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), γεγονός που θα μπορούσε να συμβάλει στην παροχή υψηλότερων επιπέδων ασφαλείας και διαχείρισης των επιχειρησιακών λειτουργιών. Στη βάση των ως άνω, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου πολιτικού αεροδρομίου σε ένα από τα στρατιωτικά αεροδρόμια της Περιφέρειας.

---

³ Στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 311,8 Μ € περίπου 191,3 Μ € από ΠΕΠ και 120,5 Μ € από άλλα προγράμματα

Στον τομέα των συνδυασμένων μεταφορών, οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση των αναγκαίων έργων αφενός και η έλλειψη Εμπορευματικών Κέντρων αφετέρου, έχει ως αποτέλεσμα να παρουσιάζονται σημαντικές δυσλειτουργίες στις εμπορευματικές μεταφορές με επιπτώσεις, τόσο στο κόστος, όσο και στην ποιότητα εξυπηρέτησης.

Ωστόσο στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος έχουν προγραμματιστεί ή εκτελούνται μεγάλα έργα υποδομών όπως:

- . Ο Σιδηροδρομικός άξονας Πάτρα - Αθήνα - Θεσσαλονίκη (σιδηροδρομικός ΠΑΘΕ) με το τμήμα του «Γραμμή Αθήνα (ΣΚΑ) Ελευσίνα - Κόρινθος - Πάτρα» με διπλή γραμμή κανονικού εύρουςεξοπλισμένη με σύγχρονα συστήματα σηματοδότησης καιηλεδιοίκησης και μέγιστες ταχύτητες της τάξεως των 120- 200 χλμ./ώρα.
- . Ο Οδικός Άξονας ΠΑΘΕ.
- . Η Ιόνια Οδός.
- 'Επέκταση και εκσυγχρονισμός του λιμένα Πατρών ως θαλάσσια δυτική πύλη της χώρας (πόροι Γ' ΚΠΣ και Interreg).
- . Η κατασκευή των Παραγλαύκιων αρτηριών για τη σύνδεση της Ευρείας Παράκαμψης Πάτρας με τον νέο λιμένα Πάτρας, μέσω του κόμβου Κ5.

- . Η σύνδεση της Ευρείας Παράκαμψης Πατρών με την πόλη με κάλυψη του χειμάρρου Διακονιάρη.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ:

Το σύστημα μεταφορών, αποτελεί σημαντική παράμετρο για την οικονομική και κοινωνική ευημερία | ανάπτυξη της Περιφέρειας. Στρατηγική επιδίωξη και βασικό αναπτυξιακό στόχο του Προγράμματος αποτελεί η ανάπτυξη και οργάνωση των υποδομών και υπηρεσιών προσπελασιμότητας, με την ταχύτερη ολοκλήρωση της ανάπτυξης του συστήματος μεταφορών για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης, με ασφάλεια, σε μικρό χρόνο και με μικρό κόστος μεταφοράς.

Γενικοί Στόχοι:

Η αναβάθμιση και συμπλήρωση των δικτύων μεταφορών και των μεταφορικών υπηρεσιών.

Για την εξασφάλιση της προσπελασιμότητας είναι απαραίτητη σε επίπεδο υποδομών, η ολοκλήρωση και αναβάθμιση των δικτύων που είτε απουσιάζουν είτε λειτουργούν σε χαμηλές συνθήκες ασφαλείας.

Η μείωση του χρόνου και του κόστους μεταφοράς προσώπων και αγαθών

Σημαντική παράμετρο στην επιλογή του τρόπου μεταφοράς τόσο για τα φυσικά πρόσωπα, όσο και για τα αγαθά, αποτελούν το κόστος και ο απαιτούμενος χρόνος. Ιδιαίτερα σε ότι αφορά στα αγαθά, το κόστος μεταφοράς θεωρείται κρίσιμο ως προς την αξιοποίηση των προοπτικών της μεταφορικής αλυσίδας και την μετατροπή της Περιφέρειας σε κομβικό σημείο ανάπτυξης των συνδυασμένων μεταφορών.

Η βελτίωση της ασφάλειας

Ο παράγοντας «ασφάλεια» (ιδίως της οδικής), αποτελεί σημαντική παράμετρο ενός μεταφορικού συστήματος η ανάπτυξη του θα πρέπει να τη λαμβάνει σοβαρά υπόψη

Η βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης

Η βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης συνδέεται με τη βελτίωση των συνθηκών διακίνησης" της ασφάλειας των μετακινήσεων, καθώς και την παροχή έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης

Ειδικό Στόχοι:

Για την επίτευξη της στοχοθεσίας του άξονα, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα παρακάτω:

- Ανάπτυξη Υποδομών
- Ολοκλήρωση ημιτελών έργων προηγούμενης προγραμματικής περιόδου

- Ανάπτυξη Συστημάτων Διαχείρισης.
- Ανάπτυξη Νέων Τεχνολογιών
- Διεύρυνση Χρηματοδοτικής βάσης μέσω Σ.Δ.Ι.Τ.

Η εξειδίκευση των γενικών στόχων ανά τομέα παρέμβασης έχει ως εξής:

- Οδικές Μεταφορές- Οδικό δίκτυο.
- Σιδηροδρομικές Μεταφορές.
- Θαλάσσιες Μεταφορές.
- Αεροπορικές Μεταφορές.
- Εμπορευματικές Μεταφορές

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ:

Για την επίτευξη των στόχων του Άξονα θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις οι οποίες θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς τις βασικές παρεμβάσεις προσπελασιμότητας που θα χρηματοδοτηθούν κεντρικά από τα Υπουργεία. Οι παρεμβάσεις αυτές ανά τομέα παρέμβασης παρουσιάζονται ακολούθως:

Οδικές Μεταφορές - Οδικό δίκτυο

- Ολοκλήρωση ημιτελών έργων που βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και δεν προβλέπεται να ολοκληρωθούν μέχρι τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.
- Δημιουργία νέων οδικών τμημάτων και αξόνων που
  - κρίνονται απαραίτητοι για την ολοκληρωμένη λειτουργία του (ενδοπεριφερειακού) οδικού δικτύου της Περιφέρειας,
  - εξασφαλίζουν τη συνέχεια των μεταφορών σε κόμβους του τομέα μεταφορών (λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, εμπορευματικά κέντρα κ.λ.π.) και συμβάλλουν στην συνδυασμένη λειτουργία των μεταφορών,
  - προωθούν υφιστάμενες ή νέες παραγωγικές δραστηριότητες και τονώνουν την τουριστική ανάπτυξη, την απασχόληση και τα εισοδήματα, δημιουργώντας ένα ευνοϊκό κλίμα για συνολική ανάπτυξη. .

- Βελτίωση τμημάτων οδικού δικτύου που λόγω γεωμετρικών ή κυκλοφοριακών χαρακτηριστικών παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό οδικής ασφάλειας.
- Αναβάθμιση παλιών οδικών τμημάτων, που δημιουργούν τις προϋποθέσεις τουριστικής ανάπτυξης περιοχών της Περιφέρειας.
- Παρεμβάσεις που αφορούν στην ασφάλεια, πληροφόρηση, καθώς και την αξιοποίηση «ευφυών συστημάτων».

Σιδηροδρομικές Μεταφορές

- Ολοκλήρωση ημιτελών έργων που βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και δεν προβλέπεται να ολοκληρωθούν μέχρι τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.
- Παρεμβάσεις που συμβάλλουν στη βελτίωση του δικτύου, στην αύξηση της ασφάλειας και αξιοπιστίας, καθώς και την μείωση του χρόνου διαδρομής.
- Παρεμβάσεις στο πλαίσιο των συνδυασμένων μεταφορών (ανάπτυξη εμπορευματικών σταθμών).

Θαλάσσιες Μεταφορές

- Ολοκλήρωση ημιτελών έργων. που βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και δεν προβλέπεται να ολοκληρωθούν μέχρι τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.
- Βελτίωση λιμενικών υποδομών και ανωδομών για την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των παρεχομένων υπηρεσιών.
- Ενίσχυση της ασφάλειας των λιμένων.
- Προώθηση συνδυασμένων μεταφορών.
- Βελτίωση της σύνδεσης της λειτουργίας των λιμένων με τον τοπικό αστικό και επιχειρηματικό ιστό.

Αεροπορικές Μεταφορές

Παρεμβάσεις ανάπτυξης και αναβάθμισης των αεροπορικών υποδομών της Περιφέρειας

Εμπορευματικές Μεταφορές

- Οργάνωση σύγχρονων μεταφορικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας
- Εξασφάλιση οδικών και σιδηροδρομικών προσβάσεων στα εμπορευματικά κέντρα και σε ΒΕΠΕ.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΠΕΠ αναμένεται να συμβάλει στα κάτωθι:

- Στη δημιουργία νέου αναπτυξιακού άξονα, με την αξιοποίηση της γειννίας με την Δυτική Ευρώπη και της δυνατότητας επέκτασής του στα Δυτικά Βαλκάνια.
- Στην κλαδική αναδιάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, με την προσέλκυση νέων κλάδων κατά μήκος του άξονα (βιομηχανικών επιχειρήσεων, διαμετακομιστικού εμπορίου, συνδυασμένων μεταφορών, παραγωγικών υπηρεσιών, τουρισμού). Στην ίδια κατεύθυνση αναμένεται η ενίσχυση υπηρεσιών νέου τύπου, όπως τα κέντρα διαμετακόμισης, τα κέντρα εμπορίου - αναψυχής, οι εκθεσιακοί χώροι κ.λ.π., εκτός των αστικών περιοχών σε αποστάσεις που έως τώρα ήταν ανέφικτες
- Στην επέκταση της τουριστικής και παραθεριστικής δραστηριότητας - που εκπορεύεται κυρίως από την περιοχή της πρωτεύουσας - σε «νέες» περιοχές που έως σήμερα ήταν εκτός εμβέλειας λόγω του χρόνου μετακίνησης.
- Στη βελτίωση της προσπελασιμότητας στο μεγαλύτερο τμήμα του ηπειρωτικού πληθυσμού της Περιφέρειας.
- Στην ανάπτυξη των υπεραστικών μεταφορών
- Στην αποσυμφόρηση των οδικών δικτύων και η εξυπηρέτηση πληθυσμιακών κέντρων γύρω από τις πόλεις αυτές
- Στο συνδιασμό της χερσαίας και της θαλάσσιας μεταφοράς
- Στην βελτίωση ποιότητας ζωής.

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Συμπληρωματικότητα/Συνάφεια με άλλες δράσεις

Οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας συμβάλλουν στη στρατηγική κατεύθυνση για τη «βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και των πόλεων» νέσω της βελτίωσης της πρόσβασης και της εξασφάλισης μεταφορικών υπηρεσιών ποιότητας,

Είναι απόλυτα συναφείς με τις δράσεις των Αξόνων Προτεραιότητας «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα» και «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής», δεδομένου ότι λειτουργούν συνδιαστικά στην κατεύθυνση ενίσχυσης του κοινωνικού και οικονομικού ιστού της Περιφέρειας.

Επίσης, οι παρεμβάσεις του Άξονα συνάδουν με τα προγραμματισμένα ή εκτελούμενα μεγάλα έργα εντός των ορίων της Περιφέρειας και ειδικότερα με τον «Δυτικό άξονα», το οδικό τμήμα της «ΠΑΘΕ», τον σιδηροδρομικό άξονα «Πατρών-Αθηνών-Θεσσαλονίκη-Ειδομένη/Προμαχώνα», το «Λιμάνι της Πάτρας» και τις «Παραγλαύκιες αρτηρίες».

6.6 Άξονας προτεραιότητας 2: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

ΓΕΝΙΚΑ

Ο Άξονας Προτεραιότητας «Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα» έχει ως αντικείμενο τη χρηματοδότηση έργων και πράξεων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας (ίδρυση νέων επιχειρήσεων) και στήριξη της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, μέσω του εκσυγχρονισμού των παραγωγικών δυνατοτήτων τους, την ενίσχυση παραγωγής έρευνας και καινοτομίας και σύνδεσή τους με τον παραγωγικό ιστό της Περιφέρειας.

Μετά την αποβιομηχάνιση και το κλείσιμο των μεγάλων βιομηχανικών μονάδων της τελευταίας 20ετίας και παρά τις προσπάθειες που έγιναν, δεν έχουν, μέχρι σήμερα, αναπτυχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό νέοι κλάδοι παραγωγής οι οποίοι θα υποκαταστήσουν αυτούς που εξέλειπαν ή είναι

στάσιμοι και φθίνουν εξαιτίας του ανταγωνισμού. Η αξιολογή παρουσία του τραπεζικού συστήματος και η ύπαρξη και λειτουργία Πανεπιστημιακών και Τεχνολογικών ιδρυμάτων, Ερευνητικών ινστιτούτων και Επιστημονικού Πάρκου δεν έχουν αποκαταστήσει τις οριζόντιες και κάθετες διασυνδέσεις με τον τοπικό παραγωγικό ιστό που απαιτούνται για να αξιοποιηθεί επαρκώς το ενδογενές δυναμικό και ως εκ τούτου να προωθηθεί με γρήγορους ρυθμούς η ανάπτυξη σε Περιφερειακό επίπεδο.

Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων που είναι εγκαταστημένες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας είναι πολύ μικρές ή μικρομεσαίες και αντιμετωπίζουν προβλήματα ανταγωνισμού τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Είναι ανάγκη για τη συνέχιση και εντατικοποίηση των μέτρων που στοχεύουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η οποία νοείται ως διαρκής άνοδος του επιπέδου ζωής και ταυτόχρονα συγκράτηση στο δυνατό χαμηλότερο επίπεδο της ακούσιας ανεργίας.

Η ΠΔΕ εμφάνισε κατά το 2004 1.8 νέες ΑΕ και ΕΠΕ για κάθε 10.000 κατοίκους γεγονός που αποδίδεται σε παράγοντες όπως η συγκέντρωση κεφαλαίων, οι καλύτερες υποδομές, η εγγύτητα σε βασικές διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες κλπ..

Σε ότι αφορά τους δείκτες καινοτομίας η Δυτική Ελλάδα είναι κάτω από το μέσο όρο, από όπου συνάγεται ότι υπάρχει μεγάλο κενό στη συγκεκριμένη περιφέρεια αναφορικά με την υιοθέτηση νέων μεθόδων και τεχνολογιών καινοτομικού χαρακτήρα.

Η εκτίμηση της κατάστασης των επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριότητας έχει σε γενικές γραμμές ως ακολούθως:

Οι επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα χαρακτηρίζονται από την έλλειψη επαρκούς ανταγωνιστικότητας λόγω της σχετικά χαμηλής ποιότητας των προϊόντων και του υψηλού κόστους παραγωγής, όπως επίσης και των προβλημάτων που παρουσιάζονται στο σύστημα διακίνησης και εμπορίας (σύνδεση πρωτογενή με δευτερογενή τομέα και τριτογενή τομέα).

Στο δευτερογενή τομέα η περίοδος που διανύουμε χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια αναδιάρθρωσης της βιομηχανικής βάσης και την μετατόπιση των δραστηριοτήτων από φθίνοντες κλάδους προς νέες ανταγωνιστικές και βιώσιμες δραστηριότητες.

Όσον αφορά τον τριτογενή τομέα και ειδικότερα τον κλάδο του τουρισμού τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας από πλευράς κλίματος, γεωγραφικής θέσης, φυσικών, αρχαιολογικών και άλλων πολιτιστικών πόρων δεν έχουν μέχρι σήμερα αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό, ώστε να καταστήσουν την Περιφέρεια σε ένα δυναμικό και μόνιμο πόλο έλξης.. Παράλληλα η μέχρι σήμερα ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, χειμερινός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, κλπ) έχει σχετικά περιορισμένο χαρακτήρα.

Η υφιστάμενη κατάσταση του τομέα Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα αλλά και αδυναμίες.

Έτσι μετά και την υλοποίηση έργων και δράσεων από τα προηγούμενα ΚΠΣ, οι δυνατότητες του Περιφερειακού τομέα έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας επικεντρώνονται στην ύπαρξη μεγάλου δυναμικού φορέων ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας και ερευνητών σε τομείς έντασης γνώσης, και στην παρουσία αξιόλογων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο ο τομέας παρουσιάζει και αδυναμίες όπως η ύπαρξη μικρού αριθμού φορέων προσφοράς και ζήτησης ερευνητικών υπηρεσιών, η σημαντική επιφύλαξη του τραπεζικού συστήματος για τη χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων με σημαντικό βαθμό καινοτομίας. και τέλος έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της μεταφοράς νέων τεχνολογιών και καινοτομίας από τους ερευνητικούς φορείς στις επιχειρήσεις, ενδοπεριφερειακά, στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και προς το εξωτερικό. Στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A) υπάρχει σοβαρή υστέρηση στη σύνδεση έρευνας και επιχειρηματικότητας.

---

4 Ο Περιφερειακός Εθνικός Συνοπτικός Δείκτης Καινοτομίας- *Regiona/ Nationa/ Summary Innovation Index (RNSII)* για την ΠΔΕ είναι 72 (ο δείκτης ορίζεται ως ο σχετικός μέσος όρος των δεικτών καινοτομίας μιας περιφέρειας προς το μέσο της χώρας. Όταν η τιμή του δείκτη είναι μεγαλύτερη του 100 τότε η καινοτομική επίδοση της συγκεκριμένης περιφέρειας βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο της χώρας). Ο Περιφερειακός Ευρωπαϊκός Συνοπτικός Δείκτης Καινοτομίας - *Regiona/ European Summary Innovation Index (REUSII)* για την ΠΔΕ ανέρχεται σε 29 (ο δείκτης ορίζεται ως ο σχετικός μέσος όρος των δεικτών καινοτομίας μιας περιφέρειας προς το μέσο της ΕΕ. Όταν η τιμή του δείκτη είναι μεγαλύτερη του 100 τότε η καινοτομική επίδοση της συγκεκριμένης περιφέρειας βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ). Ο Φανερός Περιφερειακός Συνοπτικός Δείκτης Καινοτομίας - *Revea/ed Regiona/ Summary Innovation Index (RRSII)* για την ΠΔΕ είναι 55 (ο δείκτης προκύπτει ως μέσος όρος των δύο προηγούμενων δεικτών)

Η ΠΔΕ εμφανίζει χαμηλές δαπάνες σε E&A, χαρακτηριζόμενες από σχετικά μικρή συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, και μικρή διαχρονική αύξηση. Παρατηρούνται επίσης χαμηλές επιδόσεις σε αριθμό διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δείκτης που αποτελεί μέτρο της απόδοσης της E&A. Η σημαντική υστέρηση στην υιοθέτηση και χρήση ΤΠΕ, σε συνδυασμό με τις χαμηλές επενδύσεις στη γνώση (EΤ&A, εκπαίδευση - κατάρτιση), είναι οι βασικοί παράγοντες για το γεγονός ότι η απασχόληση και η παραγωγικότητα δεν συμβάλλουν επαρκώς στην άνοδο του Περιφερειακού προϊόντος.

Στον τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) η θέση της Περιφέρειας δεν χαρακτηρίζεται ικανοποιητική. Τα αποτελέσματα μελέτης⁵ για την παρακολούθηση των δεικτών του eEurope 2005 στην Ελλάδα για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια δείχνουν ότι αν και στο σύνολο τους χρησιμοποιούν συστήματα τεχνολογιών και πληροφορικής, εντούτοις ελάχιστες από αυτές προχώρησαν στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους (ανάπτυξη δράσεων ηλεκτρονικού εμπορίου B2B ή B2C, δημιουργία ιστοσελίδων, κλπ).

Η ΠΔΕ βρίσκεται σε χαμηλή θέση σε ότι αφορά τη διείσδυση ευρυζωνικών δικτύων, τα οποία αποτελούν τη βασική υποδομή για την ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης στο πλαίσιο των στόχων της Λισσαβόνας, διαθέτει επίσης χαμηλό ποσοστό επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία. Πρόσφατα ωστόσο εμφανίζονται ισχυρές ανοδικές τάσεις στην ανάπτυξη του ευρυζωνικού διαδικτύου.

Σημαντικά βήματα έχουν γίνει επίσης προς την κατεύθυνση της πτυχής της απασχόλησης και στην κοινωνική διάσταση της χρήσης των ΤΠΕ. Το σύνολο των σχολείων της Περιφέρειας είναι διασυνδεδεμένο με το διαδίκτυο.

---

⁵«Μελέτη για την παρακολούθηση των δεικτών του σχεδίου eEurope 2005 για την Ελλάδα-Τομέας επιχειρήσεων», 2005..(Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας)

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Η επιχειρηματικότητα τόσο σε εθνικό όσο και σε Περιφερειακό επίπεδο, αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο της Περιφέρειας.

Για την περίοδο 2007-2013 στρατηγικός στόχος για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι να καταστεί η Περιφέρεια ένας πόλος ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο, με βασικούς στόχους:

- Την ίδρυση και ενίσχυση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης και ευρύτερα ενίσχυση της επιχειρηματικότητας κυρίως μέσω της διευκόλυνσης ίδρυσης νέων ευέλικτων & εξειδικευμένων επιχειρήσεων
- Την ενίσχυση της παραγωγής εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας, την σύνδεση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας και τον προσανατολισμό των τοπικών παραδοσιακών κλάδων και των νέων επιχειρήσεων σε κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.
- Την ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της Περιφέρειας και ανάδειξη των δυναμικών κλάδων. Προώθηση μεγάλης κλίμακας επενδυτικών σχεδίων
- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας μέσω της μεγαλύτερης χρησιμοποίησης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών.
- Την ενίσχυση της ευρυζωνικότητας (παροχής υπηρεσιών) και ευρυζωνικών υποδομών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.
- Ανάπτυξη και ολοκλήρωση των ευρυζωνικών δικτύων, υποδομών και υπηρεσιών
- Διείσδυση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις
- Ανάπτυξη και ολοκλήρωση των ευρυζωνικών δικτύων, υποδομών και υπηρεσιών
- Διείσδυση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις

Ειδικοί Στόχοι

Οι ανωτέρω γενικοί στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας εξειδικεύονται ως ακολούθως:

- Αύξηση των επενδύσεων σε τομείς έντασης γνώσης και αναπροσανατολισμός του παραγωγικού δυναμικού σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ενίσχυση της νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας.
- Προσέλκυση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από το εξωτερικό που αξιοποιούν την νέα γνώση και παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ενίσχυση της διακλαδικής και διατομεακής δικτύωσης των ΜΜΕ με στόχο την αξιοποίηση κοινών υποδομών και υπηρεσιών και τη δημιουργία συνεργιών και οικονομιών μοναδιαίου μεγέθους.
- Προώθηση της προσανατολισμένης εξωστρέφειας της τεχνολογικής και οργανωτικής καινοτομίας και της ποιότητας των επιχειρήσεων και βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων.
- Βελτίωση των συνεργασιών των δημόσιων ερευνητικών φορέων με επιχειρήσεις και παραγωγικούς φορείς.
- Προβολή - διάχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων καθώς και των επιπτώσεών τους στη καθημερινή ζωή.
- Προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ σε όλο το φάσμα λειτουργιών των επιχειρήσεων και παροχή ολοκληρωμένων ψηφιακών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Οι σημαντικότερες παρεμβάσεις του άξονα προτεραιότητας παρουσιάζονται ακολούθως:

- Ίδρυση και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων με έμφαση στην καινοτομία και νέες τεχνολογίες.
- Ίδρυση και εκσυγχρονισμός τουριστικών επιχειρήσεων
- Ενίσχυση επιχειρήσεων για έργα προστασίας του περιβάλλοντος.

- Ενίσχυση νέων και υφιστάμενων επιχειρηματικών περιοχών (ΒΕΠΕ) και Εμπορευματικών - Διαμετακομιστικών Κέντρων.
- Ενίσχυση υποδομών έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομία.
- Ενίσχυση της συνεργασίας ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών ινστιτούτων και επιχειρήσεων.
- Ανάπτυξη υποδομών αρχικής εγκατάστασης επιχειρήσεων που αξιοποιούν αποτελέσματα Έρευνας και Τεχνολογικής ανάπτυξης.
- Χρησιμοποίηση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε θέματα προβολής, οργάνωσης, λειτουργίας και ανάπτυξης επιχειρήσεων.
- Υποστήριξη ηλεκτρονικών συναλλαγών των επιχειρήσεων (B2B, B2C).
- Αύξηση της διαθεσιμότητας της ευρυζωνικής πρόσβασης
- Οργάνωση και λειτουργία δομών one - stop - shop για την προώθηση της επιχειρηματικότητας.
- Διάδοση και επίδειξη καινοτόμων έργων.
- Δράσεις ανάδειξης τουριστικού προϊόντος

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ : *(Ωφειλούμενοι, πληθυσμοί, περιοχές, τομείς, κλπ.)*

Άμεσα ωφελούμενοι από την υλοποίηση των δράσεων θα είναι οι επιχειρήσεις όλων των κλάδων που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Με την υλοποίηση των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας τα αναμενόμενα αποτελέσματα θα είναι:

- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.
- Ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής δομής των επιχειρήσεων.
- Εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των επιχειρήσεων μέσω της χρησιμοποίησης ΤΠΕ.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.
- Ενίσχυση της απασχόλησης.
- Βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της Περιφέρειας.
- Διατήρηση και ενίσχυση του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας.

- Ενίσχυση της εξωστρέφειας.

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Συμπληρωματικότητα I Συνάφεια με άλλες δράσεις

Οι παρεμβάσεις του άξονα συμβάλλουν στην στρατηγική κατεύθυνση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και την βελτίωση του οικονομικού και κοινωνικού επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού.

Οι παρεμβάσεις του άξονα είναι απόλυτα συναφείς με τις δράσεις του άξονα προτεραιότητας «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής» και «Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας», ικανοποιώντας την κύρια αναπτυξιακή επιλογή της Περιφέρειας.

Καθεστώτα ενίσχυσης

Όλες οι Κρατικές Ενισχύσεις - πλην του αναπτυξιακού νόμου (ή άλλων ανάλογων πράξεων που κοινοποιήθηκαν ή πρόκειται να κοινοποιηθούν στην Επιτροπή ΕΚ) - που θα χορηγηθούν μέσω των μέτρων αυτού του Επιχειρησιακού Προγράμματος εμπίπτουν στις ομάδες των εξαιρέσεων ως προς την υποχρέωση κοινοποίησης που προβλέπεται από το άρθρο 88 παράγραφος 3 της συνθήκης και αφορούν: 1) στις ενισχύσεις "ήσσονος σημασίας" (de minimis), 2) στις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και 3) στις ενισχύσεις για επαγγελματική εκπαίδευση.

Χρηματοδότηση στο πλαίσιο του 10%.

Εστιασμένες δράσεις δια βίου κατάρτισης για επιχειρηματίες και προσωπικό επιχειρήσεων σε θέματα επιχειρηματικής λειτουργίας, εισαγωγής και εφαρμογής καινοτομίας στις επιχειρήσεις, Τεχνολογιών Πληροφορικής και επικοινωνιών, κλπ.

6.7 Άξονας προτεραιότητας 3: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής

ΓΕΝΙΚΑ

Το φυσικό περιβάλλον μαζί με το ανθρωπογενές και την πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά αποτελούν ένα από τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Σε κάθε περίπτωση, κατά την αναπτυξιακή διαδικασία στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, καθώς η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει απαραίτητα να είναι συνδεδεμένη με την αειφορία.

Βασική επιδίωξη της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος είναι, λοιπόν, η διαφύλαξη και η αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος καθώς και η αναβάθμιση του κοινωνικού προσώπου των αστικών και ορεινών περιοχών.

Οι προτεινόμενες σε αυτό τον άξονα δράσεις, αφορούν στους τομείς του Περιβάλλοντος, της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, του Πολιτισμού και των Κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών. Επίσης, όσον αφορά τη χωρική διάσταση, προτείνονται ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και ολοκληρωμένες δράσεις σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.

Οι πόροι, που διατέθηκαν μέχρι σήμερα στους τομείς αυτούς αντιμετώπισαν μόνον εν μέρει τα υφιστάμενα προβλήματα. Ειδικότερα, όσον αφορά στον Τομέα του Περιβάλλοντος, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος το πρόβλημα της ορθολογικής διαχείρισης των απορριμμάτων αντιμετωπίζεται στους δύο νομούς (Αχαΐα Αιτωλοακαρνανία) με χρηματοδότηση Χ.Υ.Τ.Α. από το Ταμείο Συνοχής. Επίσης, λειτουργούν 15 Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων που εξυπηρετούν το 32,6% του πληθυσμού της Περιφέρειας. Τέλος, το μεγαλύτερο μέρος της χρήσης ύδατος κατανέμεται στην άρδευση.

Η προσαρμογή στο Ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο, όπως οριοθετείται από την πολιτική περιβαλλοντικής σύγκλισης, αποτελεί προϋπόθεση για την ανάληψη μιας σειράς δράσεων για την προστασία της δημόσιας υγείας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων. Το

ποικιλόμορφο ανάγλυφο της Περιφέρειας φιλοξενεί σημαντικούς τύπους οικοσυστημάτων και υψηλής αξίας βιοποικιλότητα. Η περιβαλλοντική πολιτική για την ύπαιθρο πρέπει να συνδυάζει δράσεις τόσο προστασίας, όσο και ανάδειξης της ως φυσικού πλούτου και οικονομικού πόρου. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η περιβαλλοντική προστασία και η πρόληψη κινδύνων-προστασία από φυσικές καταστροφές αποτελούν τις βασικές προτεραιότητες του τομέα.

Στον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, στην Περιφέρεια λειτουργούν 11 Νοσοκομεία, 20 Κέντρα Υγείας και 1 Ο Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας. Υπάρχουν ελλείψεις σε νοσοκομειακό εξοπλισμό, αλλά και σε νοσηλευτικό, κυρίως, προσωπικό. Έτσι η δυνατότητα παροχής ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών είναι μειωμένη, με αποτέλεσμα τη «διαρροή» ασθενών προς την Αθήνα και το εξωτερικό.

Η διασφάλιση της ποιότητας υγείας και ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελούν πρωταρχικής σημασίας δράσεις για την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος.

Προτεραιότητα δίνεται στη βελτίωση των υποδομών και του επιπέδου των υπηρεσιών υγείας, καθώς και στην προσαρμογή των οργανισμών υγείας και κοινωνικής φροντίδας στις απαιτήσεις της Κοινωνίας της Γνώσης (εισαγωγή νέων τεχνολογιών, νέα συστήματα διοίκησης υπηρεσιών υγείας, κλπ.)

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος στον τομέα του πολιτισμού επικεντρώνονται στη σημαντικότητα και το πλήθος των πολιτιστικών πόρων, αλλά και στην ύπαρξη πολιτιστικών θεσμών. Η ύπαρξη ενός αρχαιολογικού χώρου παγκόσμιας εμβέλειας (Αρχαία Ολυμπία), αλλά και άλλων σημαντικών μνημείων, καθώς και η αξιοποίηση της εμπειρίας και των αποτελεσμάτων του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας 2006 (Πάτρα) σε συνδυασμό με τους πολιτιστικούς θεσμούς, που ήδη λειτουργούν στην Περιφέρεια, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ενδυνάμωση και περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα του Πολιτισμού.

Η αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν παράγοντες οικονομικής και κοινωνικής

ανάπτυξης, καθώς και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος

Η συμμετοχή της κοινωνίας στα πολιτιστικά δρώμενα εξασφαλίζεται με τη διασύνδεση του πολιτισμού με την παιδεία και την Κοινωνία της Γνώσης. Όσον αφορά στις **Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες**, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος οι δομές που έχουν ήδη δημιουργηθεί, αν και λειτουργούν ικανοποιητικά, κρίνονται ανεπαρκείς για την εξυπηρέτηση του συνόλου του πληθυσμού της περιοχής. Καθώς η κοινωνική ενσωμάτωση και η εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλα τα μέλη της κοινωνίας αποτελούν βασικούς παράγοντες για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Ειδικότερα, **στον τομέα της Εκπαίδευσης**, αν και έχει λυθεί σε πολύ μεγάλο ποσοστό το θέμα της σχολικής στέγης, το πρόβλημα της έλλειψης σύγχρονου, εργαστηριακού κυρίως, εξοπλισμού, όλων των βαθμίδων χρήζει άμεσης αντιμετώπισης δεδομένης της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης και της ανάγκης για την παροχή σύγχρονων και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών. Τέλος, η μετάβαση σε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς, επιβάλλει τη δημιουργία και στήριξη σύγχρονων θεσμών, όπως η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η εκπαίδευση των μειονοτήτων με στόχο την ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Όσον αφορά στη χωρική διάσταση των δράσεων του άξονα, αυτές αφορούν ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και ολοκληρωμένες δράσεις σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.

Ειδικότερα, όσον αφορά στις αστικές περιοχές, ο αστικός χώρος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Ελλείψεις στις υποδομές λόγω της γρήγορης ανάπτυξης των αστικών κέντρων
- Εσωτερική αναδιάρθρωση του προτύπου «κατοικία-παραγωγή-αναψυχή»
- Συγκέντρωση σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού στις αστικές περιοχές
- Δυσλειτουργίες στις μετακινήσεις και στις μεταφορές

Το φαινόμενο αυτό είναι πιο έντονο στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας (Πάτρα - Αίγιο - Πύργος - Αμαλιάδα - Αργίριο - Μεσολόγγι).

Η ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των πόλεων, είτε στο σύνολο τους είτε σε ορισμένα τμήματά τους. Έτσι αφ' ενός διασφαλίζεται και ενδυναμώνεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, αφ' ετέρου λειτουργούν αυτά ως ελκυστικοί τόποι εγκατάστασης επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, αυτές καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της έκτασης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Κύρια χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών είναι οι χαμηλού επιπέδου υποδομές, η σταδιακή μείωση του πληθυσμού, η χαμηλή παραγωγική δραστηριότητα και η μειωμένη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους.

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ/ΔΕ 2000-2006 και του ΟΠΑΑΧ 2000-2006 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχουν οριοθετηθεί 6 ορεινές περιοχές στις οποίες υλοποιούνται παρεμβάσεις με Χρηματοδότηση των εν λόγω προγραμμάτων.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Η κύρια στρατηγική επιλογή για την προώθηση και μακροπρόθεσμη διατήρηση της ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο υλοποιείται μέσω της διασφάλισης ενός σύγχρονου και υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους της αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος.

Γενικοί στόχοι

- Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής

Προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας είναι απαραίτητη η ολοκλήρωση των υποδομών και η αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης.

- Η προστασία του περιβάλλοντος

Η περιβαλλοντική σύγκλιση και η προσαρμογή της Περιφέρειας στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο και στις διεθνείς περιβαλλοντικές συνθήκες

- Η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου
Δεδομένης της ύπαρξης ιδιαίτερα σημαντικού πολιτιστικού πλούτου, προωθείται η αύξηση της ζήτησης για το πολιτιστικό προϊόν με τη σταδιακή προσαρμογή του πολιτιστικού τομέα στα νέα δεδομένα της κατανάλωσης πολιτιστικών αγαθών.
- Η προώθηση του Τουρισμού
Η αναβάθμιση των τουριστικών υπηρεσιών και η προβολή της Περιφέρειας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Η άρση της απομόνωσης και η μείωση του κοινωνικού ρατσισμού
Στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, οι παραγωγικές δραστηριότητες και υποδομές είναι μικρής κλίμακας και ήπιας μορφής, όπως επιβάλλουν οι περιορισμοί του περιβάλλοντος και οι ανάγκες των κατοίκων των περιοχών αυτών. Ειδικότερα, όσον αφορά στο επίπεδο των υπηρεσιών, που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής, απαραίτητη είναι η αναβάθμισή του, αφού αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την συγκράτηση του πληθυσμού στον τόπο καταγωγής του.
- Η μείωση της ανεργίας
Η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών απασχόλησης και νέων θέσεων εργασίας (συμπληρωματικοί τομείς απασχόλησης) αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη μείωση της ανεργίας σε περιφερειακό επίπεδο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Στον τομέα του περιβάλλοντος

- Προστασία, ορθολογική διαχείριση και αποκατάσταση φυσικών πόρων & ευαίσθητων περιοχών (NATURA, RAMSAR κ.λ.π.)
- Ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών και υγρών αποβλήτων
- Διαχείριση κινδύνων, προστασία από φυσικές καταστροφές, αειφορική διαχείριση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Διαχείριση οικολογικού αποθέματος. Ευαισθητοποίηση και περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- Περιβαλλοντικά δίκτυα

Στον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

- Βελτίωση υποδομών και εξοπλισμού όλων των βαθμίδων υγείας
- Βελτίωση υποδομών και εξοπλισμού κοινωνικής αλληλεγγύης
- Χρήση νέων τεχνολογιών στους τομείς της πρόληψης-διάγνωσης θεραπείας στους τομείς της υγείας
- Εισαγωγή νέων συστημάτων διοίκησης υπηρεσιών στον τομέα της Υγείας
- Δημιουργία δομών κοινωνικής φροντίδας
- Κατάρτιση στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής αλληλεγγύης

Στον τομέα του Πολιτισμού

- Ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της Περιφέρειας
- Ενίσχυση υφιστάμενων και δημιουργία νέων πολιτιστικών θεσμών.
- Διασύνδεση του πολιτισμού με την παιδεία και την Κοινωνία της Γνώσης.
- Δημιουργία πολιτιστικών δικτύων.
- Τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος

Στον τομέα των Κοινωνικών Υποδομών και Υπηρεσιών

- Εκσυγχρονισμός υποδομών και εξοπλισμού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.
- Εισαγωγή και ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση
- Δημιουργία νέων και βελτίωση υφιστάμενων υποδομών φροντίδας παιδιών
- Δημιουργία Παρατηρητηρίου ποιότητας ζωής της Π.Δ.Ε.
- Δημιουργία υποδομών για ευπαθείς κοινωνικά ομάδες

Στον τομέα των ολοκληρωμένων δράσεων βιώσιμης αστικής ανάπτυξης

- Δημιουργία των απαραίτητων υποδομών και εξυπηρετήσεων για τη δημιουργία βιώσιμων κέντρων
- Αστικές Αναπλάσεις
- Σύνταξη και εφαρμογή πολεοδομικών και ρυθμιστικών σχεδίων
- Ανάπτυξη σχέσεων αστικού χώρου με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο

- Δημιουργία δικτύων πόλεων
- Δημιουργία «οικολογικής γειτονιάς»
- Ενίσχυση διασυνοριακών και διαπεριφερειακών συνεργασιών.

Στον τομέα της ενίσχυσης ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών

- Ενίσχυση συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών ήπιας μορφής
- Δημιουργία συμπληρωματικών τομέων απασχόλησης και ήπιας τουριστικής και βιοτεχνικής ανάπτυξης (με την ενίσχυση αγροτουριστικών και μικρής κλίμακας βιοτεχνικών δραστηριοτήτων)
- Ενίσχυση της ποιοτικής παραγωγής και σύνδεσή της με παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής
- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού
- Ίδρυση αγορών & προβολή τοπικών προϊόντων
- Βελτίωση υποδομών τοπικού χαρακτήρα

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Προστασία του περιβάλλοντος
- Ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων
- Μείωση της ρύπανσης
- Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου
- Προστασία της δημόσιας υγείας και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Ανάδειξη και αναβάθμιση του πολιτιστικού προϊόντος
- Αξιοποίηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος του σημαντικότερου πολιτιστικού αποθέματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος
- Αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης
- Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης
- Δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων
- Αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών κέντρων
- Μείωση ανεργίας - Αύξηση της απασχόλησης σε συμπληρωματικούς τομείς
- Άρση της απομόνωσης των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών

- Μείωση ή αναστροφή του ρυθμού μετανάστευσης του τοπικού πληθυσμού προς τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Συμπληρωματικά, συνάφεια με άλλες δράσεις:

- Οι παρεμβάσεις του άξονα δρουν συμπληρωματικά προς τις κύριες παρεμβάσεις των Τομεακών Αξόνων Παρέμβασης του Ε.Σ.Π.Α. καθώς και προς τους άξονες «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα» και «Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας»
- Χρηματοδότηση στο πλαίσιο του 10%. Προτείνονται δράσεις Ε.Κ.Τ. για την χρηματοδότηση δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης.

Καθεστώς ενίσχυσης

Όλες οι Κρατικές Ενισχύσεις - πλην του αναπτυξιακού νόμου που θα χορηγηθούν μέσω των μέτρων αυτού του Επιχειρησιακού Προγράμματος εμπίπτουν στις ομάδες των εξαιρέσεων ως προς την υποχρέωση κοινοποίησης που προβλέπεται από το άρθρο 88 παράγραφος 3 της συνθήκης και αφορούν: 1) στις ενισχύσεις "ήσσονος σημασίας" (de minimis), 2) στις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και 3) στις ενισχύσεις για επαγγελματική εκπαίδευση.

6.8 Άξονας προτεραιότητας 4: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής

ΓΕΝΙΚΑ

Κατά την υλοποίηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτικής Ελλάδος 2000-2006, η συμβολή της Τεχνικής Βοήθειας στην στήριξη των δράσεων του προγράμματος ήταν σημαντική. Η εκπόνηση αναπτυξιακών, διαγνωστικών και γενικών μελετών, οι ενέργειες για την οργανωτική και διοικητική υποστήριξη του προγράμματος, αξιολογήσεις του προγράμματος, καθώς και οι ενέργειες για τη δημοσιότητα και πληροφόρηση, συντέλεσαν σε μεγάλο βαθμό στην αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

Κατά τη προγραμματική περίοδο 2007-2013 διαφοροποιείται σημαντικά το σύστημα διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Όπως διαφαίνεται από τους νέους Κανονισμούς, οι ανάγκες υποστήριξης των νέων μηχανισμών διαχείρισης καθώς και των φορέων υλοποίησης θα είναι αυξημένες, προκειμένου να υλοποιηθεί αποτελεσματικά και αποδοτικά το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Ο ρόλος της Τεχνικής Υποστήριξης Εφαρμογής συνίσταται στη τεχνική, οργανωτική και διοικητική υποστήριξη της υλοποίησης των έργων και ενεργειών του προγράμματος, στην αποτελεσματική παρακολούθηση της υλοποίησης, στη δημοσιότητα και πληροφόρηση του προγράμματος.

Οι ειδικοί στόχοι του άξονα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» είναι οι εξής:

- Ενέργειες για τη διαχείριση, λειτουργία, παρακολούθηση και έλεγχο των δράσεων του προγράμματος. Οι δράσεις αφορούν στην προετοιμασία, οργάνωση, διαχείριση, παρακολούθηση της υλοποίησης, έλεγχο και αξιολόγηση του προγράμματος καθώς και σε έργα ή ενέργειες που θα συμβάλλουν στη βελτίωση των οργανωτικών δομών και των διαδικασιών σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης, ελέγχου και αξιολόγησης του προγράμματος.
- Ενέργειες για την υποστήριξη της εφαρμογής και υλοποίησης του προγράμματος
- Ενέργειες για την ευρεία δημοσιότητα και πληροφόρηση του προγράμματος, όπως ορίζονται από τον ειδικό Κανονισμό 1159/2000.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

- Προετοιμασία, επιλογή, αξιολόγηση, παρακολούθηση του προγράμματος και των έργων
- Μελέτες προπαρασκευαστικές, οργανωτικές, αναπτυξιακές, περιβαλλοντικές, γενικές, τεχνικές κλπ για την υποστήριξη των δράσεων του προγράμματος

- Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης των μηχανισμών διαχείρισης με τη χρησιμοποίηση εξωτερικών συμβούλων και εμπειρογνομόνων
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης των φορέων υλοποίησης από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες
- Δράσεις για τη δημιουργία νέων δομών διαχείρισης και υλοποίησης, όπως τυποποίηση λειτουργιών, ενέργειες πιστοποίησης, δαπάνες για τη πρώτη φάση λειτουργίας τους, κλπ
- Αξιολογήσεις κατά τη διάρκεια και εκ των υστέρων των αποτελεσμάτων του προγράμματος
- Προμήθεια, εγκατάσταση και συντήρηση τεχνολογικού εξοπλισμού ηλεκτρονικών συστημάτων απαραίτητων για τη διαχείριση της παρακολούθησης
- Συμμετοχή σε διεθνείς συναντήσεις, ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια τόσο των στελεχών των μηχανισμών διαχείρισης, όσο και των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση του Προγράμματος φορέων.
- Ενημέρωση/ ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων και της κοινής γνώμης σε θέματα που αφορούν το πρόγραμμα, καθώς και δράσεις δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων, με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων του Κανονισμού 1159/2000.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η εφαρμογή των δράσεων του άξονα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» αναμένεται να διευκολύνει την υλοποίηση του προγράμματος και να συμβάλει στην επίτευξη ικανοποιητικών αποτελεσμάτων ποιοτικά και ποσοτικά.

6.9 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ –ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΣΧΗΜΑ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ‘ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ’ ΑΝΑ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ				ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟ ΔΟΤΗΣΗΣ	ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΕΙΒ	ΆΛΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ (Ιδιωτική Συμμετοχή)				
	(Ένα ταμείο ανά άξονα)			1						2	3=1+2	4=1/3	Για ενημέρωση
	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	Τ.Σ.	ΣΥΝΟΛΟ									
1.Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Δυτικής Ελλάδος	89.750.000			89.750.000	15.838.235	105.588.235	85%		0				
2.Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Δυτικής Ελλάδος	85.000.000			85.000.000	15.000.000	15.000.000	85%		119.166.667				
3. Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής Δυτικής Ελλάδας	134.300.000			134.300.000	23.700.000	158.000.000	85%		8.000.000				
4.Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής Δυτικής Ελλάδας	5.950.000			5.950.000	1.050.000	7.000.000	85%		0				
ΣΥΝΟΛΟ	315.000.000	0	0	315.000.000	55.588.235	370.588.235	85%		127.166.667				

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ – SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
• Ζεύξη Ρίου-Αντιρίου • Κομβική θέση Πάτρας ως Δυτική Πύλη της χώρας • Λειτουργία Ερευνητικών Ινστιτούτων Διεθνούς Εμβέλειας • Τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι, με κύριο συντελεστή παγκόσμιας εμβέλειας την Ολυμπία • Περιβαλλοντικοί πόροι προστατευόμενοι από διεθνείς συμβάσεις (NATURA, RAMSAR) • Υψηλά ποσοστά απασχόλησης στον αγροτικό τομέα	• Πληθυσμιακή αποδυνάμωση της υπαίθρου • Πολύ χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας-χαμηλό κ.κ.ΑΕΠ • Χαμηλότερα σε σχέση με τον εθνικό μ.ο. των ποσοστών απασχόλησης, πλην της κατηγορίας των ηλικιωμένων • Υψηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες, νέο, μακροχρόνια) • Χαμηλά παραγωγικότητα εργασίας • Ελλιπής διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων στην παραγωγική διαδικασία • Ενδοπεριφερειακές ανισότητες σε υποδομές υψηλής τεχνολογίας, πληροφορικής και επικοινωνίας • Δύσκολη προσπελασιμότητα ορεινών περιοχών
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
• Δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού άξονα, της ΠΑΘΕ (Κόρινθος-Πάτρα), και σύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής • Αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης ποιοτικών υπηρεσιών στον τομέα του ειδικού ή εναλλακτικού Τουρισμού • Ανάπτυξη αιολικής, υδροηλεκτρικής ενέργειας • Ανάπτυξη τουρισμού και ιδιαίτερα των εναλλακτικών μορφών του.	• Έντονος ανταγωνισμός σε τομείς της παραγωγής από χώρες της Ε.Ε. μετά την διεύρυνση του 2005 • Δυσμενείς ρυθμίσεις νέας ΚΑΠ • Καθυστέρηση σύνδεσης με Εγνατία και Πανευρωπαϊκούς Άξονες • Ραγδαία μείωση των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Δυτικής Ελλάδας

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	• Επιτάχυνση ολοκλήρωσης συγκοινωνιακών υποδομών • Αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της περιοχής για τη δημιουργία καινοτόμων τοπικών προϊόντων • Ενίσχυση παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε οργανωμένους χώρους • Επενδύσεις σε ΑΠΕ	• Συνδασμένες μεταφορές-εμπορευματικά κέντρα • Ανάπτυξη δικτύου επιχειρήσεων-ερευνητικών κέντρων • Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση με ενεργά μέτρα αύξησης της απασχόλησης και της απασχολησιμότητας • Κίνητρα για την προσέλκυση γυναικών στην αγορά εργασίας • Ενίσχυση της βιώσιμης, γυναικείας και νεανικής επιχειρηματικότητας • Κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	• Ανάπτυξη ποιοτικού ειδικού-εναλλακτικού τουρισμού • Εντοπισμό και προώθηση καινοτόμων αγροτικών προϊόντων • Παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας δομημένου-αστικού περιβάλλοντος	• Αύξηση της προσαρμοστικότητας εργαζομένων, επιχειρήσεων και εργοδοτών με τη διάχυση της χρήσης ΤΠΕ, της Ε&Α και της καινοτομίας • Ενίσχυση, πληροφόρηση και κατάρτιση αγροτικού πληθυσμού σε νέες μεθόδους εκμετάλλευσης και χρήσης τεχνολογίας • Ολοκληρωμένη διαχείριση-εμπλουτισμός βοσκοτόπων και δασών • Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος και ανάπτυξη αιεφόρων μεθόδων αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

[Παραπομπή 1]

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας-Γραφείο Προσωρινών Ειδικών Υπηρεσιών και Προγραμμάτων, Εγκύκλιος «Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) Βασική Πληροφόριση και Οδηγίες Εφαρμογής», Αθήνα, 26 Φεβρουαρίου 1988

[Παραπομπή 2]

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993 για την προώθηση της ανάπτυξης και διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1)»

[Παραπομπή 3]

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, «Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006», Αθήνα, Σεπτέμβριος 1999

[Παραπομπή 4]

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομιών-Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Ιανουάριος 2007

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ – ΕΚΘΕΣΕΙΣ – ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ

1. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας-Γραφείο Προσωρινών Ειδικών Υπηρεσιών και Προγραμμάτων, Εγκύκλιος «Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) Βασική Πληροφόριση και Οδηγίες Εφαρμογής», Αθήνα, 26 Φεβρουαρίου 1988
2. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας-Περιφερειακή Πολιτική και Ανάπτυξη, «Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα Ελλάδας», Αθήνα, Μάιος 1986
3. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993 για την προώθηση της ανάπτυξης και διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (Στόχος 1)»
4. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, «Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006», Αθήνα, Σεπτέμβριος 1999
5. 6^η Συνεδρίαση Επιτροπής Παεκολούθησης, «ΚΠΣ 2000-2006», Αθήνα, 15 Δεκεμβρίου 2004
6. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, «Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας», Αθήνα, Σεπτέμβριος 1999
7. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών-Διαχειριστική Αρχή του ΚΠΣ, «Εκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης»
8. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομιών-Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013», Αθήνα, Ιανουάριος 2007
9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής-Θεματική ανάπτυξη, αντίκτυπος, αξιολόγηση και καινοτόμες ενέργειες-Αξιολόγηση και προσθετικότητα, «Νέα περίοδος προγραμματισμού 2007-2013-Μεθοδολογικά έγγραφα εργασίας, Έγγραφο Εγγραφίας 4-Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη μεθοδολογία για τη διενέργεια ανάλυσης κόστους-οφέλους»
10. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομιών-Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, «Πλαίσιο Διαχείρισης και Υλοποίησης Επ. Προγραμμάτων των 2007-2013», Αθήνα, 21 Ιουνίου 2006
11. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομιών-Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, «Προγραμματική περίοδος 2007-2013-Επιχειρηματικό Πρόγραμμα 'Ψηφιακή Σύγκλιση'», Ιούνιος 2006
12. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, «Πρόταση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2007-2013», Ιούλιος 2006
13. Δρ. Ανδρέας Ι. Θανασούλιας, «Πρακτικός Επιχειρησιακός Οδηγός της ΕΟΚ (πρίν και μετά το 1992)», Αθήνα 1991

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

1. Ε&Τ, Τεύχος 25, Αθήνα, Απρίλιος 2007
2. Ε&Τ, Τεύχος 26, Αθήνα, Μάιος-Ιούνιος 2007

3. Γνώμη της Ο.Κ.Ε, «Συνοπτικό Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006», Τεύχος 34, Αύγουστος 1999
4. Γνώμη της Ο.Κ.Ε, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον 2000-2006 (ΕΠΠΕΡ)», Τεύχος 61, Νοέμβριος 2001
5. Γνώμη της Ο.Κ.Ε, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 'Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση 2000-2006'», Τεύχος 64, Νοέμβριος 2001
6. Γνώμη της Ο.Κ.Ε, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 'Ανταγωνιστικότητα 2000-2006'», Τεύχος 65, Νοέμβριος 2001
7. Γνώμη της Ο.Κ.Ε, «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013-Δ' ΚΠΣ», Τεύχος 153, Απρίλιος 2006

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. www.mnec.gr
2. www.hellaskps.gr
3. www.info3kps.gr
4. www.dytikiellada.gr
5. www.ggea.gr
6. www.ependuseis.gr
7. http://ec.europa.eu/grants/index_en.htm
8. www.mou.gr
9. www.espa.gr